

Nr 246.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.; given Stockholms slott den 30 april 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

- 1). förordning om tillverkning av potatismjöl;
- 2) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående mjölkavgift;
- 3) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift;
- 4) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete;

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

F ö r s l a g
till
Förordning om tillverkning av potatismjöl.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Tillverkning av potatisstärkelse (potatismjöl) annorledes än till förbrukning i eget hushåll må icke äga rum utan tillstånd av statens livsmedelskommission.

2 §.

Livsmedelskommissionen äger föreskriva de villkor, under vilka tillstånd varom i 1 § sägs må tillgodonjutas, så ock återkalla tillstånd när skäl därtill äro.

3 §.

Bryter någon mot det i 1 § stadgade förbudet eller mot villkor, som föreskrivits jämlikt 2 §, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

4 §.

Fälles någon till ansvar för förseelse, varom i 3 § förmäles, skall vad i kungörelsen den 5 juni 1942 (nr 308) angående särskilda påföljder vid överträdelser av vissa ransoneringsförfattningar är stadgat äga tillämpning.

5 §.

Husbonde ansvarar för förseelse, varom i 3 § förmäles, som begås av hans husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förseelsen begången av honom själv, såframt ej omständigheterna göra sannolikt, att förseelsen skett utan hans vetskap och vilja.

6 §.

Böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

7 §.

Livsmedelskommissionen äger meddela de ytterligare föreskrifter som må erfordras för tillämpning av denna förordning, så ock meddela undantag från det i 1 § stadgade förbudet.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1943.

F ö r s l a g

till

**Förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 28 juni 1941
(nr 488) angående mjölkavgift.**

Härigenom förordnas, att förordningen den 28 juni 1941 angående mjölkavgift skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 juli 1943 tills vidare.

F ö r s l a g

till

**Förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935
(nr 279) angående slaktdjursavgift.**

Härigenom förordnas, att förordningen den 7 juni 1935 angående slaktdjursavgift skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 juli 1943 tills vidare.

F ö r s l a g

till

**Förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937
(nr 369) angående utförselbevis för råg och vete.**

Härigenom förordnas, att förordningen den 11 juni 1937 angående utförselbevis för råg och vete skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 september 1943 tills vidare.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 april 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, GJÖRES.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, frågan om åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område samt anför därvid.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition beräkna för budgetåret 1943/44 dels (punkten 108 i nionde huvudtiteln) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 93,000,000 kronor, dels ock (punkten 109) till Kostnader i samband med svenska spannmåls-aktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 25,000,000 kronor.

Jag torde få erinra därom, att livsmedelskommissionen i skrivelse den 15 mars 1943 framlagt förslag angående prissättningen å jordbrukets produkter. Vid denna skrivelse fanns fogat utlåtande i ärendet från statens priskontrollnämnd. I anledning av livsmedelskommissionens framställning har Kungl. Maj:t meddelat beslut i prisfrågan den 19 mars 1943.

I skrivelse den 3 april 1943 har statens livsmedelskommission därefter framlagt förslag om prisreglerande åtgärder i övrigt på jordbrukets område. Jag torde nu få underställa Kungl. Maj:t denna fråga.

Översikt över hittills vidtagna åtgärder.

Beträffande de regleringsåtgärder, som från statsmakternas sida företagits till och med år 1941, hänvisas, utöver vad i det följande anføres, för tiden till och med år 1940 till propositionen nr 278 till 1941 års riksdag samt för år 1941 till propositionen nr 319 till 1942 års riksdag.

Mjölkgregeringen. Den i propositionen nr 278/1941 omförmälda förordningen den 26 juni 1933 (nr 391) angående mjölkavgift har upphört att gälla i och med utgången av juni 1941. Från och med den 1 juli 1941 gäller i stället förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående mjölkavgift. Enligt denna förordning, vilken genom förordning den 30 juni 1942 förlängts att gälla till och med den 30 juni 1943, skall, i den mån Kungl. Maj:t så förordnar, viss avgift (mjölkavgift) upptagas å inom riket saluförd mjölk och grädde även som å mjölk, som kommer till användning för beredande hos mjölkprodu-

centen av smör eller ost för avsalu. Avgiften skall utgå med det belopp, högst 3 öre per kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde, som Kungl. Maj:t bestämmer. Avgiften skall erläggas, såvitt fråga är om avgiftspliktig vara, som av mjölkproducent levereras till mejeri eller mjölkhandlare, av den, som från mjölkproducenten mottagit varan, samt beträffande annan avgiftspliktig vara av mjölkproducenten. Underlåter innehavare av mejeri eller mjölkhandlare att erlægga mjölkavgift, kan avgiftsskyldigheten under viss förutsättning överflyttas å mjölkproducenten. Då särskilda förhållanden därtill föranleda, må, enligt de föreskrifter Kungl. Maj:t meddelar, mjölkavgift kunna efterskänkas.

Något förordnande om uttagande av mjölkavgift enligt sistnämnda förordning har hittills icke meddelats av Kungl. Maj:t.

Enligt förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om *accis å margarin och vissa andra fettvaror*, vilken ändrats genom förordningen nr 474/1937, äger Kungl. Maj:t förordna om uttagande av accis å margarin, konstister, matolja, annat ersättningsmedel för smör eller flott än något av de förut nämnda samt fettemulsion. Denna befogenhet, som ursprungligen gällt endast för varor, som levererats intill utgången av juni månad 1937, har vid olika tillfällen — senast genom förordningen den 30 juni 1942 (nr 517) — förlängts, och gäller nu beträffande varor, som levereras intill utgången av juni månad 1943. Accisen må utgå med högst 60 öre för kilogram av varas nettovikt. 1940 års lagtima riksdag bemyndigade Kungl. Maj:t att under budgetåret 1940/41 förordna om uttagande av tilläggsaccis å nämnda varor med ett belopp av högst en krona 50 öre per kilogram av varans nettovikt. Motsvarande bemyndigande har Kungl. Maj:t av 1941 års riksdag erhållit för budgetåret 1941/42 samt av 1942 års riksdag för budgetåret 1942/43.

I fråga om tillämpningen av nyssnämnda förordning under tiden efter 1941 års utgång torde följande få framhållas. För margarin med en smältpunkt understigande $+36^{\circ}$ C (hushållsmargarin) har under tiden till och med den 20 juli 1942 utgått accis med 47 öre per kilogram och därefter till och med den 21 april 1943 med 40 öre per kilogram. Från och med den 22 april 1943 utgår denna accis med 30 öre per kilogram. Någon tilläggsaccis å hushållsmargarin har ej utgått efter den 30 september 1941. För annat margarin än hushållsmargarin utgår från och med den 3 februari 1941 accis med 39 öre per kilogram. För vissa ersättningsmedel för smör och flott, nämligen konstister av visst slag, matolja, sådan vara, som i förenämnda förordning den 7 juni 1935 betecknas såsom annat ersättningsmedel för smör eller flott och som håller mera än en procent vatten eller, ändå att så ej är fallet, är till konsistensen smör- eller isterliknande, sådant kokosfett, som är avsett att användas i stället för smör, flott, margarin eller konstister, samt fettemulsion, har under hela nu ifrågavarande tid utgått accis med 60 öre per kilogram, med undantag för fettemulsion med en fetthalt av högst 17 procent, för vilken accisen från och med den 1 juli 1942 utgått med 44 öre per kilogram. Härjämte har under samma tid utgått viss tilläggsaccis å samtliga sist nämnda varor med undantag för sådan fettemulsion, som har en fetthalt av högst 17 procent. Tilläggsaccisens belopp är 98 öre per kilogram för konst-

ister, 10 öre per kilogram för sådan vara, som här förut betecknats såsom annat ersättningsmedel för smör eller flott, därest varan håller minst 40 procent vatten, annars 98 öre per kilogram, 40 öre per kilogram för matolja, 10 öre per kilogram för kokosfett och 65 öre per kilogram för fettemulsion med högre fetthalt än 17 procent. Accisen och tilläggsaccisen å konstister utgår från och med den 1 juli 1941 å konstister, vari ingår annat fett än sådant, som framställts ur mjölk eller hämtats från hästar, svin eller idisslande djur.

Tull å margarin och konstister har under tiden efter 1941 års utgång utgått med belopp, motsvarande accisen och tilläggsaccisen å dessa varor med tillägg av 15 öre per kilogram.

Från och med den 1 januari 1940 tillföras samtliga margarinaccismedel budgeten enligt beslut vid urtima riksdagen 1939 (skr. nr 109).

Till de redogörelser för mjölkregleringen, som återfinnas i propositionerna nr 278/1941 och 319/1942, må här göras följande tillägg, avseende de förändringar denna bidragsverksamhet undergått efter den tid, nyssnämnda redogörelser avse.

Den i propositionen nr 278/1941 omförmälda kungörelsen den 21 juni 1940 (nr 631) angående prisutjämningsbidrag och pristillägg för mjölk upphörde att gälla den 1 juli 1941, då kungörelsen den 28 juni 1941 (nr 619) angående prisutjämningsbidrag för mjölk m. m. trädde i kraft. Sistnämnda kungörelse gällde i sin tur till den 1 december 1941, då den ersattes av kungörelsen den 28 november 1941 (nr 894) angående pristillägg för mjölk m. m. vilken alltså gällde. De bidrag, som utgingo enligt kungörelsen den 28 juni 1941, voro *prisutjämningsbidrag*, *konsumtionsmjölkstillägg*, *lantsmörsbidrag* och *producentbidrag*. I kungörelsen den 28 november 1941 ha prisutjämningsbidraget och konsumtionsmjölkstillägget sammanförts till ett gemensamt tillägg, benämnt *mjölkpristillägg*.

Enligt kungörelsen den 28 november 1941 utgår *mjölkpristillägg* till mejeri med visst av livsmedelskommissionen för varje kalendermånad bestämt belopp för varje kilogram av den myckenhet fett, som innehålles i den vid mejeriet under månaden från mjölkproducenter invägsda mjölken. Mjölkpristillägg utgår dock endast därest mejeriet under månaden för beredande till avsalu av smör, ost eller annan mejeriprodukt använt mjölk och till mjölk omräknad grädde till en myckenhet, innehållande minst 100 kilogram mjölkfett. Den tidigare gjorda indelningen av riket i olika prisutjämningsdistrikt ävensom de i de tidigare kungörelserna intagna bestämmelserna om särskilda tillägg till norrlandsdistrikten ha slopats i den nya kungörelsen. Livsmedelskommissionen kan emellertid bestämma, att mjölkpristillägg skall utgå med olika belopp i olika delar av landet. Vidare äger livsmedelskommissionen föreskriva, att mjölkpristillägg ej skall utgå för mjölkfett i sådan mjölk och till mjölk omräknad grädde, som av mejeriet försålts för visst ändamål eller av detsamma använts för beredande av viss mejeriprodukt. Mjölkpristillägg utbetalas för kalendermånad till det mejeri, vid vilket mjölken invägs från producenterna.

Bestämmelserna om *lantsmörsbidrag* i den nya kungörelsen överensstäm-
ma helt med motsvarande bestämmelser i kungörelsen den 28 juni 1941. De
av livsmedelskommissionen med stöd av sistnämnda kungörelse meddelade
närmare föreskrifterna angående grunderna för utbetalande av lantsmörs-
bidrag ha även bibehållits oförändrade efter ikraftträdandet av den nya
kungörelsen.

I fråga om *producentbidrag* föreskrives i den nya kungörelsen, att dylikt
bidrag utgår till mjölkproducent för varje brukningsdel, varå mjölk produ-
ceras, med visst av Kungl. Maj:t bestämt belopp för varje kilogram mjölk
och till mjölk omräknad grädde, som från brukningsdelen sålts till mejeri,
berättigat till mjölkpristillägg, eller, därest producenten själv driver sådant
mejeri, i mejerirörelsen försålts eller använts för beredande av smör, ost eller
annan mejeriprodukt till avsalu. Producentbidrag utgår dock för varje bruk-
ningsdel ej för större myckenhet mjölk och till mjölk omräknad grädde än
Kungl. Maj:t för viss tidsperiod bestämmer.

Vad angår storleken av de belopp, med vilka de här förut omförmälda bi-
dragen till mjölkproduktionen utgå, gäller följande.

Det enligt kungörelsen den 28 november 1941 utgående mjölkpristillägget,
vilket bidrag såsom förut nämnts ersatt såväl prisutjämningsbidrag som
konsumtionsmjölkstillägg, har under tiden december 1941—maj 1942 utgått
med 42 öre för kilogram mjölkfett i genomsnitt för hela riket för all invägd
mjölk samt utgår från och med juni 1942 med 28 öre för varje kilogram
mjölkfett, som innehålles i all den vid mejeriet invägda mjölken, samt här-
utöver med 14 öre för varje kilogram mjölkfett, som innehålles i sådan mjölk
och till mjölk omräknad grädde, som av mejeriet försålts annorledes än till
annat mejeri (konsumtionsmjölk och konsumtionsgrädde). Till de nu nämnda
beloppen göras för Norrlands vidkommande särskilda tillägg, avsedda att
ersätta de förut utgående norrlandsbidragen. Dessa särskilda tillägg ha fast-
ställts till följande belopp, nämligen för Gävleborgs län med undantag för
landskapet Gästrikland ävensom för Västernorrlands och Jämtlands län till
40 öre samt för Västerbottens och Norrbottens län till 60 öre, allt för kilo-
gram mjölkfett.

Producentbidragets storlek har i fråga om tiden efter ikraftträdandet av
kungörelsen den 28 november 1941 bestämts genom särskilt av Kungl. Maj:t
meddelat beslut. Genom detta har Kungl. Maj:t föreskrivit, att producentbi-
drag tills vidare skall utgå för varje brukningsdel, varå mjölk produceras,
med 3 öre för varje kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde, som
från brukningsdelen sålts till mejeri, berättigat till mjölkpristillägg, eller,
därest producenten själv driver sådant mejeri, i mejerirörelsen försålts eller
använts för beredande av smör, ost eller annan mejeriprodukt till avsalu.
Genom samma beslut har Kungl. Maj:t vidare föreskrivit, att producentbidrag
för varje månad skulle utbetalas för en myckenhet av 650 kilogram mjölk
och till mjölk omräknad grädde eller den mindre kvantitet, som kunde ha
sålts eller använts på sätt nyss nämnts, ävensom att producentbidrag för halv-
året juli—december 1941 finge utgå för sammanlagt 3,900 kilogram mjölk

och till mjölk omräknad grädde för varje bruksningsdel samt därefter för varje kalenderår för sammanlagt 7,800 kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde.

I enlighet med riksdagens beslut har Kungl. Maj:t medgivit utbetalande till mejerierna under innevarande budgetår av vissa bidrag å tillhopa högst 6,000,000 kronor för täckande av de av produktionsminskningen föranledda kostnaderna för mjölktilförseln till de större konsumtionsorterna. I sådant syfte utgå dels de s. k. merfraktsbidragen, dels s. k. regleringskostnadstilllägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, dels viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, dels ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där på grund av den minskade mjölkproduktionen transportkostnaderna per kilogram mjölk äro särskilt höga. Livsmedelskommissionen har beslutat att sistnämnda bidrag skall månadsvis utgå under tiden 1 oktober 1942—31 maj 1943 till mejeri, för vilket kostnaden för intransport av mjölk till mejeriet under månaden överstiger 1.2 öre för kilogram. Bidraget skall för varje månad utgå med ett belopp motsvarande hälften av den summa varmed sagda kostnad under månaden överstiger 1.2 öre för kilogram. Kungl. Maj:t har erhållit befogenhet förordna, att ifrågasvarande belopp å 6,000,000 kronor må användas för tillgodoseende av annat ändamål än förut nämnts, som är av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande under rådande kristid.

Efter överläggningar den 16 och 17 december 1942 mellan ledamöter av statsrådet, å ena sidan, samt representanter för Sveriges lantbruksförbund och riksförbundet landsbygdens folk, å andra sidan, har Kungl. Maj:t den 18 december 1942 bemyndigat livsmedelskommissionen att av medel, som stå till kommissionens förfogande för upprätthållande av jordbruksregleringen, till svenska mejeriernas riksförening u. p. a. utbetala intill 3,500,000 kronor. Beloppet skall av riksföreningen enligt dess bestämmande användas för utbetalande — utöver mjölkpristilläggen — av differentieringstilllägg i Norrland och vissa delar av mellersta Sverige under tiden till och med den 31 augusti 1943. I enlighet härmed utbetalas av riksföreningen från och med den 1 januari 1943 t. o. m. maj 1943 kalendermånadsvis — utöver mjölkpristilläggen — följande differentieringstilllägg per kilogram invägd mjölk:

I n o m	öre/kg invägd mjölk
Norrbottnens län och Västerbottnens läns lappmark	2.5
Västerbottnens län i övrigt	2.0
Västernorrlands, Jämtlands och Gävleborgs län utom Gästrikland ..	1.5
Gästrikland med Gävleortens mejeriföreningsområde i övrigt, Kopparbergs län med Dalarnas mejeriföreningsområde i övrigt, Värmlands län samt Tössbo och Vedbo härader och Åmåls stad i Älvsborgs län	1.0
Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Västmanlands och Örebro län ..	0.5

Genom beslut den 18 december 1942 har vidare Kungl. Maj:t, med anledning av en av livsmedelskommissionen verkställd utredning rörande den inkomstminskning för mejerierna som blivit en följd av att grädden underkastats ransonering, bemyndigat kommissionen att av de medel, som stå till kommissionens förfogande för upprätthållande av jordbruksregleringen, använda högst 1,500,000 kronor för att efter samråd med svenska mejeriernas riksförening u. p. a. bereda ersättning för sagda förlust inom områden, som äro i behov därav och som ej kunna anses kompenserade i annan ordning. Detta belopp är numera fördelat.

Vad slutligen beträffar lantsmör gälla följande bestämmelser. Enligt kungörelse den 18 oktober 1940 (nr 907) skall mejeri, för att erhålla prisutjämningsbidrag, på villkor, som livsmedelskommissionen bestämmer, från producent mottaga lantsmör, som uppfyller av kommissionen fastställda kvalitetsfordringar. Enligt bestämmelser, utfärdade av livsmedelskommissionen (cirk. nr 152) skall mejeri för sådant smör betala ett grundpris, som för gott lantsmör (klass I) skall vara 10 öre lägre, för mindre gott lantsmör (klass II) 20 öre lägre och för dåligt lantsmör (klass III) en krona lägre än svensk riksnotering å runmärkt smör. Till nämnda grundpris skall göras ett pristillägg (lantsmörsbidrag) med 30 öre per kilogram smör, som produceras i Stockholms—Göteborgs, Skånes och Värmland—Dalarnas prisutjämningsdistrikt, samt med 55 öre per kilogram smör, som produceras inom övriga prisutjämningsdistrikt. Mejeri är vidare skyldigt att inom sitt uppköpsområde förordna ombud att för mejeriets räkning inköpa lantsmör. Mejeri är dock ej skyldigt att, självt eller genom ombud, inköpa lantsmör från producent av vilken det skäligen kunnat påfordras, att han lämnat den mjölk, varav smöret beretts, till mejeri.

Genom kungörelsen den 30 juni 1937 (nr 660), ändrad genom kungörelsen den 28 juni 1941 (nr 566), angående *reglering av införseln av mjölk och mjölkprodukter* har förbud meddelats mot införsel till riket av mjölk, grädde, smör och ost utan tillstånd av livsmedelskommissionen. I den mån Kungl. Maj:t så föreskriver, skall importör av nu nämnd vara erlægga införselavgift för densamma med belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer. Om särskilda förhållanden därtill föranleda, kan Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, livsmedelskommissionen medgiva befrielse från erläggande av införselavgift eller återbäring av sådan avgift.

Genom kungörelsen den 10 januari 1941 (nr 23) angående *reglering av införseln av vissa fettvaror m. m.* har förbud meddelats att utan tillstånd av livsmedelskommissionen införa jordnötter, kopra, sojabönor och andra icke ätbara oljehaltiga frön och frukter ävensom fett och oljor av animaliskt eller vegetabiliskt ursprung.

De under konsumtionsåren 1940/41 och 1941/42 vidtagna åtgärderna i syfte att upprätthålla *smörproduktionen* ävensom att reglera konsumtionen av matfett och ost, om vilka förmåles i de i propositionerna nr 278/1941 och 319/1942 lämnade redogörelserna, ha bibehållits. Förbudet mot tillverkning av *ost* med en fetthalt av 30 procent eller däröver har likaledes bibehållits.

Slaktdjursregleringen. Jämlikt bemyndiganden av 1937 och 1939 års lagtima riksdagar, vilka bemyndiganden även omfatta reglering av införseln av kött och fjäderfä, har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 30 juni 1937 (nr 648), vilken ändrats genom kungörelserna nr 527/1938, 54 och 99/1939 samt 568/1941 och jämlikt sistnämnda kungörelse gäller tills vidare, förordnat, att levande nötkreatur, får och svin, kött av nötkreatur och får, kött av häst, fläsk — torrsaltat amerikanskt fläsk likväl undantaget — samt konserver av dylikt kött eller av fläsk icke må införas till riket utan tillstånd av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission. Vid införsel av fårkött har sedan 1936 utgått en avgift, vars belopp under våren och försommaren utgjort 15 öre för kilogram och under övriga delar av året 30 öre för kilogram. Från och med den 1 april 1941 utgår nämnda avgift med 15 öre för kilogram. Sedan den 16 juli 1938 utgår införselavgift för saltat hästkött och från och med den 15 mars 1938 även för konserver av nöt- och fårkött. Sistberörda avgifter ha under hela tiden varit 15 öre för kilogram. Där det med hänsyn till särskilda förhållanden finnes påkallat, kan Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, livsmedelskommissionen medgiva befrielse, helt eller delvis, från införselavgift eller återbäring av sådan avgift.

Jämlikt förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift, vilken enligt förordning den 30 juni 1942 (nr 491) gäller tills vidare till och med den 30 juni 1943, skall, därest Kungl. Maj:t så förordnar, för åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för slaktdjur och slakteriprodukter, upptagas viss avgift, slaktdjursavgift. Sådan avgift skall utgå för kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst, som godkänts vid besiktning å offentlig köttbesiktningsbyrå, offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Avgiftens belopp bestämmes av Kungl. Maj:t under iakttagande av att den högst får utgöra, räknat för hel kropp, beträffande nötkreatur, som efter nedslaktningen väger minst 150 kilogram, och häst 3 kronor, svin 2 kronor samt övriga djur 1 krona. Kungl. Maj:t äger medgiva undantag från avgiftsskyldighet där så med hänsyn till särskilda förhållanden finnes skäligt. Närmare bestämmelser rörande ordningen för slaktdjursavgiftens erläggande och indrivande ävensom i avseende å förordningens tillämpning i övrigt ha meddelats i kungörelsen den 20 juni 1935 (nr 363). Efter det att under tiden 1 juli 1937—30 juni 1939 ingen slaktdjursavgift utgått, förordnades genom kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 405) att sådan avgift skulle tills vidare från och med den 1 juli 1939 utgå för svin med 2 kronor per djurkropp och för spädgris — eller svin med en slaktvikt understigande 15 kilogram — med 1 krona. Enligt kungörelse den 21 juni 1940 (nr 635) utgår från och med den 1 juli 1940 ingen slaktdjursavgift.

Den genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 28 mars 1941 (nr 173) genomförda regleringen av förbrukningen av köttvaror äger alltjämt bestånd. Sagda kungörelse har undergått vissa förändringar, senast genom kungörelsen den 19 juni 1942 (nr 412). De gjorda ändringarna innebära i huvudsak, att handeln med levande djur underkastats reglering ävensom att djurupp-

födare och personer, som yrkesmässigt inköpa och försälja levande djur, ålagts viss antecknings- och redovisningsskyldighet, varjämte förordnats om särskilda kontrollorgan, de s. k. slaktgodemännen. Genom kungörelsen den 30 april 1942 (nr 210) har regleringen av förbrukningen av köttvaror utvidgats till att omfatta även blod av de djurslag, som avses i kungörelsen. Slutligen kan nämnas att i kungörelsen den 29 januari 1943 (nr 59) förordnats om beslag å samt reglering av handeln med tarmar, m. m., varjämte i kungörelse samma dag (nr 60) meddelats föreskrifter angående reglering av införseln av tarmar. Enligt den sistnämnda kungörelsen må tarmar icke införas till riket utan tillstånd av livsmedelskommissionen.

Äggregleringen. Enligt kungörelsen den 23 februari 1934 (nr 24) angående *reglering av införseln av ägg*, jämförd med kungörelserna nr 283/1935, 789/1939 och 569/1941, må ägg ej införas till riket utan tillstånd av statens livsmedelskommission eller den kommissionen bemyndigar att meddela tillstånd till sådan införsel. Livsmedelskommissionen har vidare berättigats föreskriva, att för sådant tillstånd skall utgå licensavgift enligt de grunder, som Kungl. Maj:t i särskild ordning bestämmer. Vad sålunda stadgats skall jämlikt kungörelsen den 5 oktober 1934 (nr 490) angående utsträckt tillämpning av förstnämnda kungörelse tillämpas jämväl i fråga om flytande äggvita samt beträffande äggula, som icke uteslutande är avsedd för beredning av läder.

Enligt kungörelsen den 6 oktober 1939 (nr 692), jämförd med kungörelsen nr 789/1939, må vidare *utförsel av hönsägg* icke äga rum utan tillstånd av livsmedelskommissionen eller, efter kommissionens bemyndigande, av Sveriges äggintressenters förening u. p. a., därvid skall tillses, bland annat, att utförselkvantiteten fördelas mellan exportörerna enligt skäligen grunder och på sådant sätt, att en möjligast jämn utförsel åstadkommes.

Äggintressentföreningen har efter bemyndigande av livsmedelskommissionen intill den 1 oktober 1941 utövat de befogenheter i avseende å beviljande av införsel- eller utförseltillstånd samt fastställande av licensavgift och utförselavgift, som enligt ovan anförda författningar tillkommit kommissionen. Efter utgången av september 1941 utövar kommissionen själv dessa befogenheter.

Den i september 1941 införda ransoneringen av äggförbrukningen är fortfarande gällande.

Fodermedelsregleringen. Beträffande de regleringsåtgärder i fråga om fodermedel, vilka utfärdats till och med första kvartalet 1942 rörande bland annat skatt å oljekakor och vissa slag av fodermedel, införsel av samt införselavgift å havre och majs, tillverkningsprocent för havre, beslag å samt reglering av handeln med samtliga slag av fodermedel tillåter jag mig hänvisa till den i propositionen nr 319/1942 meddelade redogörelsen härför. Bland annat följande åtgärder ha därefter vidtagits.

Som i nyssnämnda redogörelse omtalats, blev 1941 års foderskörd myc-

ket svag, och betydande inskränkningar i tilldelningen av olika slags fodermedel måste verkställas. Under nämnda år voro praktiskt taget samtliga fodermedel under beslag samt föremål för handelsreglering.

1942 års skörd av fodermedel blev av betydligt bättre beskaffenhet än de båda närmast föregående årens, vilket förhållande genast gjorde sig märkbart i form av betydande lättnader i fodertilldelningen. Sålunda kunde bestämmelsen, att fodersädstilldelningen skulle baseras på ett reducerat antal nötkreatur, svin och höns slopas. Bestämmelserna om tilldelningens storlek återfinnas för september 1942 i livsmedelskommissionens cirkulär nr 914, för tiden 1 oktober—31 december 1942 i cirkulär nr 959, för tiden 1 januari—14 mars 1943 i cirkulär nr 1113 samt för tiden efter sistnämnda dag i cirkulär nr 1259.

Sedan Kungl. Maj:t i kungörelse den 19 juni 1942 (nr 446) meddelat bestämmelser angående beslag å spannmål samt vissa rotfrukter av 1942 års skörd, utfärdade livsmedelskommissionen med giltighet från och med den 16 oktober 1942 (cirk. nr 911) närmare bestämmelser angående spannmålsregleringen under regleringsåret 1942/43 ävensom bestämmelser rörande avståendet av fodersäd under samma regleringsår (cirk. nr 960, 1059, 1098, 1162 och 1241).

I fråga om stråfoder må erinras om att 1941 års höskörd var ännu sämre än samma års skörd av fodersäd. Även tillgången på halm var till följd av den felslagna spannmålsskörden synnerligen knapp. Av denna orsak måste bestämmelserna rörande handeln med och tilldelningen av stråfoder göras mycket snäva. Från och med den 17 april 1942 gällde sålunda (cirk. nr 713), att stråfoder ej ens mot inköpslicens fick överlätas direkt från jordbrukare. Även under 1942 vidtogos genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 maj 1942 och den 19 juni samma år vissa åtgärder åsyftande tillvaratagande av vass.

Sedan 1942 års hö- och halmskörd visat sig bli betydligt större än föregående års skörd, kunde vissa lättnader i stråfoderregleringen genomföras. Sålunda slopades nyssnämnda bestämmelser om förbud för försäljning av stråfoder direkt från jordbrukare från och med den 25 juni 1942 (cirk. nr 794), och från och med den 26 augusti 1942 har stråfoder fått fritt försäljas (cirk. nr 878). Från och med sistnämnda dag har det tidigare gällande förbudet mot användning av stråfoder såsom strömedel för klavbundna nötkreatur upphört att gälla.

Vad beträffar den allmänna tilldelningen av oljekraftfoder och kli må nämnas, att denna under regleringsåret 1942/43 verkställdes efter i huvudsak samma grunder som under närmast föregående regleringsår (cirk. nr 935). Likaså har särskild tilldelning av oljekraftfoder medgivits odlare av olje- och spånadsväxter (cirk. nr 611, 935, 1099 och 1161). Såsom en nyhet har tillkommit den tilldelning av oljekraftfoder, som medgivits såsom kompensation för ökade konsumtionsmjölkleveranser (cirk. nr 935 och 1128). Denna senare tilldelning har på uppdrag av livsmedelskommissionen verkställts av vederbörande mejeriföretag i omvänd proportion till mjölkleverantörernas återtagning av skummjölk.

Den förbättrade situationen i fråga om inhemska fodermedel har tagit sig uttryck i vissa extra tilldelningar av fodermedel framförallt till svin. Sålunda medgavs för tiden 1 juni—31 augusti 1942 en extra tilldelning av 50 kilogram vetekli till modersuggor i samband med varje grisning, dock för högst 2 suggor per brukningsdel (cirk. nr 758). Redan från och med juli 1942 slopades begränsningen efter antalet suggor per brukningsdel (cirk. nr 798), och från och med augusti 1942 höjdes den extra tilldelningen av vetekli till 80 kilogram per grisning (cirk. nr 886). Denna tilldelning har sedan förnyats efter utgången av augusti 1942. Dessutom ha för samtliga modersuggor (utom ungsuggor) och tjänstgörande galtar från och med den 15 januari 1943 medgivits en extra tilldelning av 25 kilogram rågkli (cirk. nr 1112) samt från och med den 19 februari en engångstilldelning av 50 kilogram majs, rågkli eller fodersäd (cirk. nr 1245). Vidare ha för svin, vägande under 20 kilogram, för vilka tilldelning av fodersäd tidigare ej medgivits, från och med den 1 oktober 1942 lämnats tilldelning av fodersäd i samma ordning som för tyngre svin, dock endast under förutsättning att svinen inköpts för uppfödning (cirk. nr 1000).

Vidare förtjänar nämnas, att havrekli fått fritt försälas under tiden 15 juni—30 september 1942 (cirk. nr 783, 845, 899 och 945). Från och med den 6 november 1942 är försäljningen av havrekli åter fri liksom även försäljningen av kornkli (cirk. nr 1035).

Den knappa fodertillgången under produktionsåret 1941/42 föranledde — såsom närmare framgår av den redogörelse härom, som lämnats i proposition nr 319/1942 — vissa ingripanden från statsmakternas sida i fråga om handeln med fodercellulosa. Sålunda förordnades i kungörelse den 21 november 1941 (nr 880) om beslag å samt reglering av handeln med fodercellulosa. Enligt de tillämpningsföreskrifter, som livsmedelskommissionen i anledning härav meddelade (cirk. nr 526), fick fodercellulosa av kommissionär eller återförsäljare försälas till förbrukare endast mot skriftlig rekvisition samt för högst en månads behov. Från och med april 1942 skärptes dessa föreskrifter såtillvida, som för inköp av fodercellulosa därefter skulle erfordras av vederbörande kristidsnämnd utfärdad inköpslicens. Sedan fodersituationen under sommaren 1942 betydligt lättats och efterfrågan på fodercellulosa därigenom sjunkit, meddelades vissa bestämmelser avseende att stimulera förbrukarna att redan under sommaren verkställa inköp av fodercellulosa för det kommande förbrukningsåret (cirk. nr 748 och 910). Från och med den 21 oktober 1942 kunde handeln med fodercellulosa göras helt fri (cirk. nr 1003).

Tillika må här erinras att Kungl. Maj:t genom beslut den 19 juni 1942 bemyndigat livsmedelskommissionen att uppdraga åt svenska spannmålsaktiebolaget att inköpa alla till bolaget före den 1 april 1943 hembjudna partier timotej-, alsikeklöver- och rödklöverfrö av 1942 års produktion och därvid betala följande priser, nämligen för timotejfrö 2 kronor för kilogram, för alsikeklöverfrö 3 kronor 25 öre för kilogram och för rödklöverfrö 4 kronor för kilogram. För rödklöverfrö skulle dessutom lämnas ett tillägg av 1 kro-

na för kilogram för sådana partier av sen rödklöver, för vilka bindande garantier i fråga om typ kunde lämnas av fröodlareförening, frökontrollanstalt eller i annan ordning. För på dylikt sätt garanterat rödklöverfrö, odlat i Norrland samt Kopparbergs eller Värmlands län, skulle dessutom utgå ytterligare tillägg med 50 öre för kilogram.

Brödsädsregleringen. I fråga om de regleringsåtgärder med avseende på brödsäd, som företagits under tiden till och med första kvartalet år 1942, tillåter jag mig hänvisa till redogörelsen över vidtagna regleringsåtgärder i propositionen 319/1942. Härutöver må anföras följande.

Beträffande den förmalningsersättning, som enligt Kungl. Maj:ts brev den 31 augusti 1940 utbetalas till kvarnföretag, som bedriva handelsförmalning i egentlig mening, kan nämnas, att densamma vid ingången av år 1942 utgick med 2 kronor 65 öre för deciton vid förmalning av brödsäd av 1939 års eller äldre skörd, förvärvad före den 1 september 1940, med 5 kronor 15 öre för deciton vid förmalning av brödsäd av 1939 års eller äldre skörd, förvärvad under tiden 1 september—15 oktober 1940, och vid förmalning av brödsäd av 1940 års skörd, förvärvad före den 16 oktober 1940, samt med 8 kronor 15 öre för deciton vid förmalning av all brödsäd, som förvärvats efter den 15 oktober 1940. Sistnämnda förmalningsersättning har utgått jämväl för korn, förmalt tillsammans med råg eller vete eller till kornmjöl för att tillsättas förmalningsprodukter av råg och vete samt för potatisflingor, använda för tillsättning i mjöl av råg eller vete. Från och med den 1 mars 1942 har samma ersättning utgått vid handelsförmalning av majs till majsmjöl, avsett till inblandning i rågmjöl.

Den 18 december 1942 beslöt Kungl. Maj:t, att den förmalningsersättning, som av livsmedelskommissionen under tiden 1 april—31 augusti förskottsvis utbetalats, skulle vara att anse såsom definitiv, dock att för handelsförmalning under nämnda tid av vårvete av 1941 års eller äldre skörd därjämte skulle enligt beslut av Kungl. Maj:t den 29 maj 1942 utgå ersättning med 1 krona 25 öre för deciton. För tiden 1 september—15 oktober 1942 fastställdes en förmalningsersättning för spannmål av 1941 års eller äldre skörd av 7 kronor 25 öre för deciton samt för spannmål av 1942 års skörd av 5 kronor 55 öre för deciton. För tiden 16 oktober—31 december 1942 fastställdes en förmalningsersättning av 5 kronor 25 öre för deciton, oavsett till vilken skörd spannmålen vore att hänföra. Slutligen bestämdes för tiden från och med den 1 januari 1943 tills vidare till och med den 31 augusti 1943 en förmalningsersättning av 5 kronor 80 öre för deciton.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 december 1942 har svenska spannmålsaktiebolaget till kvarn, som den 16 oktober 1942 innehade spannmål av 1941 års eller äldre skörd, utbetalat gottgörelse för skillnaden mellan de för regleringsåret 1941/42 gällande normalpriserna och motsvarande normalpriser för regleringsåret 1942/43 med följande belopp, nämligen för vårvete 2 kronor, för höstvete 1 krona, för råg 2 kronor och för korn 3 kronor, allt per deciton.

De för enhetsvetemjöl respektive grahamsmjöl från och med den 1 april 1942 fastställda priserna vid försäljning från kvarn av respektive 38 och 27 kronor för deciton gällde oförändrade under återstoden av år 1942 men sänktes från och med den 1 januari 1943 till respektive 36 kronor 55 öre och 26 kronor 20 öre för deciton. Priset på rågsikt, som under större delen av år 1942 ej fått tillverkas, har varit 30 kronor 50 öre för deciton fram till den 16 oktober 1942, då tillverkningen av rågsikt upphörde och ersattes med tillverkning av samsikt, vilket åsattes ett pris av 28 kronor 25 öre för deciton. Detta pris sänktes sedan från och med den 1 januari 1943 till 28 kronor 15 öre för deciton. Priset på sammalet rågmjöl, som under hela år 1942 varit 25 kronor 25 öre för deciton, sänktes från och med den 1 januari 1943 till 24 kronor 45 öre för deciton.

Nu nämnda bestämmelser om förmalningsersättning och mjölpriser återfinnas i livsmedelskommissionens cirkulär nr 699, 909, 913, 1002 och 1152.

Vid löneförmalning utgår från och med den 1 september 1941 en förmalningsersättning med 2 kronor för deciton (cirk. nr 413). Från och med den 16 oktober 1941 utgår samma förmalningsersättning jämväl för korn, som förmales mot förmalningskort (cirk. nr 618).

Genom kungörelse den 4 juli 1941 (nr 622) meddelades beslag å bland annat 1941 års skörd av matärter och bönor samt genom kungörelsen den 19 juni 1942 (nr 446) jämväl å 1942 års skörd av matärter och bönor. Den allmänna tilldelning av ärter och bönor till enskilda hushåll, som utgått från och med den 19 november 1941, upphörde den 22 april 1942 (cirk. nr 692). Från och med den 23 april 1942 sammanfördes ransoneringen av ärter och bönor med mjöl- och brödransoneringen (cirk. nr 717). Till följd av att 1942 års skörd av matärter blev god, kunde en allmän tilldelning av matärter till enskilda hushåll åter medgivas från och med den 2 november 1942. Denna tilldelning omfattade ej bönor (cirk. nr 1007). Dessförinnan hade emellertid en viss tilldelning av ärter till enskilda hushåll medgivits, nämligen till innehavare av inköpskort U, det s. k. speciella beredskapskortet. Denna tilldelning medgavs från och med den 8 oktober 1942.

Vidare må erinras om att i kungörelse den 1 augusti 1940 (nr 755) förordnats, att matärter icke må införas till riket utan tillstånd av livsmedelskommissionen, och att Kungl. Maj:t äger belägga import av dylika ärter med införselavgift. Liknande förordnande har meddelats rörande bönor genom kungörelse den 14 mars 1941 (nr 217). Något förordnande om införselavgift har emellertid icke utfärdats.

I detta sammanhang bör nämnas att enligt det avtal, som med godkännande av Kungl. Maj:t den 28 augusti 1942 slutits mellan staten och svenska spannmålsaktiebolaget för tiden 1 september 1942—31 augusti 1943, det åligger bolaget, att, i den omfattning och på de villkor Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, livsmedelskommissionen bestämmer, inköpa svenskt vete och svensk råg ävensom inom landet odlade matärter av viss beskaffenhet. Bolaget har, i anslutning till tidigare omnämnda beslag av brödsäd, fodersäd och stråfoder, av livsmedelskommissionen erhållit bemyndigan-

de att inköpa beslagtagen vara samt att även försälja sådan vara enligt de närmare bestämmelser, som utfärdats av livsmedelskommissionen.

Regleringen av konsumtionen av mjöl, bröd och gryn gäller alltjämt. Till följd av 1941 års mycket svaga brödsädsskörd måste en nedskärning av den allmänna tilldelningen till enskilda hushåll av mjöl, bröd och gryn företagas från och med den 29 januari 1942. Denna lägre grundtilldelning är alltjämt gällande. Däremot har 1942 års förbättrade skörderesultat medfört, att vissa andra lättnader kunnat genomföras. Sålunda har tilläggstilldelningen till kroppsarbetare samt barn av vissa åldrar kunnat ökas rätt väsentligt, och vidare har utanför den egentliga mjöl- och brödransoneringen kunnat medgivas en viss allmän tilldelning av havre- och korngryn samt kornmjöl.

Potatisregleringen. Tillverkningen och avsättningen av potatismjöl har från och med den 1 september 1933 varit föremål för fullständig statlig reglering. Bestämmelserna härom återfinnas i förordningen den 26 juni 1933 (nr 389), vilken senast genom kungörelse den 21 mars 1940 (nr 165) förlängts att gälla till och med den 30 september 1943. För att handhava denna reglering tillsatte Kungl. Maj:t en särskild nämnd, statens potatismjölsnämnd, för vilken instruktion utfärdades i kungörelse den 15 augusti 1933 (nr 515). Enligt kungörelse den 30 juni 1942 (nr 564) överfördes statens potatismjölsnämnds befogenheter på statens livsmedelskommission.

Enligt kungörelsen den 15 augusti 1933 (nr 514) med tillämpningsföreskrifter till förenämnda förordning den 26 juni 1933 gäller bland annat följande. Tillstånd att vid viss anläggning bedriva sådan tillverkning, som avses i förordningen (tillverkningslicens), meddelas av statens potatismjölsnämnd (numera statens livsmedelskommission). Tillverkningslicens meddelas för tillverkningsår, som räknas från och med den 1 oktober till och med den 30 september nästföljande år. Den som erhållit tillverkningslicens är skyldig att under den tid licensen avser: a) vid tillverkningen uteslutande använda svensk potatis; b) vid inköp av potatis och försäljning av potatisstärkelse tillämpa den prissättning, som Kungl. Maj:t efter förslag av statens potatismjölsnämnd fastställer; c) underkasta sig de föreskrifter i avseende å leveranser och inköp av potatis samt tillverkning och försäljning av potatisstärkelse, som nämnden må meddela; samt d) därest nämnden så påfordrar, till av Kungl. Maj:t efter förslag av nämnden fastställt pris helt eller delvis ställa årstillverkningen av potatisstärkelse, inneliggande lager inbegripet, till förfogande för nämnden, med undantag dock för vad som erfordras till hushov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer, varvid nämnden, så vitt angår ny tillverkning, äger påkalla leverans av otorkad vara.

Kungl. Maj:t har vidare för varje tillverkningsår fastställt det pris, som innehavare av tillverkningslicens har att erlägga till leverantör för potatis, som inköpes för framställning av stärkelse och är av för fabriksändamål normal kvalitet.

Vidare har för varje tillverkningsår upprättats ett avtal mellan statens potatismjölsnämnd (numera livsmedelskommissionen), å ena sidan, och Sve-

riges stärkelseproducenters förening u. p. a., å andra sidan, vilket avtal underställts Kungl. Maj:t för godkännande. Viss del av avtalet har därjämte av Kungl. Maj:t förelagts riksdagen för godkännande. Enligt detta avtal har förenämnda förening utfäst sig att inköpa den mängd potatisstärkelse, som framställs enligt meddelade tillverkningslicenser å högst en för varje tillverkningsår fastställd kvantitet potatis, med undantag för vad som erfordrats till husbehov för tillverkaren och dennes leverantörer. Å andra sidan har potatismjölsnämnden (kommissionen), under förutsättning av statsmakternas godkännande, åtagit sig att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida för att bereda föreningen möjlighet att erhålla minst ett visst i avtalet angivet pris per deciton för vid tillverkningsårets slut inneliggande lager av potatismjöl med avdrag av viss kvantitet ävensom ersättning för ränte- och lagringskostnader i avseende å inneliggande lager, med visst avdrag, under tre månader, räknat från och med utgången av respektive tillverkningsår.

Bestämmelserna för tillverkningsåret 1942/1943 återfinnas i Kungl. Maj:ts brev den 25 september 1942.

Enligt förordning den 2 mars 1934 (nr 34), som genom kungörelse den 20 september 1940 (nr 832) förlängts att gälla till och med den 30 september 1943, har föreskrivits, att vid införsel av varor av följande slag skall, utöver enligt tulltaxan stadgad tull, utgå tilläggstull med följande belopp:

Statistiskt nr	V a r u s l a g	Tilläggstull för 100 kg kronor
290	Druv- och stärkelsesocker samt stärkelsesirap T	9.50
620	Dextrin och stärkelseklistor; ävensom appreturmedel innehållande dextrin, stärkelse, glykos, växtslem o. dyl. T/E	5.—

I kungörelse den 5 december 1941 (nr 922) förordnade Kungl. Maj:t om beslag å samt reglering av handeln med potatisflingor, potatismjöl med flera produkter av potatis. I anslutning härtill föreskrev livsmedelskommissionen (cirk. nr 563), att tillverkare av potatisflingor skulle äga försälja potatisflingor endast till svenska spannmålsaktiebolaget, varjämte kommissionen meddelade bestämmelser om ransonering av potatisprodukter med giltighet från och med den 14 december 1941.

Potatisflingor och potatismjöl har även kommit till användning för utdrygning av brödsädstillgången genom inblandning i mjöl. Bestämmelser härom ha utfärdats av livsmedelskommissionen och gällt under tiden 1 januari—31 augusti 1942.

Vissa bestämmelser ha även utfärdats innebärande inskränkning i rätten att använda potatis för olika ändamål. Sålunda utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse den 19 december 1941 (nr 956) innebärande förbud från och med den 24 december 1941 tills vidare mot att för utfodringsändamål koka potatis vid mejeri, bränneri, stärkelsefabrik eller annan industriell anläggning

eller medelst ånga, alstrad med ånglokomobil eller eljest med högtrycksångpanna. Vidare har i kungörelse den 16 januari 1942 (nr 5) förordnats, att potatis icke utan tillstånd får vid industriell eller därmed jämförlig anläggning användas för tillverkning eller beredning av varor till avsalu. Nu nämnda kungörelse äger icke tillämpning å brännvinstillverkning av potatis, ej heller å tillverkning av sådana potatisprodukter, som avses i kungörelsen den 5 december 1941 (nr 922) angående beslag å samt reglering av handeln med potatismjöl m. m.

Genom kungörelse den 2 oktober 1942 (nr 806) har förordnats om beslag å potatis jämte viss reglering av rätten att yrkesmässigt köpa och sälja potatis, innebärande bland annat, att handel med potatis får utövas endast av person eller företag, som erhållit särskilt tillstånd därtill (auktorisering). Bestämmelserna i nämnda kungörelse innebära dessutom bland annat förbud mot att utfodra annan potatis än sådan, som är uppenbart oduglig till människoföda och ej heller kan användas för tillverkning av potatismjöl, potatisflingor eller liknande produkter. Ävenledes stadgas skyldighet för den, som bedriver yrkesmässig tillverkning av varor till avsalu, att ansöka om tillstånd att använda potatis för nämnda tillverkning. I anslutning till de befogenheter, som enligt nyssnämnda kungörelse tillkomma livsmedelskommissionen, har kommissionen medgivit vissa undantag från utfodringsförbudet.

Vidare må nämnas, att Kungl. Maj:t i beslut den 30 januari 1942 uppdrog åt svenska spannmålsaktiebolaget att under april 1942 inköpa all matpotatis av fullgod beskaffenhet, som hembjödts bolaget senast den 15 mars 1942. Även för 1942 års odling av matpotatis har garantipris fastställts. Sålunda har livsmedelskommissionen, i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 1 april 1942, uppdragit åt svenska spannmålsaktiebolaget att under april 1943 inköpa all matpotatis av fullgod beskaffenhet, som av odlare hembjudits bolaget senast den 15 mars 1943.

Clearing. Utöver vad som i propositionen nr 319/1942 meddelats rörande clearing, kan nämnas, att livsmedelskommissionen genom Kungl. Maj:ts brev den 6 november 1942 erhållit bemyndigande att från clearingkassan för fettvaror täcka förlust å den inhemska odlingen av oljeväxtfrö under år 1942.

I brev den 7 augusti 1942 har Kungl. Maj:t förordnat, att inom livsmedelskommissionen skall inrättas en särskild clearingkassa för reglering av marknadspriserna å ost. Denna kassa har hittills endast tagits i anspråk för utbetalningar av vissa lagringsersättningar för ost. Kostnaderna härför täckas genom en clearingavgift på försåld ost, vilken avgift infördes samtidigt med att ostpriset höjdes i motsvarande grad.

Produktionsutvecklingen på jordbrukets område.

Livsmedelskommissionen har vid sin skrivelse den 15 mars 1943 fogat vissa tabellsammanställningar rörande produktionsutvecklingen under 1941 och 1942 samt januari 1943. Dessa sammanställningar torde såsom särskild *tabellbilaga* få fogas vid statsrådsprotokollet. Följande uppgifter rörande produktionsutvecklingen äro i huvudsak hämtade från kommissionens skrivelse.

Marknaden för mjölk och mejeriprodukter. (Jfr tab. 2—5.) Mjölkinvägningen vid mejerierna uppgick under år 1942 till 2,520,000 ton mot 2,660,000 ton året förut. Detta innebär en nedgång med 5.3 procent. År 1939 nådde mjölkinvägningen 3,210,000 ton. Jämfört härmed låg 1942 års invägning 21.5 procent lägre. Vid denna jämförelse har ingen hänsyn tagits till ökningen i antalet mejerileverantörer, vilken från 1939 till 1942 varit avsevärd. En korrigering härvidlag skulle ge vid handen, att nedgången i mjölkproduktionen varit ej oväsentligt större än vad ovannämnda relativtal utvisa.

Av invägningen under år 1942 kommer 1,740,000 ton på produktmjölken, vilket innebär en minskning från föregående år med 10.3 procent. Däremot visar mjölkförsäljningen från mejerierna en mycket kraftig ökning, nämligen från 610,000 till 860,000 ton eller 40.1 procent. Härvid är emellertid att märka, att försäljningen under 1942 avsett standardiserad mjölk men under 1941 huvudsakligen mjölk av medelfetthalt, d. v. s. omkring 3.6 procent. Omräknas den standardiserade mjölken till mjölk av medelfetthalt, stannar ökningen i försäljningen från 1941 till 1942 vid 19.8 procent. En viss del av ökningen i mejeriernas mjölkförsäljning måste vidare tillskrivas de i samband med mjölkstandardiseringen hösten 1941 införda försäljningsföreskrifterna ifråga om konsumtionsmjölk, vilka inneburit en begränsning av producenternas direktförsäljning till konsumenterna, och utgör alltså icke en reell konsumtionsstegring.

Smörproduktionen uppgick under år 1942 till drygt 71.900 ton mot 77,700 ton året förut. Detta innebär en nedgång med 7.4 procent. Att nedgången i smörproduktionen stannat i 7.4 procent, medan kvantiteten produktmjölk nedgått med 10.3 procent förklaras av de åtgärder, begränsning av ostens fetthalt, ransonering av grädde samt mjölkstandardisering, vilka vidtagits för att hålla smörproduktionen uppe.

Ostproduktionen stannade år 1942 i 15.000 ton mot 22,400 ton året förut och 43,700 ton år 1939. Detta innebär för år 1942 en nedgång med 33.0 procent jämfört med året förut och med 65.7 i jämförelse med år 1939.

Margarintillverkningen, som under åren närmast före krigsutbrottet uppgått till i det närmaste 60,000 ton årligen, minskades år 1940 till 38.700 ton och år 1941 till 26,200 ton för att år 1942 åter ökas till 40.800 ton.

Slaktdjursmarknaden. (Jfr tab. 6 och 7.) Antalet besiktigade svinkroppar, som år 1939 uppgick till 1,600,000, hade år 1941 sjunkit till 1,000,000. Un-

der år 1942 fortsatte denna nedgång och för sistnämnda år redovisas en besiktigad svinslakt av endast 600,000 djur. Jämfört med 1939 års besiktigade svinslakt innebär detta för 1942 en nedgång med icke mindre än 63 procent, medan nedgången år 1941 stannade i 35 procent.

Med ledning av statistiken över antalet betäckta suggor i Svealand och Götaland kan man göra sig en viss föreställning om hur den totala tillgången på fläsk kommer att gestalta sig under återstoden av år 1943.

I medeltal per år under 5-årsperioden 1934/38 uppgick antalet suggbetäckningar till 267,200. År 1941 hade detta antal nedgått till 192,400 eller med 28 procent och år 1942 till 167,500 eller med 37 procent. Då i medeltal mellan betäckning och slakt förflyta cirka 12 månader, innebär detta, att man för hela år 1943 har att räkna med ett antal slaktsvin, som med 37 procent understiger motsvarande antal under 5-årsperioden 1935/39 och som ligger 13 procent lägre än under 1942. Då man torde kunna utgå ifrån, att den s. k. hemslakten under år 1943 kommer att bli av minst samma storlek som under år 1942, torde alltså den saluförda kvantiteten fläsk under år 1943 sammanlagt komma att bli något mindre än under år 1942.

Till följd av 1940 och 1941 års svaga foderskördar skedde under senare delen av nämnda år en betydande utslaktning av nötkreatur. Sedan nötkreaturstammen till följd härav omkring årsskiftet 1941/42 till synes nedbringats till en i förhållande till fodertillgångarna lämplig storlek, har slakten av storboskap från och med februari 1942 visat en kraftig tillbakagång. Till denna nedgång har givetvis även det jämfört med åren 1940 och 1941 förhållandevis goda skördeutfallet år 1942 bidragit. Under hela år 1942 besiktigades sålunda endast 235,600 storboskap mot 397,000 år 1939 och mellan 540,000 och 550,000 åren 1940 och 1941. Jämfört med 1939 innebär 1942 års slakt av storboskap en nedgång med icke mindre än nära 41 procent.

Slakten av större kalv, som under år 1941 låg betydligt lägre än året förut, visade under år 1942 en fortsatt och ännu kraftigare nedgång än under 1941. Sistnämnda år besiktigades sålunda endast 212,000 större kalvar mot 401,000 år 1941 och 506,000 år 1940.

Slakten av mindre kalv, som under åren 1940 och 1941 hållit sig väl uppe med ett besiktigat antal av respektive 516,000 och 507,000, sjönk under 1942 till 425,000 djur.

Importen av kött och köttkonserver har under år 1942 sammanlagt uppgått till endast 195 ton. Däremot har fläskimporten under nämnda år uppgått till 4,500 ton, vilket är den högsta siffran sedan år 1925, då importen uppgick till 5,000 ton. Någon export av nötkreaturskött eller fläsk har ej ägt rum under år 1942. Däremot ha sammanlagt 646 ton annat kött än nötkreaturskött exporterats, därav 344 ton häst- och renkött till Norge i utbyte mot fisk.

Äggmarknaden. Den normala äggproduktionen har för åren närmast före krigsutbrottet uppskattats till 50,000 ton. Denna uppskattning torde ligga i underkant. För produktionsåret 1942/43 har beräknats en produktion av

30,000 ton eller samma som för produktionsåret 1941/42. Under det sistnämnda produktionsåret redovisades en försäljning av ägg mot inköpskuponger och inköpslicenser, uppgående till 15,800 ton. Till belysning av produktionsutvecklingen sedan äggransoneringens början meddelas i den här nedan intagna sammanställningen uppgifter om de auktoriserade partihandlarnas inköp av ägg.

P e r i o d	Auktoriserade partihandlares inköp av ägg från		
	Auktoriserade ägguppköpare, ton	Äggproducenter, ton	Summa ton
1941 4:e kvartalet	1,844	313	2,157
1942 1:a "	1,496	218	1,714
2:a "	4,624	350	4,974
3:e "	2,501	208	2,709
4:e "	1,016	149	1,165
1943 1:a "	2,945	222	3,167
1943 $\frac{3}{1}-\frac{31}{1}$	673	66	739
$\frac{1}{2}-\frac{29}{2}$	617	58	675
$\frac{4}{3}-\frac{7}{3}$	222	16	238
$\frac{8}{3}-\frac{4}{4}$	1,607	101	1,708

Fodermedelsmarknaden. (Jfr tab. 8.) Den inhemska förbrukningen av oljekraftfoder, som för produktionsåret 1938/39 beräknats till 240,000 ton, minskades under år 1941/42 till 125,000 ton. Under år 1942/43 beräknas cirka 100,000 ton kunna tilldelas producenterna.

Förbrukningen av kli beräknas under året närmast före krigsutbrottet ha uppgått till drygt 195,000 ton. Under produktionsåret 1941/42 minskades denna kvantitet till 151,000 ton och för år 1942/43 beräknas en ytterligare nedgång till något över 115,000 ton.

Beträffande den inhemska foderskörden kan följande tablå vara av intresse. Uppgifterna ha hämtats ur statistiska centralbyråns officiella skördestatistik. Uppgifterna för 1942 äro preliminära.

År	A r e a l i h e k t a r a v					
	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd	Foderrot-frukter	Hö
1930	132,163	660,235	267,784	1,060,182	103,731	1,865,212
1931	125,691	642,799	268,525	1,037,015	100,633	1,871,345
1932	110,523	673,057	233,573	1,017,153	82,928	1,810,017
1933	105,358	651,319	235,394	992,071	72,441	1,807,284
1934	100,394	659,793	238,807	998,994	74,572	1,804,654
1935	105,062	670,884	251,165	1,027,111	75,301	1,798,132
1936	104,036	670,675	258,385	1,033,096	73,631	1,795,574
1937	95,078	657,255	251,444	1,003,777	72,557	1,735,713
1938	101,518	660,839	252,838	1,015,195	70,985	1,726,755
1939	104,240	660,030	252,037	1,016,307	67,600	1,711,918
1940	106,847	635,045	284,259	1,026,151	63,645	1,694,101
1941	99,184	629,266	290,627	1,019,077	67,695	1,652,068
1942	111,846	598,191	278,993	989,030	67,832	1,606,091

År	Skörd i ton av					
	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd	Foderrotfrukter	Hö
1930	240,202	1,120,723	529,488	1,890,413	3,788,813	5,647,969
1931	222,903	987,850	500,073	1,710,826	3,185,551	5,769,198
1932	222,770	1,251,092	517,782	1,991,644	3,350,647	5,824,555
1933	199,554	1,098,634	474,653	1,772,841	2,589,238	4,896,259
1934	214,460	1,229,171	540,869	1,984,500	2,968,748	4,988,264
1935	222,302	1,239,286	564,188	2,025,776	2,803,986	5,501,349
1936	200,251	1,202,541	525,676	1,928,468	2,762,034	5,443,779
1937	188,908	1,240,661	538,660	1,968,229	2,883,488	5,883,121
1938	240,140	1,374,885	627,802	2,242,827	2,820,846	5,924,707
1939	231,723	1,271,083	591,373	2,094,179	2,547,143	5,072,968
1940	189,281	937,128	478,136	1,604,545	2,346,244	3,387,970
1941	157,697	775,733	420,966	1,354,396	2,256,312	2,424,970
1942	221,659	928,485	540,780	1,690,924	2,422,176	4,102,776

Som av tablån framgår visar skörderesultatet för år 1942 en betydande förbättring jämfört med år 1941, i fråga om hö även i förhållande till år 1940. Jämför man med åren närmast före krigsutbrottet företer dock även 1942 betydligt lägre siffror såväl i fråga om fodersäd som foderrotfrukter och hö.

Vid den arealinventering, omfattande Svealand och Götaland samt Gävleborgs län, som företogs i oktober 1942, inforrades även uppgifter rörande de arealer av bland annat fodersäd och potatis, som odlarna ämnade beså våren 1943. I följande tablå redovisas dessa arealer jämte skördade arealer av samma växtslag dels år 1942, dels i genomsnitt åren 1938/39, för området Svealand och Götaland samt Gävleborgs län, uttryckt i hektar.

	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd	Potatis
Areal, avsedd att besås 1943....	74,563	620,725	293,102	988,390	122,904
Skördad areal 1942.....	75,466	586,806	269,702	931,974	127,299
" " 1938/39.....	69,224	648,369	245,718	963,311	123,220

En jämförelse mellan den avsedda odlingen våren 1943 och medelarealerna 1938/39 visar en betydande ökning av blandsädsarealen, en mindre ökning ifråga om korn samt någon minskning av havrearealen. Arealen av potatis är i det närmaste oförändrad. En motsvarande jämförelse med 1942 års skördade arealer visar nästan oförändrad kornareal, en avsevärd ökning av havrearealen samt en icke obetydlig ökning av blandsädsarealen. Däremot visar potatisarealen nedgång. Den sammanlagda fodersädsarealen skulle enligt denna redovisning år 1943 bli 6.1 procent större än under 1942 och 2.6 procent större än i genomsnitt under 1938/39.

Brödsädsmarknaden. (Jfr tab. 2.) Beträffande de under senare år skördade brödsädsarealerna i Sverige hänvisas till följande sammanställning ur den officiella statistiken. Uppgifterna äro uttryckta i hektar.

År	Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1930	214,365	47,205	261,570	235,203	6,193	241,396	502,966
1931	215,191	61,135	276,326	200,411	6,835	207,246	483,572
1932	213,849	64,444	278,293	204,876	6,792	211,668	489,961
1933	220,567	82,187	302,754	218,751	7,284	226,035	528,789
1934	224,444	66,002	290,446	229,006	6,794	235,800	526,246
1935	214,813	57,937	272,750	218,525	8,629	227,154	499,904
1936	211,788	69,263	281,051	202,220	12,741	214,961	496,012
1937	233,961	65,308	299,269	189,795	7,907	197,102	496,371
1938	240,460	68,014	308,474	181,569	6,558	188,127	496,601
1939	253,507	83,639	337,146	168,646	6,296	174,942	512,088
1940	216,770	91,998	308,768	163,735	7,196	170,931	479,699
1941	177,039	109,371	286,410	198,477	8,171	206,648	493,058
1942 ¹	164,018	114,559	278,577	241,150	8,249	249,399	527,976

Den nedgång i höstvetearealen, som kan konstateras för åren 1940 och 1941, har fortsatt under år 1942. Däremot redovisas för vårvete under år 1942 större areal än något tidigare år. Denna ökning är dock mindre än nedgången i höstvetearealen, varför den totala vetearealen under år 1942 visar fortsatt minskning. Arealen av höstråg, som under år 1941 visat en icke obetydlig ökning, har under år 1942 företett en fortsatt och kraftig uppgång samt är större än under något av de övriga redovisade åren. Detta gäller även om den sammanlagda arealen av höst- och vårråg. Ökningen i rågarealen är så avsevärd, att den totala brödsädsarealen, trots nedgången i vetearealen, visar en ökning jämfört med år 1941 med 7.1 procent samt är större än under något av de övriga redovisade åren med undantag för år 1933.

Från och med år 1940 ha arealinventeringar företagits såväl på sommaren som på hösten. Vid sommarinventeringarna ha uppgifter lämnats rörande skördad areal, varemot vid höstinventeringarna uppgifter lämnats om den areal, som vid inventeringstillfället besåts med höstsäd ävensom rörande de arealer som under påföljande vår avsåges komma att besås med olika angivna sädesslag. Resultatet av dessa inventeringar i vad beträffar brödsäd redovisas i nedanstående tablå för Svealand och Götaland.

Brödsäd	Enl. invent. i okt. 1942, hektar	Enl. invent. 1 juni 1942, hektar	Enl. invent. i okt. 1941, hektar	Enl. invent. 3 juni 1941, hektar	Enl. invent. 16 okt. 1940, hektar
Höstvete	156,651	163,412	189,701	176,386	230,216
Vårvete	109,265	113,109	94,084	108,401	93,580
Summa vete	265,916	276,521	283,785	284,787	323,796
Höstråg	220,978	240,064	250,332	196,567	203,404
Vårråg	7,554	7,768	7,650	7,712	7,886
Summa råg	228,532	247,832	257,982	204,279	211,090
Summa brödsäd	494,448	524,353	541,767	489,066	534,886

¹ Preliminära uppgifter.

Då man genom de dubbla inventeringarna erhåller uppgifter rörande såväl besädd som skördad areal, kan man erhålla en uppfattning om hur höstsåden övervintrat de olika åren. Som av ovanstående tablå framgår, ägde en mycket stor utvintring av höstvetete rum under vintern 1940/41. Av hösten 1940 besädda 230,216 hektar skördades år 1941 endast 176,386 hektar, vilket innebär en utvintring av 53,830 hektar eller 23.4 procent av den besädda arealen.

Även under vintern 1941/42 skedde en betydlig utvintring av höstvetete. Av hösten 1941 besädda 189,701 hektar skördades år 1942 163,412 hektar, innebärande en minskning med 26,289 hektar eller 13.9 procent av den besädda arealen. Denna utvintring ägde huvudsakligen rum i Halland samt i västra och nordvästra Skåne.

Av de under vintern 1941/42 utvintrade höstvetetearealerna omsåddes en betydande del med vårvete. Av tablå framgår nämligen, att man vid inventeringen hösten 1941 hade för avsikt att våren 1942 beså 94,084 hektar med vårvete. År 1942 skördades emellertid — enligt sommarinventeringen samma år — 113,109 hektar vårvete, vilket innebär en ökning jämfört med förstnämnda siffra med 19,025 hektar. Denna ökning torde till allra största delen härröra sig från höstvetefält, vilka omsåts med vårvete.

Liksom under närmast föregående år visade sig under vintern 1941/42 höstrågen övervintra betydligt bättre än höstvetet. Av besädda 250,332 hektar utvintrade sålunda endast 10,268 hektar eller 4.1 procent.

Enligt inventeringen i oktober 1942 besåddes sagda höst 156,651 hektar med höstvetete och 220,978 hektar med höstråg. Detta innebär en betydande minskning jämfört med den besädda arealen året förut, nämligen 33,050 hektar eller 17.4 procent för höstvetete och 29,354 hektar eller 11.7 procent för höstråg.

Enligt samma inventering har redovisats en areal av vårvete, avsedd att besås våren 1943, som är mindre än den år 1942 skördade arealen av detta sädesslag. Den sammanlagda brödsädsarealen för skörd år 1943 skulle härigenom enligt inventeringsuppgifterna komma att bli 29,905 hektar, d. v. s. 5.7 procent, lägre än den år 1942 med brödsäd skördade arealen.

Den avsevärda minskning, som hösten 1942 inträtt i fråga om med höstsäd besädd areal, torde närmast förklaras av att 1942 års skörd var mycket sen och att höstbruket dels på grund därav och dels på grund av otjänlig väderlek på många håll måste uppskjutas till långt fram på hösten. I fråga om höstvetete torde dessutom den svåra utvintring av detta sädesslag, som ägt rum under de tre senaste vintrarna, i viss mån ha avskräckt från odling härav.

Beträffande de brödsädesskördar, som erhållits under en följd av år, kunna följande siffror, hämtade ur statistiska centralbyråns officiella skördestatistik, vara av intresse. Uppgifterna för år 1942 äro preliminära. Kvantiteterna äro uttryckta i ton.

År	Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1930	489,767	76,833	566,600	428,753	7,695	436,448	1,003,048
1931	367,558	96,015	463,573	275,485	7,641	283,126	746,699
1932	528,944	126,279	655,223	423,530	9,215	432,745	1,087,968
1933	566,970	149,826	716,796	452,361	10,326	462,687	1,179,483
1934	632,182	124,601	756,783	507,443	9,504	516,947	1,273,730
1935	533,586	108,976	642,562	417,735	11,609	429,344	1,071,906
1936	467,481	121,342	588,823	334,326	17,184	351,510	940,333
1937	571,129	118,386	689,515	364,609	9,589	374,198	1,063,713
1938	667,532	136,600	804,132	365,231	9,422	374,653	1,178,785
1939	704,978	155,880	860,858	344,401	9,169	353,570	1,214,428
1940	270,669	150,060	420,729	257,290	8,603	265,893	686,622
1941 ¹	189,929	141,128	331,057	271,848	7,395	279,243	610,300
1942 ¹	280,143	178,940	459,083	428,031	9,092	437,123	896,206

Ovanstående tabell ger uttryck för den kraftiga nedgång i brödsädesskörden, som inträffade åren 1940 och 1941. Särskilt höstvetet visar en mycket kraftig minskning, delvis beroende på den tidigare omnämnda utvintringen av nämnda sädesslag, och delvis även på synnerligen låga hektarskördar. Jämfört med 1939 års brödsädesskörd visa 1940 och 1941 års totala brödsädesskördar en nedgång med respektive 43 och 50 procent. För höstvetet enbart blir nedgången icke mindre än respektive 62 och 74 procent.

1942 års brödsädesskörd företer en avgjord förbättring jämfört med de närmast föregående två åren. Jämfört med år 1941 visar 1942 års skörd en ökning med 47.5 procent för höstvete och med 57.5 procent för höstråg. Den totala brödsädesskörden 1942 är 46.8 procent större än 1941. En jämförelse med år 1939 visar för 1942 års skörd en avsevärd nedgång för höstvete samt en viss ökning för vårvete och en rätt betydande sådan för höstråg. Nedgången för höstvete är dock så stor, att den sammanlagda brödsädesskörden år 1942 är 318,222 ton eller 26.2 procent lägre än år 1939.

Potatismarknaden. (Jfr tab. 2.) Den inhemska skörden av potatis år 1942 jämte skörden under de närmast föregående åren redovisas (för 1942 preliminära tal) i nedanstående tablå. Därjämte redovisas de med potatis besädda arealerna under motsvarande år i hektar jämte skörden per hektar i kilogram.

År	Skörd, ton	Areal, hektar	Skörd per hektar, kg
1935/39	1,813,408	131,711	13,760
1940	2,294,417	134,816	17,020
1941	2,071,086	137,375	15,080
1942	1,913,515	141,988	13,480

Av tablån framgår, att 1942 års potatisskörd varit större än skörden i genomsnitt under 5-årsperioden 1935/39, närmare bestämt 5.5 procent större, men mindre än skördarna under 1940 och 1941, vilka år utbytet per hektar

¹ Preliminära uppgifter.

blev betydligt bättre än under den redovisade 5-årsperioden liksom även jämfört med 1942.

Enligt den arealinventering, som företogs under oktober 1942, varvid uppgifter inhämtades bland annat rörande de arealer, som odlarna avsåge att beså med potatis våren 1943, skulle en mindre nedgång i potatisarealen vara att vänta. Inventeringen, som omfattade Svealand och Götaland samt Gävleborgs län, redovisade för nämnda område en areal, avsedd att besås med potatis våren 1943, om 122,904 hektar. År 1942 skördades inom samma område en areal av 127,299 hektar eller 3.6 procent mer.

Beträffande konsumtionen av matpotatis föreligger ingen statistisk redovisning. Med ledning av socialstyrelsens konsumtionsundersökningar kan man emellertid verkställa vissa uppskattningar rörande storleken av denna konsumtion. Dessa uppskattningar redovisas nedan i ton för olika konsumtionsår.

1938/39	755,000	1941/42	975,000
1939/40	755,000	1942/43 ¹	1,050,000
1940/41	810,000		

De anförda siffrorna innebära som synes en avsevärd ökning av konsumtionen av matpotatis, närmare bestämt med icke mindre än 39 procent från 1938/39 till 1942/43.

Förbrukningen av fabrikspotatis, som under konsumtionsåret 1938/39 uppgick till 260,000 ton, har till följd av den ökade förbrukningen av matpotatis måst avsevärt inskränkas. Sålunda stannade denna förbrukning år 1941/42 vid 202,000 ton samt har för år 1942/43 beräknats komma att uppgå till endast 150,000 ton. Denna minskning har framför allt drabbat användningen av potatis till spritframställning.

Inkomst- och kostnadsutvecklingen inom jordbruket under de senaste åren.

Till belysning av förändringarna i jordbrukets ekonomiska läge har livsmedelskommissionen under de senaste åren genom en särskild delegation låtit undersöka utvecklingen av jordbrukets inkomster och kostnader fr. o. m. produktionsåret 1938/39. Sistlidna år lät kommissionen vidare, efter bemyndigande av Kungl. Maj:t, genom sin statistiska byrå företaga en på självdeklarationer grundad representativ undersökning rörande jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter under åren 1938 och 1940. Sistnämnda undersökning anslöt sig beträffande såväl material som metod till en av 1938 års jordbruksutredning för åren 1932, 1935 och 1937 utförd undersökning.

I enlighet med de för 1942 års jordbrukskommitté givna direktiven har kommittén genom en särskild delegation låtit pröva grunderna för förstnämnda inkomst- och kostnadsberäkningar. I den rapport, som denna de-

¹ Prognos, verkställd på hösten 1942.

legation avlämnat och som i allt väsentligt godkänts av kommittén, uttalades, att det vore önskvärt att ett mera direkt mått på jordbrukets läge under olika år kunde erhållas, så att det bleve möjligt att bedöma icke endast förändringarna i relationen mellan inkomster och kostnader utan även dessas absoluta storlek. Samtidigt framhölls emellertid, att någon möjlighet att erhålla ett dylikt mått på jordbrukets räntabilitet, som kunde utgöra ett tillförlitligt underlag för prissättningen på jordbruksprodukter, åtminstone tills vidare icke föreläge. Däremot företogs vissa ändringar i fråga om beräkningarna av särskilda inkomst- och kostnadsposter ävensom vissa kompletterande undersökningar.

Jordbrukskommittén har nu avlämnat en P. M. rörande jordbrukets inkomster och kostnader 1938/39—1942/43, i vilken ovan nämnda ändringar och kompletteringar av beräkningarna vidtagits, så långt hittills medhunna utredningar medgivit. Denna promemoria torde såsom *bilaga 1* böra fogas till detta protokoll.

Den nu föreliggande undersökningen rörande jordbrukets inkomster och kostnader 1938/39—1942/43 ansluter sig tämligen nära till tidigare motsvarande undersökningar. Densamma avser sålunda att belysa de procentuella förskjutningarna i å ena sidan inkomsterna och å andra sidan kostnaderna för jordbruksnäringen som helhet i jämförelse med produktionsåret 1938/39. Endast inkomster och kostnader för den egentliga jordbruksdriften äro, såvitt möjligt, medtagna. Jordbrukets inkomster av skogsbruk och köksväxtodling samt av körslor utanför jordbruket falla sålunda utanför inkomstberäkningen. Likaså äro sådana kostnader, som icke avse den egentliga jordbruksdriften, i möjligaste mån uteslutna. Helt har detta dock icke kunnat ske. Kostnaderna för hästarna ingå sålunda i beräkningarna, även i den mån de samma användas för skogskörslor eller annat arbete utanför den egentliga jordbruksdriften. Likaså ingå arbetskostnaderna för av jordbrukarna bedriven köksväxtodling. Då kostnaderna sålunda äro fullständigare redovisade än inkomsterna, kan någon jämförelse icke göras mellan inkomst- och kostnadssumma för vart och ett av de undersökta åren. Följaktligen kan icke heller något omdöme om jordbrukets lönsamhet, absolut taget, fällas med utgångspunkt från de i denna undersökning redovisade inkomst- och kostnadssummorna. Då den ojämförligt största delen av såväl inkomsterna som kostnaderna ingå i beräkningarna, synes man däremot berättigad att antaga, att desamma på ett i stort sett tillförlitligt sätt belysa de relativa förändringarna i jordbrukets inkomster å ena och kostnader å andra sidan.

Beträffande grunderna för beräkningarna bör ytterligare nämnas den förändrade metod, som vid detta beräkningstillfälle införts beträffande redovisningen av slakten av storboskap, samt införandet i beräkningarna av förändringarna i jordbrukets kreaturskapital och varuförråd. Vid tidigare motsvarande undersökningar har den utslaktning av storboskap, som ägt rum utöver antalet slaktade djur 1938/39, betraktats som kapitalrealisation och följaktligen icke medräknats bland jordbrukets inkomster. Emellertid har under tiden t. o. m. 1941/42 inträffat en betydande nedgång i djurantalet

även på grund av minskad uppfödning. Dessutom torde under samma tid jordbrukarnas reserver av fodermedel ha tämligen fullständigt förbrukats. Då dessa sistnämnda förändringar icke kommit till uttryck vid de tidigare utförda beräkningarna, ha de senare tydligen givit en alltför gynnsam bild av jordbrukets ekonomiska läge under nämnda år. Å andra sidan torde man numera under förutsättning av normala väderleksbetingelser kunna räkna med såväl en återhämtning av kreatursantalet som ett återuppbyggande i viss utsträckning av jordbrukarnas lager av fodermedel (hö och halm). Den förbättring i jordbrukets läge, som härigenom kommer till stånd, tar sig emellertid omedelbart endast delvis uttryck i stegrade försäljningsinkomster. Vid en fortsatt tillämpning av den tidigare begagnade metoden för beräkningarna skulle dessa till följd härav komma att undervärdera den inträdda inkomstökningen. Kommittén har därför funnit, att en mera rättvisande bild av förändringarna i jordbrukets ekonomi under krigsåren erhålles, då å ena sidan slakten av storboskap för samtliga undersökta år införes till sitt verkliga värde och å andra sidan förskjutningarna i fråga om jordbrukets kreaturskapital och varuförråd upptagas såsom en särskild post.

På uppdrag av jordbrukskommittén har direktör A. H. Stensgård företagit en undersökning rörande jordbrukets totala arbetskostnader samt förändringarna i arbetskraftsåtgången. I sistnämnda hänseende synes denna undersökning närmast stödja det vid tidigare beräkningstillfällen gjorda antagandet om en genomsnittlig årlig minskning av arbetareantalet med 1 procent, varför kommittén — dock utan att ännu ha kunnat taga definitiv ståndpunkt i denna fråga — i de nu framlagda beräkningarna ävenledes utgått från det samma. Beträffande den totala arbetskostnaden inom jordbruket synes den anförda utredningen ge vid handen, att densamma skulle vara väsentligt större än tidigare beräknats. Kommittén har emellertid ännu icke varit i tillfälle att mera ingående behandla denna del av utredningsmaterialet, men har för avsikt att upptaga detta spörsmål i samband med resultaten av pågående utredningar rörande jordbrukets inkomster av dels skogskörslor, dels köksväxtodlingar. Det bör framhållas, att det för den indexmässiga stegringen av jordbrukets kostnader är av förhållandevis ringa betydelse, om man utgår från den tidigare begagnade eller den genom ovannämnda utredning framkomna högre siffran för arbetskostnaderna.

Jordbrukskommittén har vidare beslutat godkänna dels att vid uppskattning av kostnaderna för jordbrukets byggnader den alternativa kalkyl skulle användas, som av livsmedelskommissionen tillämpats vid dess förslag till prisättning på jordbruksprodukterna för år 1942/43 och dels att någon ändring beträffande hittills tillämpade avskrivningsprinciper i fråga om jordbrukets maskinbestånd icke skulle företagas.

Resultaten av den framlagda inkomst- och kostnadsberäkningen kan sammanfattas på följande sätt:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Försäljningsinkomster, milj. kronor	1,320.4	1,556.1	1,709.7	1,726.3	1,744.8
Förändringar i kreaturskapital och varuförråd, milj. kronor.....	+ 30.0	— 52.0	— 119.2	— 47.3	+ 73.7
Summa inkomster, milj. kronor	1,350.4	1,504.1	1,590.5	1,679.0	1,818.5
» » » index	100.0	111.4	117.8	124.3	134.7
Jordbrukets kostnader, milj. kronor	1,443.6	1,585.8	1,699.3	1,864.5	1,906.0
» » » index	100.0	109.8	117.7	129.1	132.0

För år 1942/43 beräknas sålunda jordbrukets inkomster komma att med 34.7 procent överstiga det för produktionsåret 1938/39 angivna inkomstbeloppet, under det att kostnaderna samtidigt beräknas stiga med 32.0 procent. Inkomststegringen beräknas med andra ord bliva något starkare än som skulle erfordras för att bevara en i jämförelse med basåret oförändrad relation mellan inkomster och kostnader. Det enligt beräkningen uppkommande »inkomstöverskottet» uppgår till 1,818.5 — $\frac{1,350.4 \times 132.0}{100} = 36$ milj. kronor.

I den nu anförda beräkningen äro samtliga redovisade inkomstposter medtagna till sitt fulla belopp. Jordbrukskommittén har emellertid beslutat uttala sig för att stimulanspriser, avsedda att befrämja i förhållande till förkrigstiden nya specialodlingar eller extraordinär produktionsinriktning, icke i sin helhet skola inräknas i inkomstkalkylen, utan att beträffande dessa avdrag skola göras för den ökning av nettointkomsten som beräknas uppkomma, utöver vad eljest ifrågavarande grödor skulle giva, samt att odlingspremier under samma förutsättningar skola behandlas på ett i princip likartat sätt. Livsmedelskommissionen har i enlighet härmed ansett sig böra från inkomstsumman för 1942/43 göra avdrag med 3.5 milj. kronor för merinkomst av olje- och spånadsväxter samt med 7 milj. kronor för de på våren 1942 beslutade odlingspremierna för vårmete och korn. Härigenom reduceras det beräknade »inkomstöverskottet» för 1942/43 till 25.5 milj. kronor.

Vid bedömandet av detta »inkomstöverskott» bör beaktas, att av det redovisade totala inkomstbeloppet för år 1942/43 utgöras icke mindre än 73.7 milj. kronor av en beräknad ökning i jordbrukets kreaturskapital och varuförråd. Sistnämnda belopp är i det närmaste dubbelt så stort som det för 1942/43 beräknade »inkomstöverskottet».

För samtliga de år beräkningarna omfatta kan innebörden av de erhållna resultaten sammanfattas på följande sätt:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Belopp som erfordras för att bevara relationen inkomster/kostnader oförändrad	—	1,482.7	1,589.4	1,743.4	1,782.5
Redovisad inkomst	—	1,504.1	1,590.5	1,679.0	1,818.5
Över- resp. underskott	—	+ 21.4	+ 1.1	— 64.4	+ 36.0

För åren 1939/40 och 1940/41 har stegringen av jordbrukets försäljningsinkomster varit tillräcklig för att motsvara såväl den uppkomna kostnads-

ökningen som den under dessa år inträffade betydande minskningen i jordbrukets kreaturskapital och varuförråd. För det förstnämnda året har även ett visst överskott uppkommit. Däremot redovisas för år 1941/42 ett inkomstunderskott, som är något större än den för samma år beräknade minskningen i kreaturskapitalets och varuförrådens värde.

De nu anförda beräkningarna avse, såsom redan framhållits, jordbruksnäringen såsom en helhet och äro dessutom i stort sett — beträffande inkomsterna helt — begränsade till den egentliga jordbruksdriften. Bl. a. med hänsyn till önskvärdheten av att få olikheterna i utvecklingen mellan jordbruk inom olika områden och olika storleksgrupper belysta lät livsmedelskommissionen sistlidna år företaga en på självdeklarationer grundad representativ undersökning av jordbrukarnas kontanta inkomster och kostnader under åren 1938 och 1940. Livsmedelskommissionen har nu genom sin statistiska byrå låtit utföra en motsvarande undersökning rörande 1941 års inkomster och utgifter. Denna undersökning föreligger i en särskild promemoria, vilken torde såsom *bilaga 2* böra bifogas detta protokoll.

Utvecklingen av produktionskostnaderna för olika grödor.

Livsmedelskommissionen har i sin skrivelse den 15 mars 1943 upptagit vissa uppgifter rörande produktionskostnadernas utveckling enligt vissa genom 1942 års jordbrukskommitté verkställda undersökningar. Produktionskostnadernas relativa utveckling enligt dessa undersökningar beträffande samtliga grödor med undantag för oljeväxter och sockerbetor framgår av följande sammanställning.

	1938/1939	1939/1940	1940/1941	1941/1942	1942/1943
<i>Inklusive utsäde.</i>					
Höstvete.....	100	110.1	126.9	133.8	138.0
Höstråg.....	100	110.9	128.0	135.2	139.5
Vårvete.....	100	113.0	129.2	135.8	140.2
Korn.....	100	113.8	129.8	135.7	140.7
Havre.....	100	114.7	131.0	136.7	141.0
Matärter.....	100	122.6	139.6	146.8	148.4
Potatis.....	100	121.7	128.0	152.2	147.4
Foderrotfrukter.....	100	113.3	127.9	136.4	144.7
Säd till grönfoder.....	100	115.9	133.2	138.6	143.6
<i>Exklusive utsäde.</i>					
Höstvete.....	100	109.5	124.2	131.6	137.5
Höstråg.....	100	110.2	125.2	133.0	139.1
Vårvete.....	100	112.7	125.9	132.1	139.8
Korn.....	100	112.6	125.8	132.2	139.5
Havre.....	100	112.7	126.3	133.2	140.2
Matärter.....	100	112.9	125.3	132.1	137.8
Potatis.....	100	114.2	125.9	134.8	140.7
Slättervall.....	100	114.2	122.9	128.2	137.3
Betesvall.....	100	116.0	123.7	127.6	140.7
Slätteräng.....	100	114.8	123.4	127.3	137.9
Betesäng.....	100	115.0	121.1	122.1	137.1

Såsom av tabellen framgår föreligga mellan de olika sädesgrödorna och potatis inga större skiljaktigheter i kostnadsutvecklingen, om man bortser från utsädet.

Med utgångspunkt från de anförda relativtalen för kostnaderna har genom jordbrukskommittén gjorts en beräkning av de priser, som för olika år skulle erhållas, därest förkrigspriserna uppräknades med produktionskostnadsindex. Härvid har företagits två alternativa kalkyler. I den ena har prisläget 1938/39 ansetts representera förkrigsnivån, i den andra har såsom »förkrigspriser» begagnats medelpriserna för 1937/38—1939/40. Orsaken härtill har varit, att prisläget år 1938/39 till följd av 1938 års stora skörd synes ha varit alltför lågt för att ge ett fullt rättvist uttryck för det »normala» prisläget under åren närmast före krigsutbrottet. Å andra sidan ha medelpriserna för åren 1937/38—1939/40 givetvis påverkats av de prishöjningar, som ägt rum under året närmast efter krigsutbrottet. Resultatet av dessa beräkningar framgår av följande sammanställning.

Förkrigsårens priser uppräknade med produktionskostnadsindex.

	1938/1939	1939/1940	1940/1941	1941/1942	1942/1943
<i>A. Om 1938/39 års priser representera förkrigsnivån.</i>					
Höstvete	17.21	18.84	21.37	22.65	23.66
Höstråg	16.25	17.91	20.35	21.61	22.60
Vårvete	19.11	21.54	24.06	25.24	26.62
Korn	14.02	15.79	17.64	18.58	19.56
Havre	11.57	13.04	14.61	15.41	16.22
Matärter	19.14	21.61	23.98	25.28	26.37
Matpotatis	5.72	6.53	7.20	7.68	8.05
<i>B. Om medelpriserna 1937/38—1939/40 representera förkrigsnivån.</i>					
	Medelpris 1937/38— 1939/40				
Höstvete	19.23	21.06	23.88	25.81	26.44
Höstråg	18.16	20.01	22.74	24.15	25.26
Vårvete	19.76	22.27	24.88	26.10	27.53
Korn	16.59	18.68	20.87	21.93	23.14
Havre	14.44	16.27	18.24	19.23	20.24
Matärter	26.07	29.43	32.67	34.44	35.92
Matpotatis	7.26	8.29	9.14	9.75	10.21

I anslutning till sammanställningen har livsmedelskommissionen anfört.

Anmärkas bör att priserna för år 1938/39 avse 1938 års skörd. I totalkalkylen tillämpas beträffande vegetabilieproduktionen den principen, att kostnaderna under ett visst produktionsår, vilka i stor utsträckning gälla den kommande skörden, skola erhålla täckning av inkomsterna från skörden under de kalenderår, då produktionsåret börjat. I produktionskostnads-kalkylen avse däremot kostnaderna under ett visst produktionsår den kommande skörden. De beräknade kostnaderna för år 1942/43 äro sålunda att betrakta som kostnader för 1943 års skörd.

Sammanställningarna visa att för brödsäden relativt små avvikelser föreligga mellan prisstegring och kostnadsstegring. Däremot är kostnadsstegringen för havre enligt de anförda siffrorna icke obetydligt större än prisstegringen, vilket dock till en del är att tillskriva den omständigheten, att

två av de i treårsmaterialet ingående jämförelseåren, nämligen 1937/38 och 1939/40, hade att uppvisa i förhållande till andra grödor höga havrepriser. Beträffande matärter och potatis är prisstegringen avsevärt större än kostnadsökningen.

De absoluta produktionskostnaderna per deciton sockerbetor ha beräknats till följande belopp per deciton, varvid beträffande vissa viktiga kostnadsposter (bl. a. arbetskostnaderna) uppgifter från odlarna legat till grund.

	1938/1939	1939/1940	1940/1941	1941/1942	1942/1943
Kostnad per deciton vid normalskörd (342 dt), kronor.....	2.80	3.12	3.44	3.82	4.17
Index.....	100.0	111.4	122.9	136.4	148.9

Även för sockerbetor har det varit möjligt att använda de framräknade relativtalen för kostnadsutvecklingen. I följande av livsmedelskommissionen återgivna tablå har dels grundpriset, dels priset inklusive tillägg för högre sockerhalt för år 1938/39 (här = priset för 1939 års skörd) uppräknats med nyss anförda kostnadsindex. Till jämförelse må i tablån meddelas de faktiska priser med och utan tillägg för högre sockerhalt, som varit rådande under åren 1938/39—1941/42 (d. v. s. priserna på sockerbetor av 1939—1942 års skördar).

	1938/1939	1939/1940	1940/1941	1941/1942	1942/1943
Kostnadsindex tillämpad på grundpriset 1938/39.....	2.70	3.01	3.32	3.68	4.02
Kostnadsindex tillämpad på grundpriset inklusive tillägg för högre sockerhalt 1938/39.....	3.09	3.44	3.80	4.21	4.60
Faktiskt grundpris.....	2.70	3.10	4.10	4.50	.
Faktiskt grundpris inklusive tillägg för högre sockerhalt.....	3.09	3.58	4.63	4.75	.

Beträffande *oljeväxter* har framkommit följande absoluta kostnader.

	1940/1941	1941/1942	1942/1943
Vinterraps, kostnad pr dt vid normalskörd (1,500 kg).....	59.66	64.44	67.44
Vitsenap, » » » » (1,200 kg).....	62.17	66.04	70.29
Vallmo, » » » » (800 kg).....	84.92	90.76	97.65
Oljelin, » » » » (1,000 kg).....	60.82	67.77	68.70

Kommissionen har i anslutning härtill yttrat.

De för produktionsåret 1941/42 beräknade kostnaderna avse oljeväxter av 1942 års skörd. Till jämförelse kan nämnas, att följande inlösningspriser detta år tillämpats för oljeväxtfrö av normal kvalitet:

raps	100: —	kr/dt
vitsenap	85: —	»
vallmo	125: —	»
oljelin	100: —	»

Av hittills tillgängliga uppgifter att döma synas odlarna till följd av kvalitetsreglering ej ha helt uppnått de fastställda priserna för raps och vitsenap, under det att desamma för vallmo och oljelin synas ha något överskridits.

Till belysning av frågan, i vad mån priset på oljeväxter innefattar ett sådant stimulanstillägg, för vilket avdrag bör göras, har kommissionen upptagit följande sammanställning.

	Skörd ton	Produktions- kostnad kr/dt	Inkomst vid pris mot- svarande pro- duktions- kostnad	Fastställt pris vid normalkval.	Inkomst
Raps	3,000	64.44	1.9	100.—	3.0
Vitsenap	19,500	66.04	12.9	85.—	16.6
Vallmo	550	90.76	0.5	125.—	0.7
Oljelin	2,000	67.77	1.4	100.—	2.0
			16.7		22.3

Härefter har kommissionen anfört.

Det inkomstbelopp, som skulle erhållits vid ett pris motsvarande den beräknade produktionskostnaden, utgör 75 procent av det belopp som hade erhållits om de för oljeväxter av normalkvalitet fastställda priserna varit gällande. I enlighet härmed bör det för oljeväxtodlingen redovisade inkomstbeloppet sänkas till 16,700,000 kronor. Göres samma procentuella reduktion för spånadsväxterna erhålles för dessa 2,300,000 kronor. För olje- och spånadsväxter sammanlagt räknas sålunda med ett inkomstbelopp av 19,000,000 kronor.

Redogörelse för nu gällande priser på jordbruksprodukter samt på vissa förnödenheter för jordbrukets behov.

I anslutning till en av livsmedelskommissionen i dess skrivelse den 15 mars 1943 intagen redogörelse må följande uppgifter angående nu gällande priser på jordbruksprodukter samt vissa förnödenheter för jordbrukets behov anföras.

Mjök och mejeriprodukter. Riksnoteringen på runmärkt smör, vilken är grundläggande för prisregleringen på mjök och mejeriprodukter, har under innevarande regleringsår utgjort 4 kronor 5 öre per kilogram. Härutöver utgår till mejerierna mjökpristillägg med visst av livsmedelskommissionen bestämt belopp för varje kilogram av den myckenhet fett, som innehålles i den vid mejerierna invägda mjölken. För tiden intill den 31 augusti 1943 har Kungl. Maj:t bemyndigat livsmedelskommissionen att till svenska mejeriernas riksförening utanordna ett belopp av intill 3,500,000 kronor att användas för utbetalande av vissa differentieringstillägg inom Norrland och delar av mellersta Sverige. För s. k. lantsmör utbetalas av statsmedel ett

bidrag av 30 öre per kilogram smör inom södra och mellersta Sverige. Inom de norrländska länen utom Gästrikland är bidraget 55 öre per kilogram.

För ost gälla normalpriser, som ligga i paritet med smörpriset.

Priset på konsumtionsmjölk är reglerat genom normalprissättning. Medelpriset på konsumtionsmjölk vid försäljning till förbrukare utgör för närvarande 29 öre per liter. Till mejerierna i vissa städer utgår därjämte viss ersättning för utebliven prishöjning å konsumtionsmjölken.

Till täckande av de av produktionsminskningen föranledda extra kostnaderna för mjölktilförseln till mejerierna och till de större konsumtionsorterna utgå för närvarande vissa bidrag, nämligen dels de s. k. merfraktsbidragen, dels s. k. regleringskostnadstillägg, dels viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, dels ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer.

Slutligen utgår till samtliga mejerileverantörer producentbidrag.

Kött och fläsk. I avseende på kött och fläsk utfärdade statens livsmedelskommission prisbestämmelser att gälla från och med den 5 maj 1941 vid försäljning från slakteritillståndsinnehavare av hela, halva och fjärdedels kroppar av storboskap och svin. Sedermera utvidgades dessa prisbestämmelser till att omfatta även kroppar av större kalv och häst.

Genom beslut den 24 april 1942 bemyndigade Kungl. Maj:t livsmedelskommissionen att i samråd med statens priskontrollnämnd fastställa normalpriser å sådana varor, som omfattas av gällande reglering av handeln med köttvaror. Med stöd av detta bemyndigande fastställdes normalpriser på hela, halva och fjärdedels kroppar av storboskap, större kalv, häst och svin att gälla från och med den 19 maj 1942. De därvid fastställda priserna överensstämde i huvudsak med de priser, som kommissionen tidigare utfärdat att gälla vid försäljning från slakteritillståndsinnehavare.

Normalprisbestämmelserna vid försäljning av hela, halva och fjärdedels kroppar utvidgades att omfatta spädkalv från och med den 29 juni 1942 samt får och lamm från och med den 15 februari 1943.

Efter utfärdandet av berörda normalpriser ha några prisändringar icke företagits annat än för fläsk. För att stimulera till uppfödning av svin med högre slaktvikt beslöt livsmedelskommissionen att från och med den 27 juli 1942 höja normalpriset på fläsk med 5 öre per kilogram för svin med en slaktvikt av minst 80 kilogram och med ytterligare 5 öre per kilogram för svin med en slaktvikt av minst 90 kilogram.

Från och med den 1 februari 1943 höjdes normalpriserna på fläsk med 8 öre per kilogram för svin, vägande minst 70 men mindre än 80 kilogram, och med 13 öre per kilogram för svin, vägande minst 80 kilogram.

Från och med den 27 april 1943 har vidtagits en ytterligare höjning av normalpriserna på gödsvin med en vikt av minst 70 kilogram.

Av följande uppställning framgå de normalpriser, som för närvarande gälla vid försäljning av hela och halva kroppar av nötkreatur, får, lamm,

häst, unghäst, föl och svin. Priserna avse vissa representativa klasser inom första prisområdet, vilket omfattar Malmöhus och Kristianstads län.

Inom övriga prisområden få uttagas priser, som med 1—12 öre per kilogram, beroende på avståndet från Skåne, överstiga priserna i första prisområdet.

Normalpriser å hela och halva kroppar av nötkreatur, får och lamm, häst, unghäst, föl och svin inom första prisområdet (öre per kilogram).

Klass	Ko, oxe	Kviga, stut, ungtjur	Tjur	Gräskalv	Gödkalv	Spädkalv	Får	Lamm	Häst
I.....	173	183	173	165	245	145	285	345	123
III.....	149	154	154	150	165	135	235	250	113

Klass	Unghäst	Föl	Fläsk med huvud och fötter, då hela kroppens vikt			
			understiger 70 kg	är minst 70 men mindre än 80 kg	är minst 80 men mindre än 90 kg	är minst 90 kg
Prima	155	165	200	214	233	241

Klass	Suggfläsk icke renskuret
I.....	185

Ägg. Normalpriser på ägg gälla från och med den 24 september 1941. Vid 1942 års början utgjorde producentpriset 2 kronor 50 öre per kilogram inom första prisområdet, omfattande Kronobergs län, Kalmar läns södra kristidsstyrelseområde av Kalmar län, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Skaraborgs län ävensom Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län med undantag av Göteborg med omnejd. I enlighet med av Kungl. Maj:t enligt brev den 9 oktober 1942 lämnat bemyndigande för livsmedelskommissionen höjdes förenämnda pris säsongsmässigt till 3 kronor per kilogram från och med den 15 samma månad. I samma brev föreskrev Kungl. Maj:t att livsmedelskommissionen vid prisavvägningen för hela konsumtionsåret skulle utgå ifrån samma årsmedelpris, som var rådande under 1941/42. För att sagda årsmedelpris under produktionsåret 1942/43 skall kunna hållas eller i varje fall icke nämnvärt överskridas, är det nödvändigt att äggpriset under någon del av återstoden av produktionsåret sättes lägre än årsmedelpriset. Från och med den 27 april 1943 ha normalpriserna på ägg undergått en allmän säsongmässig sänkning med 50 öre per kilogram.

Spannmål. Vid försäljning av spannmål från odlare gälla följande normalpriser per deciton, nämligen för vårvete 27 kronor, för höstvet 26 kronor, för råg 25 kronor, för korn 23 kronor, för stråblandsäd 20 kronor 50 öre, för vithavre 19 kronor, för svarthavre 18 kronor 50 öre, för vicker och foderärter 38 kronor, för gula matärter 45 kronor, för gröna matärter 50 kronor och för matbönor 100 kronor. De angivna priserna avse vara av normalkvalitet. För vara av annan kvalitet än normalkvalitet verkställes prisreglering enligt vissa regler. För den händelse spannmålen säljes till användning såsom utsäde, gälla icke de angivna priserna utan prisbildningen är fri.

Stråfoder. Vid försäljning av stråfoder äger jordbrukare betinga sig följande priser per deciton, nämligen för hö av vallväxter 12 kronor, för grönfoderhö 10 kronor, för råg- och vetehalm 4 kronor, för korn- och blandsäds-halm 5 kronor, för havrehalm 6 kronor, för trindsädshalm 7 kronor och för fröhalm av vallväxter 7 kronor. Priserna avse med järntråd bunden presad vara av fullgod beskaffenhet. För opressad vara är priset minst 1 krona lägre.

Kraftfodermedel. För nedan angivna slag av kraftfodermedel gälla följande priser per deciton vid försäljning till förbrukare, nämligen för oljekraftfoder (innehållande 45 procent råprotein och fett) 33 kronor, för råg- och vetekli 18 kronor, för havre- och kornkli 12 kronor, för oriven fodercellulosa 12 kronor, för cellfor S 15 kronor, för cellfor MM 15 kronor 25 öre, för vanlig standardiserad hönsfoderblandning 30 kronor, för vitaminiserad hönsfoderblandning 31 kronor 50 öre, för vanlig standardiserad kycklingfoderblandning 31 kronor, för vitaminiserad kycklingfoderblandning 32 kronor 50 öre, för blodmjöl 45 kronor, för dikalciumfosfat 67 kronor, för foderbenmjöl i prisklass I 27 kronor och i prisklass II 25 kronor, för köttfodermjöl och valmjöl i prisklass I 40 kronor, i prisklass II 35 kronor och i prisklass III 30 kronor, för luzernmjöl (vanlig handelsvara) 25 kronor, för luzernmjöl med garanti för proteinhalt 27 kronor, för luzernmjöl av spannmålsbolagets särskilt vitaminrika kvalitet 34 kronor 50 öre, för fälttorkat hömjöl 16 kronor, för maltgroddar 19 kronor, för fodersirap (klass III) 23 kronor, för melass 16 kronor, för sockersnitsel och torkad betmassa 30 kronor, för våt betmassa 1 krona, för ensilerad betmassa 2 kronor, för majs 25 kronor, för majseftermjöl 22 kronor och för vetefodermjöl 22 kronor. Till samtliga nu angivna priser, vilka avse leverans å viss angiven plats (tariffhamn, kvarnplats etc.), komma tillägg för transport av varan från leveransorten till den ort, där varan avhämtas av köparen.

Konstgödsel. Priserna på konstgödselmedel vid försäljning till förbrukare framgå av följande uppställning.

Varuslag	Kronor per deciton		Priset avser leverans banfritt å följande plats
	2:a tilldelningsperioden	3:e tilldelningsperioden	
Kalksalpeter	24: — kontant	24: 75 kontant	tariffhamn
Chilesalpeter	—	24: 75 ,	,
Kalkkväve, 18 %	24: — ,	24: 75 ,	Svartvik-Alby
Kalkkväve, 20 %	25: 25 ,	26: — ,	,
Ammoniumsulfat	23: 50 ,	24: 10 ,	Ljungaverk
Ljungasalpeter	22: 50 ,	23: 10 ,	,
Kali, 50 %	24: 50 per $\frac{1}{2}$ 1943	25: 40 per $\frac{1}{6}$ 1943	tariffhamn
	25: — , $\frac{1}{6}$ 1943	26: 05 , $\frac{1}{11}$ 1943	
Kali, 40 %	19: 50 , $\frac{1}{2}$ 1943	20: 25 , $\frac{1}{6}$ 1943	,
	19: 90 , $\frac{1}{6}$ 1943	20: 80 , $\frac{1}{11}$ 1943	
Kainit (12—14 %)	6: 25 , $\frac{1}{2}$ 1943	6: 50 , $\frac{1}{6}$ 1943	,
	6: 40 , $\frac{1}{6}$ 1943	6: 70 , $\frac{1}{11}$ 1943	
Superfosfat (15 %)	15: — , $\frac{1}{2}$ 1943	15: 55 , $\frac{1}{6}$ 1943	fabrikshamn
	15: 30 , $\frac{1}{6}$ 1943	15: 95 , $\frac{1}{11}$ 1943	
Thomasfosfat (17—18 %)	13: — , $\frac{1}{2}$ 1943	13: 45 , $\frac{1}{6}$ 1943	Domnarvet
	13: 30 , $\frac{1}{6}$ 1943	13: 80 , $\frac{1}{11}$ 1943	

Potatis. Den 10 oktober 1942 fastställde livsmedelskommissionen enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t normalpris å potatis. Normalpriset är differentierat för olika prisområden och utgjorde till den 1 februari 1943 11 öre per kilogram i första prisområdet, omfattande Malmöhus, Kristianstads, Blekinge och Hallands län, vid försäljning från odlare till auktoriserad handlande fritt järnvägsvagn odlarens närmaste järnvägsstation eller fritt ombord å fartyg odlarens närmaste hamn. Nämda pris avser potatis av fullgod beskaffenhet och innefattar ersättning för emballage i form av vävd papperssäck, vilken ersättning vid normalprisets fastställande beräknats till 1.5 öre per kilogram. Från och med den 1 februari är normalpriset höjt med 1 öre per kilogram.

Jämlikt bemyndiganden av Kungl. Maj:t har kommissionen uppdragit åt svenska spannmålsaktiebolaget att till vissa garantipriser under april 1943 inköpa all från odlare före den 15 mars 1943 hembjuden potatis, som uppfyller vissa kvalitetsfordringar. Garantipriset utgör i Skåne och Blekinge 11 öre per kilogram för såväl matpotatis som fabriks- och foderpotatis. I övriga delar av landet varierar garantipriset mellan 12 och 15 öre per kilogram matpotatis, medan priset på fabriks- och foderpotatis är 12 öre per kilogram. Priset gäller inklusive emballage fritt av spannmålsbolaget anvisat uppsamlingsställe.

Kungl. Maj:t har för tillverkningsåret 1942/43 fastställt de priser, som tillverkare av potatisstärkelse eller brännvin har att vid inköp av potatis av för fabriksändamål normal kvalitet erlagga till leverantören, till under tiden från kampanjens början till och med den 31 oktober 1942 28 öre, under tiden 1 november—31 december 1942 29 öre, under tiden 1—31 januari 1943 30 öre och under tiden 1 februari 1943 till kampanjens slut 31 öre, allt räknat per stärkelseprocent och hektoliter fritt fabrik.

Utlåtande av 1942 års jordbrukskommitté rörande grunderna för prissättningen under 1943/44.

I livsmedelskommissionens skrivelse den 15 mars 1943 har lämnats följande redogörelse för ett av 1942 års jordbrukskommitté avgivet utlåtande angående grunderna för prissättningen under 1943/44.

Till ledning för jordbrukskommitténs behandling av frågan, vilken metod för prissättning på jordbruksprodukter, som borde förordas för produktionsåret 1943/44, har legat en på uppdrag av kommitténs arbetsutskott upprättad promemoria. I denna promemoria har framhållits, att förutsättningarna för fastställande av absoluta priser redan på våren torde vara betydligt gynnsammare nu än tidigare under kriget. Sedan prisstopp proklamerats bör man numera kunna utgå ifrån, att jordbrukets kostnader under nästa regleringsår icke skola behöva undergå några större ändringar. Det förut rådande hindret för en vårprissättning, att kostnaderna befunnit sig i en ständig stegring, föreligger därför icke längre. Vidare synes en viss stabilisering i de under kriget rådande produktionsbetingelserna ha inträtt. I promemorian framhålles vidare, att det ur jordbrukets synpunkt synes vara en fördel, att priserna fastställas redan på våren. I den mån så sker, kan jordbrukaren nämligen redan vid planläggningen av sin odling beräkna den absoluta inkomst, som varje särskild gröda kommer att lämna honom vid en viss antagen hektarskörd. Man torde vidare ha rätt att förvänta, att jordbrukarna i gemen vid en vårprissättning skola bliva särskilt intresserade av att nå ett så högt produktionsresultat som möjligt, eftersom vårprissättningen måste innebära, att sådana förbättringar i produktionsresultaten, som kunna åstadkommas genom jordbrukarnas egna ansträngningar, icke skola föranleda någon sänkning av priserna. Ur vissa synpunkter skulle det enligt promemorian kunna tänkas vara till fördel att vid en vårprissättning någon prisjustering ej heller skulle äga rum, därest skörden på grund av goda eller dåliga väderleksförhållanden bleve särskilt god eller särskilt dålig. En dålig skörd det ena året skulle i detta fall få utjämnas av en god skörd ett annat år. Med hänsyn bl. a. till att jordbrukarnas möjligheter att själva bidra till en utjämning av produktionsresultatet till följd av kriget äro mycket mindre nu än under normala år, förordades emellertid i promemorian, att på våren satta priser borde avse en på förhand beräknad normproduktion och att variationer i produktionsresultatet, vilka icke med mer än 4 procent över- eller understeg normproduktionen, icke skulle föranleda rubbning av prissättningen, medan justering skulle företagas, om avvikelsen bleve större än 4 procent. I sistnämnda fall borde justering vidare ske endast för det procenttal, varmed avvikelsen överstege 4 procent. Innebörden av denna regel (nedan benämnd 4 %-regeln) skulle bliva, att jordbruket under alla förhållanden skulle få bära en viss på förhand begränsad risk, respektive få taga en viss likaledes på förhand begränsad chans, medan den del av produktionsvolymen i förhållande till normproduktionen, som låge utanför gränserna, skulle föranleda justering av priserna.

Jordbrukskommittén har enhälligt beslutat förordas, att priserna på jordbrukets produkter under 1943/44, i den utsträckning så är möjligt med hänsyn till försörjningsläget, skola fastställas redan i vår och att därvid skola tillämpas de principer, som angivits i berörda promemoria, däri inbegripet den i promemorian förordade s. k. 4 %-regeln. Vad beträffar den produktionsvolym, som bör läggas till grund för prissättningen, har kommittén

enats om ett förslag, enligt vilket prissättningen skall avse den produktionsvolym, som för år 1942/43 nu framräknats av kommittén. Jämväl beträffande kostnaderna har man enats om att utgå från den nu framlagda inkomst- och kostnadskalkylen. Innebörden härav är att man för 1943/44 i stort sett räknar med samma produktionsvolym och samma kostnadsvolym som under 1942/43. Till stöd härför har inom kommittén anförts, att det är en ganska utbredd uppfattning bland jordbrukarna, att 1942 års skörd var god och att det ej är sannolikt att 1943 års skörd skall bli så mycket bättre. Det har vidare förutsatts, att hänsyn icke skall tagas till att inkomst- och kostnadskalkylen för 1942/43 visar ett mindre överskott (med överskott resp. underskott förstås här det belopp, som skall avdragas resp. tilläggas å kalkylens inkomstsida för att index för inkomsterna skall överensstämma med index för kostnaderna). Ifrågakvarande överskott skulle, därest man på kostnadsidan för hela produktionsåret räknat med nu gällande arbetslöner och priser på förnödenheter av olika slag, i huvudsak bortfalla. I detta sammanhang torde även böra anmärkas att av de i kalkylen upptagna inkomsterna nära 74 miljoner kronor motsvara ökning av kreaturskapital och varuförråd.

Jordbrukskommittén har förutsatt, att omprövning av vårpriserna, i syfte att avgöra om 4 % -regeln skall träda i tillämpning, skall äga rum, så snart statistiskt material föreligger för en beräkning av skörderesultatet, d. v. s. i augusti 1943. Avsikten är att på samma sätt som föregående år en prognos vid denna tidpunkt skall uppgöras rörande jordbrukets inkomster och kostnader under 1943/44. Vid uppgörandet av denna prognos bör på inkomstsidan ingå de skördekvantiteter resp. den animaliska produktion, som kan beräknas på grundval av skördeuppskattningen i juli och husdjursinventeringen i början av juni. Kostnaderna böra på sedvanligt sätt beräknas med utgångspunkt från de priser på tjänster och förnödenheter, som fastställts att gälla för 1943/44 eller, där sådant fastställande icke ägt rum, som tillämpas vid tiden för prognosens uppgörande.

Såsom förut nämnts redovisas i den av jordbrukskommittén för 1942/43 framlagda inkomst- och kostnadskalkylen på inkomstsidan ett sammanlagt inkomstbelopp av i runt tal 1,800,000,000 kronor. Därest kommitténs förslag beträffande vårprissättningen godtages, skulle de på våren satta priserna kvarstå i stort sett oförändrade under produktionsåret, såvida ej den i augusti uppgjorda prognosen för inkomster och kostnader visar ett överskott eller underskott motsvarande 4 procent av jordbrukets inkomster enligt normkalkylen, d. v. s. i runt tal 70,000,000 kronor. Vid en större marginal än nu sagts skulle däremot justering äga rum på sådant sätt, att marginalen nedbringas till 70,000,000 kronor. I princip bör denna justering i första hand gå ut över de grenar av produktionen, som verksammast bidragit till överskottet eller underskottet. För bedömande av i vilken utsträckning detta varit fallet bör 4 % -regeln kunna komma till användning. Vid en tillämpning av denna regel för särskilda grödor bör man enligt kommittén för varje gröda lämpligen kunna utgå från en normhektarskörd, motsvarande 90 procent av den genomsnittliga hektarskoroden åren 1931—40. För mjölkproduktionen bör normproduktionen anses motsvara den av jordbrukskommittén nu beräknade mjölkproduktionen under 1942/43.

Såsom utgångspunkt för vårprissättningen bör gälla, att jordbruket som helhet betraktat skall vid de antagna produktions- och kostnadsvolymer erhålla full täckning för inträdda kostnadsstegringar sedan krigsutskottet. Eftersom inkomst- och kostnadskalkylen för 1942/43, vilken valts såsom normkalkyl, visar endast obetydligt överskott, från vilket man av förut anförda skäl i detta sammanhang bör bortse, bör enligt jordbrukskommitténs förslag

den i vår fastställda prisnivån för 1943/44 års produktion uppenbarligen i stort sett överensstämma med den nu rådande produktprisinivån. Därest det i vår befinnes önskvärt att i någon riktning vidtaga ändring av vissa av de nu gällande priserna, förutsätter förslaget att ändring i motsatt riktning skall ske beträffande andra priser, så att kalkylens totalsumma bibehålles oförändrad. En höjning av priset på en produkt bör i dylikt fall alltså kompenseras genom sänkning av priset på en eller flera andra produkter. Härvid bör man utgå från de produktionsvolymen, som finnas angivna i 1942/43 års kalkyl. Likaledes bör man vid prissättningen i vår utgå från i stort sett oförändrade priser på sådana förnödenheter, som äro föremål för statlig prissättning. För den händelse det skulle finnas erforderligt eller lämpligt att nu föreslå höjda priser exempelvis på konstgödsel för nästa produktionsår, torde därför, i enlighet med förut omförmälda principer, denna prishöjning böra kompenseras genom en sänkning av priset på någon annan förnödenhet eller genom motsvarande höjning av inkomsterna. En ändring av den i kostnadskalkylen upptagna volymen för förnödenheterna bör däremot ej vid oförändrat prisläge föranleda särskild kompensation. Man måste nämligen förutsätta, att exempelvis en ökad användning av konstgödsel eller oljekakor skall medföra minst lika stor ökning av inkomsterna (genom ökad produktion).

Som förut nämnts har jordbrukskommittén utgått ifrån att de i vår fastställda priserna icke skola bli föremål för justering, med mindre den i augusti uppgjorda prognosen för 1943/44 års produktion ger till resultat ett inkomstöverskott eller inkomstunderskott av i runt tal 70,000,000 kronor. Från denna regel torde emellertid vissa avvikelser få göras. Det kan ju nämligen av försörjningspolitiska eller andra skäl bli erforderligt att vidtaga vissa smärre justeringar av priserna, även om över- eller underskottet är mindre än 70,000,000 kronor. Vid verkställandet av dylika justeringar, utan att förutsättning för 4 %-regelns tillämpning föreligger, bör man, oberoende av vid vilken tidpunkt justeringarna äga rum, utgå ifrån den såsom norm valda inkomst- och kostnadskalkylen för 1942/43, och justeringarna böra avvägas så, att relationen mellan utgifter och inkomster i nämnda kalkyl förbli oförändrade.

Vad beträffar den justering av priserna, som skall äga rum, därest den i augusti uppgjorda prognosen skulle visa ett överskott eller underskott av 70,000,000 kronor, har i den av jordbrukskommittén behandlade promemorian uttalats, att ifrågavarande justering givetvis ej bör ske efter rent mekaniska grunder, utan att hänsyn bör tagas jämväl till försörjningssynpunkter m. m. På grund av mjölkproduktionens dominerande betydelse kan det befinnas lämpligt att, då prissänkning skall äga rum, låta denna i mindre utsträckning gå ut över mjölkpriset. På samma sätt kan man, då prishöjning skall ske, låta mjölken få något större andel av det totalbelopp, varmed kalkylen skall förbättras.

Eftersom det är svårt att i augusti med någon större grad av säkerhet bedöma inkomst- och kostnadsutvecklingen, har det inom kommittén ifrågasatts, att kalkylen skulle kunna bli föremål för efterjustering längre fram på året. Därest detta skulle finnas önskvärt, har såsom lämpliga tidpunkter för en ny omräkning av kalkylen angivits tiden omkring den 1 januari och tiden omkring den 1 maj. Självfallet kunna dessa senare omräkningar icke leda till ändring av spannmålspriserna, men möjlighet finnes att med ledning av desamma ändra animaliepriserna.

Av psykologiska skäl torde en sänkning av det i augusti satta mjölkpriset ej lämpligen böra ske under vintern. Därest kalkylen räknemässigt skulle motivera en sänkning av mjölkpriset, bör denna därför om möjligt icke vidtagas förrän längre fram på våren, då mjölkproduktionen mera påtagligt

börjar stiga. Vid denna tidpunkt blir sänkningen ej heller så märkbar, eftersom jordbrukarnas totalinkomster av mjölken då äro i stigande. Visar kalkylen däremot ett underskott, synes det riktigt att låta detta redan på vintern taga sig uttryck i ett högre mjölkpris. I sistnämnda fall gäller, att höjningen per kilogram mjölk kan göras större, då den företages på vintern än då den sker på våren.

Livsmedelskommissionens förslag rörande grunderna för prissättningen.

Livsmedelskommissionen har i skrivelsen den 15 mars 1943 uppgivit att vid sammanträde med livsmedelskommissionens råd den 12 mars 1943 rådet enhälligt beslutat förordna en vårprissättning med tillämpning av de utav jordbrukskommittén förordade grunderna. Godsägaren Gösta Liedberg i sin egenskap av ordförande i styrelsen för Sveriges lantbruksförbund och landstingsmannen Bernh. Ekström i sin egenskap av ordförande i styrelsen för riksförbundet landsbygdens folk hade inför rådet meddelat, att lantbruksförbundets styrelse och riksförbundets förtroenderåd jämväl enhälligt beslutat giva sin anslutning till jordbrukskommitténs principförslag. I fråga om detaljerna hade godsägare Liedberg, med instämmande av flera jordbruksrepresentanter, dock understrukit de olägenheter, som skulle följa, därest vid en eventuell efterjustering av priserna i januari eller maj ett konstaterat överskott inom vegetabilieproduktionen skulle få taga sig uttryck i sänkta priser på mjölken. Landstingsman Ekström hade i anslutning till jordbrukskommitténs behandling av prisfrågorna framhållit, att en förutsättning för nyssnämnda förtroenderåds anslutning till förslaget varit att inom den godkända kalkylen utrymme bereddes för en i viss mån förbättrad ställning för de sämst ställda producentgrupperna.

Livsmedelskommissionen har i detta sammanhang anmärkt, att jordbrukskommittén hos livsmedelskommissionen hemställt, att inom kommissionen måtte verkställas en undersökning rörande möjligheten att företaga en sådan omläggning av producentbidragsanordningen, att de svagaste jordbruket erhöles största möjliga hjälp. Därmed hade i första rummet åsyftats en omläggning för att möjliggöra en differentiering av mjölkpriset icke endast med hänsyn till bruksdelarnas storlek utan även med hänsyn till de skiftande produktionsförutsättningarna i olika landsdelar. Kommissionen har vidare anfört, att en undersökning därom för närvarande påginge inom kommissionen och samråd ägde därvid rum med svenska mejeriernas riksförening. Kommissionen hade för avsikt att underställa Kungl. Maj:ts resultatet av undersökningen i samband med avgivande av förslag rörande det tekniska regleringssystemets utformande under nästa regleringsår. Jämväl livsmedelskommissionen hade, enligt vad i skrivelsen anförts, anslutit sig till uppfattningen, att de priser å jordbrukets produkter, som skulle tillämpas under regleringsåret 1943/44, borde fastställas snarast möjligt. I fråga om grunderna för prissättningen biträdde kommissionen vad kommittén för-

ordat. I enlighet därmed borde de priser, som skulle fastställas, i stort sett överensstämma med den rådande produktprisnivån samt avse en produktionsvolym av ungefär samma storlek som den, vilken av kommittén framräknats för 1942/43. I augusti 1943 borde vidare en prognos uppgöras för inkomsterna och kostnaderna under 1943/44. Därest denna prognos resulterade i ett inkomstöverskott eller inkomstunderskott, som vore större än cirka 70,000,000 kronor, borde de fastställda priserna undergå justering med tillämpning av 4 %-regeln. En omräkning av inkomst- och kostnadskalkylen torde vidare böra ske omkring den 1 januari 1944 och omkring den 1 maj 1944, därest ej särskilda förhållanden ansåges föranleda bindning av priserna redan i augusti. Visade någon av dessa omräkningar över- eller underskott av nyss angiven storlek, borde justering av priserna äga rum enligt de grunder, som angivits av kommittén. Givetvis borde dock därvid beaktas de olägenheter, som ur produktions- och andra synpunkter kunde vara förenade med en sådan justering. Kommissionen har vidare förklarat sig dela den av jordbrukets representanter inom livsmedelskommissionens råd uttalade uppfattningen, att man i största möjliga utsträckning borde tillse, att vid en eventuell justering av priserna ett konstaterat överskott inom vegetabilieproduktionen icke komme att taga sig uttryck i sänkta priser på mjölken. Det bästa sättet att undvika sådan olägenheter, som här antytts, vore enligt kommissionens mening att, därest prognosen i augusti gäve vid handen, att 4 %-regeln skulle eller vid en senare justering kunde väntas komma träda i tillämpning, vegetabiliepriserna underkastades en sådan justering, att en eventuell underskattning av skördens storlek icke komme att inverka på mjölkpriset. Givetvis borde i dylikt fall den säkerhetsmarginal, som härigenom framkomme, icke omedelbart konsumeras genom höjning av andra priser. Därest omräkningen av kalkylen i januari skulle visa, att säkerhetsmarginalen ej eller endast delvis varit erforderlig, borde emellertid tydligen marginalen utjämnas genom en prishöjning på andra produkter.

Livsmedelskommissionen har meddelat, att enligt överenskommelse mellan livsmedelskommissionen och statens priskontrollnämnd hade förevarande ärende behandlats i samråd med nämnden, som haft tillfälle att undan för undan följa dess handläggning och deltaga i kommissionens förberedande överläggningar. Priskontrollnämndens råd hade i anslutning härtill haft att yttra sig över samma promemoria, som i ärendet förelagts livsmedelskommissionens råd. Vid sammanträde den 15 mars 1943 hade priskontrollnämndens råd i princip givit sin anslutning till en vårprissättning i enlighet med de grunder, som förordats av 1942 års jordbrukskommitté.

Priskontrollnämnden har sedermera avgivit utlåtande i frågan i överensstämmelse med den inom rådet uttalade uppfattningen.

Livsmedelskommissionens förslag och Kungl. Maj:ts beslut i fråga om priser på jordbrukets produkter under regleringsåret 1943/44 m. m.

Livsmedelskommissionen har i sin förenämnda skrivelse den 15 mars 1943 framlagt förslag rörande prissättningen. Beträffande de allmänna utgångspunkterna för prissättningen har kommissionen i anslutning till vad tidigare uttalats anfört, att de absoluta produktpriserna borde avvägas så, att jordbrukets inkomster vid den i normkalkylen angivna produktionsvolymen och oförändrade priser på sådana förnödenheter, som vore föremål för statlig prisreglering, komme att överensstämma med kalkylens totala inkomstsumma. Därest det befundes önskvärt att i någon riktning ändra vissa av de gällande produktpriserna, borde därför, enär de gällande priserna inginge i normkalkylen, ändringar i motsatt riktning vidtagas beträffande andra priser, så att kalkylens totalsumma bibehölles oförändrad. På samma sätt borde en eventuell prisändring på någon av de förnödenheter, som ovan omförmäls, kompenseras genom en prisändring i motsatt riktning på någon annan sådan förnödenhet eller genom en prisändring i samma riktning beträffande en eller flera på inkomstsidan upptagna produkter. I fråga om vissa produkter gällde garantipriser, innebärande att staten förbunde sig att inlösa produkterna till de fastställda priserna. De produkter, som därvid avsåges, vore ärtor, bönor, oljeväxter, spånadsväxter, matpotatis samt fabriks- och foderpotatis. För vissa av dessa produkter, nämligen ärtor, bönor och potatis, hade normalpriser fastställts, vilka låge högre än garantipriserna. Vid prissättningen våren 1943 syntes man i nyssnämnda fall böra inskränka sig till att fastställa garantipriser. Normalprissättningen torde däremot böra anstå till hösten, då skörderesultatet kunde överblickas. Det borde emellertid omnämnas, att normalpriserna inginge i kalkylen och att följaktligen, om normalpriserna skulle sänkas hösten 1943, möjlighet borde finnas att i gengäld höja priset på någon annan produkt. Detta gällde dock endast under förutsättning att sänkningen ej toges i anspråk för att motväga ett eventuellt inkomstöverskott, som låge utanför ramen för 4 %-regeln. Upplyningsvis kunde meddelas, att skillnaden mellan normal- och garantipriset motsvarade ett inkomstbelopp av i fråga om ärtor 1,350,000 kronor och i fråga om matpotatis minst 10,500,000 kronor.

Rörande priserna för vegetabilier har kommissionen yttrat.

På våren 1942 fastställde Kungl. Maj:t till ledning för jordbrukarnas planering en relationsskala för de viktigaste grödorna. Ifrågavarande skala återfinnes här nedan.

Svarthavre, grundpris	= s	öre/kg
Vithavre	= s + 0.5	»
Blandsäd	= s + 2	»
Korn	= s + 5	»
Råg	= s + 8	»
Höstvete	= s + 8	»
Vårvete	= s + 9	»
Hö	= 0.7 s	»

I vårvetepriset ingår vårvetetillägg med 1 öre för kilogram. Utöver de i skalan angivna priserna för vårvete och korn utbetalades en odlingspremie av för vårvete 40 kronor för hektar och för korn 50 kronor för hektar.

De gällande priserna avvika från prisskalan i följande hänseenden. Priset på havre ligger 0.5 öre för kilogram högre än det skulle ha gjort enligt skalan. Rågen har satts 1 öre för kilogram lägre i pris än höstvetet. Höpriset är slutligen lägre än det skulle ha varit enligt skalan.

Uti en inom livsmedelskommissionens kansli upprättad promemoria, vilken förelagts livsmedelskommissionens och priskontrollnämndens råd, har förordats, att fastställandet av absoluta priser på vegetabiliska produkter i vår borde äga rum med utgångspunkt från en prisskala av följande utseende.

Svarthavre, grundpris	= s	öre/kg
Vithavre.....	= s + 0.5	»
Blandsäd	= s + 2	»
Korn.....	= s + 5	»
Råg.....	= s + 7	»
Höstvete.....	= s + 8	»
Vårvete	= s + 10	»
Hö.....	= 0.5 s	»

I vårvetepriset ingår vårvetetillägg med 2 öre för kilogram. 1 öre av detta tillägg har betraktats såsom extra stimulans. Enligt denna skala skulle priserna på blandsäd och havre sänkas med 0.5 öre för kilogram, vilket innebure en återgång till de fodersädspriser, som enligt den av 1942 års riksdag fastställda relationsskalan skulle ha tillämpats i år. Vidare skulle hö- och halmpriserna sänkas, de förra med 2 öre för kilogram och de senare med 1 öre för kilogram. Prissänkningen på fodersäd motiverades med att det vore önskvärt att dels få fram en tillräcklig vårvete- och havreodling, dels erhålla gynnsammare relation mellan fodersädspriset, å ena, samt fläsk- och äggpriserna å andra sidan.

Den hösten 1942 genomförda prisskillnaden mellan höstvete och höstråg skulle enligt skalan bibehållas. Som skäl därför anfördes i promemorian, att höstvetet på lämpliga jordar ger större avkastning än rågen och att det med hänsyn därtill syntes önskvärt att i någon mån stimulera höstveteodlingen, särskilt som denna odling till följd av de föregående missväxtåren gått tillbaka.

Till motivering av prissänkningen på hö åberopades, att relationspriset för hö i den gamla skalan var alltför gynnsamt och att jordbrukarna i många fall ej kunnat få ut det i år gällande höpriset.

Beträffande den aktuella frågan om en särskild stimulans för vårvete- och kornodlingen föreslogs i promemorian, att odlingspremier i år icke skulle utgå vare sig för vårvete eller för korn. Vårveteodlingen borde i stället stimuleras genom den i skalan vidtagna höjningen av vårvetetillägget från 1 öre för kilogram till 2 öre för kilogram. Det framhölls i promemorian, att anledningen till att man föregående år valde att lämna stimulansen till vårveteodlingen i form av odlingspremie närmast var, att man då på grund av det mycket bekymmersamma läget med avseende på brödsäd önskade få vårveteodlingen i viss omfattning utsträckt även till sådana jordar, å vilka vårvete vanligen ej brukar förekomma. Eftersom försörjningsläget i år är väsentligt bättre, kunde en sådan utsträckning av odlingen nu knappast anses önskvärd. Snarare borde man våren 1943 odla de spannmålsgrödor, som på respektive jordar lämnade den största avkastningen. Från vissa ledamöter inom jordbrukskommittén hade visserligen sympatier uttalats för att man

även i år borde bestämma sig för odlingspremier, enär dessa vore till fördel för de mindre brukningsdelarna, vilka i regel ha sämre jord och därmed även lägre hektaravkastning än de större brukningsdelarna. Denna synpunkt syntes emellertid icke böra få vara avgörande.

För kornodlingen syntes enligt promemorian någon extra stimulans icke erforderlig utöver den, som låge däri att fodersädspriserna enligt den föreslagna skalan skulle sänkas till överensstämmelse med de för fodersäd i 1942 års relationsskala upptagna relationspriserna.

Det förutsattes vidare i promemorian, att garantipriserna för matpotatis skulle förbli oförändrade. I fråga om fabriks- och foderpotatis syntes den jämkningen böra vidtagas, att garantipriset på dessa produkter komme att helt motsvara de priser, som odlare innevarande år erhållit vid leverans till stärkelsefabrik. Vidare borde sistnämnda garantipris göras enhetligt för hela landet.

Inom livsmedelskommissionens råd gjordes endast ett fåtal erinringar mot de konkreta prisförslag, som framlagts i ovannämnda promemoria. Den enda punkt beträffande vilken någon egentlig meningsskiljaktighet förelåg, var frågan om havreprisets sänkning. Jordbrukarerepresentanterna uttalade starka betänkligheter mot en sänkning av det nuvarande havrepriset. Som skäl här för åberopades, att havreodlingen i stor utsträckning förekomme å moss- och sandjordar i mellersta Sverige, vilka icke lämpade sig för odling av någon annan gröda. En sänkning av havrepriset kunde därför enligt jordbrukarerepresentanternas mening icke utöva någon större effekt på produktionsinriktningen. Däremot finge sänkningen till resultat, att vissa områden inom mellersta Sverige, vilka redan nu vore missgynnade i inkomsthänseende, erhöle relativt ännu lägre inkomster än förut. Mot vad från jordbrukarnas sida sålunda anförts invändes av andra ledamöter i rådet, att statistiken syntes utvisa, att havre- och blandsädsodlingen under senare år ökat på bekostnad av brödsädsodlingen.

Livsmedelskommissionen har för sin del anslutit sig till den prisavvägning, som i förut omförmälda promemoria framlagts för livsmedelskommissionens råd. Beträffande priset på havre har kommissionen dock med hänsyn till vad inom rådet anförts icke ansett sig böra föreslå någon sänkning av det nu gällande priset. Den i promemorian föreslagna sänkningen av blandsädspriset bör däremot enligt kommissionens mening genomföras.

I anslutning till vad nyss anförts anser emellertid kommissionen att i händelse av en mycket god spannmålsskörd anledning kan finnas att på en eller annan punkt överväga nedsättning av spannmålspriserna, också om försättningarna för 4 %-regelns tillämpning icke helt föreligga. Givetvis bör i en sådan fråga samråd äga rum med jordbrukets organisationer.

Priskontrollnämnden och dess råd har i sin helhet tillstyrkt de i promemorian framlagda förslagen.

Beträffande prisregleringen på spannmål har svenska spannmålsaktiebolaget i skrivelse den 26 februari 1943 bland annat anført följande synpunkter.

De för spannmålsmarknadsregleringen under verksamhetsåret 1942/43 tillämpade anordningarna ha under rådande förhållanden varit i stort sett ändamålsenliga, dock att den i fråga om regleringen av transportkostnaderna tillämpade anordningen i åtskilliga avseenden visat sig vara trögarbetad såväl för bolagets som för handels del. Därest det icke befunnes möjligt att övergå till friare regleringsystem, ville bolaget frånga bibehållandet av nu gällande regleringsanordningar för det kommande verksamhetsåret, dock med vissa ändringar. Med stöd av erfarenheterna under nu löpande verksamhetsår ville bolaget sålunda understryka det ur marknads- och handelssynpunkt lämpliga i, att i fråga om brödsäd prissättningen baserades på ett väl avvägt

prisortssystem, innebärande bland annat att prisorterna fastställdes före regleringsårets ingång samt att antalet prisorter icke senare utökades annat än om alldeles särskilda omständigheter föreläge. Beträffande den sedan hösten 1940 tillämpade prissättningen med ett fast under hela regleringsåret lika pris ville bolaget framhålla, att vid sådan tillgång på spannmål, att beräknad skörd jämte tillgängligt reservlager väl syntes täcka behovet, den anordningen borde kunna tillämpas i avseende å brödsäden — däri inräknat korn — att det fastställda priset under regleringsåret tillätes stiga med belopp ungefärligen svarande mot ränte- och lagringskostnader. Bolaget ville föreslå en stegring i priset från den 1 september till den 31 maj med ett belopp av $\frac{1}{2}$ öre för 100 kg och dag. Vid överläggningen inom bolagets styrelse hade dock från vissa håll föreslagits ett något högre belopp, enär det ifrågasatts om nyssnämnda belopp vore tillräckligt för sitt ändamål. Den tidigare tillämpade anordningen med ett för hela regleringsåret lika högt pris vore dikterad av nödvändigheten att vid låg spannmålsskörd snarast möjligt bringa denna under effektiv kontroll och att således prissättningen anordnades så att odlarna icke hade anledning att av ekonomiska skäl dröja med försäljningen. Vid mera normal spannmålstillgång förlorade dessa synpunkter sin betydelse, vartill komme lämpligheten av sådant prissystem att regleringsorganet ej nödgades tidigt omhändertaga skörden med åtföljande lagringssvårigheter och därmed förbundna kostnader. Därest det befunnnes möjligt att — såsom önskvärt vore — uppmjuka regleringsbestämmelserna torde den lämpligaste anordningen vara, att odlarna och andra innehavare av spannmål tillförsäkrades visst garantipris för sitt brödsäds- och fodersädsinnehav i den ordningen att bolaget till fastställt pris inlöste all till spannmålsbolaget vid viss tidpunkt t. ex. den 31 maj 1944 hembjuden spannmål. För marknadsregleringen hade bolaget att företaga stödköp eller försäljning. Inlösenpriset skulle för såväl brödsäd och fodersäd gälla fritt vissa särskilt angivna prisorter. För nödig kontroll över spannmålshandeln skulle dock alljämt belslag och handelsreglering ävensom utfodringsförbud för brödsäd — inbegripet korn — gälla.

Statens livsmedelskommission ville i stort sett ansluta sig till de av spannmålsbolaget framförda synpunkterna. Sålunda är det uppenbart, att det under innevarande konsumtionsår tillämpade systemet beträffande brödsäden vället såväl spannmålsbolaget som handeln mycket extra arbete och i onormal grad medfört belastning av statsmedel genom utbetalande av spannmålsfrakter. Kommissionen vill därför förorda en återgång till ett prisortssystem beträffande brödsäden. Härvid förutsätter kommissionen, att man från och med nästkommande konsumtionsår tillsvidare i södra och mellersta Sverige likställer korn med vete och råg. Spannmålsbolaget har uttalat, att prisortssystemet måste vara väl avvägt. Enligt kommissionens mening innebär detta att antalet prisorter icke får göras för stort eller att prisorter införas å ur spannmålsdistributionssynpunkt olämpliga platser. Iakttagar man icke i detta hänseende stor återhållsamhet, vinner man nämligen icke mycket på prisortssystemets införande. Såsom prisorter böra ur berörda synpunkter utväljas de större kvarnplatserna såsom de mest betydelsefulla konsumtionsorterna. Vidare böra såsom prisorter uttagas ett begränsat antal större utförselorter för brödsäd så belägna, att de äro lämpliga såsom utlastningsplatser för vidare transport. Däremot böra icke ur nu berörda synpunkter mindre betydelsefulla orter göras till prisorter även om å desamma finnas spannmålshandlare eller föreningar med för lagring lämpliga utrymmen. Såvitt man av inom spannmålsbolaget inhämtade uppgifter kan döma, skulle ett införande av ett på detta sätt restriktivt antaget prisortssystem medföra att jordbrukarna genomsnittligt finge bära ungefär 50 öre för deciton i fraktkostnader, som

spannmålsbolaget enligt nuvarande anordningar fått bära. Det är under sådana omständigheter rimligt, att priset till jordbrukarna i samband med ett införande av prisortssystem höjes med nämnda belopp. Kommissionen delar vidare bolagets uppfattning om att man i händelse av en tillfredsställande skörd bör införa under konsumtionsåret successivt stigande priser. En sådan stigande prisskala bör emellertid under samma förutsättning tillämpas icke endast å brödsäd inklusive korn, utan även å fodersäd. Kommissionen anser vidare, att priserna böra successivt stiga från och med oktober månad 1943 till och med april månad 1944 och att denna prisstegring bör omfatta 20 öre per månad, varvid dock månaden bör uppdelas på ett lämpligt antal perioder, exempelvis fyra perioder, med en stegring av 5 öre för deciton och period. Genom en dylik anordning kommer det genomsnittliga priset till jordbrukarna att bli ungefär 50 öre högre än det ingångspris, som skulle tillämpas under september månad. Detta belopp är beträffande brödsäd och korn lika stort som det nyssnämnda tillägget i samband med införande av ett prisortssystem. Man kan sålunda beträffande brödsäd och korn såsom ingångspris tillämpa de nuvarande spannmålspriserna. Beträffande fodersäd böra emellertid ingångspriserna sänkas med 50 öre för deciton i förhållande till de genomsnittspriser, som jordbruket eljest skulle erhålla.

Såsom bolaget framhållit, är det i hög grad angeläget, att de prisorter för brödsäd och korn, som man eventuellt kommer att införa, fastställas i god tid före det nya konsumtionsårets början. Kommissionen har också för avsikt att i samband med att medel äskas för spannmålsbolagets verksamhet under budgetåret 1943/44 lämna ett detaljerat förslag över de prisorter, som lämpligen böra ifrågakomma.

I fråga om spannmålsbolagets uttalande rörande införande av friare regleringsformer å spannmålsmarknaden har kommissionen för avsikt att återkomma i samband med avgivande av förslag rörande det tekniska reglerings-systemet på jordbrukets område.

I anslutning till vad ovan anförts förordar kommissionen, att med de förbehåll, som förut angivits, vid ingången av konsumtionsåret 1943/44 följande priser skola gälla vid försäljning från odlare av nedan angivna slag av spannmål, nämligen

	Kronor per deciton
Vårvete	28:—
Höstvete	26:—
Råg	25:—
Korn	23:—
Stråblandsäd	19: 50
Vithavre	18: 50
Svarthavre	18:—

I enlighet med jordbrukskommitténs förslag torde av vårvetepriset 1 öre per kilogram betraktas som extra stimulans och icke inräknas i inkomstkal-kylen.

Samtliga priser böra från och med den 1 oktober 1943 successivt stiga, så att de den 1 maj 1944 komma att ligga 1 krona 40 öre högre än ingångspriset.

Priserna avse spannmål av normalkvalitet. Beträffande brödsäd och korn böra priserna gälla fritt vid av köparen anvisat magasin å närmaste prisort.

För hö och halm böra vidare under regleringsåret 1943/44 gälla priser, som med 2 respektive 1 öre per kilogram understiga de för innevarande reglerings-år fastställda priserna å samma produkter.

De för 1942 års odling fastställda garantipriserna för matpotatis böra gälla

jämväl under produktionsåret 1943/44. Likaså torde priset på stärkelse- och bränneripotatis vid leverans till stärkelsefabrik för tillverkningsåret 1943/44 böra fastställas till samma belopp som för tillverkningsåret 1942/43. För fabriks- och foderpotatis torde därjämte böra fastställas ett garantipris att tillämpas vid spannmålsbolagets inlösen av sådan potatis. Sistnämnda pris föreslås till 10 öre per kilogram, vilket belopp i stort sett svarar mot de priser, som odlare av stärkelse- och bränneripotatis skulle komma att erhålla vid leverans till stärkelsefabrik.

Beträffande ärter och bönor har kommissionen i en tidigare ingiven framställning föreslagit oförändrade garantipriser.

De föreslagna garantipriserna å ärter, bönor och potatis ligga lägre än nu gällande normalpriser. Huruvida förhållandet bör vara detsamma under nästa regleringsår, torde i anslutning till vad ovan anförts böra avgöras först på hösten 1943, då produktionsresultatet kan överblickas. För den händelse en sänkning av normalpriserna finnes kunna vidtagas, bör denna lämpligen gå i compensation mot höjningar på ägg och fläsk.

I fråga om priserna å mjölk- och mejeriprodukter har kommissionen anført.

I anslutning till de av kommissionen angivna grunderna för prissättningen förutsätter kommissionen, att i stort sett oförändrade priser på mjölk och mejeriprodukter skola gälla under nästa regleringsår. Detta innebär bland annat, att smörpriset och konsumtionsmjölkpriset skola förbli oförändrade, att mjölkbidragen skola utgå med i huvudsak oförändrade belopp, och att det särskilda anslaget å 3,500,000 kronor till Norrland och vissa andra landsdelar skall återkomma även för 1943/44.

Beträffande övriga animalier uttalades i den promemoria, som behandlades inom livsmedelskommissionens och priskontrollnämndens råd, att det ur försörjningssynpunkt syntes önskvärt, att äggproduktionens och fläskproduktionens lönsamhet i någon mån kunde förbättras. På grund härav förordades en höjning av genomsnittspriset på ägg med 15 öre per kilogram och en viss höjning av priset på fläsk.

Inom livsmedelskommissionens råd undeströko jordbrukets representanter önskvärdheten av att priserna på ägg och fläsk något höjdes. Därvid uttalades även, att en dylik prishöjning borde ske omedelbart. Enighet var emellertid rådande därom, att eventuella prishöjningar för dessa produkter under nästa konsumtionsår skulle kompenseras genom sänkningar på andra produkter. Med avgörande av frågan, vilka produkter, som härvidlag borde göras till föremål för sänkning i compensationssyfte, ansågs kunna anstå till hösten, då möjligheter förefunnes att överblicka produktionsresultatet. Såsom lämpliga kompensationsobjekt ansågos — förutom hö och halm — matpotatis, ärter och hästkött kunna ifrågakomma.

Priskontrollnämnden och dess råd har förklarat sig icke ha något att erinra mot en mindre prishöjning till hösten för ägg och fläsk, därest detta vid nämnda tidpunkt bedömes lämpligt ur försörjningssynpunkt och prishöjningen sker inom den fastställda ramen för den totala kalkylen över jordbrukets inkomster och kostnader och kompenseras genom mot densamma svarande prissänkningar på andra jordbruksprodukter av direkt betydelse för konsumenterna.

Livsmedelskommissionen finner för sin del önskvärt, att producentpriset på ägg höjes med i genomsnitt för år 15 öre per kilogram, därest compensation mot prissänkningar för andra varor finnes lämpligen kunna ske. Sägda höjning motsvarar i inkomstkalkylen ett inkomstbelopp av 4,500,000 kro-

nor. Detta belopp uppväges delvis av de föreslagna inkomstsänkningarna för hö och halm, vilka sammanlagt motsvara 2,500,000 kronor. En del av det återstående beloppet eller 700,000 kronor synes lämpligen kunna erhållas genom en sänkning av priset på hästkött med 10 öre per kilogram. Därest skörden av matärter blir av tillfredsställande storlek, synes vidare kunna övervägas att i kompensationsssyfte sänka normalpriset på ärter ned till garantiprisnivån, i vilket fall inkomsterna av ärter skulle komma att nedgå med 1,350,000 kronor.

Kommissionen finner det vidare angeläget, att fläskpriset under nästa konsumtionsår kommer att ligga cirka 15 öre per kilogram högre än för närvarande. Med anledning av en framställning från Sveriges slakteriförbund pågå för närvarande vissa undersökningar rörande möjligheterna att redan nu höja fläskpriset till producenterna utan att därigenom levnadskostnadsindex nämnvärt påverkas. Därest dessa undersökningar leda till ett högre fläskpris, torde man kunna utgå ifrån att detta högre pris skall komma att kvarstå jämväl under nästa produktionsår, såvida ej foderskörden blir osedvanligt dålig, i vilket fall man förmodligen ej har råd att utöka svinuppfödningen. Det torde vara för tidigt att nu uttala sig om på vad sätt den inkomstökning, som genom prishöjningen uppkommer för jordbruket, skall kompenseras. Här må endast erinras om att som nyss sagts man vid en god skörd av potatis torde kunna sänka priset på potatis något, dock givetvis ej längre ned än till garantiprisnivån.

Beträffande priserna å kraftfoder och konstgödsel har kommissionen yttrat följande.

Kommissionen förutsätter, att nu gällande priser på konstgödsel och kraftfoder under regleringsåret 1943/44 skola bibehållas oförändrade. Eftersom anskaffningskostnaderna för sagda förnödenheter, såvitt nu kan bedömas, komma att för nämnda regleringsår ställa sig högre än motsvarande kostnader under innevarande år, innebär nämnda förutsättning en höjning av den nu utgående statssubventionen för konstgödsel och kraftfoder. En sänkning av priset på superfosfat har varit föremål för diskussion inom kommissionen, vilken diskussion emellertid lett till att kommissionen icke ansett sig böra avgiva något förslag härom. Den närmaste anledningen till denna ståndpunkt är att en sänkning av superfosfatpriset dels medför en yterligare stegring av statssubventionen och dels, enligt förut omförmälda principer, måste kompenseras genom en höjning av priset på andra av staten prissatta förnödenheter eller genom motsvarande prissänkning på jordbrukets produkter.

Livsmedelskommissionen har därefter hemställt om Kungl. Maj:ts beslut i enlighet med vad kommissionen sålunda anfört och förordat.

Genom beslut den 19 mars 1943 har Kungl. Maj:t bemyndigat kommissionen dels att vid reglering av priserna på jordbrukets produkter samt på konstgödsel och kraftfodermedel under regleringsåret 1943/44 utgå från de av kommissionen i skrivelsen den 15 mars 1943 föreslagna grunder, dels att uppdraga åt svenska spannmålsaktiebolaget att inom samma tider och på samma villkor, som av Kungl. Maj:t angivits för inlösen av potatis av 1942 års skörd, under regleringsåret 1943/44 inköpa potatis av 1943 års skörd, dock att inköpspriset å fabriks- och foderpotatis av fullgod beskaffenhet inom hela riket bör utgöra 10 kronor för deciton, dels ock att för tillverkningsåret 1943/44 fastställa det pris, som tillverkare av potatisstärkelse eller brännvin skall erlägga till leverantören vid inköp av potatis av för fabriksändamål

normal kvalitet, till samma belopp, som varit gällande för tillverkningsåret 1942/43.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 21 april 1943 har livsmedelskommissionen bemyndigats att vidtaga åtgärder för höjning av fläskpriset, därvid normalpriserna å gödsvin finge höjas med 6 öre för kilogram för svinkroppar i viktsklassen 70—80 kilogram, med 15 öre för kilogram i viktsklassen 80—90 kilogram samt med 18 öre för kilogram beträffande svinkroppar med en vikt av minst 90 kilogram.

Jag torde i detta sammanhang även få erinra om *dels* Kungl. Maj:ts beslut den 12 mars 1943, enligt vilket Kungl. Maj:t bemyndigat livsmedelskommissionen att uppdraga åt svenska spannmålsaktiebolaget att under april månad 1944 inlösa alla till bolaget före den 1 april samma år hembjudna partier vitkålfrö och morotfrö av 1943 års inhemska produktion och därvid betala för vitkålfrö 18 kronor för kilogram och för morotfrö 5 kronor för kilogram, *dels ock* Kungl. Maj:ts beslut den 19 mars 1943, enligt vilket Kungl. Maj:t bemyndigat statens reservförrådsnämnd att utan ersättning utdela 1942 års inhemska skörd av nikotinoljetobak till odlare för användning av däri innehållen nikotin till bekämpande av skadedjur å växter, ävensom ej mindre anbefallt livsmedelskommissionen att utbetala högst 108,000 kronor till reservförrådsnämnden, som ägde använda beloppet för bestridande av nämndens i samband med den inhemska odlingen av nikotinoljetobak under år 1942 uppkomna kostnader, än även bemyndigat kommissionen att uppdraga åt spannmålsaktiebolaget att inköpa all av aktiebolaget svenska tobaksmonopolet under år 1943 inom landet i försökssyfte odlad nikotinoljetobak.

Livsmedelskommissionens förslag till övriga regleringsåtgärder för regleringsåret 1943/44.

Såsom förut nämnts innefattar statens livsmedelskommissions förenämnda skrivelse den 3 april 1943, vilken skrivelse även underställts kommissionens råd, förslag till fortsatta regleringsåtgärder på jordbrukets område utöver de i skrivelsen den 15 mars 1943 behandlade. I samband med utarbetande av sina förslag har kommissionen haft till övervägande ett flertal framställningar avseende ifrågavarande område. Bland dessa må nämnas en från svenska spannmålsaktiebolaget den 26 februari 1943, vilken framställning, torde såsom *bilaga 3* få fogas vid detta protokoll.

Allmänna riktlinjer.

Livsmedelskommissionen har inledningsvis framhållit att man torde böra räkna med nödvändigheten av att nu gällande handels- och förbrukningsreglering i stort sett borde bibehållas. Kommissionen har förutsatt, att dylika åtgärder under nästa regleringsår komme att bli erforderliga i ungefär samma omfattning som för närvarande.

Efter att ha erinrat om innehållet i vissa delar av kommissionens skrivelse den 15 mars 1943 har kommissionen rörande frågan om stödjande av det svagare jordbruket anfört följande.

Såsom anförts i livsmedelskommissionens förenämnda skrivelse den 15 mars 1943 har 1942 års jordbrukskommitté haft under behandling frågan om möjligheterna att på ett mera effektivt sätt än för närvarande stödja det svagare jordbruket. Kommittén har också enats om den uppfattningen, att förslag snarast borde framläggas om en sådan omläggning av producentbidragen på mjölk, som möjliggör ett bättre stöd åt de svagare jordbruket. I detta sammanhang torde böra nämnas, att de åtgärder i nämnda syfte, som av kommissionen kunna finnas motiverade och lämpliga, skola rymmas inom ramen för omförmälda normkalkyl. Detta innebär i stort sett, att en förbättring av de svagare jordbrukens ställning icke kan ske på annat sätt än genom en inkomstminskning för andra grupper av jordbrukare. Förutom nyssnämnda omläggning av producentbidraget på mjölk har i enahanda syfte ifrågasatts införandet av producentbidrag jämväl å fläsk, eventuellt i förening med slaktavgift, samt upptagande av en allmän mjölkavgift. Med hänsyn till de olägenheter, som visat sig följa med ett producentbidrag på fläsk respektive upptagande av en allmän mjölkavgift, förordas i det följande, att den önskvärda utjämningen mellan svagare och bättre jordbruk i huvudsak skall äga rum genom en viss omläggning av producentbidraget på mjölk.

Kommissionen har föreslagit att med hänsyn till det rådande läget och svårigheten att bedöma den kommande utvecklingen Kungl. Maj:t även för nästa regleringsår borde erhålla vidsträckta befogenheter med avseende å jordbruksregleringen. Nu gällande regleringsfullmakt gällde beträffande spannmålsregleringen tiden intill den 1 september 1943 och i fråga om potatisregleringen tiden intill den 1 oktober 1943 samt i övrigt tiden intill den 1 juli 1943. Eftersom inkomst- och kostnadskalkylen avsåg tiden från och med den 1 september 1943 till och med den 31 augusti 1944, har det syntts kommissionen lämpligt, att Kungl. Maj:ts regleringsfullmakt finge omfatta samma tid. I överensstämmelse härmed har kommissionen föreslagit att Kungl. Maj:t borde äga att utan hinder av meddelade beslut eller gjorda uttalanden handha jordbruksregleringen under nämnda tid samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Det torde emellertid i enlighet med riksdagens uttalande böra förutsättas, att Kungl. Maj:t icke i vidare mån än för närvarande borde äga utan riksdagens hörande frångå de nu beslutade grunderna för prissättningen eller vidtaga ändringar i regleringsåtgärderna, då sådant hörande utan olägenhet kunde ske.

Ehuru flertalet av de regleringsförfattningar, som gällde vid krigets utbrott, icke varit i praktisk tillämpning under de senaste åren, har kommissionen ansett lämpligt att bibehålla desamma även under nästa regleringsår. Av nämnda författningar hade förordningen den 28 juni 1941 angående mjölkavgift samt förordningen den 7 juni 1935 angående slaktdjursavgift förlänats fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1943, medan förordningen den 11 juni 1937 angående utförselbevis för råg och vete samt regleringsförfattningarna på potatismarknadens område gällde till och med

den 31 augusti respektive den 30 september 1943. Kommissionen har förordat, att samtliga nämnda författningar ävensom andra av riksdagen lämnade speciella bemyndiganden på jordbruksregleringens område, i den mån deras giltighet utginge under innevarande år, förlängdes att gälla tills vidare.

Jag torde härfter få övergå till att redogöra för kommissionens ställning till vissa speciella frågor, berörande de olika områdena av jordbruksregleringen.

Mjolk- och matfetsregleringen. Kommissionen har ansett att de statliga regleringsåtgärderna beträffande matfett, mjölk och ost m. m., vilka avsåge att reglera handeln med och förbrukningen av nämnda varor, tills vidare borde bibehållas i stort sett oförändrade. Det borde ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till utvecklingen av försörjningsläget avgöra om deras fortsatta bestånd eller eventuella omläggningar av desamma. I detta sammanhang har kommissionen framhållit, att, om man för återstoden av krisen icke skulle ha att räkna med andra utländska fettråvaror än som för närvarande funnes inom landet, man syntes få överväga vissa speciella åtgärder för utdrygning av vår försörjning med matfett, därest man ville vara beredd på att krisen kunde fortsätta under vintern 1944/45. Härvid hade bland annat diskuterats att i utdrygningssyfte höja vattenhalten i smör och margarin, framför allt bagerimargarin. För att så skulle kunna ske erfordrades vissa ändringar i nu gällande förordning den 30 juni 1932 angående kontroll av tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion samt konstister m. m. Kommissionen har ansett, att Kungl. Maj:t med hänsyn härtill ur beredskapssynpunkt borde erhålla bemyndigande av riksdagen att vidtaga av försörjningsläget betingade ändringar i nämnda förordning. Såsom ett annat alternativ har framhållits, att det under samma förutsättning kunde bli aktuellt att ytterligare i någon mån sänka konsumtionsmjölkens fetthalt. Härför erfordrades emellertid icke särskilt bemyndigande av riksdagen.

Såsom förut nämnts har övervägts viss omläggning av det nuvarande bidragssystemet på mjölkregleringens område i syfte att bereda det svagare jordbruket ett ytterligare stöd.

Kommissionen har framhållit, att det icke torde kunna bestridas att produktionsbetingelserna vid framställning av mjölk vore mycket olikartade inom olika delar av landet. Enligt kommissionen berodde detta delvis på att brukningsdelarna inom vissa områden av landet vore mycket små och icke medgäve en fullt rationell produktion och delvis på den omständigheten att jordmån och klimatiska förutsättningar starkt varierade mellan olika landsdelar. Det vore för att utjämna dessa olikheter i fråga om produktionsbetingelser som de s. k. Norrlandstilläggen och producentbidragen kommit till. Anledningen till att man, då de sistnämnda bidragen infördes, hade beslutat sig för att utbetala bidragen till samtliga mejerileverantörer hade närmast varit svårigheten att på ett tillfredsställande sätt lösa de gränsproblem, som all-

tid måste uppstå, då man sökte inskränka ett mjölkbidrag endast till leverantörer av en viss storleksordning.

Livsmedelskommissionen har i anslutning till jordbrukskommitténs förut anförda önskemål i samråd med svenska mejeriernas riksförening verkställt vissa undersökningar rörande möjligheten av en sådan omläggning av producentbidragen, att dels de minsta jordbruken kunde erhålla en något bättre inkomst av mjölkproduktionen än för närvarande och dels från bidragens totalsumma, vilken i inkomst- och kostnadskalkylen för 1942/43 upptagits till 44 miljoner kronor, skulle kunna frigöras ett visst belopp för att användas till ytterligare lokal differentiering av mjölkpriserna. Resultatet av dessa undersökningar föreligger i form av ett förslag, till vilket såväl riksföreningen som livsmedelskommissionen och dess råd enhälligt anslutit sig. Förslaget innebär att en höjning av bidragen till de minsta leverantörerna och en successiv sänkning av bidragen till de större leverantörerna skulle ske. Leverantörer med en viss större mejeriinvägning per år borde helt uteslutas från delaktighet i bidragsanordningen. Enligt förslaget skulle bidraget för en grundkvantitet invägd mjölk av 200 kilogram per månad utgöra 4 öre per kilogram. För en tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad skulle bidraget utgöra 3 öre, för en därpå följande tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad 2 öre och för en därpå följande tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad 1 öre, allt räknat per kilogram invägd mjölk. Levererade producenten ytterligare 300 kilogram mjölk per månad, bortfölle sistnämnda bidrag å 1 öre per kilogram, vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad 2-öresbidraget och vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad 3-öresbidraget. Vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad sänktes bidraget för grundkvantiteten till 3 öre per kilogram, vid en ytterligare leverans av 300 kilogram sänktes sistnämnda bidrag till 2 öre per kilogram, vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad sänktes samma bidrag till 1 öre per kilogram och vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad bortfölle det helt. Enligt förslaget skulle samtliga mejerileverantörer med en invägning av högst 1,525 kilogram per månad genom omläggningen erhålla en förbättring, som för de minsta leverantörerna motsvarade 1 öre per kilogram invägd mjölk och som sjönk med stigande invägning. Leverantörer med en invägning av mer än 1,525 kilogram mjölk per månad finge en försämring, högst utgörande 0.61 öre per kilogram invägd mjölk. Enligt nu gällande bestämmelser för producentbidraget ha de mindre leverantörerna rätt att erhålla s. k. efterreglering vid kalenderårets utgång. Denna reglering har införts för att bereda de mindre leverantörerna möjlighet att för utfyllnad av de lägre leveranserna under vintern tillgodoräkna sig de högre leveranserna under sommaren. Enligt det nu framlagda förslaget skulle ifrågavarande efterreglering bli till större delen obehövlig. Kommissionen har nämligen framhållit, att vid detta förslag en viss reglering skedde automatiskt, i det att bidraget bleve större ju mindre invägningen vore. På grund härav och då en efterreglering vore mycket svår att tekniskt genomföra vid en differentiering av producentbidraget, har kommissionen ansett, att nuvarande efterregle-

ring borde slopas i samband med ett eventuellt genomförande av förslaget. Det vore vidare lämpligt att i samband med omläggningen införa en areal-spärr för producentbidraget. Denna spärr, vilken lämpligen syntes kunna sättas vid en åkerareal av 40 hektar, skulle avse att förhindra att mejerileverantörer, vilka hade en mycket stor konsumtionsmjölkförsäljning eller vilkas jordbruk vore inriktat enbart eller huvudsakligen på vegetabilisk produktion, skulle få del av bidraget. Därest förslaget genomfördes, borde till ledning för mejeriernas uträkning av producentbidraget i enskilda fall uppgöras en särskild tabell, angivande bidragets storlek vid olika invägningskvantiteter.

Till belysande av sitt förslag har kommissionen vid sin skrivelse fogat tre tablåer, vilka såsom *bilaga 4* torde få fogas vid detta protokoll.

Rörande de ekonomiska konsekvenserna av förslaget har kommissionen anfört.

Enligt verkställda beräkningar inbesparas genom nämnda omläggning av producentbidraget 12,300,000 kronor per år, och kostnaderna för bidragsanordningen i dess nya utformning kunna därför beräknas till 31,700,000 kronor per år. Ett belopp, motsvarande besparingen eller 12,300,000 kronor, torde böra anvisas till lokal differentiering under nästa budgetår, dock att på sätt i det följande föreslås viss mindre del av detta belopp synes böra få tagas i anspråk för utbetalande av differentieringsbidrag i Norrland för mjölk, som inväges under juni månad 1943.

Såsom förutsatts i kommissionens skrivelse den 15 mars 1943 torde det på hösten 1942 anvisade anslaget å 3,500,000 kronor för lokal differentiering av mjölkpriset i vissa landsdelar böra utgå jämväl under nästa budgetår. Sammanlägges detta anslag med förenämnda belopp av 12,300,000 kronor, skulle därefter 15,800,000 kronor stå till förfogande för lokal differentiering.

Vad angår fördelningen av sistnämnda belopp synes i första hand området för de nuvarande extra mjölkpristilläggen böra utökas till att omfatta jämväl Gästrikland, Gävleortens mejeriförenings område i Uppsala och Västmanlands län, Dalarnas mejeriförenings mejeriområde, Värmlands län, Örebro läns bergslag samt Tössbo och Vedbo härader och Ämås stad inom Älvsborgs län. Inom den utökade delen av området torde böra utgå ett extra mjölkpristillägg å all invägd mjölk av 20 öre per kilogram mjölkfett, motsvarande 0.72 öre per kilogram mjölk. Extra mjölkpristillägg skulle härefter komma att utgå i Norrbotten och Västerbotten med 60 öre per kilogram mjölkfett, i Norrland i övrigt med 40 öre per kilogram mjölkfett och i det nya området med 20 öre per kilogram mjölkfett. Förenämnda utvidgning av området för det extra mjölkpristillägget kan beräknas draga en kostnad av 1,450,000 kronor per år.

Vid förhandlingar, som på hösten 1942 fördes mellan olika organisationer på jordbrukets område i samband med fördelningen av det för innevarande regleringsår anvisade anslaget av 3,500,000 kronor, ställdes i utsikt, att mjölkproduktionen i Norrland även under sommarmånaderna skulle få bibehålla de differentieringsbidrag, som för närvarande utgå från samma anslag. Som skäl härför åberopades bland annat, att mjölkinvägningen i Norrland vore lika låg på sommaren som på vintern och inom vissa områden till och med lägre. Då emellertid anslaget icke förslog för utbetalande av bidrag för tiden efter maj månads utgång, tänkte man sig ursprungligen att upptaga en frivillig mjölkavgift för bestridande av kostnaderna för ett fortsatt bidrag i Norrland under månaderna juni—augusti. Vid de överläggningar, som kommissionen i samband med förberedandet av nu förevarande framställning haft med svenska mejeriernas riksförening, har sedermera det förslaget väckts,

att berörda kostnader skulle täckas av medel, som frigöras genom omläggningen av producentbidraget. Det har förutsatts, att producentbidragsanordningen i dylikt fall skulle omläggas redan från och med den 1 juli 1943. Genom denna ordning för kostnadernas täckande vinnes, bland annat, att man nu slipper göra ändring på mer än en bidragsanordning och dessutom undviker den irritation bland producenterna, som en sänkning av det allmänna mjölkpristillägget otvivelaktigt skulle medföra. Kommissionen har för sin del kunnat ansluta sig till nämnda förslag, och då jordbruksrepresentanterna inom kommissionens råd jämväl förklarat sig tillstyrka förslaget, förordar kommissionen att detsamma genomföres. Kostnaden för utbetalandet av här avsedda differentieringsbidrag i Norrland för månaderna juni—augusti 1943 belöper sig på sammanlagt 1,200,000 kronor.

Det extra mjölkpristillägget inom Gästrikland—Värmland—Dalarna m. m. å 20 öre per kilogram matfett torde böra utgå från och med den 1 juli 1943. Sedan kostnaderna för detta mjölkpristillägg under budgetåret 1943/44 samt för differentieringsbidragen inom Norrland under juni—augusti 1943 blivit täckta, återstår av det här förut nämnda beloppet på 15,800,000 kronor 13,200,000 kronor. I anslutning till vad förut anförts bör denna återstod komma till användning för utbetalande av lokala differentieringsbidrag under regleringsåret 1943/44. Det synes av flera skäl icke lämpligt att redan nu fastlägga grunderna för utanordnandet av sistnämnda bidrag, utan prövningen härav synes böra anstå till i höst, då man har större möjlighet att överblicka produktionen och produktionsförhållandena inom de olika landsdelarna. Det torde emellertid böra förutsättas, att under hela 1943/44 inom Norrland skola utgå differentieringsbidrag av ungefär samma storleksordning som för närvarande. Kostnaderna för dessa norrländska bidrag ha beräknats till 4,570,000 kronor per år. För lokal differentiering inom landet i övrigt skulle således för tiden intill budgetårets utgång stå till förfogande omkring 8,600,000 kronor. Det torde böra ankomma på livsmedelskommissionen att efter förslag av svenska mejeriernas riksförening besluta om användningen av här avsedda medel.

I anslutning till det anförda har kommissionen föreslagit att anslaget till producentbidrag under nästa budgetår skulle upptagas till 31,700,000 kronor. Kostnaderna för utbetalande av mjölkpristillägg kunde beräknas till samma belopp som för ändamålet anvisats för innevarande budgetår eller 34,000,000 kronor. De extra mjölkpristilläggen torde efter förut föreslagna utvidgning av bidragsområdet komma att draga en kostnad av 6,000,000 kronor. För lokal differentiering i övrigt borde slutligen anvisas runt 14,500,000 (15,800,000 — 1,450,000) kronor.

Under de senaste åren ha för täckande av de av produktionsminskningen föranledda ökade kostnaderna för mjölktilförseln till de större konsumtionsorterna utbetalats dels s. k. merfraktsbidrag, dels s. k. regleringskostnastillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, dels viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, dels ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där på grund av den minskade mjölkproduktionen transportkostnaderna per kilogram mjölk äro särskilt höga. För innevarande regleringsår har för berörda ändamål anvisats ett anslag av 6,000,000 kronor. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande utgå vidare till mejeriorganisationerna på vissa orter bidrag såsom ersättning för utebliven prishöjning på

konsumtionsmjölk. Under innevarande regleringsår torde i sådana bidrag komma att utbetalas sammanlagt 1,200,000 kronor.

Samtliga nu nämnda bidrag och tillägg har kommissionen ansett böra bibehållas. Bidraget till upprätthållande av mejeriernas körlinjer har föreslagits skola utgå i Norrland under hela året och i övriga delar av landet under tiden oktober—maj. Med hänsyn till svårigheten att på förhand beräkna medelsåtgången för varje särskilt ändamål har kommissionen ansett, att bidragen, i likhet med vad som skett för innevarande budgetår, böra sammanslås till ett anslag. Kommissionen har uppgivit, att enligt en preliminär, inom svenska mejeriernas riksförening gjord uppskattning kostnaderna för de olika ändamålen skulle komma att uppgå till följande belopp, nämligen 3,500,000 kronor för merfrakter, 1,000,000 kronor för regleringskostnadstillägg, 1,000,000 kronor för behandling av konsumtionsmjölk, 2,200,000 kronor för körlinjebidrag och 1,200,000 kronor för kompensation för utebliven prishöjning. Storleken av nyssnämnda anslag borde med ledning härav bestämmas till 9,000,000 kronor. Liksom hittills borde enligt kommissionens mening Kungl. Maj:t äga befogenhet förordna, att anslaget finge användas även för tillgodoseende av annat ändamål än förut nämnts, som vore av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande under rådande kristid.

Gällande bestämmelser rörande pristillägg för lantsmör har kommissionen föreslagit skola gälla även under nästa regleringsår. Statsverkets kostnader för dessa pristillägg och för omhändertagandet av lantsmör har kommissionen — med hänsyn till hittills under innevarande budgetår för ifrågakvarande ändamål gjorda utbetalningar — beräknat till 1,000,000 kronor.

Reglering av andra animaliska produkter än mjölk. Kommissionen har förordat, att det nuvarande regleringssystemet beträffande kött och fläsk skulle bibehållas i huvudsak oförändrat under nästa regleringsår. Enligt kommissionens mening hade man under nämnda år, under förutsättning av en normal foderskörd, att emotse en fortsatt undernormal nedslaktning av storboskap och som följd härav alltjämt en knapphet på kött. Kommissionen hade därför ansett en ötokning av fläskproduktionen önskvärd, i den mån fodersituationen det medgäve. För åstadkommande av en dylik ökning hade kommissionen under nämnda förutsättning och under förutsättning av motsvarande prissänkning på andra produkter förordat en höjning av priset på fläsk, så att det under nästa konsumtionsår komme att ligga omkring 15 öre per kilogram högre än för närvarande. Denna kommissionens uppfattning hade godkänts av Kungl. Maj:t.

På grund av vikten att stimulera de mindre bruksdelarna till största möjliga leveranser av fläsk har inom kommissionen övervägts införande av ett system med producentbidrag för fläsk. Dylikt bidrag skulle utgå med visst belopp per kilogram fläsk för en viss årsleverans. Kommissionen har emellertid under hänvisning till verkställd utredning framhållit, att ett producentbidrag skulle komma att omfatta en så betydande del av fläskproduktionen, att det ur stimulanssynpunkt måste anses lämpligare med en allmän höjning av

fläskpriset. Samtliga jordbrukarrepresentanter i kommissionens råd ha, enligt vad kommissionen upplyst, bestämt avstyrkt en sådan anordning. På grund härav har kommissionen ansett något producentbidragssystem för fläsk för närvarande icke böra genomföras.

Rörande äggregleringen har kommissionen i nu förevarande skrivelse anfört följande.

Den utomordentligt klena foderskörden under år 1941 gjorde det nödvändigt att vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma en mycket kraftig begränsning av användningen av fodersäd och annat kraftfoder inom hönsskötseln. Följden härav blev en reduktion av hönsstammen. Medan antalet äldre höns inom riket enligt husdjursräkningen den 3 juni 1941 uppgick till cirka 8,200,000, var motsvarande tal enligt räkningen den 1 juni efterföljande år cirka 5,800,000. Minskningen utgör 29.4 procent. Nedgången i antalet kycklingar och unghöns var emellertid ännu mera framträdande; från omkring 2,500,000 i juni 1941 till omkring 1,150,000 vid samma tid följande år, d. v. s. en minskning med ej mindre än 53.6 procent.

Under sommaren 1942 sammankallade livsmedelskommissionen representanter från av ägg Handelsregleringen berörda näringsorganisationer till diskussion angående nämnda reglering. Därvid behandlades bland annat frågan, huruvida ägg Handelsregleringen borde kvarstå eller om förutsättningar förelåge för dess upphävande. Från intet håll framlades förslag om slopande av regleringen. Ej heller tillstyrktes, att man skulle gå en medelväg, d. v. s. upphäva själva handelsregleringen men låta normalprisbestämmelserna kvarstå. Vid ifrågavarande tillfälle diskuterades de ändringar, som borde vidtagas i det då rådande regleringssystemet. Huvudpunkten härvidlag utgjorde kontrollen över äggproducenternas äggförsäljning. Det framhölls därvid, att den effektivaste åtgärden för att befrämja den legala handeln vore, att fodertilldelningen, som lämnas i förhållande till de i den legala handeln saluförda myckenheterna ägg, hölles så stor som möjligt. Andra frågor, som behandlades vid detta tillfälle, voro bland annat kontrollen över de auktoriserade ägguppköparna, ägguppköparnas och partihandlarnas leveransskyldighet samt ransoneringssystemet i egentlig mening.

Med ledning av vad som framkommit vid ifrågavarande diskussion ha genomförts bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med de därvid framlagda förslagen. Sålunda ha bland annat producenterna närmare knutits till de ägguppköpande handlandena, varigenom bättre möjligheter erhållits att kontrollera att äggen säljas inom regleringens ram. Vidare erhålla numera endast sådana personer, som icke inneha höns, äggkort i motsats till vad tidigare varit förhållandet.

På grund av det förhållandevis goda skördeutfallet under sommaren 1942 ha förutsättningarna för upprätthållandet av äggproduktionen undergått en väsentlig förbättring. Fodertilldelningen har sålunda från och med hösten 1942 kunnat avsevärt ökas i jämförelse med tidigare.

På grund av den förut omtalade nedskärningen av hönsstammen har äggproduktionen under den gångna delen av regleringsåret 1942/43 givetvis dock icke kunnat hålla sig vid samma nivå som under närmast föregående regleringsår. En nedgång i produktionen föreligger sålunda beträffande sista kvartalet 1942 i jämförelse med samma kvartal året dessförinnan. Vissa gynnsamma omständigheter, däribland det förhållandevis höga producentpriset samt den rikliga fodertilldelningen, ha bidragit till att nedgången i handeln tillförsel av ägg varit mindre än som kunnat förväntas med hänsyn till den förut omtalade minskningen av hönsantalet. Under första kvartalet innevarande

år har tillförseln till handeln t. o. m. varit avsevärt större än samma tid år 1942. Härtill har dock i väsentlig mån bidragit de hittills under innevarande år för äggproduktionen gynnsamma väderleksförhållandena.

Det är möjligt att på grundval av gjorda redovisningar angiva handelns totala omsättning av ägg under första regleringsåret. Denna omsättning har uppgått till sammanlagt omkring 16,000 ton, varav cirka 75 procent gått genom partihandeln.

För närvarande undersökas inom livsmedelskommissionen förutsättningarna för att genom en skärpt kontroll kunna vid rådande produktion öka tillförseln av ägg till handeln.

Reglering av potatis m. m. Sedan Kungl. Maj:t genom kungörelse den 30 juni 1942 (nr 564) förordnat om överflyttande å livsmedelskommissionen av de uppgifter, som tillkomma statens potatismjölsnämnd, ankommer numera på livsmedelskommissionen att handhåva ledningen av den under rådande utomordentliga förhållanden erforderliga regleringen av försörjningen med potatis och potatisprodukter. Kommissionen har uttalat, att det icke kunde avgöras i vilken omfattning det under nästa regleringsår kunde bli erforderligt att bibehålla nu nämnda regleringsåtgärder förrän kännedom vunnits om storleken av 1943 års potatisskörd.

Genom förordning den 26 juni 1933 (nr 389) har tillverkningen av potatismjöl blivit föremål för en fullständig statlig reglering. Enligt sagda författning, vilken trätt i kraft den 1 september 1933 och efter förlängning senast genom kungörelsen den 21 mars 1940 (nr 165) gäller t. o. m. den 30 september 1943, må tillverkning av potatisstärkelse (potatismjöl) annorledes än till förbrukning i eget hushåll icke äga rum utan tillstånd av Kungl. Maj:t eller den, åt vilken rätten att meddela dylikt tillstånd av Kungl. Maj:t överlättes. Närmare föreskrifter angående de villkor, under vilka tillstånd må åtnjutas, meddelas av Kungl. Maj:t ävensom, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande och i samband med tillståndets lämnande, av den, åt vilken rätten att lämna tillstånd må hava överlåtits. Tillsyn över efterlevnaden av denna förordning utövas numera av livsmedelskommissionen. Ifrågavarande reglering har kommissionen föreslagit i sin nuvarande form böra bibehållas tills vidare. I anslutning härtill har kommissionen framhållit, att ny förordning om tillverkning av potatismjöl, vilken avsåge att ersätta förordningen av den 26 juni 1933 borde antagas av riksdagen.

Efter framställning av livsmedelskommissionen har Kungl. Maj:t den 25 september 1942 godkänt ett mellan kommissionen och Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. den 9 september 1942 upprättat avtal, avseende inköp och försäljning av potatisstärkelse under innevarande tillverkningsår. Avtalet, som godkänts av Kungl. Maj:t under förbehåll, bland annat, att i 9 § av kommissionen gjord utfästelse vinner riksdagens godkännande, innebär, att föreningen inköper den mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 400,000 deciton, med undantag av vad som må användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Enligt 9 § i avtalet åtager sig kommissionen under förutsättning av

statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1943/44 att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla minst 58 kronor per deciton för den 1 oktober 1943 inneliggande lager av potatisstärkelse, dock med avdrag av 30,000 deciton. Dessutom åtager sig kommissionen under angivna förutsättning och om avtalet icke skulle förnyas att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av potatisstärkelse, utom 30,000 deciton, under tre månader, räknat från och med den 1 oktober 1943. Vid godkännandet av ifrågavarande avtal har Kungl. Maj:t förklarat sig vilja göra framställning hos riksdagen om godkännande av den i avtalets § 9 av kommissionen gjorda utfästelsen. Kommissionen hemställer nu, att dylikt godkännande inhämtas.

I samband med förslaget om förlängning av bestämmelserna i förordningen angående tillverkning av potatismjöl har kommissionen erinrat därom att enligt förordning den 2 mars 1934 (nr 34), som ändrats senast genom kungörelse den 25 maj 1941 (nr 262) samt efter förlängning senast genom kungörelsen den 20 september 1940 (nr 832) gällde t. o. m. den 30 september 1943, föreskrivits, att vid införsel av bland annat dextrin och stärkelseklistor skulle, utöver enligt tulltaxan utgående tull, utgå tilläggstull med 5 kronor för 100 kilogram. Kommissionen har framhållit att den genom förordningarna den 2 mars 1934 (nr 34) och den 25 maj 1941 (nr 262) pålagda tilläggstullen borde erhålla förlängd giltighet tillsvidare.

Brödsädsregleringen. Livsmedelskommissionen har uttalat att det under de förhållanden, med vilka man nu hade att räkna, bleve erforderligt att i princip bibehålla anordningarna för reglering av handeln med brödsäd jämväl under nästkommande konsumtionsår. Vissa jämkningar har kommissionen emellertid ansett böra företagas i de nu gällande regleringsbestämmelserna. I detta sammanhang har kommissionen erinrat om att enligt Kungl. Maj:ts beslut den 19 mars 1943 skall i händelse av en tillfredsställande skörd för all spannmål tillämpas en anordning med under regleringsåret successivt stigande priser. Från och med oktober månad 1943 till och med april månad 1944 skola sålunda priserna stiga med 20 öre per deciton och månad, varvid varje månad uppdelas på fyra perioder med en stegring av 5 öre per deciton och period. Detta medför, att såsom ingångspris måste bestämmas ett pris, som med 50 öre per deciton understiger det medelpris för konsumtionsåret, som man avser att uppehålla.

Kommissionen har föreslagit, att, för den händelse skörden bleve av sådan storleksordning att den måste anses såsom god, normalpriser å brödsäd och korn icke fastställdes utan att i stället odlare och andra innehavare därav tillförsäkrades visst garantipris för sitt brödsädsinnehav i den ordning, att svenska spannmålsbolaget till fastställt pris inlöste all till bolaget vid viss tidpunkt, t. ex. den 31 maj 1944, hembjuden spannmål. Skulle skörden icke

bliva sådan att den kunde anses såsom god, borde enligt kommissionens uppfattning däremot den nuvarande anordningen med normalpriser bibehållas. Såsom stöd för förslaget har kommissionen anfört.

Det kan icke förnekas, att tillämpningen av normalprisbestämmelserna på spannmål visat sig vara förenad med vissa olägenheter. Sålunda har hos spannmålsbolaget erfordrats en vidlyftig kontrollorganisation, som kommit att draga betydande kostnader. Vidare har handeln betungats med delvis ganska invecklade föreskrifter om kvalitetstillägg och kvalitetsavdrag vid inköp från jordbrukare, frakttillägg o. s. v. Ett system med ett inlösningsförfarande vid slutet av regleringsåret synes ändamålsenligt för avhjälpande av de nu nämnda olägenheterna. Därtill kommer, att odlarna vid tillämpning av nämnda system i vissa fall kunna, utan att detta medför någon höjning av mjölpriserna eller någon ökad kostnad för statsverket, till följd av konkurrensen olika avnämare emellan, erhålla något högre priser för sin spannmål än vid det nu gällande systemet. Skulle emellertid spannmålspriset tendera att, med mer än visst belopp, överstiga den normalprisnivå som eljest skulle gälla, torde åtgärder böra vidtagas för att förhindra fortsatt stegring. I dylikt syfte kan spannmålsbolaget verkställa försäljning till kvarnarna från statens lager. Det kan även befinnas lämpligt att i ett dylikt läge återinföra normalpriserna.

Mot garantiprissystemet har å andra sidan invänts, att det kan medföra den konsekvensen, att odlarna i förhoppning om att framdeles kunna erhålla ett högre pris hålla inne sin spannmål alltför länge. Denna invändning synes, vad angår brödsäd och korn, bärkraftig endast i händelse av en medelmåttig eller dålig skörd. I sådant fall är det nämligen erforderligt, att så mycket som möjligt av skörden snarast bringas under statlig kontroll. Skulle skörden däremot bli verkligt god, gör sig sistnämnda krav ej gällande med samma styrka.

Kommissionen anser sig på grund av det anförda kunna förorda en omläggning av det nuvarande systemet beträffande brödsäd och korn för den händelse skörden blir av sådan storleksordning, att den måste anses såsom god. Skulle detta icke bli fallet, bör den nuvarande anordningen med normalpriser bibehållas. Därest berörda omläggning finnes böra äga rum, torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att på förslag av kommissionen utfärda närmare bestämmelser härom.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut skall från och med den 1 september 1943 inom södra och mellersta Sverige en återgång ske till det förut praktiserade prisortssystemet i fråga om brödsäd. Ett av spannmålsbolaget avgivet förslag till prisorter vore enligt vad kommissionen uppger för närvarande föremål för granskning och översyn inom kommissionen. Kommissionen har uttalat att den ämnade vid denna granskning följa den principen, att såsom prisorter borde fastställas dels de större kvarnplatserna dels ock orter, varå fullgoda mottagnings- och lagringsmöjligheter för spannmål funnes och vilka vore så belägna, att spannmål i större omfattning under nämnda förhållanden brukat och i fortsättningen kunde beräknas komma att utlastas från desamma för vidare befordran till konsumtion. Beträffande andra orter än kvarnplatser toges hänsyn jämväl därtill, att dessa orter icke finge vara så belägna, att de förhindrade ur distributionssynpunkt ändamålsenliga spannmålstransporter. Å andra sidan finge givetvis tillses, att producenterna inom avlägset belägna

trakter kunde vinna avsättning för sin brödsäd utan att behöva belastas med orimligt höga transportkostnader. Därvid kunde enligt kommissionens mening exempelvis under vissa förutsättningar ifrågakomma att efter ansökan undantaga dylika producenter från den allmänna leveransplikten för brödsannmål, varigenom de skulle kunna, med vederbörlig licens, avyttra sin spannmål på det ekonomiskt mest fördelaktiga sättet. En tillämpning av dessa principer för granskningen torde komma att leda till att de av bolaget föreslagna prisorterna utökades med ytterligare ett mindre antal sådana orter. Kommissionen har anmält sin avsikt att sedan granskningen slutförts till Kungl. Maj:t ingiva ett definitivt förslag angående prisorter.

I anslutning till livsmedelskommissionens uttalande angående prisorterna ha ledamöterna av kommissionens råd godsägaren C. G. Liedberg och direktören K. J. O. Lindström avgivit *särskilda yttranden*. Godsägaren Liedberg har uttalat, att antalet prisorter borde bestämmas med hänsyn till att maximalfrakterna icke skulle bli betungande för vissa producenter och att antalet sålunda borde utökas till avsevärt flera än vad livsmedelskommissionen avsett. Enligt direktören Lindströms mening vore det ett rättfärdighetskrav, att jordbrukarna så långt möjligt finge likartade frakter. Vid bestämmandet av prisorternas antal måste därför hänsyn tagas såväl till de av kommissionen framförda synpunkterna om kvarnplatser och orter med fullgoda lagringsmöjligheter, där spannmål vanligen funne avsättning och som vore välbelägna ur distributionssynpunkt, som ävenledes till avstånden och därav följande fraktkostnader som drabbade jordbrukarna.

Enligt för närvarande gällande bestämmelser må korn användas för utfodring i norra Sverige. Till norra Sverige hänföras därvid, förutom hela Norrland, socknarna Ore, Orsa, Våmhus, Mora, Älvdalen, Venjan, Särna, Idre, Transtrand, Lima, Malung, Äppelbo, Järna och Säfsnäs i Kopparbergs län samt Nyskoga, Norra Finnskoga, Södra Finnskoga, Norra Ny, Dalby, Fryksände, Lekvattnet, Östmark och Vitsand i Värmlands län. Kommissionen har förordat, att motsvarande bestämmelser tillämpas jämväl under regleringsåret 1943/44. De delar av landet, där utfodringsförbud av korn ej skulle gälla, borde emellertid utökas med Nås socken i Kopparbergs län.

Vid försäljning av vete, råg och korn från auktoriserad spannmålshandlare, auktoriserad utsädeshandlare eller spannmålsbolaget till kvarnindustrien har under det nu löpande konsumtionsåret tillämpats det vid försäljning från odlare fastställda normalpriset med ett tillägg av 50 öre per deciton. Detta tillägg är till en del avsett att utgöra gottgörelse för en viss tids lagring. Utöver detta tillägg har spannmålsbolaget till partihandlare utbetalat en extra ersättning av 35 öre per deciton för spannmål, som från annan spannmålshandlare levererats till partihandlaren och intagits på dennes magasin samt därifrån vidareförsänts till kvarn.

Kommissionen har framhållit, att därest anordningen med successivt stigande priser komme till stånd, spannmålshandeln genom de stigande priserna erhöles gottgörelse för lagringskostnaderna. Man kunde därför enligt kommissionens mening ifrågasätta att något sänka förenämnda tillägg om 50

öre per deciton. Kommissionen har emellertid förordat, att tillägget jämväl under nästkommande regleringsår bibehölles vid sitt nuvarande belopp, detta bland annat på den grund, att tillägget inom vissa delar av landet hittills ansetts snarast vara något för lågt tilltaget. Ett ytterligare skäl att bibehålla tillägget oförändrat låge däruti, att kommissionen sett sig föranlåten att undersöka möjligheterna för ett slopande av förut omförmälda tillägg om 35 öre per deciton till partihandlare, som intoge spannmål på magasin. Av nämnda belopp utgjorde omkring 20 öre lagringsersättning. Erfarenheten hade vidare visat, att det praktiskt taget varit omöjligt att effektivt kontrollera, huruvida spannmål, som vidareförsänts till kvarn, varit intagen på den säljande partihandlarens magasin. Kommissionen har under sådana omständigheter ansett att ersättningen i fråga borde om möjligt bortfalla.

Kommissionen har vidare framlagt vissa förslag avseende att förhindra onödig omgång vid spannmålshandeln. Kommissionen har härom anfört följande.

Vid kvarns inköp av spannmål direkt från odlare har kvarnen hittills haft att erlægga samma grundpris till odlaren som spannmålshandlaren vid dess inköp från odlare. Enär skyldighet förefunnits för såväl kvarnarna som spannmålshandeln att inlösa från odlare hembjuden spannmål efter det fastställda grundpriset, har det för odlaren varit likgiltigt, om försäljningen skett till kvarn eller spannmålshandlare. Detta har i sin tur haft till följd, att en del spannmål, som egentligen bort gå direkt till kvarn, i stället först passerat en eller två spannmålshandlare, varigenom ej endast en onödig fördyring av spannmålen uppstått utan även transportväsendet belastats i onödigt stor omfattning. Det måste givetvis framstå såsom ett önskemål, att spannmål, som skall förmalas, i största möjliga utsträckning söker sig vägen direkt till kvarn utan fördyrande mellanled. Det synes fördenskull önskvärt, att vid sidan av prisortssystemet även andra anordningar vidtagas för ernående av en dylik utveckling. Ett system, varigenom kvarnarna och spannmålshandeln beredas möjlighet till en viss konkurrens om spannmålen från odlarna, torde härvidlag kunna övervägas. Skulle en anordning med ett inlösningsförfarande per den 31 maj 1944 komma till stånd, löser sig givetvis ifrågavarande problem av sig självt, enär detta system förutsätter en dylik fri konkurrens. I motsatt fall vill kommissionen förorda, att möjlighet till konkurrens skapas genom ett medgivande, att normalpriserna vid inköp direkt från odlare få överskridas, dock högst med ett belopp, motsvarande det tillägg, som kvarnindustrien har att betala vid sina inköp från spannmålshandeln, eller 50 öre per deciton. Ett sådant system skulle säkerligen medföra en ökad direkt försäljning till kvarnarna. Å andra sidan torde, med hänsyn till kvarnarnas begränsade lagringsutrymmen, det icke behöva befaras, att några avsevärda kvantiteter komma att undandragas spannmålshandeln. I de fall, där den handeln tillerkända marginalen om 50 öre på grund av de lokala förhållandena är mer än tillräcklig, torde vidare, såsom tidigare antytts, konkurrensen komma att medföra, att denna marginal minskas till förmån för odlarna.

Livsmedelskommissionen har härefter till behandling upptagit frågan om förmalningen och förmalningsersättningen under det kommande konsumtionsåret. I detta hänseende har kommissionen anfört följande.

Förmalningen vid kvarnarna måste på grund av de under konsumtionsåret 1941/42 mycket knappa spannmålstillgångarna undergå en betydande om-

läggning under nämnda konsumtionsår. Sålunda förbjöds förmalning av rågsikt och dessutom bestämdes, att av vetemjöl finge framställas endast ett hushålls- och ett bagerimjöl. I såväl råg- och vetemjöl påbjöds inblandning av potatismjöl och potatisflingor samt viss inmalning av korn och majs, varjämte föreskrifter meddelades om inmalning av råg i vetemjölet. Vidare fann sig kommissionen nödsakad såväl att minska mjöl- och brödransonerna som att genom skärpta ransoneringsbestämmelser öka användningen av sammalet rågmjöl för att spara vetemjöl. Det förhållandevis goda skördeutfallet år 1942 öppnade emellertid möjlighet att något lätta på de tidigare inskränkningarna. Under innevarande konsumtionsår har man därför kunnat utöka brödransonerna dels generellt genom särskilda tilldelningar av havregryn m. m., vilka varor tidigare måst inköpas på de för inköp av mjöl och bröd gällande kupongerna, dels för vissa befolkningskategorier nämligen en del barn och personer med tungt kroppsarbete. Dessutom har allmänheten kunnat tillhandahållas ett siktat rågmjöl, benämnt samsikt, som visserligen icke är av samma höga kvalitet som den tidigare förekommande rågsikten men vars förekomst likväl innebär en betydande lättnad för husmödrarna vid bakningen i hemmen. I avsikt att hushålla med tillgångarna av vete och råg inblandas emellertid alltjämt korn till i genomsnitt 13 procent i de olika mjölerna, varjämte i vetemjölet inblandas 10 procent rågmjöl.

Den jämförelsevis rikliga spannmålsskörden år 1942 möjliggjorde vid avvägningen mellan jordbrukets inkomster och kostnader en sänkning av spannmålspriserna. Därvid sänktes priset å höstvete från 27 till 26 kronor, priset å vårvete från 29 till 27 kronor, priset å råg från 27 till 25 kronor samt priset å korn från 26 till 23 kronor, allt per deciton. I juni månad 1942 anhöll livsmedelskommissionen hos statens priskontrollnämnd, att mallönen inom kvarnindustrien måtte göras till föremål för en mer ingående undersökning, detta i avsikt bl. a. att få utrönt, huru förmalningsersättningens skäligen borde avvägas. Sedan denna undersökning under hösten 1942 fullgjorts, blev det möjligt att slutgiltigt fastställa förmalningsersättningen ej endast för det nya konsumtionsåret, som börjat den 1 september 1942, utan även för tiden 1 april—31 augusti 1942. I avvaktan på slutgiltigt besked i denna angelägenhet hade kommissionen förskottsvis låtit utbetala förmalningsersättning för tiden 1 april—31 augusti 1942 med 7 kronor 25 öre per deciton och för tiden 1 september—30 november 1942 med 5 kronor för deciton. I enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 18 december 1942 bestämdes, att för tiden 1 april—31 augusti 1942 den förskottsvis utbetalade förmalningsersättningen om 7 kronor 25 öre per deciton skulle anses såsom definitiv. Därjämte skulle under samma tid enligt Kungl. Maj:ts beslut den 29 maj 1942 för vårvete av 1941 års eller äldre skörd utgå ersättning med 1 krona 25 öre per deciton. För tiden 1 september—15 oktober 1942 skulle förmalningsersättningen för spannmål av 1941 års eller äldre skörd fortfarande utgå med 7 kronor 25 öre per deciton och för spannmål av 1942 års skörd med 5 kronor 55 öre per deciton. Den 16 oktober 1942 företogs en reglering av priserna å spannmål av 1941 års eller äldre skörd, varför förmalningsersättningen för tiden 16 oktober—31 december 1942 kunde fastställas till ett enhetligt belopp om 5 kronor 25 öre per deciton. Från och med den 1 januari 1943 sänktes utförsäljningspriserna från kvarnarna på olika slag av mjöl, vilka prissänkningar ansågos böra komma detaljhandeln till godo. Slutligen fastställdes förmalningsersättningen för tiden 1 januari—31 augusti 1943 till 5 kronor 80 öre per deciton. Förmalningsersättning vid löneförmalning har under hela konsumtionsåret utgått med 2 kronor per deciton. Sammanlagt beräknas förmalningsersättningen under det nu löpande konsumtionsåret komma att utbetalas med cirka 34,000,000 kronor.

Även om 1943 års brödsädsskörd skulle bli lika stor som skörden år 1942, är det enligt kommissionens uppfattning uppenbart, att man fortfarande måste räkna med en restriktiv hushållning med brödsädstillgångarna och då i synnerhet med vetetillgångarna. På grund av att de hösten 1942 besådda höstsädesarealerna voro avsevärt mindre än normalt, är det emellertid snarast att befara, att årets skörd av vete och råg icke skall nå upp till samma storlek som motsvarande skörd år 1942. På grund härav anser kommissionen, att man under konsumtionsåret 1943/44 måste bibehålla ungefär motsvarande inblandnings- och utmalningsbestämmelser och att man alltså icke vågar räkna med några förbättrade mjölkvaliteter. Å andra sidan torde man med hänsyn till befintliga ingångslager vara berättigad att nu utgå ifrån, att under konsumtionsåret 1943/44 skall, även vid en svag skörd, för handelsförmalning kunna disponeras lika mycket spannmål som under nu löpande konsumtionsår eller cirka 550,000 ton. Vid beräkning av det belopp, som för konsumtionsåret 1943/44 kan erfordras för utbetalning av förmalningsersättning, har kommissionen därför utgått från nämnda kvantitet och ungefär oförändrade förmalningsförhållanden i avseende å inblandning och utmalning. Kommissionen har vidare räknat med de spannmålspriser, som på grund av Kungl. Maj:ts ovannämnda beslut den 19 mars 1943 torde komma att fastställas av kommissionen. Dessa innebära en höjning av vårvetepriset med 1 krona per deciton men överensstämma i övrigt i princip med nu gällande priser. Odlarna skola emellertid erhålla kompensation för prisortssystemets införande med 50 öre per deciton bröds spannmål. Till följd av nämnda omständigheter får kvarnindustrien erlægga ett med motsvarande belopp förhöjt pris för den inköpta brödsäden. Härtill kommer, att man bör räkna med en höjning av vårvetepriset i förhållande till det under innevarande år gällande priset på grund av pristillägg för proteinhalt. Vårvetet av 1942 års skörd hade nämligen osedvanligt låg proteinhalt. Slutligen må även anföras, att den nu utgående förmalningsersättningen, 5 kronor 80 öre per deciton, redan vid oförändrade spannmålspriser med sannolikhet måste justeras uppåt från och med den 1 september 1943 för att en höjning av mjölpriserna skall kunna undvikas.

Av det anförda framgår, att kvarnindustriens kostnader för bröds spannmålen komma att öka under instundande regleringsår. Det torde kunna förutsättas, att dessa ökade kostnader med hänsyn till den fastslagna prispolitiken icke få taga sig uttryck i förhöjda mjölpriser. I stället måste då den nu utgående förmalningsersättningen höjas. De medel, som erfordras för utbetalning av en sålunda förhöjd förmalningsersättning, ha vid en handelsförmalning av 55,000 ton beräknats uppgå till omkring 40,000,000 kronor. Skulle mjölpriserna tillåtas stiga och förmalningsersättningen alltså bibehållas oförändrad, stannar medelsbehovet vid omkring 34,000,000 kronor.

Fodersädsregleringen. Livsmedelskommisionen har till en början uttalat, att den frågan väckts, huruvida man icke till nästkommande år kunde genomföra vissa lättnader i regleringsanordningarna i fråga om fodersäd, framför allt då det gällde handeln med denna jordbrukare emellan. Avgörandet av denna fråga kunde emellertid enligt kommissionens mening först ske sedan storleken av 1943 års fodersädsskörd med någon säkerhet kunde bedömas. Kommissionen har dock ansett, att, därest årets fodersädsskörd bleve mycket god, kommissionen ville förorda, att man upptog till övervägande att väsentligt lätta på de handelsreglerande anordningarna och om möjligt endast bibehålla bestämmelserna om fodersädsavstående och normalprisbestämmelserna.

I händelse av en knapp fodersäds-situation bortföle givetvis de nu antydda möjligheterna.

Vad beträffar fodersädsavståendet har kommissionen framhållit att detta under innevarande regleringsår varit förenat med åtskilliga besvärigheter. En av de främsta anledningarna härtill hade enligt kommissionens uppfattning varit svårigheten att på ett tillfredsställande sätt kunna erhålla fullt tillförlitliga uppgifter angående skördeutfallet. Framför allt hade den i augusti månad anordnade individuella skördeuppskattningen på brukningsdelar med en åkerareal av 10 hektar och däröver icke givit det utbyte, varmed man räknat. I anledning härav har kommissionen ansett, att man finge söka sig fram på delvis nya vägar, varvid man bl. a. borde överväga en viss komplettering av den officiella skördestatistiken. Livsmedelskommissionen hade för avsikt att inom den närmaste tiden inkomma med särskild framställning i denna del.

Kommissionen har vidare uttalat, att, då kornet under nästkommande konsumtionsår borde hänföras till brödsäd, det egentliga fodersädsavståendet borde omfatta endast havre och blandsäd. Till undvikande av en del svårigheter, som visat sig uppkomma under innevarande år, borde till fodersäd även hänföras matärter, som odlats tillsammans med vårsträsäd. I detta sammanhang har kommissionen framhållit, att odlare, som på grund av gällande bestämmelser komme att få avstå sitt korn, givetvis skulle äga möjlighet att inköpa annan fodersäd till sina husdjur.

Beträffande kvantiteterna fodersäd som böra avstås har kommissionen anfört följande.

Vid fastställandet av de kvantiteter fodersäd, som skola avstås till det allmänna, bör man — med hänsyn till önskvärdheten av att stödja animalieproduktionen och därvid främst fläsk- och mjölkproduktionen — framgå med största möjliga försiktighet. Vid en god fodersädsskörd torde man kunna beräkna, att för tillgodoseende av de behov, som skola täckas genom fodersädsavståendet, erfordras en totalkvantitet av omkring 300,000 ton. Av nämnda kvantitet utgör 75,000 ton havre till havregrynskvarnarna, 70,000 ton fodersäd till armén och skogs- och åkerhästar, 100,000 ton fodersäd till det mindre jordbrukets behov av tilldelning av fodersäd samt 50,000 ton utsäde, vilka båda sistnämnda kvantiteter sålunda gå tillbaka till jordbruket. Avståendet av ifrågavarande totalkvantitet torde vid en god fodersädsskörd kunna ordnas ganska enkelt. Den önskade myckenheten kan nämligen sannolikt erhållas genom att från kristidsnämnderna införskaffas uppgifter om de kvantiteter, som — sedan jämförelsevis rikliga mängder reserverats för utfodring och utsäde — kunna avstås inom nämndsområdena. Tänkbart är härvid, att de sålunda erbjudna kvantiteterna ej helt och hållet behöva tagas i anspråk. Skulle emellertid skördeutfallet bliva mera svagt, torde man däremot få tillgripa den under de senaste regleringsåren tillämpade metoden, nämligen att först inom relativt knappa gränser fastställa de myckenheter, som envar jordbrukare skall äga behålla, och därefter kräva avstående av hela den återstående kvantiteten.

Uppenbart är, att jordbrukarna så snart som möjligt böra få kännedom om de kvantiteter fodersäd, som skola avstås. Under gynnsamma förhållanden bör avståendet kunna fastställas på grundval av skörderapporterna per den 31 augusti, d. v. s. under senare delen av september månad, och uppgifter om

detsamma vara jordbrukarna tillhanda under loppet av oktober månad. I en ogynnsam situation kan det emellertid bliva nödvändigt att uppskjuta beskeden angående leveranserna till dess att skördeutfallet i slutet av oktober månad kan mera tillfredsställande överblickas.

Under innevarande konsumtionsår ha de förbrukare, som erhållit tillstånd att från spannmålshandlare inköpa fodersäd, haft att erlägga ett högre pris för säden än det pris, som handlanden erlagt vid sitt inköp från odlare. Prisskillnaden per deciton har därvid varit 1 krona i södra och mellersta Sverige samt 2 kronor 25 öre i norra Sverige. Denna skillnad har utgjort handels marginal. Erforderliga transportkostnader ha däremot burits av svenska spannmålsaktiebolaget. Kommissionen har förordat, att ifrågavarande anordningar bibehölles under det kommande regleringsåret, bland annat av den anledningen att inköp och försäljningar jordbrukare emellan därigenom uppmuntrades.

Fodercellulosa. Kommissionen har ansett, att för nästa regleringsår icke borde anskaffas fodercellulosa, då tillgången härå för närvarande syntes tillräcklig för att täcka behovet under kommande år, även om foderutfallet skulle bliva svagt.

Kommissionen har härom anfört följande.

På grund av 1941 års svaga skördeutfall kom under konsumtionsåret 1941/42 fodercellulosa till användning såsom ersättningsfoder i mycket stor utsträckning. Enligt uppgifter från svenska spannmålsaktiebolaget torde sålunda under sagda konsumtionsår jordbruket ha tillförts icke mindre än cirka 437,000 ton fodercellulosa, säkerligen ett ovärderligt tillskott under dåvarande förhållanden. Med hänsyn härtill och med tanke på de svårigheter, som under nämnda konsumtionsår yppade sig beträffande framför allt rivningen men även i fråga om distributionen, upptogs tidigt på våren 1942 överläggningar rörande leveranserna från cellulosafabrikerna av fodercellulosa under tiden 1 juli 1942—30 juni 1943. Därvid utgick man från att för nämnda tid behövde tillverkas en grundkvantitet fodercellulosa om 550,000 ton. Denna kvantitet skulle, beroende på skördeutfallet, kunna ökas eller minskas. 1942 års skörd blev emellertid som redan anförts jämförelsevis god beträffande såväl fodersäd som stråfoder. Med anledning härav träffades med cellulosafabrikerna avtal om reducering av ovannämnda grundkvantitet till cirka 340,000 ton, därav en avsevärd del av beskaffenhet att jämväl kunna finna avsättning för papperstillverkning. Av fodercellulosa, inköpt på grund av tidigare avtal, återstod den 1 juli 1942 omkring 70,000 ton.

Försäljning av fodercellulosa sedan juli månad 1942 till och med utgången av februari månad 1943 har icke uppgått till mer än 69,000 ton. Kommissionen beräknar, att under nu löpande stallfodringsperiod icke mer än ytterligare cirka 10,000 ton fodercellulosa komma att försälas. Av de tillgängliga kvantiteterna ha tidigare exporterats 30,000 ton och förhandlingar pågå för närvarande om export av ytterligare 20,000 ton. För den inhemska konsumtionen kan alltså av redan kontrakterade kvantiteter före ingången av nästkommande konsumtionsår beräknas återstå cirka 280,000 ton. Under dessa omständigheter anser kommissionen, att man icke för närvarande har någon anledning att vidtaga anstalter för tillverkning och inköp av ytterligare myckenheter. Även om skördeutfallet år 1943 skulle bliva svagt, torde jordbruket likväl icke komma att efterfråga fodercellulosa i samma utsträckning som

under konsumtionsåret 1941/42, delvis beroende på att jordbruket under innevarande regleringsår kunnat upplägga en del foderreserver. Skulle efterfrågan bli livligare än väntat, finns givetvis möjlighet att till konsumtion under årets senare del få till stånd en betydande nytillverkning.

Beträffande utförsäljningspriset på fodercellulosa har kommissionen ansett, att detta såsom jämförelsevis väl avpassat efter fodervärdet borde bibehållas oförändrat, oaktat detta innebure, att staten alltjämt finge taga på sig betydande kostnader i mellanavgift. Kommissionen har dock ifrågasatt om icke särskilda anstalter borde vidtagas för att befrämja en ökad användning av fodercellulosa. Härutinnan har kommissionen emellertid icke ansett sig böra avgiva något förslag, förrän utfallet av årets skörd kunde överblickas.

Oljekraftfoder och kli. Kommissionen har rörande tillgången på oljekraftfoder uppgivit följande.

Under konsumtionsåret 1941/42 tillfördes jordbruket i runt tal 125,000 ton oljekraftfoder, d. v. s. en kvantitet, som uppgick till nära hälften av den årliga förbrukningen åren närmast före krigsutbrottet. Under nu löpande konsumtionsår uppgår den sammanlagda tilldelningen av oljekraftfoder till inemot 100,000 ton, vilket visserligen är alltför litet men dock mera än man för ett år sedan vågade räkna med. Sistnämnda kvantitet oljekraftfoder har i övervägande grad kommit till användning för direkt stödjande av mjölkproduktionen. Det oljekraftfoder, som utdelats i form av tillskottsfoder till fodercellulosa, har nämligen på grund av den ringa försäljningen av fodercellulosa, icke uppgått till några större kvantiteter. Extra tilldelning av oljekraftfoder har kunnat verkställas för att underlätta de supplementära mjölkleveranserna.

Såvitt man nu kan bedöma, måste man räkna med att tillgången på oljekraftfoder under konsumtionsåret 1943/44 på grund av de försvårade importmöjligheterna blir ännu sämre än tidigare.

Kommissionen har under hänvisning till den knappa tillgången på kraftfoder framhållit angelägenheten av att det oljekraftfoder, som kunde tilldelas jordbruket, användes för upprätthållande av mjölkproduktionen på mest ändamålsenliga sätt. Härvid borde givetvis tagas hänsyn till tillgången inom olika delar av landet på eget ur äggvitesynpunkt tillfredsställande foder. Hittills hade visserligen oljekraftfoder åtminstone i mindre mängder kunnat tillföras samtliga delar av riket. Mångenstädes hade dock därvid tilldelningen av oljekraftfoder, i den mån den räknats per ko, blivit så ringa, att den ur produktionssynpunkt varit nästan värdelös. Kommissionen har därför ansett, att i nuvarande situation det bleve nödvändigt att från tilldelning av oljekraftfoder utesluta sådana delar av landet, där tillgången på hö vore jämförelsevis riklig. Även i andra landsdelar kunde det befinnas lägligt att begränsa tilldelningen till de mest högmjölkanande besättningarna. Utförsäljningspriserna på oljekraftfoder har kommissionen i anslutning till vad kommissionen anfört i sin skrivelse den 15 mars 1943 trots väsentligt ökade importkostnader ansett böra bibehållas oförändrade.

Beträffande handeln med kli har kommissionen erinrat om att havre- och kornkli under senare delen av innevarande regleringsår fått försäljas fritt.

Ifråga om vete- och rågkli har kommissionen ansett sig för närvarande kunna räkna med en årsproduktion vid handelskvarnarna av tillhoppa 70,000 till 75,000 ton. Under konsumtionsåret 1941/42 hade kvarnarna endast framvunnit obetydliga mängder rågkli, vilket i stor utsträckning inblandats i vetekliet. Sedan man numera börjat tillverka samsikt, hade de framvunna kvantiteterna rågkli blivit större. Det hade emellertid, bland annat på grund av att råg- och vetekli åsatts samma pris, 18 kronor per deciton, yppat sig vissa svårigheter att avsätta rågkliet. Kommissionen har därför ansett, att man borde överväga att under det kommande konsumtionsåret differentiera priserna på råg- och vetekli. Kommissionen har föreslagit att vetekliet därvid borde betinga ett pris av 18 kronor 25 öre per deciton och rågkliet ett pris av 17 kronor 50 öre per deciton. Såsom komplement till denna åtgärd har kommissionen ansett böra tagas under omprövning en jämkning i tilldelningsbestämmelserna av innebörd, att förbrukarna mot inköpsbevisen erhöles en förhållandevis större tilldelning av rågkli än av vetekli eller att förbrukarna förklarades skyldiga att uttaga viss del av sin tilldelning i form av rågkli.

Vid försäljning av råg- och vetekli till förbrukare utbetalar spannmålsaktiebolaget viss fraktgottgörelse, beroende på att klitillgångarna inom riket äro ojämnt fördelade i förhållande till de områden, inom vilka huvudmängden av kliet förbrukas. Dessutom har spannmålsaktiebolaget tid efter annan, då överskott av kli framkommit, måst avlasta kvarnindustrien dessa överskott. Kommissionen har förklarat sig för närvarande överväga, huruvida icke en ändring i bestämmelserna om utbetalning av fraktgottgörelse borde kunna komma till stånd utan större nackdel för jordbruket. Därest några framkomliga vägar i berörda hänseende icke finnes, vilket för närvarande undersöktes av kommissionen, borde enligt kommissionens mening den nuvarande anordningen bliva bestående.

Konstgödselregleringen. Handeln med konstgödselmedel är underkastad beslag och handelsreglering. Kommissionen har icke ansett, att någon ändring i fråga om handelsregleringen och beslaget å konstgödselmedel borde ske. För reglering av priserna på de olika konstgödselmedlen hade träffats särskilda clearingavtal mellan livsmedelskommissionen, å ena, samt fabrikerna och importörerna, å andra sidan, vilka avtal gällde intill utgången av juni månad 1944. Kommissionen har i anslutning till sin skrivelse den 15 mars 1943 uttalat, att nu gällande priser på konstgödsel under regleringsåret 1943/44 borde bibehållas oförändrade, även om detta skulle medföra ökade anspråk på statssubvention.

Försörjningen med konstgödselmedel har kommissionen, såvitt nu kunde bedömas, ansett kunna upprätthållas i minst samma omfattning som för närvarande, därest importen av kali- och kvävegödselmedel kunde fortgå oförhindrat. Beträffande superfosfat föreläge för närvarande möjligheter till en avsevärt förbättrad försörjning i förhållande till den nuvarande. Tillverknings- och importkostnaderna komme emellertid beträffande flera konstgödselmedel att stiga. Till belysande av dels storleken av de kvantiteter kommis-

sionen beräknade att under nästkommande gödselår kunna ställa till jordbrukets förfogande dels ock det medelsbehov, som uppstode för clearingkassan, därest de nu gällande utförsäljningspriserna skulle bibehållas vid sin nuvarande nivå, har kommissionen upprättat följande sammanställning.

K o n s t g ö d s e l s l a g	Kvantitet ton	Tillverkn. resp. imp. pris kr/dt	Utför- säljn. pris kr/dt	Inkomst till	Utgift från
				clearingkassan miljoner kronor	
Kalksalpeter	100,000	24: 20	24: —	—	0: 20
Kalkkväve, svenskt	65,000	26: 75	24: —	—	1: 79
» , import	10,000	31: 10	27: 75	—	0: 34
Ammoniumsulfat, svenskt	9,000	20: 50	23: 50	0: 27	—
» , import	6,000	24: 40	26: —	0: 10	—
Ljungasalpeter	30,000	23: 91	22: 50	—	0: 42
Superfosfat (18 %)	240,000	19: —	15: —	—	9: 60
Thomasfosfat	10,000	7: 15	13: —	0: 59	—
Kali 50 %	20,000	20: 50	24: 50	0: 80	—
» 40 %	55,000	17: 50	19: 50	1: 10	—
14 % Kainit	25,000	8: 55	6: 25	—	0: 58
	570,000			2: 86	12: 93
+ Fraktgottgörelse för kalkkväve					0: 60
+ Merkostnad för elkraft till Fosfatbolaget					0: 60
				2: 86	14: 13

Kommissionen har sålunda beräknat, att utgifterna från clearingkassan för konstgödselmedel komme att överstiga inkomsterna till kassan med 11,270,000 kronor. Clearingkassan borde därför under de angivna förutsättningarna tillföras ett belopp av i runt tal 12,000,000 kronor.

Kostnaderna för svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet. Kommissionen har beräknat dessa kostnader till i runt tal 72,000,000 kronor. Rörande dessa kostnader har kommissionen under hänvisning till förenämnda skrivelse i ämnet från spannmålsaktiebolaget den 26 februari 1943 (bilaga 1) anfört följande.

Livsmedelskommissionen har, tillsammans med spannmålsaktiebolagets ledning, verkställt en närmare granskning av en av bolaget i skrivelse den 26 februari 1943 gjord beräkning av bolagets kostnader. Nämda granskning har föranlett följande erinringar. Under nästkommande regleringsår bör icke utgå någon särskild ersättning till spannmålshandeln i de fall, då spannmål inköpes av partihandlare från annan spannmålshandlare och intages på den köpande partihandlarens magasin. Med hänsyn till att korn i fortsättningen skall behandlas i samma ordning som brödsäd torde de kostnader, som komma att drabba bolaget för omflyttning av brödsäd och korn mellan olika delar av landet, böra beräknas efter en myckenhet av 450,000 ton till ett sammanlagt belopp av 5,625,000 kronor. De sammanlagda kostnaderna för omsättning av brödsäd (och korn) komma i anslutning till det sagda att uppgå till nämnda belopp, 5,625,000 kronor.

Av kommissionens förslag rörande fodersädsavståendet följer, att den myckenhet fodersäd, som av spannmålshandeln kommer att inköpas från odlare, icke bör beräknas till mer än 300,000 ton. Av denna myckenhet torde

en kvantitet av omkring 125,000 ton komma att omsättas i den ordning, att den inköpes av partihandlare från icke-partihandlare och intages på partihandlarens magasin. I motsats till motsvarande förhållande beträffande brödsäd bör då fråga är om fodersäd en särskild ersättning utgå för partihandlarens besvär och omkostnader i samband med omhändertagandet av sådan fodersäd. Ersättningen torde emellertid icke behöva bestämmas till högre belopp än 25 öre per deciton, varav följer, att det sammanlagda beloppet av dessa ersättningar kommer att utgöra 312,500 kronor. Den myckenhet fodersäd, som måste överflyttas från överskottsområden till underskottsområden, bör vidare icke upptagas till mer än 50,000 ton. Den för bolaget uppkomna kostnaden för utbetalande av ersättning till den, som verkställer försäljningen till förbrukaren, kommer alltså att uppgå till omkring 250,000 kronor. De transportkostnader, som komma att uppstå i samband med partihandlars inköp från odlare och från icke-partihandlare, böra enligt av bolaget angiven grund beräknas efter en myckenhet av 200,000 ton eller alltså till sammanlagt 1,000,000 kronor. Omflyttning av fodersäd inom södra och mellersta Sverige kan beräknas ske av en sammanlagd myckenhet om 50,000 ton med en kostnad av 1 krona 50 öre per deciton eller med tillhoppa 750,000 kronor. Motsvarande kostnader för överföring av fodersäd till Norrland bör beräknas efter en myckenhet av 30,000 ton eller till 900,000 kronor. Några transportkostnader för bolaget i samband med spannmålshandlarnas försäljning av korn till kvarn beräknas icke komma att uppstå. De sammanlagda kostnaderna för omsättning av fodersäd kunna förty uppskattas till 4,337,500 kronor.

Vid beräkningen av kostnaderna i samband med försäljning av fodercellulosa har bolaget utgått från sammanlagd kvantitet cellfoder av 300,000 ton. Såsom nämnts torde emellertid av denna kvantitet komma att exporteras 20,000 ton. Exporten torde reducera bolagets medelsbehov med 500,000 kronor.

Vad angår kostnaderna för spannmålsbolagets lagringsverksamhet torde bolagets beräkningar kunna godtagas med allenast den jämkningen, att bolagets egna inköp av fodersäd med hänsyn till det minskade fodersädsavståndet icke böra uppskattas till mer än 25,000 ton. De totala kostnaderna för lagring bliva vid sådant förhållande reducerade till 7,227,500 kronor.

Det av spannmålsbolaget för kostnader och prisskillnad vid försäljning av diverse varor angivna beloppet torde av försiktighetsskäl böra höjas till 7,500,000 kronor. Nämda belopp avser att täcka, bland annat, bolagets kostnader i samband med inlösen av olika varor såsom köksväxter m. m.

Med de av livsmedelskommissionen nu förutsatta jämkningarna komma de beräknade kostnaderna för spannmålsbolagets verksamhet under regleringsåret 1943/44 att uppgå till ett sammanlagt belopp av 71,890,000 kronor, eller i runt tal 72,000,000 kronor.

Jag torde i detta sammanhang få anmäla att *svenska spannmålsaktiebolaget* i skrivelse den 28 oktober 1942 hemställt om restitution av vissa tullavgifter med tillhoppa 492,877 kronor 95 öre. Bolaget har i skrivelsen anfört följande.

Enligt erhållna direktiv har svenska spannmålsaktiebolaget medverkat till visst utbyte mellan Sverige och Finland på så sätt, att finska statens folkförsörjningsministerium genom finska legationens inköpsbyrå enligt avtal den 10 februari 1942 och den 16 mars 1942 till svenska spannmålsaktiebolaget levererat vissa kvantiteter råg i utbyte mot häremot svarande kvantiteter råg och rågmjöl. För de kvantiteter råg, som svenska spannmålsaktiebolaget en-

ligt nyssnämnda avtal infört till landet, sammanlagt 11,278,248 kilogram, har bolaget i tullavgifter erlagt tillhoppa 417,295 kronor 20 öre.

Vidare har svenska spannmålsaktiebolaget enligt erhållna direktiv medverkat till visst utbyte av råg mellan Sverige och Norge på så sätt, att statens kornforretning i Oslo enligt avtal den 15 april 1942 till bolaget levererat 2,042,732 kilogram råg i utbyte mot häremot svarande kvantiteter rågmjöl, nämligen 2,001,850 kilogram rågmjöl. För ovannämnda till svenska spannmålsaktiebolaget levererade rågparti har bolaget i tullavgifter erlagt tillhoppa 75,582 kronor 75 öre.

Då ifrågavarande tullavgifter, tillhoppa 492,877 kronor 95 öre, rätteligen icke böra åvila spannmålsbolaget, som endast handlat enligt av myndigheterna givna order, får bolaget hemställa, att sålunda utlagda belopp genom tullmyndigheternas försorg måtte till bolaget återbetalas.

Generaltullstyrelsen har i utlåtande den 15 december 1942 avstyrkt framställningen, då i ärendet upplysta omständigheter uppenbarligen icke vore sådana att tullrestitution eller tullfrihet kunde ifrågakomma med stöd av de av Kungl. Maj:t med riksdagen utfärdade tullrestitutions- eller tulltaxeförordningarna.

Anslagsäskanden m. m. Enligt de beräkningar, som livsmedelskommissionen framlagt rörande kostnaderna för de av kommissionen föreslagna åtgärderna, uppgå dessa kostnader sammanlagt till i runt tal 221,000,000 kronor. Kommissionen har upprättat följande sammanställning angående fördelningen av detta belopp på olika regleringsåtgärder.

Producentbidrag	kronor	31,700,000
Mjölkpristillägg	»	34,000,000
Extra mjölkpristillägg	»	6,000,000
Differentieringsbidrag för mjölk	»	14,500,000
Särskilda mjölkbidrag (merfraktsbidrag m. m.)	»	9,000,000
Pristillägg för lantsmör m. m.	»	1,000,000
Förmalningsersättning	»	40,000,000
Prisclearing för konstgödselmedel	»	12,000,000
Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet	»	72,000,000
		Kronor 220,200,000.

Utöver nämnda belopp om i runt tal 221,000,000 kronor har kommissionen ansett, liksom föregående år, böra anvisas ett belopp av 2,000,000 kronor för bestridande av diverse kostnader. Enligt vad kommissionen uppgivit vore ifrågavarande belopp bland annat avsett att täcka utgående ersättning till svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettetsregleringen sammanhängande uppgifter.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

För åstadkommande av mera varaktig förbättring av jordbrukets lönsamhet i det nordliga delarna av riket har av jordbrukets prisregleringsfond för budgetåren 1937/38—1939/40 anvisats, bland annat, respektive 500,000, 600,000 och 900,000 kronor till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För vartdera av budgetåren 1940/41—1942/43 har medgivits att ett belopp av 900,000 kronor för ändamålet finge utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Medlen ha av Kungl. Maj:t fördelats mellan hushållningssällskapen i nyssnämnda landsdelar.

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att för budgetåret 1943/44 måtte till bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland och vissa andra delar av landet beräknas samma belopp som under löpande budgetår eller 900,000 kronor. Styrelsen har utgått från att beloppet komme att inräknas i anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Vid lantbruksstyrelsens skrivelse fanns fogad en framställning den 23 augusti 1942 från *styrelsen för svenska vall- och mosskulturföreningen*, däri hemställts om ett statsanslag av 33,000 kronor från nyssberörda medel att användas till fortsättande av föreningens studiegårdsverksamhet i landets fyra nordligaste län. *Lantbruksstyrelsen* har i anledning av framställningen — under erinran att från ifrågavarande medel tidigare anvisats vissa belopp — uttalat, att även under nästa budgetår erforderliga medel torde få tilldelas vall- och mosskulturföreningen för dess studiegårdsverksamhet i Norrland. Styrelsen har förklarat sig ha för avsikt att sedermera till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet.

I skrivelse den 17 november 1942 har *statens livsmedelskommission* hemställt att Kungl. Maj:t måtte ej mindre föreslå riksdagen, att för möjliggörande av försäljning till ett pris av 650 kronor per styck av 200 ogräsprutor, lämpade jämväl för besprutning mot potatisbladmögel, bevilja ett anslag av 80,000 kronor, än även uppdraga åt svenska spannmålsaktiebolaget att i enlighet med i skrivelsen upptaget förslag och enligt närmare anvisningar av kommissionen inköpa och försälja dels nämnda sprutor, dels ock snarast möjligt intill 1,200 ton kopparsulfat.

Till stöd för framställningen har kommissionen anfört i huvudsak följande.

För bekämpande av bladmögel på potatis ha olika bekämpningsmedel använts med växlande framgång. Särskilt besprutning av potatisplantorna med kopparhaltiga preparat har visat sig effektiv. Livsmedelskommissionen anser det därför vara av vikt, att denna metod i största möjliga utsträckning kommer till användning.

Förutsättningen för en mera allmänt genomförd besprutning av detta slag är, att tillgång finnes på såväl lämpliga sprutor som besprutningsmedel. På förslag av livsmedelskommissionen uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 24 juli 1942 åt svenska spannmålsaktiebolaget att dels inköpa 100 ogrässprutor, lämpade jämväl för besprutning mot potatisbladmögel, för försäljning enligt anvisningar av livsmedelskommissionen till priser som högst finge understiga bolagets självkostnader med 30 procent, dels ock under tiden intill den 1 september 1942 inköpa högst 500 ton kopparsulfat för en sammanlagd kostnad av högst 325,000 kronor för försäljning till självkostnadspris efter anvisningar av livsmedelskommissionen. Dessa sprutor ha under 1942 försålts genom förmedling av hushållningssällskapen.

Livsmedelskommissionen har hos hushållningssällskapen inhämtat uppgifter om erfarenheterna av förenämnda sprutor och om intresset för ytterligare inköp av körsprutor under år 1943. Av de inkomna svaren framgår, att köparna av dessa sprutor varit mycket belåtna med resultatet av besprutningen mot bladmögel, enär densamma haft en gynnsam inverkan på potatisskörden storlek innevarande höst. Av rapporterna framgår även, att intresse förefinnes för inköp under våren 1943 av ytterligare ett visst antal körsprutor, om försäljningen sker på i huvudsak samma villkor som under år 1942.

Med hänsyn till den stora betydelsen av att bladmögel på potatisen kan bekämpas i så stor omfattning som möjligt, anser livsmedelskommissionen önskvärt, att inköp verkställes under år 1943 av 200 körsprutor, och att dessa försäljas till nedsatt pris. Även om ett så stort antal sprutor som 200 icke skulle kunna försäljas på ett år, är det önskvärt, att detta antal finnes disponibelt, om svårare angrepp av bladmögel skulle uppstå under år 1943. Livsmedelskommissionen skulle därigenom få möjlighet att sända sprutor till vissa områden för att bidra till att skydda potatisskörden. Eventuellt överbivna sprutor kunna sannolikt försäljas följande år, ty ju mer odlarna komma underfund med betydelsen av rationell besprutning av potatisodlingarna, desto större blir intresset för anskaffande av dylika sprutor. Om inköpspriset å sprutorna jämte spannmålsbolagets omkostnader beräknas till sammanlagt 1,000 kronor per styck, skulle erfordras en nedsättning med 35 procent av inköpspriset för möjliggörande av försäljning utav desamma till samma pris som år 1942 eller 650 kronor per styck. För försäljning av 200 sprutor till detta pris skulle alltså erfordras ett anslag av 70,000 kronor. Då emellertid någon bindande offert ännu icke erhållits från tillverkaren av sprutorna och eventuellt vissa erforderliga förbättringar å desamma kunna komma att medföra något ökat inköpspris, synes för ändamålet böra beräknas ett anslag av högst 80,000 kronor.

Som förut nämnts erfordras även speciella besprutningsmedel. För närvarande undersökas möjligheterna att importera Kopparkalk Bayer från Tyskland. Detta preparat har nämligen visat sig mest lämpligt för ändamålet. Skulle import därav icke komma till stånd, anser statens växtskyddsanstalt sig icke kunna förorda andra svenska bekämpningsmedel än bordeauxvätska. För framställning härav åtgår bl. a. kopparsulfat.

Om en hästdriven spruta antages kunna användas för besprutning av högst 100 hektar potatis per säsong, skulle alltså 200 sprutor kunna användas till 20,000 hektar. Då 100 dylika sprutor försålts under år 1942 och antalet därutöver förefintliga sprutor kan uppskattas till cirka 100, skulle sammanlagt högst 400 sprutor kunna antagas komma till användning för ändamålet år 1943 och en totalareal av 40,000 hektar kunna besprutas. Härå kan inräknas jämväl den potatisareal, som kommer att besprutas med ryggsprutor o. d. Till besprutning av nämnda areal åtgå 1,200 ton kopparsulfat, motsvarande 300 ton ren koppar. Kopparsulfat tillverkas för närvarande endast av Stora Kopparbergs Bergslags aktiebolag, som anser sig kunna tillverka hela den er-

forderliga kvantiteten, under förutsättning att bolaget garanteras avsättning för de tillverkade mängderna. Då ifrågavarande produktion måste igångsättas snarast möjligt, för att förenämnda myckenheter skola hinna tillverkas i god tid före bekämpningssäsongens början, synes svenska spannmålsaktiebolaget böra erhålla i uppdrag att jämväl inköpa högst 1,200 ton kopparsulfat att försäljas till självkostnadspris, liksom fallet varit under innevarande år. Kostnaderna härför kunna beräknas till sammanlagt 780,000 kronor och torde kunna bestridas av till spannmålsbolagets förfogande stående medel. Skulle möjligheter senare yppa sig för import av Kopparkalk Bayer, torde vissa myckenheter kopparsulfat lämpligen kunna lagras till följande år.

I enlighet med riksdagens medgivande ställde Kungl. Maj:t den 31 juli 1942 från det för budgetåret 1942/43 till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anvisade anslaget ett belopp av 16,500 kronor till förfogande för forsknings- och försöksverksamhet i fråga om bekämpande av ogräs. Detta belopp fördelades sedermera så att till försök av föreståndaren för tekniska högskolans institution för jordbrukslära dokt. phil. A. Åslander skulle utgå ett belopp av 4,500 kronor, till försök av professorn i växtodlingslära vid lantbrukshögskolan Hugo Osvald ett belopp av 7,500 kronor och till försök av föreståndaren för jordbruksförsöksanstalten professorn Gustav Sundelin ett belopp av 4,500 kronor. I skrivelse den 25 november 1942 har *doktor Åslander* hemställt om ett anslag av 9,700 kronor för fortsatta praktiskt-vetenskapliga undersökningar rörande ogräsets bekämpande. Över framställningen ha yttranden avgivits av lantbrukshögskolans försöksnämnd och styrelse samt av statens livsmedelskommission. I sitt yttrande har *lantbrukshögskolans styrelse* anmält, att till styrelsen ingivits två ansökningar om statsbidrag för forsknings- och försöksverksamhet i fråga om bekämpande av ogräs, nämligen dels en ansökning av professorn Osvald, däri anhålles att styrelsen måtte göra framställning hos Kungl. Maj:t om ett anslag för budgetåret 1943/44 å 12,600 kronor för fortsättande av de vid högskolans institution för växtodlingslära bedrivna forskningarna rörande kampen mot ogräsen, dels ock en ansökning av professorn Sundelin, däri hemställles att styrelsen måtte ingå till Kungl. Maj:t med begäran om att för jordbruksförsöksanstaltens räkning 6,000 kronor måtte ställas till förfogande under samma budgetår till fullföljande av anstaltens verksamhet för ogräsens bekämpande. Högskolans styrelse har tillstyrkt, att för ifrågavarande ändamål måtte ställas till förfogande från anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för professor Osvalds försök 7,800 kronor och för professor Sundelins försök 4,500 kronor eller således tillhopa 12,300 kronor. Med hänsyn särskilt till att något samarbete hittills icke kunnat åvägbringas mellan doktor Åslander, å ena, samt professorerna Osvald och Sundelin, å andra sidan, har styrelsen hemställt, att Åslanders framställning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. *Statens livsmedelskommission* har biträtt lantbrukshögskolans styrelses framställning om anslag av sammanlagt 12,300 kronor samt därutöver förordat statsbidrag till doktor Åslanders försök med 4,500 kronor. Sistnämnda bidrag skulle emellertid enligt livsmedelskommissionens uttalande endast utbetalas under förutsättning att lantbrukshögskolan godkände plan för berörda verksamhet.

Styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt har i skrivelse den 28 januari 1943 hemställt, att anstalten för planerad kontroll över utsädespotatis finge överskrida sina anslag med 50,000 kronor fördelade å budgetåren 1942/43 och 1943/44. I skrivelsen har frökontrollanstalten erinrat, att statens livsmedelskommission med skrivelse den 12 januari 1943 överlämnat ett av en inom kommissionen tillsatt kommitté utarbetat förslag till utvidgad kontroll över utsädespotatis. Som skäl för åtgärder i berört syfte torde enligt vad frökontrollanstalten anfört kunna angivas den minskning i hektarskördarna å potatis, som orsakades av vissa växtsjukdomar. Med hänsyn därtill vore det av största vikt att åstadkomma god tillgång på sjukdomsfritt potatis-utsäde. Enligt förslag framlagt genom livsmedelskommissionen skulle, vid sidan av den redan befintliga, av frökontrollanstalten utförda statsplomberingen med kontrollodlingsbevis, införas en lägre kontrollform för utsädespotatis. Denna kontrollform skulle åtminstone under innevarande år endast bestå i fältbesiktning utan någon officiell plombering. För genomförande av den enklare kontrollen borde landet indelas i 32 distrikt och inom varje distrikt anställas en besiktningsman (exempelvis lantbruks- eller lantmannaskolelärare). Besiktningsmännen skulle först genomgå en cirka åtta dagars kurs, fördelad på två perioder, vid frökontrollanstalten och statens växtskyddsanstalt. Arbetet genom besiktningsmännen torde i viss utsträckning böra kontrolleras genom frökontrollanstalten. Besiktningsmännen skulle åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt klass III E samt dessutom dagarvode om 20 kronor. Kostnaderna för verksamheten skulle enligt livsmedelskommissionen kunna beräknas sålunda.

Annonskostnader kronor 1,000

Kostnader för kurs:

Resekostnader för besiktningsmän 2×32 resor å c:a 40 kronor	kronor	2,600	
Traktamente för 32 besiktningsmän under 10 dagar (inkl. resedagar) å 16 kronor	»	5,120	
Dagarvode under 8 kursdagar å 20 kronor	»	5,120	
Diverse kostnader	»	625	13,465

Fältbesiktningsverksamheten:

Tryckningskostnader (anmälningssedlar, besiktningsbevis, märksedlar m. m.)	kronor	2,870	
Resekostnader i medeltal 10 kronor per odling	»	10,000	
Dagarvoden för 340 arbetsdagar å 20 kronor	»	6,800	
Helt traktamente för 170 arbetsdagar å 16 kronor	»	2,720	
Endast traktamente för 170 arbetsdagar å 10 kronor	»	1,700	
Rese- och traktamentsersättning till centrala frökontrollanstaltens tjänstemän för övervakning av besiktningsmännens arbete ..	»	2,000	26,090

Summa kronor 40,555.

Då emellertid den odlare, som anmälde sig till deltagande i föreliggande kontroll, skulle i förhållande till odlingens storlek betala en viss avgift, som i genomsnitt beräknats till 15 kronor per odling, skulle efter ett beräknat antal av 1,000 odlingar avgå ett belopp av 15,000 kronor, varför det erforderliga beloppet enligt kommitténs beräkningar skulle uppgå till cirka 25,000 kronor.

Frökontrollanstaltens styrelse har i anslutning till kostnadsberäkningen anfört följande.

Styrelsen har ej någon annan erinran att göra mot anförda utgiftsberäkning än att det till besiktningsmännen beräknade dagarvudet synes väl högt, men man måste dock beakta, att det gäller att erhålla för sitt uppdrag väl kvalificerade personer. Hela kostnadskalkylen är emellertid baserad på 1,000 anmälda odlingar, men huruvida detta antal i verkligheten kommer att uppnås är naturligtvis omöjligt att på förhand avgöra.

Förutom förut anförda kostnader måste nödvändigtvis också frökontrollanstalten vidkännas vissa ökade utgifter. Den framlagda verksamhetsplanens genomförande kommer närmast att påvila anstaltens fältkontrollavdelning men dennas mera kvalificerade personal är redan förut så fåtalig, att densamma med den ökning i dess ordinarie arbetsuppgifter, som alltjämt äger rum, icke kan åtaga sig de arbetsuppgifter, som den planerade potatiskontrollen i olika avseenden måste komma att medföra, såvida ej dess personal ökas med tvenne assistenter samt minst ett kontorsbiträde. Under första året torde kostnaden för dessa assistenter kunna beräknas efter 450 kronor per månad till 10,800 kronor och för kontorsbiträdet till cirka 2,500 kronor eller tillsammans 13,300 kronor.

Enligt 1941 års riksdags beslut (prop. nr 316; r. skr. nr 415) anvisades under nionde huvudtiteln å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 till Lantbrukshögskolan: Undersökning rörande sambandet mellan mineralgödsling och vitaminproduktion hos växterna ett reservationsanslag av 12,400 kronor.

I skrivelse den 29 januari 1943 ha *föreståndaren för lantbrukshögskolans växtfysiologiska institution* och *föreståndaren för tekniska högskolans institution för jäsningsslära* hemställt om ett ytterligare anslag å 6,000 kronor för genomförande av berörda försök. Beloppet avser huvudsakligen ersättningar till tillfälliga arbetskrafter. *Styrelsen för lantbrukshögskolan* har i yttrande den 25 februari 1943 förklarat sig icke ha något att erinra mot bifall till framställningen.

I skrivelse den 26 mars 1943 har *föreståndaren för jordbruksförsöksanstalten* hemställt om ett anslag av 2,000 kronor för möjliggörande vid anstalten av en fortsatt försöksverksamhet med sötlupin under år 1943. Av beloppet är 1,500 kronor avsett att användas för inköp av utsäde och återstoden för kostnader för analyser av skördeprodukterna. *Livsmedelskommissionen* har i yttrande den 30 mars 1943 tillstyrkt, att ett anslag av 1,500 kronor för inköp av utsäde anvisades. Återstående belopp har kommissionen ansett böra bestridas av anstaltens egna medel. *Lantbrukshögskolans lärarråd* har i yttrande den 7 april 1943 tillstyrkt bifall till föreståndarens framställning, under

det att *styrelsen för lantbrukshögskolan* i utlåtande samma dag intagit samma ståndpunkt som livsmedelskommissionen.

Det försörjningspolitiska utgångsläget vid början av nästa regleringsår synes komma att bli bättre än vid motsvarande tidpunkt föregående år. Emellertid är det med hänsyn till försörjningssituationen uppenbarligen alltjämt angeläget att jordbruksproduktionen i möjligaste mån upprätthålles och utvidgas. *Departements-
chefen.*

Enighet torde råda därom att i första hand största möjliga brödsädsproduktion bör eftersträvas. Härvid kommer produktionen av vete och råg i främsta rummet. På grund av den minskade höstsädsarealen är en ökning av vårveteodlingen önskvärd. Å vissa jordar, särskilt lämpade för odling av korn, torde ur försörjningssynpunkt kornet främst böra komma i fråga. Vid en normal foderskörd under nästa produktionsår torde böra eftersträvas att få till stånd icke blott en ökad kreatursstam utan även en utvidgad fläsk- och äggproduktion. Särskilt torde en ökad fläskproduktion böra komma till stånd med hänsyn till att man torde få räkna med en fortsatt undernormal nötboskapsslakt till följd av den pågående återhämtningen av kreaturstammen.

Under de senaste åren har från jordbrukarhåll framställts krav på att priserna på jordbrukets produkter skulle bestämmas på våren innan sådden verkställdes. Särskilt har framhållits önskvärdheten av att jordbrukarna redan vid planläggningen av sin odling kunna beräkna den inkomst som varje särskild gröda kommer att lämna vid en viss antagen hektarskörd. Av flera skäl, framför allt på grund av svårigheterna att kunna överblicka utvecklingen av det allmänna ekonomiska läget har en dylik prissättning under tidigare år icke kommit till stånd utan man har i stället nöjt sig med att uppgöra en prisskala för de viktigaste grödorna utvisande prisrelationerna mellan dessa. Emellertid ha förutsättningarna i år varit betydligt gynnsammare för fastställande redan under våren av absoluta priser på jordbruksprodukterna. Sedan prisstopp beslutats, torde man kunna utgå från, att jordbrukets kostnader under nästa produktionsår icke skola undergå några större förskjutningar. Såsom livsmedelskommissionen framhållit föreligger därför icke längre det förut rådande hindret för en prissättning under våren, nämligen att kostnaderna befunnit sig i ständig stegring. Produktionsbetingelserna synas även numera ha erhållit en viss stabilitet. Med hänsyn härtill har Kungl. Maj:t funnit sig kunna meddela beslut rörande prissättningen på jordbrukets produkter under nästa regleringsår, vilket såsom framgår av vad förut anförts skett den 19 mars 1943. Till grund för prissättningen ligger en genom 1942 års jordbrukskommitté upprättad kalkyl rörande jordbrukets kostnader och inkomster under regleringsåret 1942/43. Man har härvid utgått från att till grund för prissättningen skall läggas den produktionsvolym som enligt kalkylen framräknats för sistnämnda regleringsår. Även i fråga om kostnaderna har man utgått från nämnda inkomst- och kostnadskalkyl. Detta innebär, att man för regleringsåret 1943/44 i stort sett räknar med samma

produktionsvolym och samma kostnadsvolym som under löpande regleringsår. Anledningen härtill är att det bland landets jordbrukare synes förefinnas en utbredd uppfattning att 1942 års skörd var god och att det ej är sannolikt att årets skörd blir mycket bättre. Prisbeslutet innebär att de nu rådande priserna för jordbrukets produkter i stort sett skola bibehållas oförändrade, såvida ej produktions- och kostnadsbetingelserna skulle utveckla sig på ett sådant sätt att för jordbruket i dess helhet kommer att enligt de fastslagna grunderna för beräkningssättet uppstå ett kalkylmässigt överskott eller underskott motsvarande mer än 4 procent av jordbrukets samlade inkomster enligt den uppgjorda inkomst- och kostnadskalkylen. Med en beräknad inkomst för jordbruket av i runt tal 1,800 miljoner kronor kan alltså en variation av omkring 70,000,000 kronor äga rum utan att förändring i prisläget skall komma till stånd. Vid en större förändring än nu sagts skall däremot justering äga rum på sådant sätt att marginalen nedbringas till 70,000,000 kronor. I princip bör denna justering i första hand gå ut över de grenar av produktionen, som mest föranlett överskottet eller underskottet. Den förenämnda regeln, 4-procentregeln, medför att jordbruket under alla förhållanden måste bära en viss på förhand begränsad risk, respektive får taga en viss likaledes på förhand begränsad vinstmöjlighet. Såsom 1942 års jordbrukskommitté i sitt utlåtande framhållit torde kunna förväntas, att jordbrukarna genom tillämpningen av dessa grunder för prissättningen skola bli särskilt intresserade av att nå ett så högt produktionsresultat som möjligt, eftersom sådana förbättringar av produktionsresultaten, som kunna åstadkommas genom jordbrukarnas egna ansträngningar, icke gärna kunna komma att föranleda någon sänkning av priserna.

För att utröna huruvida anledning finnes att tillämpa 4-procentregeln har förutsatts att omprövning av vårpriserna skall äga rum så snart statistiskt material föreligger för beräkning av skörderesultatet, d. v. s. i augusti 1943. Till ledning härför skall vid denna tidpunkt uppgöras en prognos beträffande såväl inkomsterna som kostnaderna under regleringsåret 1943/44. Därest av denna prognos skulle framgå, att justeringar böra komma till stånd, böra dessa givetvis ej ske efter rent mekaniska grunder, utan hänsyn bör tagas jämväl till försörjningssynpunkter m. m. På grund av mjölkproduktionens dominerande betydelse kan det befinnas lämpligt att, om prissänkning skall äga rum, låta denna endast i mindre utsträckning gå ut över mjölkpriset. På samma sätt torde man, då prishöjning kan ifrågakomma, böra låta mjölken få något större andel av det totalbelopp, varmed kalkylen bör förbättras. Om det i augusti 1943 ej befinnes lämpligt att binda priserna för hela året, vilket torde bli beroende av med vilken säkerhet man anser sig kunna bedöma skördens storlek, bör en omräkning av den i augusti gjorda inkomst- och kostnadskalkylen äga rum omkring den 1 januari 1944 och omkring den 1 maj 1944. Visar någon av dessa omräkningar över- eller underskott av mer än 70,000,000 kronor bör justering av priserna äga rum med tillämpning av 4-procentregeln. Emellertid bör i största möjliga utsträckning tillses, att vid en eventuell efterjustering ett konstaterat överskott inom vegetabiliepro-

duktionen icke kommer att taga sig uttryck i sänkta priser på mjölken. Det bästa sättet att undvika detta torde vara att, om prognosen i augusti giver vid handen att 4-procentregeln skall eller vid en senare justering kan väntas komma att träda i tillämpning, vegetabiliepriserna vid en god spannmålsskörd underkastas en sådan jämkning, att en eventuell underskattning i augusti av spannmålsskördens blivande storlek icke kommer att inverka på mjölkpriset. Givetvis bör i sådant fall den säkerhetsmarginal, som härigenom uppkommer, icke redan vid samma tidpunkt konsumeras genom höjning av andra priser. Därest det sedan vid omräkningen av kalkylen i januari eller maj 1944 skulle visa sig, att säkerhetsmarginalen ej eller endast delvis varit erforderlig, bör emellertid såsom kommissionen framhållit uppenbarligen marginalen utjämnas genom en prishöjning på andra produkter.

Såsom framgår av vad förut anförts har man utgått från att de nu fastställda priserna icke skola bli föremål för justering, med mindre den i augusti uppgjorda prognosen för 1943/44 års produktion giver till resultat ett inkomstöverskott eller inkomstunderskott överstigande i runt tal 70,000,000 kronor. Från denna regel torde emellertid vissa avvikelser få göras. Det kan nämligen av försörjningspolitiska eller andra skäl bli erforderligt att vidtaga vissa smärre justeringar av priserna, även om över- eller underskottet är mindre än 70,000,000 kronor. Vid verkställandet av dylika justeringar, utan att förutsättning för 4-procentregelns tillämpning föreligger, bör man, oberoende av vid vilken tidpunkt justeringarna äga rum, utgå från den såsom norm valda inkomst- och kostnadskalkylen för 1942/43, och justeringarna böra avvägas så att relationen mellan utgifter och inkomster i nämnda kalkyl förblir oförändrad.

Beträffande avvägningen av priserna för de olika produkterna innebär Kungl. Maj:ts förenämnda beslut att, med de förbehåll beträffande justering som förut angivits, nu gällande priser å såväl vegetabiliska som animaliska produkter skola kvarstå jämväl under nästa regleringsår med följande ändringar.

Priset på blandsäd sänkes med 50 öre per deciton. För vårvete skall utöver det nu gällande grundpriset utgå ett tillägg av 2 kronor per deciton, därav 1 krona per deciton utgör extra stimulans för en ökad vårveteodling och icke skall inräknas i inkomstkalkylen. Några odlingspremier eller arealbidrag komma icke att utgå.

I anslutning till ett förslag av svenska spannmålsaktiebolaget avses att från och med nästa konsumtionsår det tidigare gällande systemet med prisorter skall i södra och mellersta Sverige återinföras för spannmålsbolagets inköp av råg, vete och korn. Under förutsättning att spannmålsskördens blir av tillfredsställande storlek skola vidare samtliga spannmålspriser från och med oktober 1943 till och med april 1944 successivt stiga med ett sammanlagt belopp av 1 krona 40 öre per deciton, vilket belopp ungefärligen svarar mot ränta och lagringskostnader. Priserna vid regleringsårets början bli under nämnda förutsättning för stråblandsäd 19 kronor 50 öre per deciton, för vithavre 18 kronor 50 öre per deciton och för svarthavre 18 kronor per deci-

ton. Slutpriserna bli som förut nämnts 1 krona 40 öre högre. För brödsäd och korn bli i södra och mellersta Sverige ingångspriserna däremot lika med de nu gällande priserna, vilket sammanhänger med att jordbrukarna genom prisortssystemets återinförande i dessa landsdelar själva få betala vissa frakter, som under innevarande konsumtionsår erlagts av spannmålsbolaget. I norra Sverige, där prisortssystemet ej skall gälla, bli ingångspriserna 50 öre lägre per deciton.

För hö och halm skola under det nya regleringsåret gälla priser, som med 2 kronor respektive 1 krona per deciton understiga de för samma produkter nu fastställda priserna.

De för 1942 års odling av matpotatis fastställda garantipriserna komma att gälla jämväl under regleringsåret 1943/44. Likaså komma priserna på stärkelse- och bränneripotatis vid leverans till stärkelsefabrik att bibehållas oförändrade. För fabriks- och foderpotatis skall ett garantipris av 10 kronor per deciton tillämpas vid spannmålsbolagets inlösen av sådan potatis. Sistnämnda garantipris svarar i stort sett mot de priser, som odlare av stärkelse- och bränneripotatis erhålla vid leverans till stärkelsefabrik.

Priset på ägg till producenterna förutsättes böra höjas med i genomsnitt för år 15 öre per kilogram i förhållande till det medelpris varmed räknats i inkomst- och utgiftskalkylen för 1942/43, därest compensation mot pris-sänkningar för andra varor finnes lämpligen kunna ske. Jämväl beträffande fläsk förutsättes en prishöjning av omkring 15 öre per kilogram från prisläget i mars 1943, såvida ej foderskörden skulle bli osedvanligt dålig. Såsom framgår av vad förut anförts har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 21 april 1943 en höjning av fläskpriset kommit till stånd.

Vad angår fastställandet av riktlinjerna för jordbruksregleringen i övrigt under nästa regleringsår torde man såsom livsmedelskommissionen anført böra räkna med nödvändigheten av att gällande handels- och förbrukningsregleringar i stort sett bibehållas.

Under utarbetandet inom livsmedelskommissionen av förslaget rörande prissättningen å jordbrukets produkter har från skilda håll uttalats önskemålet, att ett mera effektivt stöd än för närvarande lämnas det svagare jordbruket. Även jag finner detta önskvärt. Det lämpligaste sättet att nå detta syfte torde vara en omläggning av producentbidraget på mjölk. Livsmedelskommissionen har framlagt förslag härtill. I det följande torde jag närmare få återkomma till detta spörsmål.

I anslutning till vad som gällt under den tid, som förflutit sedan krigets utbrott, förordar jag även nu, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att handhava jordbruksregleringen samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Skulle härvid finnas påkallat att vidtaga mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna, förutsätter jag emellertid, att riksdagen höres, då detta utan olägenhet kan ske. Med hänsyn till att den förut berörda inkomst- och kostnadskalkylen avser tiden från och med den 1 september 1943 till och med den 31 augusti 1944, torde på sätt livsmedelskom-

missionen föreslagit Kungl. Maj:ts nyssnämnda befogenheter böra gälla till och med sistnämnda dag.

Då några som helst möjligheter att bedöma det nuvarande kristillståndets varaktighet icke förefinnas, anser jag lämpligast, att liksom hittills skett nu gällande regleringsanordningar på ifrågavarande område bibehållas, även om en del av dem icke kan tillämpas under den tid kriget pågår. Jag förordar därför, att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna, vilkas giltighet utgår med innevarande regleringsår, förlängas. Hittills har denna förlängning varje år skett endast för följande regleringsår. På sätt kommissionen föreslagit torde det vara lämpligast att författningarna förlängas att gälla tills vidare. Övriga av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgår med innevarande regleringsår, torde däremot liksom hittills, där ej annat särskilt anges, böra förlängas endast för ytterligare ett regleringsår.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de föreliggande regleringsspörsmålen torde jag få övergå till att angiva de grunder, som i fortsättningen böra tillämpas beträffande jordbruksregleringen. I fråga om de åtgärder, som i prisrabatterande syfte kunna finnas påkallade, framlägger chefen för folkhushållningsdepartementet denna dag förslag för Kungl. Maj:t.

Mjolk- och matfettsregleringen.

De mest betydelsefulla regleringsåtgärderna äro de som beröra mjölk och mejeriprodukter. I fråga om bestämmelserna om mjölkregleringen har livsmedelskommissionen icke föreslagit några mera genomgripande förändringar.

Livsmedelskommissionen har i sin skrivelse berört frågan om vilka åtgärder, som böra vidtagas för den händelse under återstoden av krisen andra utländska fettråvaror än de som för närvarande finnas inom landet icke skulle bli tillgängliga. Inom kommissionen har härvid diskuterats olika möjligheter. Att i nuvarande läge taga ståndpunkt till denna fråga synes icke erforderligt. Emellertid torde i beredskapssyfte på sätt kommissionen föreslagit riksdagens bemyndigande böra inhämtas att vidtaga behövliga jämkningar i förordningen den 30 juni 1932 (nr 355) angående kontroll av tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion samt konster m. m. i syfte att, om så blir nödvändigt, möjliggöra en viss höjning av vattenhalten i margarin, framför allt bagerimargarin.

Det av livsmedelskommissionen framlagda förslaget rörande ändrade grunder för producentbidraget avser att bättre tillgodose syftet med detta bidrag såsom ett stöd åt det mindre jordbruket. Ehuru jag ansett det önskvärt, att någon ytterligare förbättring kunnat lämnas även de grupper av jordbruk, som innefatta de verkliga familjejordbruket, kan jag likväl godkänna kommissionens förslag, då någon utväg icke kunnat utfinnas som tillgodoser båda nu berörda syftemål, samtidigt som de besparingar genomföras, vilka äro behövliga för att erhålla medel för stödjande av det svagare jordbruket, däri inbegripet även svagare familjejordbruk. För närvarande utgår produ-

centbidraget med 3 öre för kilogram mjölk för högst 650 kilogram per månad eller 7,800 kilogram per år och tillkommer alla mjölkproducenter oberoende av invägningarnas storlek. Enligt det av mig nu tillstyrkta förslaget skall å ena sidan en höjning av bidragen till de minsta leverantörerna komma till stånd samt å andra sidan en sänkning av bidragen till de större leverantörerna äga rum. Sålunda skall enligt förslaget bidraget för en grundkvantitet invägd mjölk av 200 kilogram per månad utgöra 4 öre för kilogram. För en tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad skall bidraget utgöra 3 öre, för en därpå följande tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad 2 öre och för en ytterligare följande tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad 1 öre, allt räknat per kilogram invägd mjölk. För den händelse producenten levererar ytterligare 300 kilogram mjölk per månad, bortfaller sistnämnda bidrag å 1 öre för kilogram, vid en leverans därutöver av 300 kilogram per månad bortfaller 2-öresbidraget och vid en leverans därutöver av 300 kilogram per månad 3-öresbidraget. Vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad avses bidraget för grundkvantiteten skola sänkas till 3 öre för kilogram, vid en ytterligare leverans av 300 kilogram sänkes sistnämnda bidrag till 2 öre för kilogram och vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad sänkes samma bidrag till 1 öre för kilogram, för att slutligen vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad helt bortfalla. Ett genomförande av förslaget medför att samtliga mejerileverantörer med en invägning av högst 1,525 kilogram per månad erhålla en förbättring, som för de minsta leverantörerna motsvarar 1 öre för kilogram invägd mjölk och som sjunker med stigande invägning. Leverantörer med en invägning av mer än 1,525 kilogram mjölk per månad få däremot någon försämring. Såsom livsmedelskommissionen framhållit bör det nya systemet i fråga om producentbidragets beräkning kunna medföra att den s. k. efterregleringen vid kalenderårets utgång icke vidare behöver bibehållas. En viss arealspärre för producentbidraget synes, såsom kommissionen även föreslagit, böra komma till stånd. Dylikt bidrag bör sålunda icke utgå till mjölkproducenter med en åkerareal av över 40 hektar.

Genom den nu föreslagna anordningen av producentbidraget beräknas en besparing av 12,300,000 kronor kunna ske. Tillsammans med det belopp av 3,500,000 kronor, som, i anslutning till vad kommissionen anför, även under nästa regleringsår torde böra anvisas för lokal differentiering av mjölkpriset i vissa landsdelar, står alltså till förfogande för stödjande av det svagare jordbruket ett belopp av 15,800,000 kronor. Såsom kommissionen uttalat synes vid fördelning av detta belopp i första hand området för de nuvarande extra mjölkpristilläggen böra utökas att omfatta jämväl Gästrikland, Gävle-ortens mejeriförenings område i Uppsala och Västmanlands län, Dalarnas mejeriförenings mejeriområde, Värmlands län, Örebro läns bergslag samt Tössbo och Vedbo härader och Åmåls stad inom Älvsborgs län. Inom den utökade delen av området torde böra från och med den 1 juli 1943 utgå ett extra mjölkpristillägg å all invägd mjölk av 20 öre för kilogram mjölkfett motsvarande 0.72 öre för kilogram mjölk. Extra mjölkpristillägg skall alltså

härefter komma att utgå i Norrbotten och Västerbotten med 60 öre för kilogram mjölkfett, i Norrland i övrigt med 40 öre för kilogram mjölkfett och i det nya området med 20 öre för kilogram mjölkfett. Livsmedelskommissionen har beräknat kostnaderna för förenämnda utvidgning till 1,450,000 kronor.

Vad angår kommissionens förslag att täcka ett fortsatt utbetalande av det för närvarande utgående differentieringsbidraget i Norrland under tiden juni — augusti, vartill det anvisade beloppet om 3,500,000 kronor icke torde räcka, med medel, som erhållas genom omläggning av mjölkproducentbidraget, har jag intet att erinra. I så fall torde omläggningen av producentbidraget böra ske från och med den 1 juli 1943. Såsom kommissionen framhållit vinnes härigenom den fördelen, att ändring ej behöver göras på mer än en bidragsanordning. Kostnaderna för detta förslags genomförande ha av kommissionen upptagits till 1,200,000 kronor.

Såsom framgår av vad jag förut anfört bör återstående belopp av i runt tal 13,200,000 kronor användas för utbetalande av lokala differentieringsbidrag under regleringsåret 1943/44. I likhet med livsmedelskommissionen anser jag icke lämpligt att redan nu fastställa grunderna för utanordnandet av dessa bidrag utan frågan härom torde böra få anstå till i höst, då större möjligheter finnas att överblicka produktionen och produktionsförhållandena i de olika landsdelarna. Emellertid är jag enig med livsmedelskommissionen även därutinnan att under hela regleringsåret 1943/44 inom Norrland bör utgå differentieringsbidrag av ungefär samma storlek som för närvarande. Med utgångspunkt från den av livsmedelskommissionen gjorda beräkningen att de norrländska bidragen föranleda en kostnad av 4,570,000 kronor återstå för lokala differentieringsbidrag i övrigt för tiden intill regleringsårets utgång i runt tal 8,600,000 kronor.

I överensstämmelse med det anförda torde medelsbehovet till producentbidrag under nästa budgetår böra beräknas till 31,700,000 kronor. Kostnaderna för mjölkpristillägg synas böra upptagas med oförändrat belopp eller 34,000,000 kronor. De extra mjölkpristilläggen torde under hänsynstagande till den förut förordade utvidgningen av bidragsområdet komma att uppgå till omkring 6,000,000 kronor. För lokala differentieringsbidrag i övrigt torde vidare böra beräknas (15,800,000 — 1,450,000 =) omkring 14,500,000 kronor.

Liksom hittills torde även under nästa regleringsår böra utgå dels s. k. merfraktbidrag, dels s. k. regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, dels viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid vissa mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, dels ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer inom områden, där på grund av den minskade mjölkproduktionen transportkostnaderna för kilogram mjölk äro särskilt höga. Ytterligare bör liksom för närvarande beräknas medel för bidrag till mejeriorganisationerna å vissa orter såsom ersättning för utebliven prishöjning. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma medelsbehovet för de olika ändamålen torde bidragen, på sätt skett under löpande budgetår,

böra sammanföras till ett anslagsbelopp. Detta anslagsbelopp torde på sätt kommissionen beräknat böra upptagas till 9,000,000 kronor. Kungl. Maj:t torde böra äga möjligheter att disponera ifrågavarande anslag även för tillgodoseende av annat ändamål än förut berörts, som är av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande under rådande kristid. Motsvarande befohgenhet tillkommer för närvarande Kungl. Maj:t.

Nu gällande bestämmelser rörande pristilllägg för lantsmör torde böra äga tillämpning även under nästa regleringsår. Kostnaderna för dessa pristilllägg och för omhändertagandet av lantsmör böra i enlighet med livsmedelskommissionens beräkning upptagas till 1,000,000 kronor.

Reglering av andra animaliska produkter än mjölk.

Livsmedelskommissionen har i fråga om fläsk- och köttregleringen icke framfört några nya förslag. Inom kommissionen har visserligen övervägts införande av producentbidrag för fläsk i syfte att stimulera fläskproduktionen å de mindre brukningsdelarna, men av olika anledningar har en dylik anordning ansetts olämplig.

Icke heller i fråga om äggregleringen har kommissionen föreslagit några nya åtgärder. Kommissionen har emellertid framhållit, att förutsättningarna för upprätthållande av äggproduktionen undergått en väsentlig förbättring på grund av det förhållandevis goda skördeutfallet under år 1942. Fodertilldelningen har till följd härav successivt kunnat avsevärt ökas från och med hösten 1942.

Jag biträder i dessa delar kommissionens uppfattning.

Potatisregleringen.

Enligt beslut förra året övertogs de uppgifter, som tidigare åvilat statens potatismjölsnämnd, från och med den 1 juli 1942 av livsmedelskommissionen. Kommissionen föreslår nu icke några mera betydande ändringar i de hittills tillämpade regleringsåtgärderna på detta område. I överensstämmelse med vad kommissionen förordat synes den nu gällande förordningen den 26 juni 1933 (nr 389) om tillverkning av potatismjöl, varigenom tillverkningen av potatismjöl blivit föremål för fullständig statlig reglering, böra huvudsakligen ur formell synpunkt underkastas omarbetning. Inom jordbruksdepartementet har upprättats förslag till ny förordning i ämnet, vilket förslag torde böra underställas riksdagen för antagande.

Jag torde här få erinra därom, att Kungl. Maj:t den 25 september 1942 godkänt ett mellan kommissionen och Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. den 9 september 1942 upprättat avtal, avseende inköp och försäljning av potatisstärkelse under innevarande tillverkningsår. Avtalet som godkänts av Kungl. Maj:t under förbehåll, bland annat, att i 9 § av kommissionen gjord utfästelse vinner riksdagens godkännande, innebär, att föreningen inköper den

mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 400,000 deciton, med undantag av vad som må användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Enligt 9 § i avtalet åtager sig kommissionen under förutsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1943/44 att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla minst 58 kronor per deciton för den 1 oktober 1943 inneiggande lager av potatisstärkelse, dock med avdrag av 30,000 deciton. Dessutom åtager sig kommissionen under angivna förutsättning och om avtalet icke skulle förnyas att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneiggande lager av potatisstärkelse, utom 30,000 deciton, under tre månader, räknat från och med den 1 oktober 1943. De enligt 9 § av kommissionen gjorda åtagandena torde nu böra underställas riksdagen.

Brödsäds- och fodermedelsregleringen.

Även under nästa regleringsår är det nödvändigt att i princip bibehålla den nuvarande regleringen av handeln med *brödsäd*. Emellertid synas såsom livsmedelskommissionen framhållit vissa jämkningar böra företagas i gällande regleringsbestämmelser.

Livsmedelskommissionen har upptagit till övervägande frågan om en övergång från det nuvarande systemet med normalpriser på spannmål till ett system med inlösen av spannmålen till fastställda garantipriser. Såsom kommissionen påpekat torde vissa olägenheter otvivelaktigt vara förknippade med den nuvarande anordningen med normalpriser. För dess genomförande fordras sålunda en kontrollorganisation som drager icke obetydliga kostnader. För handeln medför anordningen besvär genom de ganska invecklade föreskrifter om kvalitetstillägg och kvalitetsavdrag vid inköp från jordbrukare samt frakttillägg, som måst utfärdas. Därest skörden blir medelmåttig eller dålig medför emellertid, såsom kommissionen jämväl framhållit, även garantiprissystemet vissa olägenheter. Vid övervägande av förevarande spörsmål har jag funnit mig böra biträda kommissionens förslag, att en omläggning av det nuvarande systemet bör ske beträffande råg, vete och korn för det fall att skörden blir sådan att den måste anses såsom god. Därest detta icke skulle bli förhållandet, torde den nuvarande anordningen med normalpriser böra bibehållas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest omläggningen finnes böra ske, utfärda närmare bestämmelser i ämnet.

I detta sammanhang torde jag något få beröra den av kommissionen behandlade frågan om prisorterna. Såsom framgår av vad förut anförts, har genom Kungl. Maj:ts beslut den 19 mars 1943 föreskrivits, att från och med den 1 september 1943 inom södra och mellersta Sverige en återgång skall ske till det förut tillämpade prisortssystemet i fråga om brödsäd. I anledning av

kommissionens uttalande rörande de principer som böra gälla vid bestämmandet av prisorterna vill jag understryka vikten av att systemet genomföres på sådant sätt att producenterna inom avlägset belägna trakter kunna vinna avsättning för sin brödsäd utan att behöva belastas med allt för höga transportkostnader.

Det av kommissionen framförda förslaget att även inom Nås socken i Kopparbergs län korn må användas för utfodring föranleder icke någon erinran från min sida.

Likaså kan jag biträda kommissionens förslag om bibehållande under nästa regleringsår av det tillägg av 50 öre för deciton, som för närvarande utgår såsom en viss lagringsersättning utöver normalpriset vid försäljning av vete, råg och korn från auktoriserad spannmålshandlare, auktoriserad utsädes-handlare eller spannmålsaktiebolaget till kvarnindustrien. Däremot torde, såsom kommissionen jämväl ifrågasatt, det tillägg å 35 öre för deciton, som spannmålsaktiebolaget under vissa förhållanden utbetalat till partihandlare, om möjligt böra bortfalla.

Kommissionens förslag att, i syfte att förhindra onödig omgång vid spannmålshandeln, normalpriset för spannmål skulle få överskridas med ett belopp, motsvarande det tillägg som kvarnindustrien nu har att betala vid sina inköp från spannmålshandeln, eller 50 öre för deciton, finner jag kunna godtagas. Därest såsom ifrågasatts ett inlösningsförfarande kommer att tillämpas, erfordras givetvis icke en dylik anordning.

Vad angår *fodersädsregleringen* synes, på sätt livsmedelskommissionen förordat, för den händelse årets fodersädsskörd skulle bliva mycket god, väsentliga lättnader i regleringen kunna genomföras. Under sådana förhållanden torde böra övervägas att såvitt så låter sig göra endast bibehålla bestämmelserna om fodersädsavstående och normalpris. Givet är att vid en svag foderskörd en dylik förändring av regleringen icke kan ifrågakomma. Då kornet under nästa regleringsår avses skola hänföras till brödsäd, kommer det egentliga fodersädsavståndet att omfatta endast havre och blandsäd. Emellertid torde, i enlighet med vad kommissionen förordat, för undvikande av vissa svårigheter till fodersäd även böra hänföras matärter, som odlats tillsammans med vårstråsäd. Odlare, som på grund av gällande bestämmelser måste avstå sitt korn, skall givetvis äga möjlighet att inköpa annan fodersäd till sina djur, då avstående av korn är att jämställa med avstående av fodersäd.

Det är av vikt, att man vid fastställandet av de kvantiteter fodersäd, som skola avstås till det allmänna, framgår med största möjliga försiktighet. Vad livsmedelskommissionen härutinnan anfört kan jag biträda. Vid fastställandet av de kvantiteter, som skola avstås, bör man, därest skörderesultatet så medgiver, undvika att uttaga fodersäd på orter, där försäljning av fodersäd i vanliga fall ej förekommer. Jag vill även understryka betydelsen av att jordbrukarna så snart som möjligt få kännedom om de kvantiteter fodersäd, som de skola avstå. Såsom kommissionen framhållit bör under gynnsamma förhållanden avståndet kunna fastställas på grundval av skörderap-

porterna per den 31 augusti, d. v. s. under senare delen av september månad, och uppgifterna om leveranserna vara jordbrukarna till handa under loppet av oktober månad. Vid en ogynnsam situation lär det dock måhända bli nödvändigt att uppskjuta beskeden om leveranserna till dess skördeutfallet i slutet av oktober säkrare kan överblickas.

I enlighet med vad kommissionen föreslagit synes den marginal, som för närvarande upprätthålles vid inköp av fodersäd från spannmålshandlare, även under nästa regleringsår böra bibehållas. Härigenom uppmuntras inköp och försäljningar av fodersäd jordbrukare emellan.

Av den av kommissionen lämnade redogörelsen för tillgången på *fodercellulosa* framgår, att för den inhemska konsumtionen torde före ingången av nästa konsumtionsår av redan kontrakterade kvantiteter finnas tillgängliga cirka 280,000 ton. Under sådana förhållanden finner jag i likhet med kommissionen anledning för närvarande saknas att vidtaga särskilda åtgärder för tillverkning och inköp av ytterligare mängder cellulosa. Även med ett svagt skördeutfall under innevarande år torde jordbruket icke komma att ha behov av fodercellulosa i samma omfattning som under konsumtionsåret 1941/42 med hänsyn till att vissa foderreserver under innevarande regleringsår kunnat uppläggas. Möjligheter finnas alltid att, för den händelse större efterfrågan å cellulosa än väntat skulle uppkomma, igångsätta nytillverkning. Skulle å andra sidan skördeutfallet bli så gott, att hela förenämnda kvantitet icke behöver tagas i anspråk för foderändamål, finnes möjlighet att försälja återstoden såsom pappersmassa.

Vad angår utförsäljningspriset å fodercellulosa torde detta i enlighet med vad kommissionen föreslagit böra bibehållas oförändrat, oaktat staten härigenom alltjämt ikläder sig betydande kostnader för täckande av skillnaden mellan statens försäljningspris och dess inköpspris.

Det torde, i varje fall för närvarande, vara ofrånkomligt att under nästa regleringsår räkna med att tillgången på *oljekraftfoder* på grund av de försvårade importmöjligheterna blir ännu sämre än tidigare. Det är därför av allra största betydelse att de för jordbruket tillgängliga kvantiteterna oljekraftfoder användas på det mest ändamålsenliga sätt för mjölkproduktionens upprätthållande. Såsom kommissionen framhållit måste härvid hänsyn tagas till tillgången inom olika delar av landet på eget ur äggvitesynpunkt tillfredsställande foder. Man torde sålunda bli nödsakad att på sätt kommissionen föreslagit från tilldelning av oljekraftfoder utesluta sådana delar av landet, där tillgången på annat mjölkdrivande foder är jämförelsevis god.

I anslutning till vad som anförts i kommissionens skrivelse den 15 mars 1943 synes utförsäljningspriset på kraftfoder böra bibehållas oförändrat.

I fråga om *handeln med kli* anser jag i likhet med kommissionen det böra övervägas huruvida icke en differentiering av priserna på råg- och vetekli under nästa regleringsår bör åvägabringas för att därigenom underlätta avsättningen av rågkli. Vetekliet synes därvid böra åsättas ett pris av 18 kronor 25

öre för deciton och rågkliet ett pris av 17 kronor 50 öre för deciton. Även en jämkning av tilldelningsbestämmelserna torde kunna komma i fråga för vinnande av nyssberörda syfte. Vad kommissionen anfört beträffande vissa fraktersättningar till förbrukare av råg- och vetekli föranleder icke någon erinran från min sida.

Konstgödselregleringen.

Icke heller beträffande konstgödselregleringen har kommissionen föreslagit några förändringar. Gällande priser på konstgödsel torde såsom kommissionen anfört böra under regleringsåret 1943/44 bibehållas oförändrade, även om detta skulle föranleda ökade anspråk på statsbidrag. Enligt kommissionens beräkningar torde clearingkassan för täckande av förluster på konstgödsselförsäljningen böra tillföras i runt tal 12,000,000 kronor.

Kostnaderna för svenska spannmålsaktiebolaget.

Livsmedelskommissionen har beräknat kostnaderna för svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet till i runt tal 72,000,000 kronor. Av detta belopp utgöra 28,000,000 kronor kostnader för regleringen av handeln med oljekraftfoder och 2,500,000 kronor kostnader i samband med försäljningen av cellulosa samt återstoden bolagets övriga kostnader.

Av det förut anförda framgår, att spannmålsaktiebolaget anhållit om restitution av erlagda tullavgifter med tillhoppa 492,877 kronor 95 öre. Såsom generaltullstyrelsen anfört torde någon restitution enligt gällande bestämmelser icke kunna ske. Under sådana förhållanden torde beloppet få täckas från anslaget till Kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Under de senaste budgetåren ha vissa belopp ställts till förfogande för produktionsfrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För ett vart av de tre senaste budgetåren medgavs, att ett belopp av 900,000 kronor finge för berörda syfte utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att även för nästa budgetår bör från nämnda anslag få disponeras samma belopp.

Under de senaste två budgetåren ha från de medel som avsetts för produktionsfrämjande åtgärder i Norrland anvisats vissa belopp till den av svenska vall- och mosskulturföreningen bedrivna studiegårdsverksamheten i Norr-

land. Även för nästa budgetår synas medel för detta ändamål böra ställas till förfogande.

För vissa arbeten avseende bekämpandet av ogräs ha under de senaste två budgetåren olika belopp utanordnats från de medel som av livsmedelskommissionen avsetts till diverse kostnader. För fortsättande av dessa arbeten ha ytterligare medel begärts för nästa budgetår. I enlighet med vad livsmedelskommissionen tillstyrkt torde ett belopp av 16,800 kronor av de till diverse utgifter avsedda medlen böra få användas för ifrågavarande ändamål. För de av livsmedelskommissionen föreslagna åtgärderna för bekämpande av potatisbladmögel torde erforderligt belopp få disponeras av de medel, som ställas till spannmålsaktiebolagets förfogande. Från medel, som ställas till livsmedelskommissionens förfogande för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, synas böra bestridas kostnaderna för inköp av utsäde för verkställande av de i det föregående omförmälda försöken med sötlupin, vilka kostnader beräknats till 1,500 kronor, ävensom kostnaderna för slutförandet av förberörda vitaminundersökningar, vilka kostnader uppskattats till 6,000 kronor.

Det av styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt framförda förslaget om utvidgad kontroll över produktionen av utsädespotatis finner jag böra genomföras med hänsyn till vikten av att i nuvarande läge få fram sjukdomsfritt potatisutsäde. För ändamålet synes ett belopp av högst 40,000 kronor under nästa budgetår vara erforderligt. Hinder torde icke böra möta att även ifrågavarande belopp gäldas från de medel som ställas till förfogande för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Anslagsäskanden m. m.

Kostnaderna för genomförandet av de av livsmedelskommissionen framförda förslagen uppgå till sammanlagt 223,000,000 kronor. Av denna summa belöpa 31,700,000 kronor på producentbidrag, 34,000,000 kronor på mjölkpristillägg, 6,000,000 kronor på extra mjölkpristillägg, 14,500,000 kronor på differentieringsbidrag för mjölk, 9,000,000 kronor på särskilda mjölkbidrag såsom merfraktsbidrag m. m., 1,000,000 kronor på pristillägg för lantsmör m. m., 40,000,000 kronor på förmalningsersättning, 12,000,000 kronor på prisclearing för konstgödselmedel och 72,000,000 kronor på svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet samt 2,000,000 kronor på diverse kostnader. Sistnämnda belopp är enligt vad livsmedelskommissionen upplyst i första hand avsett att användas för ersättning till svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregleringen sammanhängande uppgifter. Dessa medel torde även i fortsättningen få anlitas för täckande av kostnaderna för 1942 års jordbrukskommitté. Beträffande medel som erfordras till förmalningsersättningar kommer chefen för folkhushållningsdepartementet att framlägga förslag. Jag torde få erinra därom, att spannmålsbolagets kostnader för anskaffande av oljekraftfoder och foder-cellulosa ävensom kostnaderna för prisclearing för konstgödselmedel hittills finansierats från förskottsstaten för försvarsväsendet. Av berörda 72,000,000

kronor till bolaget utgöra 28,000,000 kronor kostnader, som beräknats för anskaffande av oljekraftfoder, samt 2,500,000 kronor kostnader i samband med försäljningen av fodercellulosa. För bolaget synes alltså nu böra äskas ett reservationsanslag av 41,500,000 kronor. Beträffande övriga kostnader med undantag av kostnaderna för förmalningsersättningar har jag icke anledning att för närvarande frångå de av livsmedelskommissionen gjorda beräkningarna. Till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område torde alltså i anslutning härtill böra anvisas ett reservationsanslag av tillhoppa 99,000,000 kronor.

På sätt jag förut anfört böra hittills gällande bestämmelser rörande jordbruksregleringen hållas vid makt, även om de i viss utsträckning icke för närvarande komma att tillämpas. Giltigheten av vissa av dessa bestämmelser utgår den 1 juli eller den 1 september 1943. I anslutning härtill har inom jordbruksdepartementet uppgjorts *förslag till dels förordning om tillverkning av potatismjöl, dels förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående mjölkavgift, dels förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift, dels ock förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete*, vilka förslag torde böra underställas riksdagen för antagande. Chefen för finansdepartementet kommer att anmäla förslag om ytterligare utsträckning av Kungl. Maj:ts befogenhet att fastställa accis å margarin och vissa andra fettvaror att gälla tills vidare. Övriga bestämmelser på ifrågavarande område, vilkas giltighet utlöper under nästkommande regleringsår, torde Kungl. Maj:t äga att på administrativ väg giva fortsatt tillämpning. Sedan riksdagen fattat ståndpunkt till nu framlagda förslag, torde jag ånyo få upptaga frågan härom för Kungl. Maj:ts övervägande.

Hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels antaga nyssnämnda fyra författningsförslag,
dels ock*

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering för nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna riktlinjer; samt

2) för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av* kronor 99,000,000;

b) till *Kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av* kronor 41,500,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sune Wisén.

B I L A G O R

Bilaga 1.

P. M.

**rörande jordbrukets inkomster och kostnader
1938/39—1942/43.**

De beräkningar rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåren 1938/39—1942/43, som härmed framläggas, avse i likhet med motsvarande tidigare undersökningar att giva ett mått på den procentuella förändring, som inkomsterna resp. kostnaderna undergått sedan produktionsåret 1938/39. Liksom tidigare avser undersökningen endast inkomsterna av och kostnaderna för den egentliga jordbruksdriften. Jordbrukets inkomster av skogsbruk och köksväxtodling samt av körslor utanför jordbruket falla sålunda utanför inkomstberäkningen. Likaså ha sådana kostnader, som icke beröra den egentliga jordbruksdriften, så långt möjligt fränskilts. Denna regel har dock icke kunnat fullföljas beträffande kostnaderna för hästarna, i det att dessa ingå i beräkningarna, även i den mån hästarna användas för skogskörslor eller annat arbete utanför det egentliga jordbruket. Likaså ingå arbetskostnaderna för av jordbrukarna bedriven köksväxtodling. Då kostnaderna sålunda äro fullständigare redovisade än inkomsterna, kan någon direkt jämförelse mellan inkomst- resp. kostnadssumma under de undersökta åren icke göras. Kompletterande material kommer emellertid att inom den närmaste tiden erhållas genom de undersökningar rörande jordbrukets inkomster av köksväxtodling samt av skogskörslor, som för närvarande på jordbrukskommitténs uppdrag företagas, den förstnämnda genom livsmedelskommissionens statistiska byrå, den sistnämnda genom särskilda sakkunniga.

Vid tidigare beräkningstillfällen har hänsyn tagits endast till förändringarna av jordbrukets inkomster av försålda produkter, däri inräknat även värdet av jordbrukarnas egen konsumtion av hemmaproducerade livsmedel. Förändringarna av jordbrukets kapitaltillgångar ha beaktats endast i så måtto, att den utslaktning av storboskap, som ägt rum utöver 1938/39 års slakt, betraktats såsom kapitalrealisation och sålunda icke medräknats bland inkomsterna. Redan vid tidigare undersökningstillfällen har emellertid framhållits, att de förändringar, som under krigsåren ägt rum ifråga om jordbrukets varuförråd och nyrekryteringen av kreatursbeståndet, borde tagas i beaktande vid ett bedömande av förändringarna i jordbrukets ekonomiska läge. I anslutning till den granskning av metoderna för inkomst- och kostnadsberäkningarna, som sommaren 1942 företogs av 1:a delegationen inom 1942 års jordbrukskommitté, uttalade kommitténs arbetsutskott, att en kompletterande beräkning rörande slakten av storboskap skulle företagas, i vilken hänsyn toges även till kreaturskapitalets förändringar. Likaså uttalades önskvärdheten av en sådan komplettering av beräkningarna, att ev. förändringar i jordbrukets lagerhållning av egna produkter och inköpta jordbruksförnödenheter bleve beaktade. Sedan i överensstämmelse härmed undersökningar verkställts rörande förändringarna i jordbrukets kreaturskapital och varuförråd, har 1942 års jordbrukskommitté på förslag av kommitténs 1:a

delegation och arbetsutskott beslutat att fr. o. m. detta beräkningstillfälle i inkomst- och kostnadskalkylerna införa även nämnda kapitalförändringar.

Vid utförandet av inkomstberäkningarna för år 1942/43 ha statistiska uppgifter rörande försålda kvantiteter stått till buds endast för tiden t. o. m. december 1942 eller januari 1943. För beräkningen av den totala försäljningen och hemmaförbrukningen under året ha olika metoder fått användas för olika produkter. Kvantiteten vegetabiliska produkter har beräknats med utgångspunkt från skördestatistiken och livsmedelskommissionens försörjningsplaner. För den animaliska produktionen ha prognoser utarbetats med ledning av den t. o. m. december resp. januari redovisade försäljningen samt tillgängliga uppgifter om djurantalet.

Beräkningarna av kostnaderna grunda sig på motsvarande sätt på prisma-material, som omfattar tiden t. o. m. januari 1943. Kostnadsberäkningen för 1942/43 ger sålunda närmast uttryck för kostnaderna vid det prisläge, som varit rådande under första hälften av produktionsåret. Detta innebär, att eventuella prisförändringar på olika produktionsmedel under den återstående delen av året komma att medföra motsvarande förändringar i den beräknade kostnadssumman.

Vid beräkningarna ha de av jordbrukskommitténs arbetsutskott med anledning av den förut nämnda granskningen beslutade ändringarna beaktats, så långt erforderliga utredningar hunnit verkställas. Innebörden av desamma framgår av den följande redogörelsen för de olika inkomst- och kostnads-posterna.

Jordbrukets inkomster.

Brödsäd.

Enligt uppgifter från spannmålsbolaget rörande inköpen av brödspannmål samt rapporterna rörande löneförmalningen ha saluöverskott och löneförmalning av brödsäd under *produktionsåret 1941/42* uppgått till följande kvantiteter:

	Inköp genom lager- hus, aukt. spannmålshandlare m. fl. ton	Kvarnarnas inköp ton	Löne- förmalning ton]	Summa ton
höstvete	130,900	12,000	43,800	186,700
vårvete	73,100	6,600	—	79,700
råg.....	146,500	9,800	36,800	193,100

Beträffande kvarnarnas inköp av vete har antagits, att desamma fördelat sig på höst- och vårvete i samma proportioner som odlarnas försäljning till övriga köpare. Löneförmalningen av vete har antagits i sin helhet bestå av höstvete.

Inköpen av brödsäd från odlare under tiden *september—december 1942* ha enligt uppgifter från spannmålsbolaget uppgått till följande kvantiteter:

	Inköp genom lager- hus, aukt. spannmålshandlare m. fl. ton	Kvarnarnas inköp ton
höstvete.....	146,000	14,000
vårvete	57,000	—
råg	203,000	17,000

Löneförmalningen har under samma tid uppgått till 17,600 ton vete och 14,600 ton råg. Om kvarnarnas inköp av vete antages fördela sig på höst- och vårvete på samma sätt som försäljningarna från odlare till övriga köpare, och om vidare löneförmalningen antages i sin helhet bestå av höstvet, skulle den sammanlagda försäljningen och löneförmalningen under dessa månader ha uppgått till följande kvantiteter:

höstvete	174,000 ton
vårvete	61,000 »
råg	235,000 »

Dessa siffror redovisa emellertid endast försäljning från odlare samt löneförmalning t. o. m. december 1942. Vid ingången av år 1943 kvarlägo förhållandevis betydande kvantiteter spannmål hos odlarna, vilka på grund av den knappa tillgången på lagringsutrymmen erhålla viss ersättning för lagring av spannmålen.

Med hänsyn härtill måste en beräkning av jordbrukets inkomster av brödsäd tills vidare grundas på en uppskattning av skördeutfallet. Enligt statistiska centralbyråns preliminära skördeuppskattning (redovisad i Årsväxten år 1942) erhållas följande kvantiteter:

	Höstvete ton	Vårvete ton	Råg ton
Skörd	280,000	179,000	437,000
Avgår: lagringsförlust 2 %	6,000	4,000	9,000
avrens, 8 % för vete, 10 % för råg utsäde till 157,000 har höstvete, 110,000 har vårvete och 230,000 har råg (222,000 + 8,000)	22,000	14,000	43,000
Återstår: saluöverskott och löneförmalning	33,000	23,000	46,000
	219,000	138,000	339,000

Skörden av brödsäd skulle enligt den nu anförda beräkningen uppgå till sammanlagt 896,000 ton och summan av saluöverskott och löneförmalning till 696,000 ton. Den skördeuppskattning, som tjänat såsom utgångspunkt för kalkylen, bygger på uppgifter om hektarskördarnas storlek. Det är emellertid känt, att dessa f. n. underskatta skördens storlek. En beräkning av skördeutfallet på grundval av de samtidigt (den 15 oktober) meddelade s. k. konditionstalen ger ett väsentligt högre resultat, nämligen

höstvete	288,000 ton
vårvete	195,000 »
råg	482,000 »
summa brödsäd 965,000 »	

Möjligen är dock denna beräkning väl hög. Såvitt nu kan bedömas synes skörden närmast kunna uppskattas till en kvantitet, som ungefär motsvarar genomsnittet av de båda beräkningarna. I samråd med livsmedelskommissionens spannmålssektion har den totala skörden av brödsäd år 1942 därför beräknats till 930,000 ton, enligt följande fördelning:

höstvete	280,000 ton
vårvete	190,000 »
råg	460,000 »

Med utgångspunkt från dessa skördekvantiteter kan summan av saluöverskott och löneförmalning beräknas på följande sätt:

	Höstvete ton	Vårvete ton	Råg ton
Skörd	280,000	190,000	460,000
Avgår: lagringsförlust 2 %	6,000	4,000	9,000
avrens 8 % för vete, 10 % för råg	22,000	15,000	46,000
utsäde	33,000	23,000	46,000
Återstår: saluöverskott och löneförmalning	219,000	148,000	359,000

Denna beräkning får stöd av det förhållandet, att odlarnas försäljningar av spannmål under höstmånaderna trots den sena tröskningen varit förhållandevis stora såsom närmare belyses av följande sammanställning av spannmålsbolagets uppgifter om inköpen september—december 1941 resp. 1942.

	1941 ton	1942 ton
höstvete	96,000	146,000
vårvete	46,000	57,000
råg	108,000	203,000

Mot en försäljning från odlare (exkl. kvarnarnas inköp) av 250,000 ton brödsäd september—december 1941 svarar en kvantitet av 406,000 ton under samma tid 1942. Dessa kvantiteter motsvara 54 resp. 56 procent av den beräknade summan av saluöverskott och löneförmalning under resp. år. Kalkylen innebär sålunda, att trots den förhållandevis sena tröskningen i år en ungefär lika stor del av totalförsäljningen ägt rum under höstmånaderna som fallet var 1941/42.

Saluöverskott och löneförmalning av vete och råg under hela den undersökta perioden framgå av följande sammanställning:

	Vete, 1,000 ton			Därav:		Råg, 1,000 ton		
	Beräknat saluöverskott	Löneförmalning	Summa	Höstvete	Vårvete	Beräknat saluöverskott	Löneförmalning	Summa
1938/39	590	74	664	556	108	172	75	247
1939/40	540	74	614	493	121	139	75	214
1940/41	289	58	347	228	119	126	42	168
1941 42	223	44	267	187	80	156	37	193
1942/43	.	.	367	219	148	.	.	359

Enligt meddelande från Svenska kvarnföreningen ha kvarnarna under den gångna delen av produktionsåret erlagt i genomsnitt följande priser för brödsäden: för höstvete 26.68 kr/dt, för vårvete 28.22 kr/dt samt för råg 25.26 kr/dt. Härifrån bör emellertid dragas dels förmedlingsavgiften till handeln, dels av kvarnarna burna fraktkostnader, av kvarnföreningen beräknade till sammanlagt 0.70 kr/dt. Priser till odlare för brödsäden har sålunda varit för höstvete 25.98 kr/dt, för vårvete 27.52 kr/dt samt för råg 24.56 kr/dt.

I detta sammanhang må nämnas, att avskaffandet av prisortsystemet medfört vissa ekonomiska fördelar för jordbruket år 1942/43 i jämförelse med föregående år. Då det hittills ej varit möjligt att erhålla uppgifter, som äro fullt jämförbara för hela undersökningsperioden, har emellertid något be-
lopp härför ej upptagits.

Vid beräkningen av inkomsterna av brödsäd under basåret ha de förut begagnade, på noteringarna grundade prisuppgifterna ersatts med de uppgifter, som erhållits vid en av jordbrukskommitténs första delegation företagen specialundersökning.

Korn.

För år 1941/42 uppgingo de av spannmålsbolaget och kvarnarna redovisade inköpen av korn för förmalnings- och bryggeriändamål till 68,000 ton. Härtill kom husbehovsförmalningen av korn i Norrland, vilken uppskattats till 25,000 ton. Den i inkomstkalkylen för detta år upptagna kvantiteten korn uppgår sålunda till 93,000 ton.

År 1942 uppgick skörden av korn enligt Årsväxten år 1942 till 222,000 ton, därav 154,000 ton inom Svea- och Götaland samt 68,000 ton i Norrland. (Enligt konditionstalen skulle skörden stiga till 228,000 ton.) Till direkt förbrukning och industriella ändamål beräknas för konsumtionsåret 1942/43 följande kvantiteter komma att erhållas:

till framställning av kornmjöl och korngryn	25,000 ton
inblandning i mjöl (inkl. reserv)	75,000 »
bryggeriändamål	20,000 »
Summa 120,000 ton.	

Denna kvantitet motsvarar vad som återstår av kornskörden i Svea- och Götaland, sedan från densamma dragits utsäde (c:a 16,000 ton) samt slösad, avrens och lagringsförluster, uppskattade till sammanlagt c:a 12 procent av skörden eller 18,000 ton.

Till den angivna kvantiteten för saluöverskottet av korn i Svea- och Götaland bör läggas husbehovsförmalningen av korn i Norrland, vilken liksom tidigare torde kunna uppskattas till 25,000 ton. Den sammanlagda i inkomstkalkylen för år 1942/43 redovisade kvantiteten uppgår sålunda till 145,000 ton.

För hela den tid inkomstberäkningarna omfatta redovisas följande kvantiteter:

	1938— 1939	1939— 1940	1940— 1941	1941— 1942	1942— 1943
	1, 0 0 0 t o n				
Till framställning av kornmjöl och korngryn (inkl. husbehovsförmalning i Norrland) ..	45	45	40	37	50
Till inblandning i brödsäd (inkl. reserv) ..	—	—	—	45	75
Till bryggerier och brännerier	51	45	34	11	20
Summa	96	90	74	93	145

Livsmedelskommissionen har för 1942/43 fastställt ett pris av 23 kr/dt. Enligt en inom Svenska kvarnföreningen utförd undersökning synas emellertid jordbrukarna på grund av spannmålens vattenhalt ej ha utfått ett högre genomsnittspris än 22.83 kr/dt.

Areal tillägg.

Under år 1941/42 har arealtillägg utgått med 60 kr/hektar för höstvet och 45 kr/hektar för höstråg, dock med sammanlagt högst 800 kronor per brukningsdel. I prop. 319/1942, bilaga 2, beräknades arealtilläggen komma att uppgå till 21.5 milj. kronor. Det utdelade beloppet har emellertid stannat vid 19.9 milj. kronor.

Till de för år 1942/43 fastställda priserna på vårvete och korn ha kommit de odlingspremier, som enligt beslut av Kungl. Maj:t utgått för dessa grödor. Odlingspremierna ha utgått för korn med 50 kr/hektar inom de områden, där utfodringsförbud å korn stadgats, och för vårvete med 40 kr/hektar. Summan av dessa odlingspremier kan nu beräknas till 7.0 milj. kronor.

Havre, hö och halm.

I enlighet med principen att beräkningarna skola avse inkomsterna för jordbruket betraktat som ett enhetligt företag, varav följer att den inre omsättningen inom näringsgrenen icke medtages i beräkningarna, upptagas av havre, hö och halm endast de kvantiteter, som beräknats bliva försålda till köpare utanför jordbruket. Beräkningarna under denna rubrik avse sålunda havre till grynformalning samt havre, hö och halm till armén, åkerier och skogskörslor. Sistnämnda post införes i avvaktan på resultatet av den utredning rörande jordbrukarnas samtliga inkomster av skogskörslor, som på jordbrukskommitténs uppdrag utföres av särskilda sakkunniga. Under innevarande år beräknas vidare en viss upplagring av havre komma att äga rum hos spannmålsbolaget. Värdet av densamma uppföres bland jordbrukets inkomster. I den mån denna havre framdeles kommer att försälgas till jordbrukarna, får den härvid uppkommande kostnaden införes i beräkningarna.

Enligt meddelande från livsmedelskommissionens spannmålssektion kommer under år 1942/43 75,000 ton havre att disponeras för framställning av havregryn.

Rörande försäljningen av havre, hö och halm till armén och åkerier samt åtgången av dessa fodermedel vid skogskörslor ha uppgifter lämnats av livsmedelskommissionens spannmålssektion. Vid dessa beräkningar har hänsyn även tagits till förbrukningen av fodercellulosa. Kvantiteterna redovisas i följande sammanställning:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
<i>Havre, ton:</i>					
Förmalning.....	40,000	43,000	25,000	45,000	75,000
Armén.....	25,000	45,000	40,000	30,000	30,000
Åkerier.....	15,000	20,000	10,000	10,000	15,000
Skogskörslor.....	50,000	50,000	35,000	25,000	30,000
Upplagring hos spannmålsbolaget.....	—	—	—	—	30,000
Summa	130,000	158,000	110,000	110,000	180,000
<i>Hö, ton:</i>					
Armén.....	10,000	60,000	45,000	20,000	20,000
Åkerier.....	20,000	20,000	15,000	10,000	15,000
Skogskörslor.....	40,000	50,000	45,000	30,000	60,000
Summa	70,000	130,000	105,000	60,000	95,000
<i>Halm, ton:</i>					
Armén.....	10,000	100,000	85,000	15,000	30,000
Åkerier.....	10,000	10,000	10,000	5,000	10,000
Skogskörslor.....	20,000	30,000	20,000	15,000	20,000
Summa	40,000	140,000	115,000	35,000	60,000

Priset på *havre* har av livsmedelskommissionen fastställts till 19 kr/dt för vithavre och 18.50 kr/dt för svarthavre. I beräkningarna har ett enkelt medeltal av dessa priser — 18.75 kr/dt — använts.

Priset på *hø* har av livsmedelskommissionen fastställts till 12 kr/dt för vallhö och 10 kr/dt för grönfoderhö. Härvid avses med järntråd bunden, pressad vara av fullgod beskaffenhet. För opressad eller löspressad vara skall priset vara minst en krona lägre per deciton, varjämte prisavdrag skall verkställas för hø, som är sent skördat eller mindre väl bärgat. Med hänsyn till høets fördelning på olika kvalitetsklasser har priset i samråd med livsmedelskommissionens spannmålssektion beräknats till 10.50 kr/dt.

För *halm* ha följande priser gällt:

råg- och vete halm	4 kr/dt
korn- och blandsä dshalm	5 »
havrehalm	6 »
trindsä dshalm	7 »
frøhalm av vallvä xter	7 »

Även dessa priser avse med järntråd bunden, pressad vara. För opressad eller löspressad vara skall priset var minst en krona lägre per deciton, varjämte prisavdrag skall verkställas för mindre väl bärgad vara. Med hänsyn härtill har priset i samråd med livsmedelskommissionens spannmålssektion beräknats till 3.75 kr/dt.

Leveranspremie för fodersäd.

Under 1941/42 utgick för sådan spannmål av korn, havre och¹ blandsäd av 1941 års skörd, som före den 15 december 1941 levererades till Svenska spannmålsbolaget, auktoriserad spannmålshandlare eller utsädeshandlare eller till kvarn, en leveranspremie av 1 kr/dt. Det för detta ändamål utbetalade beloppet uppgår till 2.4 milj. kronor.

Ärter.

Vid beräkningen av kvantiteten matärter har man tidigare utgått från det antagandet, att av den totala ärtskörden två tredjedelar utgjorts av matärter och en tredjedel av foderärter. Denna fördelning grundade sig på resultatet av beslagsinventeringen på hösten 1939. Numera föreligga emellertid för såväl 1941 som 1942 särskilda uppgifter rörande arealen av dels matärter, dels foderärter, genom vilka för dessa år en direkt beräkning av kvantiteten matärter möjliggjorts. Kalkylerna framgå av följande sammanställning:

	År 1941/42	År 1942/43
Areal matärter	20,587 hektar	24,800 hektar
Skörd per hektar	1,170 kg	1,490 kg
Totalskörd	24,100 ton	36,950 ton
Avgår: lagringsförlust	240 »	370 »
10 % avrens	2,400 »	3,700 »
Kvarstår	21,460 »	32,880 »
Utsä d e t. 24,800 hektar med 225 kg/har ..	5,580 »	5,580 »
Ä r terstår till konsumtion	15,880 »	27,300 »

I inkomstberäkningarna avrundas kvantiteterna till 16,000 resp. 27,000 ton.

Till jämförelse må nämnas, att de av Svenska spannmålsbolaget redovisade inköpen av ärter från odlare under tiden $\frac{1}{7}$ 1941— $\frac{31}{8}$ 1942 uppgingo till en kvantitet av 11,300 ton, vilken så gott som helt torde vara att hänföra

till produktionsåret 1941/42. För tiden september 1942—januari 1943 redovisas inköp av c:a 23,000 ton. Hela saluöverskottet av matärter 1942/43 beräknas av livsmedelskommissionens spannmålssektion komma att uppgå till 25,000 ton.

Vid bedömandet av de anförda kvantiteterna bör beaktas, att matärter och matbönor få till en myckenhet av högst 10 kilogram per hushållsmedlem användas för tillgodoseendet av husbehovet hos odlare eller den som av honom åtnjuter kost, födoråd eller liknande förmån. Likaså få inom ramen av gällande anställningsavtal ärter och bönor tillhandahållas statare eller därmed jämförliga, hos odlaren anställda personer till en kvantitet av 10 kilogram per hushållsmedlem eller den högre kvantitet, vartill mottagaren enligt gällande kollektivavtal kan vara berättigad.

Priset har av livsmedelskommissionen fastställts till 45 kr/dt för gula och 50 kr/dt för gröna matärter. I samråd med livsmedelskommissionens spannmålssektion har medelpriset beräknats till 46 kr/dt.

Oljeväxter.

Svenska spannmålsbolaget har meddelat dels en beräkning över av bolaget mottagna kvantiteter oljeväxtfrö av 1941 års skörd, dels en preliminär uppskattning av 1942 års skörd av oljeväxtfrö.

	Skörd ton	Värde milj. kronor
1941 års skörd:		
Rapsfrö	1,375	1.520
Vitsenapsfrö	6,244	6.484
Vallmofrö	469	0.566
Linfrö	904	0.888
Hampfrö	20	0.028
Sojabönor och solrosfrö	29	0.045
	9,041	9.531
1942 års skörd:		
Rapsfrö	3,000	2.950
Vitsenapsfrö	19,500	14.965
Vallmöfrö	550	0.714
Linfrö	2,000	2.081
Solrosfrö	30	0.032
Sojabönor	20	0.031
	25,100	20.773

Från de sålunda beräknade inkomstbeloppen avgå kostnader för utsäde med 0.350 resp. 1.126 milj. kronor. I sammandragstabellen införes sålunda denna inkomstpost med 9.2 milj. kronor för år 1941/42 och 19.6 milj. kronor för år 1942/43.

Spånadsväxter.

Från lin- och hampodlareföreningarna samt AB Svensk hampberedning ha uppgifter erhållits rörande det beräknade utbytet av lin- och hampodlingarna. Siffrorna äro med nödvändighet osäkra, enär leveranserna av spånadsväxterna till beredningsverken vid undersökningens utförande ännu voro långt ifrån avslutade. Med ledning av uppgifter rörande areal, beräknad avkastning per hektar av halm och frö samt priserna har inkomsten av spånadsväxter beräknats till 2.9 milj. kronor, därav 2.4 milj. kronor för lin och 0.5 milj. kronor för hampa.

Matpotatis.

I bilaga 2 till prop. 319/1942 beräknades förbrukningen av matpotatis under åren 1938/39—1941/42 till följande kvantiteter:

1938/39		750,000	ton
1939/40		750,000	»
1940/41		800,000	»
1941/42		925,000	»

Härvid bortsågs från den del av potatisförbrukningen, som tillgodoses genom odlingar utanför jordbruket, vilken för basåret uppskattades till en kvantitet av 30,000 ton. — Med hänsyn till att potatisförbrukningen inom landsbygdshushåll enligt socialstyrelsens konsumtionsundersökningar visade sig ha stigit mera än tidigare antagits höjdes kvantiteten för år 1941/42 i samband med utarbetandet av förkalkylen för år 1942/43 till 975,000 ton, varjämte därutöver tillades 30,000 ton till bagerier, charkuterifabriker m. m. För sistnämnda ändamål räknades samtidigt med en förbrukning av 5,000 ton åren 1938/39 och 1939/40 samt 10,000 ton år 1940/41.

För en beräkning av potatiskonsumtionens förändringar under krigsåren ge socialstyrelsens fortlöpande undersökningar av förbrukningen av vissa livsmedel inom dels konsumenthushåll, dels småbrukare- och lantarbetarehushåll vissa utgångspunkter. För tiden september 1941 till augusti 1942 erhållas följande kvantiteter (kg per person och 14-dagarsperiod)¹:

Konsument- hushåll	Småbrukar- hushåll	Lantarbetar- hushåll
4.88	5.88	7.10

Emellertid omfattar gruppen »konsumenthushåll» blott hushåll i städer och industriorter. Siffran kan därför icke utan vidare användas för potatisförbrukningen i konsumenthushåll på den egentliga landsbygden. Socialstyrelsens levnadskostnadsundersökning för år 1933 har visat att potatiskonsumtionen är större i de mindre orterna. Än större kan konsumtionen antagas vara på den egentliga landsbygden, där även den egna potatisproduktionen torde ha långt större omfattning än i städerna. I själva verket kan man förmoda, att större delen av de 30,000 ton, som enligt tidigare beräkningar antogos odlade utanför jordbruket under basåret, produceras av landsbygdshushållen. Det har därför antagits, att icke-producenternas potatisförbrukning på landsbygden ligger mitt emellan tätorts- och jordbrukarehushållens förbrukningssiffror (5.35 kg per person och 14-dagarsperiod). Årsförbrukningen blir med utgångspunkt från dessa antaganden följande (kg):

Konsumenthushåll		Småbrukar- hushåll	Lantarbetar- hushåll
I städer och industriorter	På lands- bygden		
126.9	139.1	152.9	184.6

Antalet konsumenter i dessa kategorier kan uppskattas med ledning av folkräkningens uppgifter.

	År 1930
Jordbruksbefolkningen	2,346,000 personer
därav: jordbruks- och trädgårdsarbetare	325,000 »
Befolkningen utanför jordbruket	3,796,000 »

Summa 6,142,000 personer.

¹ Enkla medeltal av kvartalsuppgifterna.

Totalbefolkningen har till år 1941 stigit till 6,405,000 personer. Det kan antagas, att hela stegringen kommit den icke-jordbrukande befolkningen till del samt att befolkningen inom jordbruket sedan folkräkningstillfället nedgått till 2.1 milj. personer. Nedgången antages ha fördelat sig jämnt för jordbruksarbetare och den övriga jordbruksbefolkningen.

En uppdelning av konsumenthushållen på städer och övriga tätorter å ena sidan samt den egentliga landsbygden å andra sidan kan erhållas ur 1940 års folkräkning. Antalet personer inom olika kategorier skulle sålunda fördela sig på följande sätt:

1. Städer och övriga tätorter	3.6 milj.
2. Icke jordbrukande befolkning utanför tätorter	0.7 »
3. Befolkning i jordbruk med binärningar utom lantarbetare	1.8 »
4. Lantarbetare	0.3 »

Summa 6.4 milj.

En multiplikation med den ovan kalkylerade per capita-konsumtionen av potatis ger följande resultat:

Grupp 1.....	456,800 ton
» 2.....	97,400 »
» 3.....	275,200 »
» 4.....	55,400 »

Totalt 884,800 ton

Den sammanlagda hushållsförbrukningen av potatis skulle enligt denna beräkning uppgå till 885,000 ton. Härtill bör läggas det svinn, som uppkommer inom handeln och i hushållen. Beräknas detta till 5 procent av den ursprungliga kvantiteten, erhålles 45,000 ton. Potatisförbrukningen inom bagerier, charkuterifabriker m. m. under produktionsåret 1941/42 har uppskattats till 30,000 ton. Den totala potatiskonsumtionen under nämnda år kan sålunda beräknas till 960,000 ton. Härifrån bör avdrag göras för den kvantitet, som härrör från odlingar utanför jordbruket. För år 1938/39 har denna uppskattats till 30,000 ton och år 1941/42 torde densamma ha stigit något, uppskattningsvis till 40,000 ton. Saluöverskottet och hemmaförbrukningen av inom jordbruket odlad potatis skulle enligt dessa beräkningar år 1941/42 ha uppgått till 920,000 ton. Sannolikt är dock denna siffra väl låg i jämförelse med den för basåret beräknade kvantiteten. För de tre första kvartalen 1942 redovisa konsumtionsundersökningarna en ökning av potatisförbrukningen med i genomsnitt c:a 40 procent, jämfört med samma tid 1940. Accepteras siffran 920,000 ton för 1941/42 skulle däremot stegringen från 1938/39 stanna vid 23 procent. Med hänsyn härtill framstår en förbrukning av 975,000 ton under år 1941/42 såsom sannolikare i förhållande till den för basåret beräknade kvantiteten.

Under år 1942/43 torde en fortsatt stegring av potatisförbrukningen komma att äga rum. För fjärde kvartalet 1942 redovisas i socialstyrelsens konsumtionsundersökning för städer och industriorter en förbrukning, som med nära 14 procent överstiger förbrukningen samma kvartal 1941. Jämföres däremot den för fjärde kvartalet 1942 redovisade konsumtionen med konsumtionen under andra och tredje kvartalen samma år, framträder en viss minskning, såsom framgår av följande sammanställning:

		1:a kvart.	2:a kvart.	3:e kvart.	4:e kvart.
1940	Kilogram per person.....	3.56	3.45	3.44	3.72
	Index	100	100	100	100
1941	Kilogram per person.....	3.74	3.89	3.87	4.31
	Index	105	113	113	116
1942	Kilogram per person.....	4.56	5.33	4.91	4.90
	Index	128	154	143	132

Tages hänsyn härtill torde stegringen av potatisförbrukningen under år 1942/43 i jämförelse med 1941/42 ej kunna beräknas högre än till 10 procent. Odlingarna på under året tillkomna kolonilotter torde kunna beräknas till c:a 20,000 ton. Utifrån dessa överväganden synes kvantiteten 1,050,000 ton vara mest sannolik.

I syfte att erhålla en noggrannare beräkning av det genomsnittliga priset på potatis under de undersökta åren har livsmedelskommissionens statistiska byrå på jordbrukskommitténs anmodan företagit en representativ undersökning av potatisförsäljningens fördelning på olika månader under åren 1940/41 och 1941/42. Resultatet av denna undersökning, till vilken uppgifter erhållits från c:a 12,000 jordbrukare, framgår av följande sammanställning:

Procentuell fördelning av kvantiteten försäld matpotatis.

	1940/41	1941/42
September—december	35.6	34.4
Januari—mars	24.3	24.3
April—juni	31.5	33.7
Juli—augusti.....	8.6	7.6
Summa för produktionsåret	100.0	100.0

Sammanvägas de av Lantbruksförbundet beräknade producentpriserna å matpotatis (Stockholmsnoteringen med avdrag för mellanhandsmarginal samt kostnader för frakter och säckar) med de anförda uppgifterna om försäljningens fördelning på olika delar av året, erhållas följande medelpriser (öre/kg):

1938/39	1939/40	1940/41	1941/42
5.72	10.08	8.62	16.12

Den beräknade procentuella fördelningen av 1940/41 års potatisförsäljning har härvid begagnats även för åren 1938/39—1940/41.

För år 1942/43 har priset med utgångspunkt från Stockholmsnoteringen beräknats till i genomsnitt 11.75 öre/kg.

Fabrikspotatis.

Förbrukningen under år 1941/42, som i bilaga 2 till prop. 319/1942 beräknades till 206,000 ton, har stannat vid 202,000 ton.

Enligt meddelande från livsmedelskommissionens produktionsavdelning torde under 1942/43 150,000 ton potatis komma att tagas i anspråk för industriella ändamål. Hittills ha licenser utfärdats för följande kvantiteter:

22,500 ton stärkelse, motsvarande 126,000 ton potatis,
samt 4,500 ton flingor, motsvarande 21,600 ton potatis.

Härtill kunna komma ytterligare vissa mindre kvantiteter, varför totalkvantiteten avrundats till 150,000 ton.

Priset beräknas enligt följande:

	Öre per stärkelse- procent och hektoliter	Stärkelse- halt procent	Kronor per hektoliter	Kronor per dt
— ³¹ / ₁₀	28	18	5.04	7.20
¹ / ₁₁ — ³¹ / ₁₂	29	18	5.22	7.46
¹ / ₁ — ³¹ / ₁	30	17.5	5.25	7.50
¹ / ₂ —	31	17	5.27	7.53

Enligt meddelande från produktionsavdelningen har avverkningen av fabrikspotatis t. o. m. december månad haft följande omfattning:

— ³¹ / ₁₀	577,345 hektoliter = 40,414 ton
¹ / ₁₁ — ³⁰ / ₁₁	552,248 » = 38,657 »
¹ / ₁₂ — ³¹ / ₁₂	396,664 » = 27,766 »

Av återstående licenser beräknas den större delen ha utnyttjats under januari månad. Med ledning av dessa uppgifter (obetydligt avrundade) har inkomstberäkningen företagits på följande sätt:

	1,000 ton	kr/dt	1,000 kronor
— ³¹ / ₁₀	40	7.20	2,880
¹ / ₁₁ — ³¹ / ₁₂	65	7.46	4,849
¹ / ₁ — ³¹ / ₁	30	7.50	2,250
¹ / ₂ —	15	7.53	1,130
			<u>11,109</u>

Sockerbetor.

Skörden av sockerbetor år 1942 uppgick enligt meddelande från Svenska Sockerfabriks AB till 1,734,649 ton. Den genomsnittliga sockerhalten beräknas till 16.89 procent.

Priset på sockerbetor har varit 4.50 kr. per deciton för betor med 16 procent sockerhalt och med ett tillägg av ¹/₁₆₀ av grundpriset eller 2.8125 öre för varje tiondels procent ökning i sockerhalten. Med den nyss angivna medelsockerhalten kommer priset att uppgå till 4.75 kr. per deciton. Jordbrukets inkomster av sockerbetor blir följaktligen 82.4 milj. kr.

Mjölk.

Genom SMR:s statistik över invägningen vid mejerierna, försäljningen av konsumtionsmjölk och grädde (omräknad till oskummad mjölk) samt användningen av mjölk till produktberedning är den del av mjölkproduktionen, som omsättes genom mejerierna, väl känd. Sedan försäljningen av lantsmör lagts under mejerierna, föreligger statistik även över denna. Användningen av mjölk inom producenthushållen, tillverkningen av lantsmör och lantost för egen förbrukning samt försäljningen av mjölk direkt från producenter till konsumenter och till mjölkhandel ha däremot måst uppskattas. Till ledning för dessa uppskattningar ha tjänat dels statistiken över antalet mejerileverantörer och av SMR utförda undersökningar rörande de nyttillkomna mejerileverantörernas mjölkleveranser, dels vissa undersökningar rörande den totala mjölkproduktionens omfattning och mjölkens fördelning på olika användningssätt. Resultaten av en dylik undersökning, avseende år 1937/38, vilken utförts inom 1938 års jordbruksutredning, har lagts till grund för beräkningen av direktförsäljningen och hemmaförbrukningen av konsumtions-

mjölk samt mjölkåtgången för lantsmör och lantost under basåret. Av en motsvarande undersökning för år 1941/42, som på uppdrag av 1942 års jordbrukskommitté företagits av livsmedelskommissionens statistiska byrå, föreliggande hittills endast vissa preliminära resultat, vilka emellertid i viss utsträckning kunnat tjäna till ledning för de i det följande framlagda beräkningarna.

Omsättningen av mjölk vid mejerierna har under åren 1938/39—1941/42 varit av följande omfattning:

	1938/39 1,000 ton	1939/40 1,000 ton	1940/41 1,000 ton	1941/42 1,000 ton
Konsumtionsmjölk (inklusive till mjölk omräknad grädde)	794	815	716	757
Produktmjölk	2,335	2,297	2,030	1,767
Summa	3,129	3,112	2,746	2,524

Vid bedömande av dessa siffror har man att taga hänsyn till den ökning av antalet mejerileverantörer, som ägt rum. Månadsuppgifter rörande antalet mejerileverantörer föreliggande först fr. o. m. juli 1939. För tidigare år föreliggande endast uppgifter om det totala antal leverantörer, som vid något tillfälle under året levererat mjölk till mejeri. Sistnämnda antal utgör för år 1938 195,923 och för år 1940 208,734. Månadssiffrorna fr. o. m. konsumtionsåret 1939/40 återgivas i tabellen här nedan. Den ökning av antalet leverantörer, som framgår av dessa siffror, måste i och för sig ha medfört en icke obetydlig nedgång i kvantiteten utanför mejeri försäld k-mjölk och tillverkningen av lantsmör och lantost. Likaså har uppenbarligen kvantiteten fodermjölk minskat, enär uppfödningen av gödkalv till mycket stor del sker hos producenter, som icke leverera mjölk till mejeri. Däremot torde det icke finnas anledning att antaga, att producenternas hushållsbrukning av konsumtionsmjölk nämnvärt påverkats av anslutningen till mejeri.

Antal mjölkleverantörer.

Månad	1939/40	1940/41	Ökning från föreg. år	1941/42	Ökning från föreg. år	1942/43	Ökning från föreg. år
September	207,859	214,106	6,247	226,759	12,653	234,753	7,994
Oktober	207,406	213,616	6,210	226,664	13,048	233,183	6,519
November	206,065	210,927	4,862	223,543	12,616	230,620	7,077
December	204,607	209,552	4,945	223,058	13,506	227,691	4,633
Januari	204,544	210,156	5,612	223,526	13,370		
Februari	203,629	210,294	6,665	221,665	11,371		
Mars	205,269	214,038	8,769	222,914	8,876		
April	205,294	214,546	9,252	223,295	8,749		
Maj	207,233	218,374	11,141	226,916	8,542		
Juni	211,557	223,801	12,244	232,069	8,268		
Juli	212,589	225,029	12,440	233,562	8,533		
Augusti	213,211	225,272	12,061	234,283	9,011		

I tidigare inkomstundersökningar (se prop. 319/1942, bilaga 2) beräknades nyssnämnda poster på följande sätt:

	1938/39 1,000 ton	1939/40 1,000 ton	1940/41 1,000 ton	1941/42 1,000 ton
Hemmaförbrukning av k-mjölk	510	505	500	495
K-mjölk försäld utanför mejeri	260	240	205	135
Lantsmörmjölk	412	372	325	268
Fodermjölk	374	350	305	245

Bortsett från beräkningen av fodermjölken, som grundade sig på uppgifter om djurantalet och en uppskattning av åtgången av oskummad mjölk per djur (kalvar och smågrisar), användes härvid som utgångspunkt följande *preliminära* resultat från jordbruksutredningens förut nämnda undersökning rörande mjölkproduktionens omfattning och mjölkens fördelning år 1937/38.

Hemmaförbrukning av k-mjölk	515,000 ton
K-mjölk försåld utanför mejeri	280,000 »
Lantsmörmjölk	460,000 »

Den nämnda kvantiteten utanför mejeri försåld k-mjölk utgjordes av 145,000 ton, som enligt SMR:s statistik försålts inom mjölkregleringen men utanför mejeri, samt en beräknad kvantitet av 135,000 ton, som försålts utanför mjölkregleringen. Kvantiteten lantsmörmjölk motsvaras av en beräknad kvantitet lantsmör av 18,400 ton.

Enligt nu föreliggande definitiva resultat av den nämnda undersökningen, vilken grundade sig på uppgifter från c:a 17,700 jordbruk inom olika storleksklasser och olika delar av landet, har emellertid mjölkproduktionen under tiden $\frac{1}{7}$ 1937— $\frac{30}{6}$ 1938 fördelat sig på följande sätt:

	1,000 ton
Levererat till mejeri	3,021
Sålt till mjölkhandel och konsumenter	251
Förbrukat i hushållet och utlämnat till födoråd och stat	544
Utfodrat	304
Använt till smör och ostberedning	477

Summa oskummad mjölk 4,597.

Av dessa siffror kan uppgiften om leveranserna till mejeri kontrolleras. Enligt SMR:s statistik uppgingo dessa under ifrågavarande tid till 2,973,000 ton. Den av jordbruksutredningen beräknade siffran överstiger sålunda den verkliga med 1,6 procent, vilket torde få anses vara en god överensstämmelse. En viss övervärdering av mejerileveranserna var i själva verket att vänta, dels på grund av att mejerileverantörerna voro något överrepresenterade i materialet, dels emedan detta i stort sett torde representera något gynnsammare produktionsförhållanden än genomsnittsjordbruket. Med hänsyn till att den beträffande mejerileveranserna konstaterade avviken från den verkliga siffran är så pass obetydlig, har något försök till en — under alla förhållanden osäker — justering av övriga siffror ej ansetts påkallat. De följande beräkningarna utgå sålunda från jordbruksutredningens nyss nämnda resultat för 1937/38.

Vid tidigare inkomstberäkningar (prop. 319/1942, bilaga 2) beräknades kvantiteten utanför mejerier försåld konsumtionsmjölk på grund av ökningen i antalet mejerileverantörer sjunka med c:a 20,000 ton per år under 1938/39 och 1939/40. Med hänsyn till den fortsatta stegringen i leverantörsantalet under år 1940/41 samt till den samtidiga nedgången i den totala mjölkproduktionen räknade man för nämnda år med en nedgång av 35,000 ton. För 1941/42 antogs preliminärt en minskning av 70,000 ton. Hemmaförbrukningen av konsumtionsmjölk per individ antogs vara konstant, och totalkvantiteten reducerades sålunda med c:a 1 procent om året, motsvarande den beräknade minskningen av folkmängden inom jordbruk med binärningar. Förändringarna i lantsmörsproduktionen uppskattades med ledning av den

fr. o. m. 1941 kända försäljningen av lantsmör samt uppgifter om jordbrukarnas återtagning av mejerismör och en uppskattning av deras förbrukning av margarin. De vid dessa kalkyler med utgångspunkt i de förut anförda preliminära uppgifterna för år 1937/38 erhållna resultaten kunna sammanfattas på följande sätt (jfr prop. 319/1942):

	1938/39 1,000 ton	1939/40 1,000 ton	1940/41 1,000 ton	1941/42 1,000 ton
Hemmaförbrukning av k-mjölk.....	510	505	500	495
K-mjölk försäld utanför mejeri.....	260	240	205	135
Lantsmörmjölk	412	372	325	268

Som tidigare nämnts har nu livsmedelskommissionens statistiska byrå på uppdrag av 1942 års jordbrukskommitté företagit en undersökning av mjölkproduktionens omfattning och mjölkens fördelning på olika användningssätt under tiden $\frac{1}{7}$ 1941— $\frac{30}{6}$ 1942. Till densamma ha uppgifter infordrats från samma jordbrukare, som lämnade uppgifter till 1938 års jordbruksutrednings förut refererade undersökning. För den preliminära bearbetning av materialet, som hittills föreligger, ha emellertid endast uppgifter från 11,619 jordbrukare stått till förfogande. De vid denna bearbetning erhållna resultaten framgå av följande sammanställning:

	1,000 ton	Minskning sedan 1937/38 i procent
Levererat till mejeri	2,779	— 8.0
Sålt till mjölkhandel och konsumenter	208	— 17.1
Förbrukat i hushållet och utlämnat till födoråd och stat	516	— 5.1
Utfodrat	183	— 39.8
Använt till smör- och ostberedning.....	143	— 70.0

Redan den mindre tillslutningen till denna undersökning ger anledning att förmoda, att densamma är mindre representativ än den motsvarande tidigare undersökningen. Den erhållna siffran för leveranserna till mejeri visar också otvetydigt, att resultatet vid denna undersökning blivit mindre rättvisande. Densamma överstiger nämligen med icke mindre än 10.6 procent den verkliga mjölkinvägningen vid mejerierna under undersökningsperioden. Sammanställes den vid nu ifrågavarande undersökning beräknade mjölkinvägningen med motsvarande siffra enligt undersökningen för 1937/38, erhålles en nedgång i invägningarna med endast 8.0 procent, under det att densamma i verkligheten uppgått till 15.5 procent, d. v. s. nära det dubbla. Orsaken till denna missvisning torde vara, att vid den skedda sammankrympningen av materialet mejerileverantörerna kommit att bli i betydande grad överrepresenterade. Vad en dylik förskjutning i verkligheten betytt kan endast belysas genom en fortsatt bearbetning i samband med en uppdelning av de inkomna uppgifterna på mejerileverantörer och övriga, vilken ännu icke medhunnits.

Av de övriga posterna synes den redovisade nedgången i direktförsäljningen av konsumtionsmjölk vara alltför liten med hänsyn till den överflyttning av denna försäljning till mejerierna, som ägt rum bl. a. i samband med standardiseringen. Å andra sidan torde överrepresentationen av mejerileverantörer medföra, att kvantiteterna fodermjölk och mjölk till smör- och ostberedning ha blivit för lågt beräknade.

Med hänsyn till vad som nu anförts ha de vid undersökningen erhållna resultaten icke ansetts kunna direkt läggas till grund för en beräkning av mjölkproduktionen. Sannolikt tyda de dock på att direktförsäljningen av konsumtionsmjölk år 1941/42 i tidigare inkomstundersökningar varit för lågt beräknad, under det att motsatsen gäller beträffande kvantiteten lant-smörmjölk.

Beträffande åren 1938/39—1940/41 har minskningen i direktförsäljningen av konsumtionsmjölk samt lantsmörmjölken tidigare beräknats på följande sätt (prop. 319/1942, bilaga 2):

	Utanför mejeri försäld k-mjölk 1,000 ton	Lantsmör- mjölk 1,000 ton	Summa 1,000 ton
1937/38—1938/39	20	48	68
1938/39—1939/40	20	40	60
1939/40—1940/41	35	47	82

Sedan dessa kalkyler utfördes torde icke något nytt material ha framkommit, som ger anledning att ändra beräkningen av den sammanlagda nedgången i dessa båda poster. Såsom tidigare framhållits, synes däremot nedgången i direktförsäljningen ha något överskattats, medan motsatsen gäller beträffande lantsmörmjölken.

För år 1941/42 har tidigare direktförsäljningen av konsumtionsmjölk beräknats till 135,000 och kvantiteten lantsmörmjölk till 268,000 ton, vilket innebär en nedgång i förhållande till de för 1940/41 beräknade kvantiteterna med sammanlagt 127,000 ton. Härvid har räknats dels med att nytillkomna mejerileverantörer under 1941/42 skulle tillföra mejerierna 70,000 ton mjölk, dels med nedgången i den totala mjölkproduktionen. Senare undersökningar göra det emellertid sannolikt, att nedgången i verkligheten varit något mindre.

De nytillkomna mejerileverantörernas leveranser ha av SMR undersökts för månaderna januari, maj och juli 1942. Resultatet av dessa undersökningar framgår av följande sammanställning:

	1. Medelinväg- ning för samtliga leverantörer	2. Invägning per nyan- sluten leve- rantör	3. Kol. 2 i % av kol. 1	4. Nyanslutna leverantörers andel i den totala inväg- ningen, %
Januari	839	494	58.8	2.6
Maj	976	529	54.2	2.5
Juli	1,113	621	55.7	2.5

Samtidigt med mjölkstandardiseringens ikraftträdande den 21 november 1941 infördes förbud mot försäljning av oskummad mjölk till konsument, där standardiserad mjölk finnes att tillgå inom ett avstånd av c:a 1,000 meter. I samband härmed har tydligen skett en nyanslutning till mejerierna av relativt stora leverantörer, varigenom leveransen per nyansluten leverantör stigit. Med utgångspunkt härifrån torde följande arbetshypotes kunna uppställas beträffande de nyanslutna leverantörernas andel i de totala mjölkleveranserna 1941/42:

	Antal nytillkomna leverantörer	Medelinvägning för samtliga leverantörer kg	Invägning per nytillkommen leverantör i % av medelinvägningen	Leverans per nytillkommen leverantör kg	Total leverans från nytillkomna leverantörer ton
1941, september	12,653	1,026	(50)	513	6,491
oktober	13,048	910	(50)	455	5,937
november	12,616	759	(55)	417	5,261
december	13,506	827	(59)	488	6,591
1942, januari	13,370	839	58.8	493	6,591
februari	11,371	762	(58)	442	5,026
mars	8,876	823	(56)	461	4,092
april	8,749	876	(55)	482	4,217
maj	8,542	976	54.2	529	4,519
juni	8,268	1,112	(55)	612	5,060
juli	8,533	1,113	55.7	620	5,290
augusti	9,011	1,090	(55)	600	5,407
Summa					64,482

Enligt denna kalkyl skulle mjölkinvägningen från nytillkomna leverantörer år 1941/42 ha uppgått till c:a 65,000 ton. Minskas den totala invägningen — 2,524,000 ton — med denna kvantitet återstår 2,459,000 ton. År 1940/41 uppgick mjölkinvägningen till 2,746,000 ton. Frånräknas leveranserna från de under 1941/42 nytillkomna leverantörerna, uppgår sålunda minskningen i invägningen sistnämnda år till 287,000 ton eller 10.5 procent. Under förutsättning att de icke mejerianslutna producenterna fått vidkännas en lika stor procentuell minskning i kvantiteten mjölk till avsalu och lantsmörtillverkning som nedgången i de äldre leverantörernas invägning kan följande kalkyl göras:

1940/41

K-mjölk försald utanför mejerier samt lantsmörmjölk 518,000 ton

1941/42

Nedgång på grund av produktionsminskning 54,000 »

Överfört till mejeri 65,000 »

Summa 119,000 ton

Återstår 399,000 »

Beträffande fördelningen av den utanför mejerier försålda eller till smör- och ostberedning använda mjölken på konsumtionsmjölk och lantsmörmjölk föreligga — utom de förut nämnda representativa undersökningarna — uppgifter endast om försäljningen av lantsmör. Denna visar under senare år en betydande sammankrympning, såsom framgår av följande sammanställning:

1937/38	8,800 ton
1938/39	7,500 »
1939/40	6,300 »
1940/41	5,000 »
1941/42	2,300 »

Några alltför bestämda slutsatser beträffande förändringarna i den totala kvantiteten lantsmör kunna dock icke dragas ur dessa siffror. Någon säker grund för ett bedömande av kvantiteten hemmaförbrukat lantsmör finnes knappast. Att en betydande nedgång ägt rum framgår av ökningen i antalet

mejerileverantörer och bestyrkes även av den förut nämnda undersökningen rörande mjölkproduktionens fördelning.

Enligt denna undersökning skulle, såsom framgått av det föregående, kvantiteten utanför mejeri försåld konsumtionsmjölk år 1941/42 ha uppgått till 208,000 ton och den till lantsmör- och lantostberedning använda mjölmängden till 143,000 ton. Såsom även tidigare framhållits är den förstnämnda siffran säkerligen något för hög, under det att den sistnämnda synes innebära en betydande underskattning. Kvantiteten utanför mejerier försåld konsumtionsmjölk har därför ansetts bära upptagas till 180,000 ton för år 1941/42, varvid samtidigt utvecklingen i denna försäljning sedan år 1937/38 beräknats på följande sätt:

	1937/38	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42
1,000 ton	251	240	225	210	180

För den till beredning av lantsmör och lantost använda kvantiteten erhålles då med utgångspunkt från vad som tidigare anförts följande siffror:

	1937/38	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42
1,000 ton	477	420	375	308	219

Hemmaförbrukningen av konsumtionsmjölk beräknades av 1938 års jordbruksutredning för år 1937/38 till 544,000 ton. Av livsmedelskommissionens statistiska byrå har densamma för år 1941/42 beräknats till 516,000 ton, vilken siffra använts för inkomstberäkningen. Nedgången har antagits äga rum kontinuerligt med 7,000 ton om året.

Åtgången av oskummad mjölk till utfodring har inom Lantbruksförbundet beräknats på följande sätt:

	1938/39		1939/40		1940/41		1941/42	
	Antal djur 1,000 st.	För- bruk- ning	Antal djur 1,000 st.	För- bruk- ning	Antal djur 1,000 st.	För- bruk- ning	Antal djur 1,000 st.	För- bruk- ning
Kalvar för rekrytering, 250 kg/djur	449	112.3	398	99.5	359	89.8	387	96.8
Gödkalvar, 400 kg/djur ¹	634	253.6	588	231.5	501	187.7	306	104.0
Spädkalvar, 30 kg/djur.....	592	17.8	627	18.8	620	18.6	598	17.9
Smågrisar, 2 kg/djur.....	—	4.4	—	4.2	—	3.3	—	2.8
Summa	—	388.1	—	354.0	—	299.4	—	221.5

De verkställda beräkningarna kunna sammanfattas i följande tabell.

	1938/39 1,000 ton	1939/40 1,000 ton	1940/41 1,000 ton	1941/42 1,000 ton
K-mjölk vid mejeri	794	815	716	757
» utanför mejeri	240	225	210	180
» till hemmaförbrukning ..	537	530	523	516
P-mjölk vid mejeri	2,335	2,297	2,030	1,767
Lantsmörmjölk	420	375	308	219
Fodermjölk	388	354	299	222
Summa	4,714	4,596	4,086	3,661

¹ Denna kvantitet avser endast basåret. För de följande åren har med hänsyn till den knappa tillgången på mjölk och de kända förändringarna i slaktvikterna räknats med mindre kvantiteter.

För år 1942/43 föreligga uppgifter rörande mjölkinvägningen t. o. m. januari månad. Jämfört med samma tid 1941/42 har densamma uppgått till följande kvantiteter:

	1941/42 ton	1942/43 ton	Index: motsvarande månad 1941 = 100
September	232,600	234,600	101
Oktober	206,300	198,200	96
November	169,700	171,600	101
December	184,400	182,800	99
Januari	187,700	191,800	102
Summa	980,700	979,000	100

Invägningen har sålunda under september och november månader överstigit invägningen under samma tid föregående år med 1 procent och under januari med 2 procent men under oktober och december understigit densamma med 4 resp. 1 procent. För hela 5-månadersperioden är invägningen i det allra närmaste lika stor som under samma tid 1941/42.

Vid ett försök att av dessa siffror draga några slutsatser rörande mjölkproduktionens omfattning 1942/43 är det nödvändigt att beakta de förändringar i koantalet, som kunna beräknas äga rum under året. Vid de längre fram i denna promemoria återgivna, av direktör A. H. Stensgård utförda undersökningarna rörande kreaturskapitalets förändringar har koantalet beräknats på följande sätt:

^{15/9} 1941	1,750,000
^{15/9} 1942	1,698,000
^{15/9} 1943	1,771,000
Medelkoantal 1941/42	1,672,000
» 1942/43	1,735,000

Härvid har räknats med en slakt av 250,000 storboskap under 1942/43. Enligt Stensgårds beräkningar har koantalet under hösten t. o. m. oktober månad varit lägre än motsvarande tid 1941. Från och med december beräknas det överstiga antalet under motsvarande månader ett år tidigare samt från och med februari ligga 6 å 7 procent högre.

På grundval av beräkningarna över koantalet och den totala mjölkproduktionen erhålles följande mjölmängd per ko under åren 1938/39—1941/42:

	Medel- koantal 1,000 st.	Mjölk- produktion 1,000 ton	Mjölk- produktion per ko i kg	Index
1938/39	1,920	4,714	2,455	100.0
1939/40	1,894	4,596	2,427	99
1940/41	1,809	4,086	2,259	92
1941/42	1,672	3,661	2,190	89

Beträffande mjölkproduktionens utveckling år 1942/43 må följande framhållas. Under september månad 1942 synes mjölkproduktionen per ko av invägningen att döma ha varit högre än i september 1941. I oktober sjönk densamma däremot ned på en nivå som låg något lägre än samma tid föregående år. Orsaken härtill torde bl. a. vara att betesförhållandena vid slutet av betesperioden 1941 voro ovanligt gynnsamma, under det att motsatsen var fallet 1942. Den säsongsmässiga nedgången i mjölkproduktionen i sam-

band med installningen av djuren kom därför år 1942 tidigare och blev även starkare och långvarigare än vanligt. Vid en jämförelse mellan hösten 1941 och hösten 1942 bör även beaktas, att under det förstnämnda året på grund av utslaktningen antalet sinlagda kor torde ha varit förhållandevis lågt, varför de mjölkande korna utgjort en ovanligt stor del av hela kobeståndet. Till den långsamhet, med vilken återhämtningen av mjölkproduktionen skett, har tydligen knappheten på oljekraftfoder bidragit. Även för den återstående delen av stallfodringsperioden kommer säkerligen denna att utgöra en begränsande faktor för mjölkproduktionen. Med hänsyn till att foderknappheten föregående år torde ha varit mycket utpräglad under vårmånaderna, under det att fodertillgången i år, bortsett från kraftfodret, blir riklig, förefaller det å andra sidan rimligt att räkna med att kornas kondition blir bättre på våren och försommaren i år än vad fallet var 1942. Med hänsyn härtill torde det också vara berättigat att för tiden mars—juni räkna med något högre produktion per ko än föregående år. Däremot är det icke troligt att produktionen per ko under juli och augusti månader i år kan bli större än förra året, då betesförhållandena voro gynnsamma.

Med utgångspunkt från ovan anförda överväganden har mjölkinvägningen vid mejerierna beräknats på följande sätt:

	1941/42 1,000 ton	1942/43 1,000 ton	index motsvarande månad 1941/42 = 100
september	233	235 def. siffra	101
oktober	206	198 » »	96
november	170	172 » »	101
december	184	183 » »	99
januari	188	192 » »	102
februari	169	177 prognos	105
mars	183	198 »	108
april	196	216 »	110
maj	222	244 »	110
juni	258	279 »	108
juli	260	276 »	106
augusti	255	268 »	105
Summa	2,524	2,638	

Enligt denna beräkning skulle mjölkinvägningen under 1942/43 uppgå till 2,638,000 ton.

Under tiden sept. 1942—jan. 1943 har försäljningen av k-mjölk från mejeri uppgått till 310,000 ton oskummad mjölk. Med hänsyn till att en viss ehu-ru begränsad fortsatt stegring i försäljningen synes sannolik räknas för februari—augusti med en försäljning, som ligger c:a 10 procent högre än försäljningen av konsumtionsmjölk samma tid 1942. Härvid erhålles för dessa månader 460,000 ton oskummad mjölk. Tillsammans med den redovisade försäljningen för september 1942—december 1943 ger detta 770,000 ton konsumtionsmjölk.

Försäljningen av grädde, omräknad till mjölk, har under september 1942—januari 1943 uppgått till 25,000 ton. För hela året antages densamma av SMR beräknats komma att uppgå till 54,000 ton. Den sammanlagda kvantiteten konsumtionsmjölk och till mjölk omräknad grädde blir sålunda 824,000 ton.

Till produktberedning återstår enligt dessa beräkningar 1,855,000 ton.

Hemmaförbrukningen av konsumtionsmjölk har såsom förut nämnts beräknats till 539,000 ton 1937/38 och 516,000 ton 1941/42. För år 1942/43 har

densamma med hänsyn till den fortsatta knappheten på vissa andra livsmedel och den stigande tillgången på mjölk antagits förbli oförändrad.

Närmare kännedom om förändringarna i försäljningen av konsumtionsmjölk utanför mejeri och i tillverkningen av lantsmör och lantost saknas. Olika tendenser verka i motsatt riktning. Å ena sidan har antalet mejerileverantörer fortsatt att stiga, ehuru väsentligt mindre än år 1941/42. Å andra sidan torde man få räkna med en viss ökning av koantalet även hos icke-mejerileverantörer. Vidare får man räkna med att den fortsatta knappheten på olika livsmedel medför en ökad efterfrågan på mjölk även inom sådana områden, där mejeri icke finnes att tillgå. Möjligheten av en viss ökning av hemmaförbrukningen av lantsmör och lantost kan icke heller i och för sig uteslutas. Med hänsyn till de synpunkter, som här anförts, har det ansetts riktigtast att beträffande såväl försäljning av konsumtionsmjölk utanför mejeri som användningen av mjölk till smör- och ostberedning för år 1942/43 räkna med samma kvantiteter som för 1941/42.

Användningen av mjölk till utfodring år 1942/43 har av Lantbruksförbundet beräknats på följande sätt:

Djurslag och mjölkåtgång	Antal djur 1,000 st.	Förbrukning 1,000 ton
Kalvar till rekrytering, 300 kg/djur	393	117.9
Gödkalvar, 400 kg/djur	250	100.0
Spädkalvar, 30 kg/djur.....	850	25.5
Smågrisar, 2 kg/djur.....	—	2.6
		246.0

Den totala mjölkproduktionen år 1942/43 har sålunda beräknats på följande sätt:

Konsumtionsmjölk vid mejeri	824,000 ton
» försäld utanför mejeri	180,000 »
» till hemmaförbrukning	516,000 »
Produktmjölk vid mejeri	1,814,000 »
Mjölk till hemmaproduktion av smör och ost	219,000 »
Fodermjölk.....	246,000 »

Summa 3,799,000 ton.

Med ett medelkoantal under året av 1,735,000 innebär detta en genomsnittlig mjölkproduktion per ko av 2,190 kg, d. v. s. en praktiskt taget oförändrad kvantitet mjölk per ko i jämförelse med år 1941/42.

Beträffande priserna på mjölk ha följande beräkningar utförts inom Sveriges lantbruksförbund.

1. Från mejerier saluförd oskummad konsumtionsmjölk.

	1941/42 $\frac{81}{11} - \frac{81}{8}$	1942/43
Minutpris per liter enligt SMR:s statistik	29.44	29.64
Avgår detaljhandelsmarginal.....	3.62	3.61
Återstår	25.82	26.03
» efter korrigering för svinn	25.31	25.52
Avgår mejerikostnader	5.18	5.44
» extrafrakter	0.59	0.59
Producentpris i öre per liter	19.54	19.49
Omräknat till kg	18.97	18.92
Tillkommer mjölkpristillägg	1.67	1.70
Producentpris, öre per kg..	20.64	20.62

II. Från mejerier saluförd standardiserad mjölk.

	1941/42 ^{21/11—31/8}	1942/43
Minutpris per liter enligt SMR:s statistik	28.44	28.64
Avgår detaljhandelsmarginal.....	3.62	3.61
Återstår	24.82	25.03
» efter korrigering för svinn	24.33	24.54
Avgår mejerikostnader inkl. standardiseringskostnader	5.33	5.59
Avgår extrafrakter	0.59	0.59
Producentpris i öre per liter	18.41	18.36
Omräknat till kg.....	17.87	17.83
Tillkommer mjölkpristillägg omräknat till standardiserad mjölk	1.39	1.42
Producentpris i öre per kg standardiserad mjölk....	19.26	19.25

III. Utanför mejerier försåld konsumtionsmjölk.

På grund av osäkerhet rörande försäljningspriset efter standardiseringens genomförande har någon beräkning för 1941/42 och 1942/43 ej verkställts. Det har ansetts riktigast att hålla producentpriset oförändrat sedan 1940/41.

IV. Produktmjölk vid mejerier.

	1941/42	1942/43
Kvot mellan smörpris och använd mjölmängd per kg smör.....	17.49	17.49
Tillkommer nettoprisutjämningsbidrag resp. mjölkpristillägg	1.50	1.20
Allmänt tillägg (mejerikostnadsbidrag)	0.04	—
Avgår mejerikostnader	1.35	1.44
Producentpris per kg.....	17.68	17.25

V. Hemmaförbrukad k-mjölk.

	1941/42	1942/43
P-mjölkspris	17.68	17.25
Skummjölksvärde	3.71	4.05
Pris å hemmaförbrukad k-mjölk	21.39	21.30

Jordbrukets inkomster av vid mejeri försåld konsumtionsmjölk ha med ledning av det föregående beräknats på följande sätt:

	1941/42	Kvantitet 1,000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor
Oskummad mjölk och till mjölk omräknad grädde ^{1/9—20/11} 1941	169	20.79	35.1	
Till oskummad mjölk omräknad grädde ^{21/11—31/8} 1942	53	20.64	10.9	
Standardiserad mjölk ^{21/11} 1941— ^{31/8} 1942..	638	19.26	122.9	
				168.9

Den redovisade kvantiteten 638,000 ton standardiserad mjölk motsvarar enligt statistiken 535,000 ton oskummad mjölk. Den totala kvantiteten vid mejeri försåld konsumtionsmjölk, räknad såsom oskummad mjölk, kommer sålunda att uppgå till $169,000 + 53,000 + 535,000 = 757,000$ ton och medelpriset per kilogram till 22.31 öre.

1942/43	Kvantitet 1,000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor
Till mjölk omräknad grädde.....	54	20.62	11.1
Standardiserad mjölk	922	19.25	177.5
			188.6

För tiden september 1942—januari 1943 redovisas i SMR:s statistik en försäljning av 377,000 ton standardiserad mjölk, motsvarande 310,000 ton oskummad mjölk. För tiden februari—augusti 1943 har, såsom ovan anförts, antagits en försäljning av 460,000 ton oskummad mjölk, d. v. s. 545,000 ton standardiserad mjölk (relationen mellan oskummad och standardiserad mjölk har antagits bli densamma som under motsvarande månader föregående år). Totalt erhålles sålunda för 1942/43 en försäljning av 922,000 ton standardiserad mjölk, vilken kvantitet enligt anförda beräkningsgrund motsvarar 770,000 ton oskummad mjölk. Genomsnittspriset på all genom mejeri försåld konsumtionsmjölk och grädde, räknade i oskummad mjölk, blir då 22.89 öre/kg.

Beträffande beräkningen av inkomsterna av *utanför mejerier försåld konsumtionsmjölk, konsumtionsmjölk till hemmaförbrukning samt produktmjölk vid mejeri* torde inga ytterligare kommentarer erfordras.

För *lantsmör* har under 1941/42 betalats följande priser i öre per kilogram:

	$\frac{1}{9}$ — $\frac{31}{10}$ 1941	
	Norrland	Övriga Sverige
Klass I	425	400
Klass II	415	390
	$\frac{23}{10}$ 1941— $\frac{31}{8}$ 1942	
Klass I	450	425
Klass II	440	415

Ett enkelt medeltal av priserna på klass I och klass II har begagnats. En undersökning av den geografiska fördelningen av lantsmörsförsäljningen har visat, att 28 procent av densamma har kommit på Norrland och återstående 72 procent på övriga Sverige. Sammanvägas de nämnda medelpriserna enligt denna proportion och tages hänsyn till den tid, under vilken de nämnda priserna varit gällande, erhålles ett medelpris på lantsmör för år 1941/42 av 423.5 öre/kg. Genom att dividera detta smörpris med 25 erhåller man ett medelpris av 16.94 öre/kg för lantsmörmjölken.

Under år 1942/43 ha priserna varit oförändrade. Priset på lantsmörmjölken blir för detta år 17.08 öre/kg.

Merinkomst av gräddförsäljning.

Från SMR har erhållits följande beräkning.

1941/42. Den försålda grädden uppgick till 14,396,355 kg, varav 14,080,274 kg tunn och 316,081 kg tjock, motsvarande en försåld k-mjölmängd av 78,244,757 kg (79,841,589 $\frac{1}{2}$ procent).

Inkomsten av gräddförsäljningen

$$\frac{14,080,274 \text{ kg} \times 145.3 \text{ öre/kg}}{316,081 \text{ kg} \times 259.7 \text{ öre/kg}} = 21,279,500:48 \text{ kronor}$$

vilket motsvarar ett utvunnet pris på mjölken av

$$\frac{21,279,500:48}{78,244,757} = 27.20 \text{ öre/kg} = \underline{\underline{28.02 \text{ öre/lit.}}}$$

1942/43. Den försålda grädden beräknas uppgå till c:a 10,500,000 kg (de faktiska siffrorna för de fyra första månaderna ökade med 8 ggr medelförsäljningen under samma månader) varav 10,400,000 kg tunn och 100,000 kg tjock, motsvarande en försåld k-mjölmängd av c:a 53,500,000 kg.

Inkomsten av gräddförsäljningen

$$\frac{10,400,000 \text{ kg} \times 145.7 \text{ öre/kg}}{100,000 \text{ kg} \times 259.7 \text{ öre/kg}} = 15,412,500 \text{ kronor}$$

vilket motsvarar ett utvunnet pris på mjölken av

$$\frac{15,412,500:—}{53,500,000} = 28.81 \text{ öre/kg} = \underline{\underline{29.67 \text{ öre/lit.}}}$$

Merinkomsten av gräddförsäljning beräknas på följande sätt:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Utvunnet pris per liter mjölk vid					
gräddförsäljning	21.28	22.87	30.82	28.02	29.67
Partipris å mjölken	19.35	20.41	25.01	26.36	26.37
Utvunnet överpris	1.93	2.46	5.81	1.66	2.94
Merinkomst genom gräddförsälj-					
ningen (milj. kronor)	5.9	7.2	8.8	1.3	1.6

Skummjölk till ost.

Under år 1941/42 tillverkades 16,850 ton ost. Kvantiteten skummjölk har beräknats på följande sätt. 100 kg ystmjölk ger 7.53 kg ost med en fetthalt av 27 + och är sammansatt av 63.8 kg skummjölk och 36.2 kg 3.5 procentig mjölk. För varje kg ost åtgår sålunda 8.47 kg skummjölk. 16,850 ton ost motsvarar enligt denna beräkning 143,000 kg skummjölk.

För år 1942/43 har provisoriskt antagits en tillverkning av 12,000 ton ost, under månaderna september—december har tillverkningen stannat vid 3,300 ton. Med stigande mjölkproduktion förefaller emellertid en viss ökning sannolik. Den antagna kvantiteten innebär en förbrukning av 102,000 ton skummjölk.

Priset på den till ost använda skummjölken har av SMR för 1941/42 beräknats till 5.12 öre/kg. Samma pris har tillsvidare begagnats för 1942/43.

Producentbidrag.

Producentbidrag har under år 1941/42 utbetalats med 40.8 milj. kronor. För år 1942/43 beräknas detsamma av SMR komma att uppgå till 44.0 milj. kronor.

Diverse mjölkbidrag.

Följande mjölkbidrag, om vilka uppgift erhållits från SMR, ingå icke i mjölkpriserna:

	1941/42	1942/43
Differentieringstillägg.....	20.0	—
Regleringskostnadstillägg.....	0.5	1.0
Merfrakttillägg.....	1.9	3.5
Kompensation för utebliven prishöjning.....	1.2	1.2
Särskilda bidrag till norra Sverige	1.0	3.5
	24.6	9.2

Som bidrag till uppehållande av vissa körlinjer har för 1941/1942 beräknats 975,000 kronor och för 1942/43 1.3 milj. kronor.

Ägg.

Möjligheterna att nöjaktigt bestämma äggproduktionens omfattning äro alltfjämt synnerligen begränsade. Sedan oktober 1941 redovisas dock utgående leveranser av ägg till detaljhandlare, baserade på omsättningsrapporterna för ransonerade varor. För produktionsåret 1941/42 ge dessa siffror en totalförsäljning av 15,800 ton. Jordbrukarnas egen konsumtion av ägg är svår att uppskatta. Utgår man ifrån det antagandet, att densamma under basåret svarat emot jordbrukarebefolkningens andel av totalbefolkningen, samt att densamma under åren därefter hållit sig oförändrad, erhåller man en kvantitet av 16,700 ton. Med hänsyn till att sistnämnda siffra torde vara väl högt beräknad kan summan av den redovisade försäljningen och hemmaförbrukningen av ägg år 1941/42 uppskattas till 30,000 ton.

Någon försäljning av ägg utanför regleringen har i brist på godtagbart material icke redovisats. Den underskattning av den totala kvantiteten, som härigenom torde ha ägt rum, uppväges emellertid därav, att även den för basåret angivna kvantiteten ägg med säkerhet är väl lågt uppskattad.

Ett visst stöd för ovanstående kalkyl erhålles, då man utgår ifrån hönsantalet och den antagna äggproduktionen per höna. Hönsantalet i september 1939 har uppskattats till 8.2 milj. och i september 1942 till 5.6 milj. djur. Antalet vid dessa tidpunkter har antagits representera det genomsnittliga antalet värphöns under närmast föregående produktionsår. Under förutsättning att produktionen per djur varit av samma storlek som under sista fredsåret erhålles för 1941/42 en äggproduktion av 34,000 ton. Denna siffra torde emellertid vara för hög, ty dels rådde foderbrist under vissa delar av produktionsåret, dels ha vissa undersökningar tydligt givit vid handen, att äggproduktionen nedgått avsevärt under de exceptionellt kalla vintermånaderna 1942. En produktion av 30,000 ton förefaller sålunda även enligt denna alternativa beräkningsmetod vara den mest sannolika.

1942/43. Äggproduktionens storlek under innevarande produktionsår kan blott uppskattas med ledning av det sannolika hönsantalet under året. Dir. Stensgård uppskattar antalet äldre höns den 1 september 1942 till 5.6 milj. djur samt antager med hänsyn till det ringa antalet kycklingar en nedgång under året med 600,000 djur. Under förutsättning att äggproduktionen per djur är av samma storlek som under sista förkrigsåret skulle den totala äggproduktionen uppgå till drygt 30,000 ton. Inga avdrag ha för år 1942/43 gjorts för minskad fodertillgång eller ogynnsamma väderleksbetingelser.

År 1941/42 har priset på ägg uppgått till 2.49 kr/kg. För år 1942/43 har räknats med ett genomsnittspris av 2.60 kr/kg.

Slaktdjur.*Produktionsåret 1941/42.*

Uppgifter rörande den besiktigade slaktens omfattning redovisas för hela produktionsåret månadsvis i »Jordbruksekonomiska uppgifter». Den hos stämplingskontrollanter stämplade slakten har erhållits ur den veckostatistik, som sammanställs av livsmedelskommissionens konsumtionsavdelning. Även medelslaktvikten för de olika djurslagen har framräknats ur den sistnämnda statistiken. Hemslakten under produktionsåret har beräknats med utgångspunkt från antalet redovisade slaktlicenser. För år 1942 redovisas för hemslakten såväl djurantalet som den totala slaktvikten. Medelslaktvikten för hela produktionsåret har beträffande hemslakten antagits vara densamma som under perioden januari—augusti 1942.

Storboskap.

	Antalet djur	Medelslaktvikt (kg)	Totala slakt- vikten (ton)
Besiktigad slakt	415,794	177.8	73,928
Stämplad slakt	26,305	134.7	3,544
Summa avsaluslakt	442,099	175.2	77,472
Hemslakt	3,701	131.1	485
Totala slakten	445,800		77,957

Större kalv.

I fråga om större kalv har i de tidigare beräkningarna antagits, att ingen hemslakt ägt rum. Den hemslakt av kalv, som ägt rum under tidigare år och för vilken sedan april 1941 slaktlicenser redovisas, har förutsatts bestå helt av mindre kalv. Genom en ändring av redovisningsmetoden för hemslakten under år 1942 — efter viktgrupper i stället för olika djurslag — har det emellertid framkommit, att en icke obetydlig slakt förekommit jämväl i gruppen 31—99 kg slaktvikt, d. v. s. av större kalv. En dylik slakt redovisas under kalenderåret 1942 till ett antal av 10,500 djur med en sammanlagd slaktvikt av 480 ton. Det kan förmodas, att hemslakt av större kalv förekommit även under tidigare år samt att densamma minskat under krisåren. I brist på uppgifter för de föregående åren har denna slakt uppskattats till 500 ton årligen. Motsvarande korrigering har genomförts för åren 1938/39—1940/41.

	Antalet djur	Medelslaktvikt (kg)	Totala slakt- vikten (ton)
Besiktigad slakt	277,570	51.2	14,212
Stämplad slakt	18,169	54.7	993
Summa avsaluslakt	295,739	51.4	15,205
Hemslakt	10,500	45.7	480
	306,239		15,685

Mindre kalv.

Hemslakten av mindre kalv samt av får och getter redovisas år 1941 under rubrikerna kalv resp. annat djur. År 1942 däremot torde båda dessa djurslag ingå i gruppen »djur med en slaktvikt av 30 kg och därunder». Svårigheten har sålunda varit, att för månaderna januari—augusti särskilja hemslakten av de båda djurslagen. I detta syfte har för månaderna april—dec. 1941 framräknats den del av totala slakten av kalv, får och getter, som kalv-

slakten utgjort, samt med ledning härav uppskattats motsvarande proportioner för månaderna januari—mars. Dessa proportioner ha tillämpats på de för år 1942 redovisade slaktlicenserna, varefter djurantalet multiplicerats med medelslaktvikten för den besiktigade slakten. Den felkälla som ligger i tillämpningen av den besiktigade slaktens medelvikter på husbehovsslakten har med tillgängligt statistiskt material icke kunnat elimineras.

	Antalet djur	Medelslaktvikt (kg)	Totala slaktvikten (ton)
Besiktigad slakt	445,442	20.2	8,998
Stämplad slakt	37,821	19.9	754
Summa avsaluslakt	483,263	20.2	9,752
Hemslakt	114,466	20.2	2,312
Totala slakten	597,729		12,064

Får och getter.

Hemslakten för får och getter har erhållits som en restkvantitet enligt licensstatistiken, sedan antalet mindre kalvar kalkylerats fram på sätt som ovan redovisats.

	Antalet djur	Medelslaktvikt (kg)	Totala slaktvikten (ton)
Besiktigad slakt	103,109	16.2	1,670
Stämplad slakt	4,736	14.8	70
Summa avsaluslakt	107,845	16.1	1,740
Hemslakt	14,638	16.1	236
	122,483		1,976

Häst.

	Antalet djur	Medelslaktvikt (kg)	Totala slaktvikten (ton)
Besiktigad slakt	38,119	276.0	10,521
Stämplad slakt	2,419	252.2	610
	40,538	274.6	11,131

Ingen hemslakt av häst antages ha förekommit. Under produktionsåret 1941/42 ha sålunda följande slaktkvantiteter redovisats (till jämförelse medtagas även de siffror som anförts i prop. 319/1942):

	1, 0 0 0 t o n	
	Prop. 319/1942	Definitiva siffror
Storboskap	90.9 ¹	78.0
Större kalv	17.3	15.7
Mindre kalv	14.3	12.1
Får och lamm	2.5	2.0
Häst	12.1	11.1

Produktionsåret 1942/43.

Uppgifter rörande den besiktigade slaktens omfattning under produktionsåret 1942/43 föreligga hittills blott för månaderna september—december 1942. Detsamma gäller beträffande statistiken för utlämnade slaktlicenser, d. v. s. den s. k. hemslakten. Det möter dock betydande svårigheter att med ledning av dessa siffror företaga några uppskattningar av slakten under återstoden av produktionsåret. En jämförelse med höstmånaderna 1941 blir i hög grad missvisande till följd av den av foderbristen betingade exceptionellt höga utslaktningen under denna tid, varefter följde en snabb och lika exceptionell nedgång under vår- och sommarmånaderna nästföljande år. Men icke

¹ Jfr prop. 319/42, sid. 128.

heller en normal fördelning av slakten över årets olika delar — t. ex. med ledning av slaktkvantiteterna under basåret 1938/39 — torde kunna tagas som utgångspunkt för en uppskattning av slakten år 1942/43. Vid god fodertillgång har man anledning att räkna med en avsevärd nyrekrytering av djurbeståndet, varigenom slakten hålles på en lägre nivå än under mera normala år.

Det har därför ansetts riktigare att basera uppskattningen av slakten under produktionsåret i huvudsak på de beräkningar om djurantalet vid årets början och slut, som framlagts av direktör Stensgård i en särskild promemoria. Härvid har det givetvis icke kunnat undvikas, att siffrorna i vissa fall blivit tämligen osäkra. Tillvägagångssättet ger dock med all sannolikhet resultat, som överensstämmer bättre med den verkliga utvecklingen av slakten än beräkningar, som grundas på den hittills redovisade slakten.

Vissa antaganden ha även måst göras beträffande medelslaktvikten. Denna har kunnat exakt fastställas blott för perioden september—december 1942. Emellertid finnes anledning att räkna med en variation av medelslaktvikten under produktionsårets olika avsnitt. En närmare undersökning av medelslaktvikten enligt Slakteriförbundets kvartalsstatistik under åren 1938/41 ger vid handen, att slaktvikterna äro påtagligt säsongvariabla för storboskap, större kalvar, får och lamm samt hästar, medan dylika variationer icke kunna påvisas för mindre kalvar och svin. Å följande tabell äro uppgifterna sammanställda i indexform.

Medelslaktvikten för olika djurslag enligt Slakteriförbundets kvartalsstatistik.

Index: 4:e kvart. = 100.

Kvartal	1938/39	1939/40	1940/41	1942/43 (uppskattning)
<i>Storboskap.</i>				
4:e	100.0	100.0	100.0	100.0
1:a	106.4	107.8	104.0	107.0
2:a	107.0	109.5	105.4	108.0
3:e	104.8	96.9	95.6	100.0
<i>Större kalv.</i>				
4:e	100.0	100.0	100.0	100.0
1:a	96.8	97.4	95.7	97.0
2:a	91.0	90.4	88.4	91.0
3:e	95.9	94.7	94.8	95.0
<i>Får och lamm.</i>				
4:e	100.0	100.0	100.0	100.0
1:a	121.2	115.3	115.1	115.0
2:a	104.2	117.2	123.0	115.0
3:e	85.5	87.7	98.7	90.0
<i>Hästar.</i>				
4:e	100.0	100.0	100.0	100.0
1:a	105.4	102.8	105.2	105.0
2:a	101.9	100.4	104.5	102.0
3:e	101.5	98.1	107.4	100.0

Siffrorna torde vara användbara blott fram till andra kvartalet år 1940. Vid denna tidpunkt började den dåliga foderskörden få verkningar på medelslaktvikten som för flera djurslag sjönk kraftigare än säsongmässigt. Me-

delslaktvikterna under de följande ären äro i hög grad påverkade av förändringarna i fodertillgången, men säsongvariationerna äro icke desto mindre fullt tydliga. Uppskattningarna för slaktviktens variationer under innevarande produktionsår (sista kolumnen i omstående tabell) ha nära anslutits till variationerna under sista fredsåret. Härvid har förutsatts:

a) att Slakteriförbundets siffror äro representativa för den totala besiktigade slakten; och

b) att inga sådana förändringar av fodertillgången komma att inträffa under produktionsåret, som medföra rubbningar av slaktviktens normala säsongvariationer.

Som ovan visats har slakten för vissa djurslag under produktionsåret 1938/39 fördelat sig något ojämnt över olika delar av produktionsåret, med en viss anhopning av slakten under kalenderårets senare hälft. De enligt omstående variationskoefficienter erhållna medelslaktvikterna borde följaktligen rätteligen sammanvägas med de slaktkvantiteter, som normalt kunna förväntas under olika delar av produktionsåret. Av nedanstående sammanställning framgår emellertid, att den på angivet sätt företagna vägningen ger resultat, som blott högst obetydligt avvika från ett aritmetiskt genomsnitt.

Medelslaktvikt per djur (kg).

	Redovisad vikt under perioden ^{31/8} / _{31/12} 1942	Beräknad vikt under år 1942/43	
		Enkelt medeltal	Vägt medeltal
Storboskap	183.1	190.0	189.7
Större kalv	51.3	49.3	49.2
Mindre kalv	19.9	.	.
Får och lamm	16.0	16.8	16.3
Häst	276.8	281.6	281.4
Svin	83.2	.	.

Inga motsvarande beräkningar ha utförts för den stämplade slakten, emedan några uppgifter för medelslaktviktens förskjutningar under tidigare år icke äro tillgängliga. Icke heller beträffande hemslakten ha några beräkningar av detta slag utförts. Eftersom det i fråga om den icke besiktigade slakten rör sig om antingen jämförelsevis obetydliga kvantiteter eller om relativt små skillnader mellan slaktvikterna, har på nuvarande stadium samma slaktvikt tillämpats på den totala uppskattade slakten.

Storboskap.

Uppskattningarna av nötkreatursbeståndets utveckling under produktionsåret 1942/43 bygga på antagandet, att slakten av storboskap under året kommer att uppgå till omkring 250,000 djur. Denna siffra överensstämmer väl med den slakt som hittills redovisats under produktionsåret. Under månaderna september—december 1942 redovisas 80,700 besiktigade och 6,400 stämpningskontrollerade djur samt en obetydlig hemslacht av storboskap. Denna produktion skulle motsvara en månatlig slakt av omkring 22,000 djur och en årsslacht av inemot 265,000 djur. Emellertid är slakten ju störst under höstmånaderna — normalt slaktas 36 procent av årsslakten av storboskap under tiden september—december — och slakten under produktionsåret torde följaktligen icke komma att överstiga 250,000 djur. Slaktvikten har med ledning av den hittills under året redovisade slakten uppskattats till 190 kg per djur. Den totala slaktkvantiteten av storboskap för år 1942/43 har sålunda antagits uppgå till 47,500 ton.

Större och mindre kalv.

För uppskattningen av kalvslakten har den s. k. kalvningsprocenten, d. v. s. antalet under året födda kalvar per 100 kor, lagts till grund.

Vid skilda tillfällen har från jordbrukarhåll uttalats, att den dåliga foder-tillgången under senare år medfört en försämring av kornas dräktighet. Jordbrukskommittén har därför uppdragit åt statskonsulent H. Ryde att införskaffa närmare uppgifter härom. Statskonsulent Ryde har i detta syfte tillskrivit samtliga husdjurskonsulenter och överkontrollassistenter i riket. Professor Nils Lagerlöf har vidare vänt sig till samtliga distriktsveterinärer och anmodat dessa att avge yttranden om kornas dräktighetsförhållanden under de två senaste foderåren, jämfört med förkrigsåret 1938/39. Enkäterna synas ge vid handen, att steriliteten icke nämnvärt ökat i södra Sveriges bästa jordbruksdistrikt samt i Norrland, medan däremot en viss ökning i sterilitetsfrekvensen kunnat påvisas i de delar av mellersta och södra Sverige, där jordmånen är mindre god. Med hänsyn härtill har kalvningsprocenten för år 1942/43 antagits sjunka från 87 procent till 85 procent. Tillämpas denna kalvningsprocent, kan antalet under produktionsåret födda kalvar uppskattas till i runt tal 1.5 milj. Efter avdrag för livkalvar erhålles för kalvslakten siffran 1.1 miljon. Det har antagits, att denna slakt fördelar sig med 250,000 på större kalvar och 850,000 på mindre kalvar. Tillämpas viktsiffrorna 49 resp. 20 kg, kan slakten av större kalv under år 1942/43 uppskattas till 12,250 ton och av mindre kalv till 17,000 ton.

Får och getter.

Beträffande får och getter föreligga inga uppskattningar av förändringarna i djurbeståndet. Eftersom den alldeles övervägande delen av slakten av får brukar äga rum under höstmånaderna ge siffrorna för den under tiden september—december 1942 redovisade slakten en viss fingervisning rörande totala slakten under produktionsåret. Under de nämnda månaderna redovisas en besiktigad slakt av 69,000 djur och en stämplingsslakt av 3,000 djur. Därjämte torde en icke obetydlig hemslacht av får ha förekommit, som med ledning av licensstatistiken kan uppskattas till drygt 11,000 djur. Förutsatt att slakten under återstoden av produktionsåret blir av samma omfattning som under närmast föregående år — 32,000 djur — kan slakten av får och getter för år 1942/43 uppskattas till 115,000 djur. Den totala slaktkvantiteten av får har sålunda i inkomstkalkylen upptagits med 1,840 ton.

Häst.

Även beträffande hästslakten ligger en mycket betydande del av totala årsslakten normalt i början av produktionsåret. För innevarande produktionsårs första fyra månader redovisas en besiktigad slakt av i det närmaste 10,000 hästar och en stämplingsslakt av 650 hästar. Om slakten under resten av året får samma storlek som år 1941/42, skulle den totala slakten av häst år 1942/43 uppgå till 25,000 djur. Antages en medelvikt av 281 kg, kan slaktkvantiteten uppskattas till 7,000 ton.

Svin.

1941/42. Avsaluslakten av svin kan beräknas med ledning av uppgifterna över den redovisade slakten. Tillvägagångssättet har varit detsamma som vid uppskattningen av de övriga slaktkvantiteterna, d. v. s. kvantiteterna ha beräknats enligt månadsstatistiken och medelslaktvikten med utgångspunkt

från veckostatistiken. Ifråga om medelslaktvikten har det dock varit nödvändigt att företaga en korrigering för spädgrisslakten. Enligt uppgift från Slakteriförbundet har under höstmånaderna 1941 en spädgrisslakt av omkring 40,000 djur ägt rum, som icke medtagits i besiktningssstatistiken. För att erhålla en slaktvikt, som svarar mot det redovisade antalet besiktigade svin, har smågrisslakten dragits ifrån de i veckorapporterna redovisade slaktsiffrorna. Det har härvid antagits, att smågrisarnas medelslaktvikt uppgått till 10.5 kg. För hemslakten föreligga uppgifter om antalet under produktionsåret beviljade slaktlicenser. Dylika utlämnades under produktionsåret till ett antal av 475,800. Inga säkra uppgifter äro tillgängliga om hushållsgrisarnas slaktvikt. För basåret har man räknat med en slaktvikt för saluförda slaktsvin av 70.5 kg och för hemslaktade svin av 83 kg per djur. Om samma proportion varit rådande år 1941/42, skulle medelslaktvikten för hushållsgrisar legat vid 88 kg per djur. En i februari 1943 bland ett stort antal slaktgodemän genomförd enkät har emellertid givit en jämförelsevis låg slaktvikt för hushållsgrisar, nämligen 88 kg medan medelslaktvikten för den besiktigade slakten vid samma tidpunkt torde kunna beräknas till 83 kg. En betydande utjämning av viktskillnaderna mellan avsalu- och hushållsgrisar synes sålunda ha ägt rum under senare år. För år 1941/42 har antagits, att medelslaktvikten för hushållsgrisar legat drygt 10 procent högre än den redovisade slaktvikten för saluförda grisar eller vid 82 kg.

Fläskproduktionen 1941/42.

	Antalet djur	Medel- slaktvikt (kg)	Totala slaktvikten (ton)
Besiktigad slakt.....	733,912	74.3	54,530
Stämplingskontrollerad slakt.....	25,083	77.7	1,949
Summa avsaluslakt	758.995	74.4	56,479
Hemslakt	475,811	82.0	39,017
Total slakt	1,234,806		95,496

Avdrag bör dock göras för svinslakten utanför jordbruket, som uppskattats till 4,000 ton, samt för dubbelräknad slakt av hushållsgrisar inom jordbruket med 1,000 ton. Den fläskkvantitet som kommit till användning i inkomstkalkylen har sålunda antagits uppgå till 90,000 ton.

Under produktionsåret ägde som ovan nämnts viss slakt av spädgrisar rum, som bör upptagas i inkomstkalkylen. Enligt uppgift från slakteriförbundet uppgick denna slakt till 40,000 djur, varav 36,000 under höstmånaderna 1941 och resten på våren 1942. Uppköpen skedde till statligt fastställda garantipriser, nämligen 150 öre per kg levande vikt vid kontrollslakterier i Götaland under hösten 1941 och 225 öre per kg levande vikt vid kontrollslakterierna i Svea- och Götaland under april/juni 1942. Omräknas priserna till att gälla slaktvikt, erhålles resp. 250 och 375 öre per kg. Medelslaktvikten har av slakteriförbundet uppgivits till 10.5 kg per djur. Inkomsten från smågrisslakten under produktionsåret kan sålunda beräknas till 1.1 milj. kronor.

Det avdrag som ovan gjorts för slakten av hushållsgrisar utanför jordbruket har sin motsvarighet i försäljningen av smågrisar till icke-jordbrukare. Emellertid inköpas dessa smågrisar i regel på våren under det produktionsår som föregår slaktåret. 1941/42 års smågridförsäljningar böra sålunda beräknas med ledning av slakten hos icke-jordbrukare under det följande

produktionsåret. Denna slakt kan uppskattas till 6,000 ton. Tillämpas slaktvikten 88 kg, erhålles siffran 68,000 djur för smågrisförsäljningen år 1941/42. Priset per kg levande vikt har enligt uppgifter från Lantbruksförbundet uppgått till 2.90 kr. Medelvikten för till uppfödningssändamål försålda smågrisar antages uppgå till 17 kg. Jordbrukarnas inkomster från smågrisförsäljningen kunna sålunda under produktionsåret beräknas till 3.4 milj. kronor. Motsvarande belopp ha beräknats även för tidigare år.

1942/43. För en uppskattning av fläskproduktionen under produktionsåret 1942/43 kan blott betäckningsstatistiken komma till användning, eftersom slakten under tiden september—december 1942 ger föga ledning för ett bedömande av produktionsutvecklingen under återstoden av produktionsåret.

En enkät bland husdjurskonsulenterna rörande deras uppfattning om den genomsnittliga slaktåldern har givit till resultat, att intervallet mellan betäckning och slakt i genomsnitt för hela riket i februari 1943 låg vid 12 $\frac{1}{2}$ månader. Det har antagits, att slaktåldern vid produktionsårets början varit 12 $\frac{1}{2}$ månader samt att den under årets lopp kommer att stiga till 13 månader.

Antalet betäckta suggor i Svea- och Götaland under tiden 15

aug. 1941—31 juli 1942 166,953
Uppskattat antal slaktsvin i hela landet, sept. 1942—aug. 1943 ... 1,255,487.

Slaktvikten har enligt veckostatistiken för tiden $\frac{31}{8}$ — $\frac{21}{12}$ 1942 beräknats till 83 kg. Eftersom inga entydiga säsongvariationer för medelslaktvikten kunnat observeras under föregående år har denna vikt ansetts representativ för hela produktionsåret. För hushållsgrisarna har en i februari 1943 bland slaktgodemännen företagen enkät givit en medelslaktvikt av 88 kg. I den följande kalkylen har vikten för hushållsgrisar antagits vara 88 kg per djur. Det har vidare antagits, att slakten under år 1942/43 kommer att bestå av ungefärligen hälften marknadsförd och hushållsslakt. Medelslaktvikten för den totala slakten har därför beräknats som medelvärde av dessa vikter eller 85.5. Den totala fläskproduktionen under år 1942/43 kan därför uppskattas till 107,000 ton. Härifrån ha avdragits slakt av hushållsgrisar utanför jordbruket 6,000 ton. Sålunda kvarstå 101,000 ton. I inkomstkalkylen för år 1942/43 har fläskproduktionen upptagits med 101,000 ton.

I likhet med vad som skett under föregående år böra jordbrukarnas försäljningar av smågrisar till icke-jordbrukare upptagas som inkomst. Någon ytterligare ökning av svinuppfödningen hos icke-jordbrukare under innevarande produktionsår förefaller icke sannolik. Priset har av Lantbruksförbundet uppgivits vara oförändrat 2.90 kr. per kg levande vikt. På inkomstsidan har sålunda för år 1942/43 uppförts samma belopp för jordbrukarnas inkomster från försäljningen av smågrisar till uppfödningssändamål eller 3.4 milj. kr. Någon spädgrisslakt torde man däremot icke behöva räkna med under innevarande produktionsår.

Lantbruksförbundet har lämnat följande prisuppgifter (öre/kg):

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43*
Storboskap	105	122	146	179	187
Större kalv	151	163	205	233	231
Mindre kalv	98	105	137	160	160
Får	174	196	241	303	340
Häst	44	61	76	108	134
Svin	135	146	187	204	216

Samtliga priser äro nu liksom vid tidigare undersökningar vägda med hänsyn till slaktens fördelning på olika månader. Dessutom ha emellertid numera priserna på storboskap, större kalv och häst vägts även med hänsyn till fördelningen på olika kvalitetsklasser. Härigenom komma desamma för åren 1938/39—1940/41 att avvika från de i tidigare undersökningar lämnade uppgifterna.

Jordbrukets inkomster av slakten.

Vid beräkningen av jordbrukets inkomster av storboskap har i tidigare inkomstkalkyler räknats med »normal» slakt av storboskap. Härvid har antalet slaktade djur år 1938/39 betraktats såsom normal slakt, medan den utslaktning, som därutöver ägt rum, betraktats såsom kapitalrealisation och följaktligen icke medräknats bland jordbrukets inkomster. Beloppet av denna kapitalrealisation framgår av följande sammanställning:

	Övernormal slakt Antal djur	Slaktvikt kg/djur	Kvantitet ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor
1939/40	38,486	190	7,300	122	8.9
1940/41	116,281	183	21,300	146	31.1
1941/42	3,517	175	600	179	1.1
Summa	158.284				41.1

I den P. M. rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåren 1938/39—1942/43, som utarbetades i augusti 1942, upptogs såsom inkomst av slakt av storboskap år 1942/43 ett belopp av 152.0 milj. kronor. Detta belopp motsvarade värdet av den s. k. normala slakten eller 438,600 djur. Såsom i nämnda promemoria framhölls uppskattades emellertid den verkliga slakten av storboskap under året till endast 250,000 djur eller en kvantitet av 48,500 ton. Med det då beräknade priset motsvarade denna slakt ett värde av 85.8 milj. kronor. Någon beräkning av den under de föregående åren företagna kapitalrealisationens omfattning förelåg icke i detta sammanhang.

Vid behandlingen inom livsmedelskommissionens råd av frågan om prissättningen på jordbrukets produkter för året 1942/1943 framhölls, att återhämtningen av kreaturskapitalet enligt nyss anförda beräkningar belastade kalkylen för 1942/43 med ett belopp av c:a 60 milj. kronor, och att under förutsättning av oförändrad slakt samma storlek skulle komma att belasta även kalkylen för 1943/44. Denna beräkning grundade sig på antagandet att den övernormala slakten under de föregående åren uppgått till sammanlagt c:a 300,000 djur. Med hänsyn till att återhämtningen av kreaturskapitalet ej kunde väntas äga rum på två år utan torde komma att ske under en 3-årsperiod borde, framhölls det, det vid nyssnämnda beräkning framkomna beloppet av 120 milj. kronor ävenledes fördelas på en 3-årsperiod. I inkomstkalkylen för år 1942/43 borde sålunda det utöver värdet av den verkliga slakten ingående beloppet minskas från i runt tal 60 till 40 milj. kronor. Å andra sidan förklarade sig jordbrukets representanter i rådet vilja att, om så skedde, godkänna, att ett lika stort belopp, d. v. s. 40 milj. kronor, skulle på inkomstsidan införas såsom värdet av den fortgående återhämtningen av kreaturskapitalet. Eftersom detta åtagande, framhölls det, i själva verket innebure en »skuldförbindelse från jordbruket till vederbörande prisreglerande institution», vore det berättigat att medräkna detsamma i förevarande sammanhang. I rådets enhälliga beslut rörande förslaget till prissättning på jordbruksprodukter för 1942/43 upptogs även detta förslag.

Såsom framgår av vad tidigare anförts stannar emellertid den s. k. kapitalrealisationen, för vilken avdrag gjorts vid tidigare inkomstberäkningar, vid c:a 158,300 djur med ett värde av 41.1 milj. kronor. Anledningen till den betydande skillnaden mellan denna beräkning å ena och den vid ovan nämnda rådssammanträde skisserade kalkylen å andra sidan torde vara att söka i det förhållandet, att antalet storboskap under åren efter krigsutbrottet minskats icke blott genom en övernormal utslaktning utan även genom minskad uppfödning. Antalet oxar, tjurar och kor beräknas sålunda ha sjunkit med 225,000 från den $^{15}/_9$ 1939 till den $^{15}/_9$ 1942. Härtill kommer ytterligare under samma tid en beräknad minskning i antalet ungnöt med 93,000. Totalt föreligger sålunda en nedgång i antalet storboskap med 318,000.

Vid ett beaktande av dessa förändringar i samband med frågan om prissättningen på jordbruksprodukter torde emellertid en bestämd skillnad böra göras mellan å ena sidan de beräkningsgrunder, som tillämpats vid tidigare inkomstkalkyler för jordbruket, och å andra sidan en kalkyl, i vilken de totala förändringarna i jordbrukets kreaturskapital införas. I förstnämnda fall bör, sedan slakten av storboskap sjunkit under den såsom normal angivna kvantiteten, utöver den verkliga slakten upptagas det antal djur, som förut avdragits såsom kapitalrealisation. I sistnämnda fall åter bör för samtliga de år beräkningarna omfatta bland inkomsterna upptagas värdet av den slakt, som verkligen ägt rum, och något avdrag för övernormal slakt sålunda icke företagas. Samtidigt bör emellertid i kalkylen även införas de värdeförändringar, som jordbrukets kreaturskapital undergått. Härvid kommer sålunda hela den under de föregående åren genom dels utslaktning, dels minskad uppfödning inträdda minskningen av kreaturskapitalet att avdragas från jordbrukets inkomstsumma, under det att den numera inträffade ökningen av djurkapitalet får läggas till inkomstsumman. I sin Rapport rörande beräkningar av och prognoser för jordbrukets inkomster och kostnader föreslog jordbrukskommitténs första delegation, att en alternativ beräkning av denna innebörd skulle företagas. En sådan har numera på kommitténs uppdrag verkställts av dir. A. H. Stensgård, och en preliminär redogörelse för resultatet föreligger. I anslutning till densamma har inom jordbrukskommittén till prövning upptagits frågan, vilken av de båda beräkningsgrunderna, som i fortsättningen bör tillämpas vid dessa kalkyler. Kommittén har härvid på förslag av 1:a delegationen och arbetsutskottet beslutat, att fr. o. m. detta beräkningstillfälle tillämpa den metod, enligt vilken även förändringarna i jordbrukets kreaturskapital och varuförråd komma till uttryck i beräkningarna. Det bör måhända i detta sammanhang erinras om att LK-delegationen vid överlämnandet till livsmedelskommissionen av sin P. M. rörande jordbrukets inkomster och kostnader 1941/42 framhöll, att vissa förändringar i jordbrukets ekonomiska läge kunde ha inträffat, som ej varit tillgängliga för statistisk analys, varvid man bl. a. framhöll minskningen av ungdjursbeståndet. Sådana omständigheter syntes enligt delegationen ej kunna lämnas ur räkningen vid ett bedömande av förändringarna i jordbrukets ekonomiska situation.

Med tillämpning av den förut begagnade metoden för inkomstberäkningen erhålles följande resultat beträffande storboskap:

	Kvantitet 1,000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor
1938/39.....	89.0	105	93.5
1939/40.....	84.1	122	102.6
1940/41.....	81.1	146	118.4
1941/42.....	77.3	179	138.4
1942/43.....	.	.	129.9

Såsom inkomst för år 1942/43 har härvid upptagits dels värdet av den beräknade verkliga slakten under året, d. v. s. 47,500 ton och 88.8 milj. kronor, dels värdet av det antal djur, som tidigare avräknats såsom kapitalrealisation. Sagda antal uppgår, som tidigare nämnts, till 158,300 djur, vilka vid realisationstillfällena värderas till 41.1 milj. kronor. Härigenom erhålles det i ovanstående sammanställning upptagna beloppet 129.9 milj. kronor.

Med tillämpning av den av kommittén godtagna metoden att å ena sidan för varje år såsom inkomst redovisa hela den slakt, som ägt rum, och å andra sidan såsom en särskild post upptaga förändringarna i jordbrukets kreaturskapital, erhållas följande värden för inkomsterna av storboskap:

	Kvantitet 1,000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor
1938/39.....	89.0	105	93.5
1939/40.....	91.4	122	111.5
1940/41.....	102.3	146	149.4
1941/42.....	78.0	179	139.6
1942/43.....	47.5	187	88.8

Förändringarna i fråga om jordbrukets kreaturskapital redovisas i ett särskilt avsnitt längre fram i denna promemoria.

Beträffande inkomsterna av slakten av övriga djurslag än storboskap hänvisas till sammandragstabellen.

Inkomster för försäljning av hästar till militärt ändamål.

	1, 0 0 0 kronor				
	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Remonter	625	739	794	843	900
Övriga hästar	—	26,600	3,000	—	—
	625	27,339	3,794	843	900

Ull.

Kvantiteten ull har i tidigare beräkningar för samtliga år angivits till 700 ton. Med stöd av uppgifterna i husdjursräkningen den $\frac{1}{6}$ 1942 rörande antalet får har kvantiteten bibehållits oförändrad t. o. m. år 1941/42 men för år 1942/43 höjts till 800 ton.

Priset är 5 kr/kg.

Export av levande djur.

Enligt uppgifter från lantbruksstyrelsen har värdet av exporterade hästar uppgått till 11.5 milj. kronor år 1941/42 och 2.8 milj. kronor 1942/43.

Förändringar i jordbrukets kreaturskapital och varuförråd.

I anslutning till första delegationens rapport rörande beräkningar av och prognoser för jordbrukets inkomster och kostnader beslöt jordbrukskommitténs arbetsutskott att låta utföra en »kompletterande beräkning rörande slakten av storboskap med frändrag av kapitalrealisation». I enlighet härmed har, såsom redan i annat sammanhang omnämnts, framlagts en av direktör A. H. Stensgård verkställd beräkning av jordbrukets inkomster och kostnader, i vilken å ena sidan slakten av storboskap för samtliga år redo-

Kreatursantalet den 15 sept. nedanstående år.

	1939	1940	1941	1942	1943
<i>Hästar.</i>					
3 år och däröver efter avdrag av militärhästar	502,000	464,500	463,000	451,000	460,000
Unghästar	78,000	82,000	77,000	71,000	65,000
Föl.....	48,000	43,000	40,000	35,000	40,000
Summa unghästar och föl	126,000	125,000	117,000	106,000	105,000
Summa hästar	628,000	589,500	580,000	557,000	565,500
<i>Nötkreatur.</i>					
Oxar	7,000	6,000	5,000	4,000	4,000
Tjurar 2 år och däröver	31,000	33,000	33,000	31,000	32,000
Kor	1,920,000	1,868,000	1,750,000	1,698,000	1,771,000
Summa oxar, tjurar och kor	1,958,000	1,907,000	1,788,000	1,733,000	1,807,000
Ungnöt	564,000	564,000	475,000	471,000	510,000
Kalvar under 1 år.....	467,000	419,000	420,000	420,000	450,000
Summa nötkreatur	2,989,000	2,890,000	2,683,000	2,624,000	2,767,000
<i>Svin.</i>					
Fargaltar, 9 mån. och däröver	5,000	4,600	4,000	3,600	3,600
Fargaltar, 3—9 mån.					
Modersuggor	156,000	125,000	116,000	100,000	100,000
Gödsvin ¹					
<i>Får.²</i>					
<i>Höns.</i>					
Äldre höns	8,200,000	8,165,000	8,000,000	5,600,000	5,000,000
Unghöns och kycklingar	3,000,000	3,000,000	2,000,000	1,000,000	2,000,000
Summa höns	11,200,000	11,165,000	10,000,000	6,600,000	7,000,000

visas till sin verkliga storlek och å andra sidan förändringarna i jordbrukets kreaturskapital och varuförråd medtagits i beräkningarna.

Värdet av djurkapitalet 15 sept. varje år (det datum, då kreatursräkningar i vanliga fall pläga företagas), har beräknats till förkrigspriser, vilka tillämpats även för alla krigsåren. Därvid konstaterad värdeminskning från ett år till nästa har avdragits från inkomsterna. Realisationsvinster uppkomna genom prisstegring å försålda djur komma sålunda att helt ingå i inkomsterna, medan å realisationerna influtna belopp, i den mån de endast motsvara förkrigspriserna, frändragits. Större delen av minskningen av kreatursbeståndet beror på att uppfödningen av djur under krigsåren haft mindre omfattning än normalt och mindre än den försäljning, som ägt rum, även om den senare endast varit av normal omfattning eller ännu mindre. Metoden innebär att inkomster av försålda djur, i den mån försäljningen överstigit uppfödningen (produktionen) under respektive år, inräknas endast med de belopp, varmed uppnådda priser överstiga förkrigspriserna. På motsvarande sätt inräknas ökning av kreaturskapitalet (under 1942/43) på grund av större

¹ Ej möjligt att beräkna med större grad av säkerhet, men avsevärd minskning av antalet föreligger sedan 1939.

² Räkningar finnas endast för vissa år. Dessa visa en viss ökning under senare år, men den är utan nämnvärd betydelse med hänsyn till kapitalförändringarna.

Värdet av förestående kreatursantal beräknat efter 1938/39 års priser.

	Pris kronor pr st.	Värde i milj. kronor				
		1939	1940	1941	1942	1943
<i>Hästar.</i>						
3 år och däröver	675	338.9	313.5	312.5	304.4	310.8
Unghästar	750	58.5	61.5	57.8	53.3	48.8
Föl	300	14.4	12.9	12.0	10.5	12.0
Summa		411.8	387.9	382.3	368.2	371.6
<i>Nötkreatur.</i>						
Kor, tjurar och oxar	370	724.5	705.6	661.6	641.2	668.6
Ungnöt	325	183.8	183.3	154.4	153.1	165.8
Kalvar	100	46.7	41.9	42.0	42.0	45.0
Summa		954.5	930.8	858.0	836.3	879.4
<i>Svin.</i>						
Fargaltar	225	1.1	1.0	0.9	0.8	0.8
Modersuggor	135	21.1	16.9	15.7	13.5	13.5
Summa		22.2	17.9	16.6	14.3	14.3
<i>Höns.</i>						
Värphöns	3	24.6	24.5	24.0	16.8	15.0
Kycklingar.....	2	6.0	6.0	4.0	2.0	4.0
Summa		30.6	30.5	28.0	18.8	19.0
Totalsumma		1,419.1	1,367.1	1,284.9	1,237.6	1,284.8
Värdeförändring från föregående år (+1—)			— 52.0	— 82.2	— 47.3	+ 46.7
Summa värdeminskning 1939—1942			181.5		—	

uppfödning än försäljningen såsom inkomst till belopp, motsvarande förkrigspriserna.

Motsvarande justeringar ha företagits för ändring av jordbrukets lager av fodermedel, i den mån sådana beräkningar kunnat verkställas.

Det bör dock observeras, att avdrag på sätt ovan sagts icke gjorts för minskning av gödsvinsbeståndet, ehuru denna minskning varit mycket betydande. Å andra sidan har tillägg ej gjorts för ökning av fårstocken, vilken dock varit av tämligen ringa omfattning.

Försäljningsvärdet av slaktat fjäderfä borde ha inräknats som inkomst, men erforderlig undersökning härom har icke medhunnits. Dess värde är dock förhållandevis lågt och understiger säkerligen betydligt de värdeminskningar, som uppkommit för jordbruket i andra avseenden såsom i form av ej beaktade lagerrealisationer och minskning av näringsförrådet i jorden genom försämrade gödsling.

Resultaten av beräkningarna rörande kreaturskapitalets förändringar framgå av tabellerna å sid. 130 och 131

Någon värdeförändring å kreaturskapitalet har ej beräknats för året 1938/39, enär djurbeståndet under åren närmast före krigsutbrottet var mycket stabilt. Mindre nedgång beträffande hästar uppväges av uppgång för andra djurslag såsom svin. En beräkning över värdeförändringarna under år 1938/39 torde därför vara betydelselös.

Preliminärt sammandrag av jord-

Varuslag m. m.	1938/39			1939/40		
	Kvanti- tet 1,000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor	Kvanti- tet 1,000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor
Höstvete.....	556	17.21	95.7	493	20.44	100.8
Vårvete	108	19.11	20.6	121	20.94	25.3
Råg	247	16.25	40.1	214	19.85	42.5
Korn	96	14.02	13.5	90	17.84	15.6
Arealtillägg	—	—	—	—	—	—
Havre	130	11.57	15.0	158	16.72	26.4
Premie å fodersäd	—	—	—	—	—	—
Ärter	15	19.14	2.9	8	38.86	3.1
Oljevaxter	—	—	—	—	—	—
Spånadsvaxter	—	—	—	—	—	—
Potatis, mat-.....	755	5.72	43.2	755	10.08	76.1
Potatis, fabriks-.....	260	4.98	12.8	271	4.96	13.4
Sockerbeter	1,834	3.05	55.9	1,900	3.09	58.7
Hö	70	5.69	4.0	130	8.34	10.8
Halm	40	2.59	1.0	140	3.63	5.1
K-mjölk vid mejeri.....	794	14.99	119.0	815	15.44	125.8
K-mjölk försäld utanför mejeri.....	240	18.79	45.1	225	19.81	44.6
K-mjölk till hemmaförbrukning	537	13.81	74.2	530	15.81	83.8
P-mjölk vid mejeri.....	2,335	11.81	275.8	2,297	13.61	312.6
Lantsmörmjölk	420	10.77	45.2	375	11.83	44.4
Skummjölk till ost	98	2.90	2.8	92	3.10	2.9
Merinkomst av gräddförsäljning.....	—	—	5.9	—	—	7.2
Producentbidrag	—	—	3.5	—	—	25.0
Diverse mjölkbidrag	—	—	—	—	—	—
Bidrag till uppehållande av vissa kör- linjer	—	—	—	—	—	—
Ägg	50	142	71.0	50	159	79.5
Storboskap	89.0	105	93.5	91.4	122	111.5
Kalv, större.....	34.3	151	51.8	31.3	163	51.0
Kalv, mindre	13.1	98	12.8	13.9	105	14.6
Får	3.4	174	5.9	2.7	196	5.3
Häst	11.8	44	5.2	10.6	61	6.5
Svin.....	145.6	135	196.6	156.0	146	227.8
Förs. av smågrisar	—	—	—	—	—	0.7
Förs. av militärhästar	—	—	0.6	—	—	27.3
Ull	0.7	175	1.2	0.7	278	1.9
Export av levande djur	—	—	5.6	—	—	5.9
Summa försäljningsinkomster			1,320.4			1,556.1
D:o index			100.0			117.9
Förändringar i kreaturskapital och varu- förråd, milj. kronor			+ 30.0			— 52.0
Summa milj. kronor			1,350.4			1,504.1
Index			100.0			111.4

Förändringarna i värdet av jordbrukets varuförråd.

Före kriget hade vid jordbruket samlats betydande lager av olika produktionsmedel, främst fodermedel men även motorbränsle och gödselmedel m. m., varjämte även brödsäd plögade i viss utsträckning lagras från ett år till ett annat. Dessa förråd ha under kriget uttömts. Utnyttjandet av motorbränslet har beaktats vid de förut verkställda beräkningarna och är sålunda upptaget som kostnad på resp. år, i den mån tillgången på dylika bränsle-

brukets inkomster 1938/39—1942/43.

1940/41			1941/42			1942/43		
Kvanti- tet 1,000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor	Kvanti- tet 1,000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor	Kvanti- tet 1,000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor
228	28.—	63.8	187	28.88	53.1	219	25.98	56.9
119	29.50	35.1	80	31.32	25.1	148	27.52	40.7
168	27.—	45.4	193	27.22	52.5	359	24.56	88.2
74	25.—	18.5	93	26.—	24.2	145	22.88	33.1
—	—	—	—	—	19.9	—	—	7.0
110	23.—	25.8	110	22.—	24.2	180	18.75	33.8
—	—	—	—	—	2.4	—	—	—
17	49.65	8.4	16	51.00	8.2	27	46.—	12.4
—	—	—	—	—	9.2	—	—	19.6
—	—	0.2	—	—	1.0	—	—	2.9
810	8.62	69.8	975	16.12	157.2	1,050	11.75	123.4
259	5.95	15.4	202	5.96	12.0	150	7.41	11.1
1,859	3.58	66.6	1,844	4.63	85.4	1,735	4.75	82.4
105	22.46	23.6	60	16.50	9.9	95	10.50	10.0
115	6.91	7.9	35	6.25	2.2	60	3.75	2.8
716	20.12	144.1	757	22.81	168.9	824	22.89	188.6
210	24.27	51.0	180	24.27	43.7	180	24.27	43.7
523	19.71	103.1	516	21.89	110.4	516	21.80	109.9
2,030	17.01	345.8	1,767	17.68	312.4	1,814	17.25	312.9
308	16.16	49.8	219	16.94	37.1	219	17.08	37.4
186	5.10	9.5	143	5.12	7.3	102	5.12	5.2
—	—	8.8	—	—	1.3	—	—	1.6
—	—	35.6	—	—	40.8	—	—	44.0
—	—	—	—	—	24.6	—	—	9.2
—	—	—	—	—	1.0	—	—	1.3
40	211	84.4	30.0	249	74.7	30.0	260	78.0
102.8	146	149.4	78.0	179	139.6	47.5	187	88.8
25.2	205	51.7	15.7	233	36.6	12.8	231	28.4
13.8	137	18.9	12.1	160	19.4	17.0	160	27.2
2.8	241	5.5	2.0	303	6.1	1.8	340	6.1
13.4	76	10.2	11.1	108	12.0	7.0	134	9.4
132.8	187	247.4	90.0	204	183.6	101.0	216	218.2
—	—	2.2	—	—	4.5	—	—	3.4
—	—	3.8	—	—	0.8	—	—	0.9
0.7	457	3.2	0.7	500	3.5	0.8	500	4.0
—	—	5.8	—	—	11.5	—	—	2.8
		1,709.7			1,726.8			1,744.8
		129.5			130.7			132.1
		— 119.2			— 47.8			+ 73.7
		1,590.5			1,679.0			1,818.5
		117.8			124.8			134.7

förråd kunnat uppskattas. Någon undersökning om brödsädsförrådens och gödselmedelsförrådens storlek har icke kunnat verkställas, varför det icke kan närmare bedömas i vad mån försäljningen resp. utnyttjandet av desamma inverkat på de under krigsåren erhållna inkomsterna. Otivelaktigt är dock, att realiserandet av dylika förråd bidragit att höja de redovisade inkomsterna under de första krigsåren.

Realiserandet av fodermedelsreserverna, som representera de största värde-

na, har icke förut beaktats vid beräkningarna. De ur dem genom husdjurs-skötseln erhållna slutprodukterna ingå sålunda bland inkomsterna till krigsårens försäljningspris, medan något avdrag icke gjorts för minskning av lagervärdet. Nedan göres en försiktig beräkning av förändringarna i dessa lagervärden beräknade efter förkrigspriser. Då beräkningarna över inkomsterna avse en jämförelse mellan 1938/39 och de följande åren, är det nödvändigt att vid dessa beräkningar även taga i betraktande förändringar, som kunna ha inträffat under 1938/39, eftersom dessa inverka på inkomstberäkningen för detta år. Som året 1938 gav en osedvanligt god skörd (betydligt över normal) är det otvivelaktigt, att en betydande uppläggning av foderförråd ägde rum detta år. Den rikliga skörden föranledde sänkta priser för många produkter, ett hänsynstagande till lagerökningen höjer emellertid den inkomstsumma, som beräknats på grundval av försäljningen. De från 1938 års skörd reserverade foderförråden togos säkerligen i anspråk för utfodring såväl under år 1939/40, enär 1939 års skörd var betydligt sämre, som under 1940/41, då på grund av missväxten 1940 återstående förråd helt borde ha tagits i anspråk. Man känner icke närmare huru stora foderförråd, som sålunda upplagrats under 1938/39 och ej heller huru stora förråd som i sin helhet tagits i anspråk de följande åren. Den enda direkta vägledning, man i detta hänseende äger, äro uppgifter som hösten 1941 insamlades genom livsmedelskommissionen från hushållningssällskapen. Med ledning av dessa uppgifter verkställdes en grov beräkning, enligt vilken den hösten 1940 befintliga foderreserven skulle uppgå till följande storlek och värde enligt 1938/39 års priser.

Foderreserv, befintlig hösten 1940 och tagen i anspråk år 1940/41.

	Kvantitet		Pris 1938/39	Värde efter förkrigspris milj. kr.
	ton	milj. fe.		
Hö	264,600	120	9 öre/fe ¹	10.8
Halm	642,600	140	9 öre/fe ¹	12.6
Fodersäd	69,500	60	11 öre/kg	7.65
Oljekaksfoder	27,300	26	20.5 öre/kg	5.6
Kli	7,300	6	12 öre/kg	0.9
Summa		352		37.55
Avrundat				37.00

Som nämnts har säkerligen också under 1939/40 äldre lagerbehållningar tagits i anspråk, men då inga uppgifter föreligga rörande omfattningen härav, upptages i dessa beräkningar tills vidare inget avdrag för lagerminskning detta år, ehuru så rätteligen borde ha skett. Såsom inkomst 1938/39 för lagerökning torde minst få uppföras värdet av de lager av hö, halm och fodersäd, som realiserades 1940/41, sålunda i runt tal 30 milj. kronor. Av oljekaksfoder och kli torde normalt ha funnits vissa lager vid jordbruket från år till år (genomgångslager), varför man icke kan säga, att det anförda uppkommit just 1938/39 eller något annat år. Något tillägg å 1938/39 års inkomster för lagerökning av dessa fodermedel torde därför icke vara motiverat. Däremot bör avdrag för realisationen givetvis göras det år, då lagret realiserades.

År 1941/42 kan någon lagerförändring av betydelse icke ha ägt rum. Där-
emot har 1942 års skörd beräknats komma att medföra en lagerreserv av

¹ Uppnått realisationspris i ladugårdsskötseln enligt räkenskapsresultaten för svenska jordbruk.

hö och halm på c:a 300 milj. fe, vilket efter förutnämnda förkrigspris (9 öre pr fe) ger ett värde av 27 milj. kronor. Priskontrollnämnden har ansett att denna lagerökning bör upptagas såsom inkomst, vilket givetvis också är en logisk konsekvens av föregående. Följande värdeförändringar i lantbrukarnas foderlager beräknas sålunda hava uppkommit:

1938/39 ökning med 30 milj. kronor.
 1939/40 minskning med okänt belopp.
 1940/41 minskning med 37 milj. kronor.
 1941/42 ingen ändring.
 1942/43 ökning med 27 milj. kronor.

Jordbrukets kostnader.

1. Köpgödsel och jordbrukskalk.

Förbrukningen av konstgödselmedel liksom priser och värdesummor för inköpta gödselmedel framgå av sammanställningen å nästa sida. Däri anförda uppgifter om förbrukningen grunda sig på livsmedelskommissionens beräkningar, medan priserna basera sig på uppgifter om de vid försäljning till jordbrukare allmänt tillämpade priserna i det s. k. standarddistriktet.

Vad jordbrukskalk beträffar, grunda sig kvantitetsuppgifterna på en inom lantbruksförbundet verkställd undersökning för åren 1938/41. De anförda kvantiteterna avse försäljningen av olika kalkslag, omräknade till ren kalk (CaO). Priserna utgöra ett genomsnitt per deciton ren kalk.

2. Kostnad för inköpt utsäde.

Våren 1941 omsåddes 16,000 och våren 1942 21,000 ha utvintrad höstsäd med vårvete. Den för detta ändamål använda utsädesmängden, som betraktas såsom återköpt av i inkomstkalkylen upptagna kvantiteter, uppgår till 33,600 respektive 44,100 dt. Priset per dt har under 1941 utgjort 38 kronor och 1942 37 kronor, vilket medfört en totalkostnad av:

	1940/41	1941/42
Milj. kronor	1.28	1.63

Härtill komma ytterligare förädlingskostnaderna och handelsmarginalen för det utsäde, som jordbruket inköpt från handeln. Denna kostnadspost kan enligt uppgifter från livsmedelskommissionens spannmålssektion beräknas på följande sätt:

	Kvantitet, 1,000 ton	Förädlings- kostnad och handels- marginal, kr/ton	Värde, milj. kr.	Totalkostnad för utsäde, milj. kr.
1938/39.....	40,000	80	3.20	3.20
1939/40.....	40,000	80	3.20	3.20
1940/41.....	70,000	80	5.60	6.88
1941/42.....	60,000	80	4.80	6.43
1942/43.....	60,000	70	4.20	4.20

Kostnadsberäkning för köpgödsel och jordbrukskalk.

	1938/39		1939/40		1940/41		1941/42		1942/43	
	förbrukn. ton (kr/dt)	värde milj. kr.	förbrukn. ton (kr/dt)	värde milj. kr.	förbrukn. ton (kr/dt)	värde milj. kr.	förbrukn. ton (kr/dt)	värde milj. kr.	förbrukn. ton (kr/dt)	värde milj. kr.
Chilesalpeter	45,000 (17.81)	7.79	33,000 (18.41)	6.08	22,000 (20.29)	4.46	17,000 (20.94)	3.56	11,000 (23.19)	2.55
Kalksalpeter	65,000 (16.61)	10.80	105,000 (16.95)	17.80	135,000 (20.29)	27.89	145,000 (20.81)	30.17	77,000 (23.85)	18.86
Kalkkväve	28,000 (17.13)	4.80	27,000 (19.66)	5.31	34,800 (22.55)	7.85	55,000 (23.48)	12.91	74,500 (25.87)	19.27
Svavels. ammoniak	20,000 (16.00)	3.20	17,000 (16.86)	2.78	21,200 (20.20)	4.28	19,000 (22.23)	4.22	14,000 (24.68)	3.46
Ljungasalpeter	5,000 (15.88)	0.79	2,500 (16.48)	0.41	—	—	4,000 (21.67)	0.87	14,500 (23.71)	3.44
Kalisalt, 40 %	80,000 (12.87)	9.90	77,000 (15.41)	11.87	95,100 (15.78)	15.01	105,000 (16.87)	17.71	81,500 (20.24)	16.50
Superfosfat	280,000 (7.25)	20.80	247,500 (9.68)	23.96	197,500 (10.85)	21.48	191,000 (11.88)	22.69	133,000 (16.14)	21.47
Benmjöl	5,000 (10.80)	0.54	4,000 (12.67)	0.51	2,300 (13.70)	0.32	—	—	—	—
Thomasfosfat	17,000 (6.95)	1.18	14,000 (7.80)	1.09	18,000 (9.87)	1.69	14,000 (10.68)	1.50	10,000 (15.65)	1.57
Summa		59.80		69.81		82.48		93.68		86.62
Jordbrukskalk	187,000 (2.76)	5.16	154,000 (3.01)	4.64	167,000 (3.86)	5.01	182,000 (3.95)	7.19	182,000 (4.79)	8.72
Summa milj. kronor		64.46		74.45		88.04		100.82		95.84
Index		100.0		115.5		136.5		156.4		147.9

3. Köpfodermedel.*Produktion, nettoimport och förbrukning av kli.*

	1938/39 ton	1939/40 ton	1940/41 ton	1941/42 ton	1942/43 ton
<i>Vete</i> , handelskvarnar	97,150	107,200	114,550	¹ 78,000	
tullkvarnar	16,100	16,100	13,350	² 12,000	
utländskt kli (nettoimport)	20,500	12,000	19,100	15,000	
Summa	133,750	135,300	147,000	105,000	³ 70,000
Ingående lager	—	—	—	+ 32,000	
Utgående lager	—	—	— 32,000	— 15,000	
Förbrukning	133,750	135,300	115,000	122,000	—
<i>Råg</i> , handelskvarnar	19,300	22,300	18,600	—	—
tullkvarnar	7,500	7,500	4,200	—	—
utländskt kli (nettoimport)	1,100	—	—	—	—
Summa	27,900	29,800	22,800	—	—
<i>Havre</i>	20,850	24,400	23,900	18,800	35,000
<i>Korn</i>	13,500	13,500	12,000	10,500	10,500
<i>Övrigt (majs- och riskli)</i>	4,000	1,500	—	—	—
Summa kliförbrukning	200,000	204,500	173,700	151,300	115,500

Siffrorna för de tre första åren ha framräknats med ledning av handelsstatistiken samt industristatistikens uppgifter om kliutbytet vid förmalning. Uppgifterna för 1941/42—1942/43 grunda sig på livsmedelskommissionens beräkningar.

Förbrukning av fodercellulosa.

Förbrukningen av fodercellulosa under 1940/41 och 1941/42 liksom beräknad förbrukning under 1942/43 uppgår till nedanstående kvantiteter enligt uppgifter från svenska spannmålsaktiebolaget och livsmedelskommissionen.

	1940/41		1941/42		1942/43	
	ton	kr/dt	ton	kr/dt	ton	kr/dt
Total förbrukning:						
cellfor, cellfor M och cellfor S	85,700		180,000			
cellfor MM	14,300		297,000			
Summa	100,000		477,000		³ 75,000	
Därav i jordbruk och vid skogskörslor:						
cellfor, cellfor M och cellfor S	70,700	16.58	165,000	12.00	12,500	14.96
cellfor MM	11,800	12.00	277,000	12.25	51,000	15.11
Summa	82,500		442,000		63,500	
Förbrukning för skogskörslor enl. nedan	11,100		30,700		23,900	
Kvarstår förbrukning i jordbruket	71,400		411,300		39,600	
Vägt medelpris		15.88		12.16		15.08

¹ Vete, råg- och kornkli.² Vete- och rågkli.³ Härav beräknas gå till armé- och åkerihästar år 1940/41 17,500 ton, 1941/42 35,000 ton och 1942/43 11,500 ton.

Kvantitetsuppgifterna för åren 1940/41 och 1941/42 basera sig på försäljningsuppgifter från spannmålsaktiebolaget. 1942/43 års siffror äro beräknade av livsmedelskommissionen.

Beräkning av fodercellulosaåtgången vid skogskörslor.

För att fastställa hur mycket fodercellulosa, som använts i jordbruket, har en beräkning gjorts rörande åtgången till skogskörslor enligt nedanstående. Med de framräknade kvantiteterna åren 1940/41, 1941/42 och 1942/43 ha sedan de i ovanstående tabell erhållna summorna minskats.

Förbrukning av	kg/fe	1938/39		1939/40		1940/41		1941/42		1942/43	
		1,000 ton	milj. fe	1,000 ton	milj. fe	1,000 ton	milj. fe	1,000 ton	milj. fe	1,000 ton	milj. fe
Havre	1.2	50	41.7	50	41.7	35	29.2	30	25	25	20.8
Hö	2.4	40	16.7	50	20.8	45	18.8	30	12.5	60	25.0
Halm	4.5	20	4.4	30	6.7	20	4.4	15	3.3	20	4.4
Summa fe			62.8		69.2		52.4		40.8		50.2
Index			100.0		110.2		83.4		65.0		79.9
Virkesuttag ur skogen milj. fm ³			43.5		47.7		42.2		44.6		(47.5)
Index			100.0		109.7		97.0		102.5		109.2

Det antages att åtgången av foder för skogskörslor utvecklats på samma sätt som virkesuttaget ur skogen. Ovan beräknade fodermängder av havre, hö och halm skulle under sådana förhållanden behöva kompletteras med följande mängder fodercellulosa.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Milj. fe.....	—	—	8.5	23.6	18.4
Vilket motsvarar 1,000 ton.....	—	—	11.1	30.7	23.9

Fabriksavfall.

Kvantiteterna fabriksavfall från socker-, stärkelse- och potatisindustrin i efterföljande kostnadstablå äro upptagna efter bruttobeloppen. Det tämligen stora svinn, som plägar räknas å dessa fodermedel, torde nämligen uppstå hos förbrukarna. Kvantiteterna melass grunda sig för åren 1938/39—1941/42 på sockerbolagens försäljningar med avdrag av användning till annat industriellt ändamål (jästtillverkning) och för inblandning i fodercellulosa. Beträffande sockersnitsel och betmassa grunda sig uppgifterna för åren 1938/39—1942/43 på verkliga försäljningar. För år 1942/43 äro kvantiteterna fabriksavfall beräknade på grundval av de uppgifter om skörd, industriell produktion och därur erhållet avfall, som sammanställts såsom underlag för beräkningen av den animaliska produktionens storlek. För åren 1941/42—1942/43 ingår sockersnitsel under rubriken betmassa. Priserna på fabriksavfall ha erhållits från företrädare för resp. industrier för åren 1938/39—1942/43. Bland fabriksavfallet ingår även pulpa, men denna har ej medtagits i kalkylen, ehuru den under de sista produktionsåren torde ha betingat ett pris av 20 å 25 öre per hl. Den extrainkomst, som fabriken därigenom erhållit, torde nämligen i huvudsak återföras till jordbrukare, som äro delägare i fabriken. Då denna inkomst ej redovisats i inkomstkalkylen, kan ej heller motsvarande utgift upptagas i kostnadskalkylen.

Foder av animaliskt ursprung.

I anslutning till sin granskning av inkomst- och kostnadsberäkningarna har jordbrukskommitténs första delegation uttalat, att vid beräkningen av kostnaderna för animaliskt foder hänsyn skulle tagas till kvantitetsförändringarna beträffande ifrågavarande fodermedel, i den mån dessa vore kända. Jordbrukskommittén beslöt sedan i enlighet härmed.

Livsmedelskommissionen har sammanställt efterföljande tillverkningssiffror. Huruvida dessa grunda sig på lika fullständig statistik som industri- och handelsstatistiken, på vilken de tidigare årens förbrukningssiffror grunda sig, är tills vidare obekant.

Vid kostnadsberäkningen användas första periodens siffror såsom gällande för produktionsåret 1941/42. Därvid har en sammanslagning skett av vissa poster i de nu erhållna uppgifterna. Sålunda redovisas fisk- och sillmjöl som »fiskmjöl». Fiskavfall, köttfoderkakor, köttmjöl, benblodmjöl, blodmjöl och blodfoder redovisas under rubriken köttmjöl m. m. Fiskensilage har icke medtagits i beräkningen utan förutsättes finna användning framförallt vid räv-uppfödning.

Tillverkning av animaliskt foder och mineralfoder i ton.

	$\frac{9}{7}$ 1941— $\frac{30}{8}$ 1942	$\frac{1}{7}$ 1942— $\frac{31}{8}$ 1942	$\frac{1}{9}$ 1942— $\frac{31}{12}$ 1942
Fiskmjöl	2,240	158	266
Sillmjöl	241	20	74
Fiskhömjöl	—	—	6
Fiskavfall, torrt	17	—	—
Fiskensilage	980	243	258
Köttmjöl	4,742	584	914
Köttfoderkakor, omalda	30	5	6
Foderbenmjöl	5,378	380	925
Bengryn (foder)	51	—	—
Benblodmjöl	2	—	—
Blodmjöl	247	8	2
Blodfoder	1	—	—
Mineralfoder	2,748	675	921
Fodertran	343	225	225

Mineralfodertillverkningen 1941/42 har helt åtgått till inblandning i foder-cellulosa och upptages därför icke särskilt i följande kostnadsberäkning.

För år 1942/43 ha vissa uppskattningar över tillverkningen verkställts inom livsmedelskommissionen. Sedan de kvantiteter avdragits, som beräknats bliva inblandade i cellulosa och kraftfoderblandningar, kvarstå vissa kvantiteter, vilka upptagas särskilt i den efterföljande kostnadsberäkningen.

Priserna på fiskmjöl, köttmjöl, foderbenmjöl och tran ha erhållits från olika firmor fram till den 5 juni 1942. Därefter gälla av staten fastställda priser.

Beträffande fodermedel, som tidigare redovisats under rubriken »andra ej spec.» och som huvudsakligen bestå av diverse vegetabiliska fodermedel, hönsfodermjöl, snäckskal m. m., ha några uppgifter om kvantiteter och värden ej kunnat erhållas efter år 1940/41, varför denna post helt utesluts ur beräkningarna.

Återinköpt fodersäd.

Livsmedelskommissionen beräknar att under 1942/43 c:a 150,000 ton av den fodersäd, som jordbrukarna komma att avstå, skall återförsäljas till andra

Kostnadsberäkning för fodermedel.

	1938/39		1939/40		1940/41		1941/42		1942/43	
	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.
<i>Kraftfoder.</i>										
Majs	95,300 (17.76)	16.98	73,500 (19.11)	14.06	6,930 (18.50)	1.28	—	—	—	—
Kli av vete	183,750 (12.77)	17.08	135,300 (16.48)	22.28	115,000 (16.50)	18.98	122,000 (16.50)	20.18	70,000 (17.78)	12.46
Kli av råg	27,900 (11.24)	3.14	29,800 (15.46)	4.61	22,800 (15.50)	3.58	—	—	—	—
Kli av havre	20,850 (8.90)	1.86	24,400 (11.45)	2.79	23,900 (11.55)	2.76	18,800 (16.00)	3.01	35,000 (12.60)	4.41
Kli av korn	13,500 (11.24)	1.52	13,500 (15.46)	2.09	12,000 (15.50)	1.86	10,500 (16.00)	1.68	10,500 (12.60)	1.32
»Övrigt»	4,000 (11.24)	0.46	1,500 (15.46)	0.28	—	—	—	—	—	—
Linkakor och -mjöl	21,000 (21.52)	4.52	20,800 (23.41)	4.87	5,320 (24.00)	1.28	—	—	—	—
Övriga oljekaksfoder	220,000 (20.47)	45.08	184,200 (23.92)	44.06	152,546 (23.50)	35.85	125,000 (29.27)	36.59	100,000 (33.00)	33.00
Summa		90.58		94.98		65.54		61.41		51.18
<i>Fodercellulosa</i>	—	—	—	—	71,400 (15.88)	11.84	411,300 (12.16)	50.01	39,600 (15.08)	5.97
<i>Fabriksavfall.</i>										
Melass	53,260 (6.96)	3.71	55,700 (8.72)	4.86	53,830 (9.00)	4.85	21,000 (10.92)	2.29	35,000 (11.28)	3.96
Sockersnitset	7,900 (7.28)	0.57	7,330 (7.88)	0.54	6,520 (7.88)	0.48	—	—	—	—
Betmassa	1,007,000 (0.25)	2.52	892,700 (0.25)	2.28	905,000 (0.27)	2.44	895,800 (0.28)	2.51	787,400 (0.29)	2.28
Drank, hl	1,681,000 (0.25)	0.42	1,956,300 (0.25)	0.48	1,432,000 (0.80)	0.43	580,000 (0.80)	0.17	—	—
Drav, hl	425,900 (1.06)	0.45	434,400 (1.06)	0.46	348,000 (1.80)	0.68	117,000 (2.00)	0.23	174,000 (2.00)	0.85
Summa		7.70		8.57		8.88		5.20		6.58

Kostnadsberäkning för fodermedel (forts.).

	1938		1939		1940/41	1941/42		1942/43	
	förbrukn. i ton	milj. kr.	förbrukn. i ton	milj. kr.	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.
<i>Animaliskt foder.</i>									
Fiskmjöl.....	4,185	0.87	5,952	1.96	1.96	2,481 (45.—)	1.12	—	—
Köttmjöl m. m.....	789	0.13	2,591	0.49	0.80	5,009 (26.—)	1.80	3,400 (32.—)	1.09
Foderbenmjöl	1,379	0.26	1,905	0.36	0.40	5,378 (27.—)	1.45	1,500 (27.—)	0.41
Mineralfoder	5,567	1.64	6,070	1.76	1.48	—	—	2,000 (67.—)	1.34
Tran	991	0.65	1,484	1.14	¹ 0.80	343 (420.—)	1.44	225 (420.—)	0.95
Summa		3.54		5.10	5.44		5.81		3.79
	1938/39		1939/40						
Milj. kronor	¹ 4.58		² 5.10						

¹ Fyra mån. 1938 och 8 mån. 1939. — ² 1939 års värde.

Sammandrag för allt köpfoder, milj. kronor.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Kraftfoder	90.53	94.93	65.54	61.41	51.18
Fodercellulosa	—	—	11.34	50.01	5.97
Fabriksavfall	7.67	8.57	8.83	5.20	6.58
Animaliskt foder	4.58	5.10	5.44	5.31	3.79
Återinköpt fodersäd	—	—	—	—	1.50
Summa	102.78	108.60	91.15	121.93	69.02
Avgår fodermedelsrabatter	—	—	6.78	—	—
Summa milj. kronor	102.78	108.60	84.37	121.93	69.02
Index	100.0	105.6	82.1	118.6	67.1

jordbrukare. Till skillnad från föregående år uttages därvid ett pris, som med 1 krona per dt överstiger det pris, lantbrukarna erhållit vid försäljningen. Härför uppkommer sålunda en kostnad av 1.5 milj. kronor.

4. Maskiner och redskap.

Kostnaderna för maskiner och redskap ha hittills beräknats under antagande av en årlig inköpsvolym, motsvarande genomsnittsinköpen under åren 1935—37. Kostnadssumman för denna inköpsvolym har beräknats med användande av de under respektive år gällande priserna och betraktats såsom erforderlig för att vidmakthålla det under 1938/39 befintliga maskinbeståndet. Härtill har lagts kostnaden för underhåll genom reparationer. Metoden överensstämmer med det vid taxering av inkomst av jordbruk tillämpade förfarings sättet, att ersättningsinköp av maskiner upptagas som utgift för respektive år. Jordbrukskommitténs första delegation har i samband med sin granskning av beräkningsgrunderna hänvisat till att industriföretag vid den nuvarande priskontrollen icke få räkna med en höjning av avskrivningarna, som svarar mot prisstegringen, samt ansett, att de för andra näringsgrenar tillämpade avskrivningsprinciperna böra följas även vid beräkningen av jordbrukets kostnader. Delegationen har mellertid icke för närvarande ansett sig kunna taga ställning till vilken beräkningsmetod, som därvid bör förordas, utan beslutat att tills vidare godtaga den hittills tillämpade.

Till belysande av metodfrågan anföres i det följande en sammanställning av resultaten enligt olika beräkningsgrunder, nämligen *dels* uppgifter ur den av livsmedelskommissionen verkställda undersökningen av jordbrukets konstanta inkomster och utgifter på basis av självdeklarationer (bil. 3 till Kungl. Maj:ts proposition nr 319/1942), *dels* resultaten av inom lantbruksförbundet på basis av handels- och industristatistiken (import, export samt inhemsk tillverkning) gjorda beräkningar över jordbrukets kostnader för inköp av maskiner och redskap jämte underhållskostnader, *dels* resultaten av de hittillsvarande beräkningarna och *dels* slutligen en beräkning, vari avskrivningskostnaderna för varaktigare maskinslag beräknats med tillämpande av 10-årig avskrivningsperiod.

Den förstnämnda undersökningens resultat är ej direkt jämförbart med de övriga, när däri ingå kostnaderna för vissa maskinslag, främst traktorer, vilka icke äro medtagna i de övriga beräkningarna; särskild beräkning har nämligen företagits beträffande avskrivnings- och underhållskostnaderna för traktorer. Vidare bör från kostnadssumman avdragas inkomst av jordbrukarnas egen försäljning av maskiner och redskap. Även om dessa juste-

Kostnader för maskiner och redskap.

	1932	1935	1937	1938	1940	1938/39	1940/41	1941/42	1942/43
A. Deklarationsundersökningen (inkl. traktorer m. m.).									
Ersättningsinköp	19.3	28.3	39.1	40.5	46.6	—	—	—	—
Nyuppsättning	5.0	5.7	13.7	19.7	13.7	—	—	—	—
Summa	24.3	34.0	52.8	60.2	60.3	—	—	—	—
Underhåll	27.1	33.8	40.0	41.7	50.6	—	—	—	—
Totalsumma (A)	51.4	67.8	92.8	101.9	110.9	—	—	—	—
Summa exkl. nyuppsättning	46.4	62.1	79.1	82.2	97.2	—	—	—	—
B. Den officiella statistiken med omräkning efter pris hos jordbrukarna (exkl. traktorer m. m.).									
Inköp av vissa maskinslag, handredskap m. m.	16.18	39.71	54.55	57.27	58.12	—	—	—	—
Underhåll enl. S. L:s beräkn.	?	19.28	24.91	24.60	28.30	—	—	—	—
Summa (B)	?	58.94	79.46	81.87	86.42	—	—	—	—
Skillnad mellan A och B	?	8.86	13.84	20.03	24.48	—	—	—	—
C. Lanbruksförbundets indexberäkning för inköp och underhåll (exkl. traktorer m. m.).									
(C)	—	65.0	72.8	77.4	c:a 85.—	72.81	94.32	101.09	105.56
Skillnad mellan A och C	—	2.8	20.0	24.5	25.9	—	—	—	—
D. Beräkning på senaste 10 årens maskininköp enl. B. (exkl. traktorer m. m.).									
Avskrivning på 10 år	—	—	—	33.55	36.97	33.55	40.11	43.74	47.93
Underhåll	—	—	—	24.60	28.30	25.41	32.49	35.16	36.44
Summa (D)	—	—	—	58.15	65.27	58.96	72.60	78.90	84.37
Skillnad mellan A och D	—	—	—	43.75	45.63	—	—	—	—
Avskrivning och underhåll av traktorer	—	—	—	(7.7)	(9.1)	7.7	10.33	14.97	19.25
Index enl. A 1935—37 = 100	—	—	100.0	126.9	138.1	—	—	—	—
Dito exklusive nyuppsättning	—	—	100.0	116.5	137.8	—	—	—	—
Index enl. B 1935—37 = 100	—	—	100.0	118.3	124.9	—	—	—	—
» » C 1935—36—37 = 100	—	—	100.0	113.8	125.0	—	—	—	—
» » C 1938—39 = 100	—	—	—	106.3	116.7	100.0	129.5	198.8	145.0
» » D 1938—89 = 100	—	—	—	98.6	110.7	100.0	123.1	133.8	143.1

ringar vidtagas, vilket här icke kunnat ske, torde kostnaderna enligt deklara-
tionsundersökningen likväl komma att ligga högre än enligt de övriga beräk-
ningarna. Deklarationsundersökningen visar även den starkaste relativa steg-
ringen, om genomsnittsinköpen under åren 1935 och 1937 tagas till utgångs-
punkt för en jämförelse (se indextalen). Den på industri- och handelsstati-
stiken grundade beräkningen (B) ger ej värden, som för de olika åren mot-
svara jordbrukarnas inköp, enär man icke känner fabrikanternas och för-
säljarnas lagerhållningar. Beräkningen av kostnaderna med 10-årig avskriv-
ning å inköpta maskiner ger de lägsta kostnadsbeloppen under den tid un-
dersökningen omfattar. Detta beror dels på att tillgänglig statistik icke med-
givit medtagande av alla maskinslag i denna beräkning, varför beloppen i sin
helhet äro för låga, dels på att maskininköpen under depressionsåren i bör-
jan av 1930-talet voro synnerligen låga. Den 10-åriga avskrivningsmetoden
medför en stark eftersläpning, och kostnadsstegringen på grund av de ökade
maskininköpen under de senaste åren kommer vid denna beräkningsmetod
icke fullt till synes, förrän stegringen av inköpen upphört eller förbyts i
nedgång.

En jämförelse mellan den sistnämnda beräkningsmetoden och den hittills
vid kostnadsberäkningarna tillämpade visar sålunda från 1938/39 en mindre
kostnadsstegring under åren fram t. o. m. 1942/43. Det är emellertid tydligt,
att den hittills använda beräkningsmetoden, grundad på fast genomsnittlig
inköpsvolym, icke tager nöjaktig hänsyn till den fortgående ökningen av
maskininköpen eller med andra ord till jordbrukets fortskridande mekani-
sering. På längre sikt torde därför en omläggning av beräkningarna vara
erforderlig, så att kostnadsstegringarna genom ökade inköp bliva beaktade.
Detta blir så mycket mera påkallat, om minskningen av arbetsåtgången ge-
nom rationalisering skall noggrant beaktas. Då emellertid en dylik omläggning
kräver ytterligare komplettering av statistiken och övervägande av metoden
samt då kostnadsstegringen för år 1942/43 enligt hittills gjorda undersök-
ningar blir i stort sett densamma vid tillämpande av avskrivningsmetoden
som vid den hittills tillämpade metoden, har den tidigare beräkningsgrunden
här bibehållits. Enligt denna erhålles följande resultat:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
milj. kronor.....	72.81	83.20	94.32	101.09	105.56
index	100.0	114.3	129.5	138.8	145.0

5. Traktorkostnader.

Traktorbeståndet 1940/41 och 1941/42 har beräknats på grundval av trak-
torinventeringarna åren 1937 och 1940 samt uppgifter om årliga försälj-
ningar till jordbruket av nya traktorer och utrangering av gamla. För året
1942/43 har en försiktig uppskattning skett. En ny traktorräkning har före-
tagits 1942, vilken visat väsentligt större traktorbestånd än tidigare räkningar
och större än det nedan anförda, nämligen omkring 27,000 traktorer. Då nu
nämnda räkningsresultat icke anses vara jämförligt med de tidigare räk-
ningarna (traktorbeståndet kan icke ha undergått sådan ökning sedan 1940),
ha vi emellertid funnit oss tillsvidare icke kunna använda den senaste räk-
ningens resultat för våra beräkningar.

	1940/41	1941/42	1942/43
Antal traktorer.....	20,240	19,840	20,000
» dragbilar	4,500	3,500	3,500
	24,740	23,340	23,500

Traktorerna beräknas liksom tidigare vara till hälften av lätt och till hälften av tung typ.

Vid 1942 års utgång voro c:a 12,000 traktorer avstängda från tilldelning av brännolja. Denna avstängning drabbar i främsta rummet tunga traktorer. Därför räknas i det följande med att brännolja tilldelas endast lätta traktorer. Enligt uppgifter, som inhämtats från statens industrikommission över antalet till lantbrukstraktorer levererade gengasaggregat, skulle samtliga de från brännoljetilldelning avstängda traktorerna nu ha försetts med gengasaggregat. Detta framgår av följande sammanställning över antalet till lantbrukstraktorer försålda aggregat.

Under år 1940	2,674 st.	
» » 1941	3,287 »	
» första halvåret 1942	2,569 »	8,530 st. till $\frac{1}{7}$ 1942.
» tredje kvartalet 1942	2,409 »	
» fjärde kvartalet 1942	1,160 »	
Summa försålda aggregat fr. o. m. 1940 t. o. m. 1942	12,099 st.	

I dessa summor ingå icke aggregat som tillverkats vid mindre fabriker, ej heller hemtillverkade aggregat.

Med ledning av dessa uppgifter angående påmonterade aggregat har det *genomsnittliga* antalet gengasdrivna traktorer i lantbruket under produktionsåren 1940/41 och 1941/42 beräknats. Ett obetydligt tillägg har gjorts för hemtillverkade aggregat. Hänsyn har tagits till den tidpunkt på året, vid vilken aggregaten påmonterats. $\frac{3}{5}$ av en traktors årliga användning har beräknats äga rum under vår- och sommararbete samt $\frac{2}{5}$ i höstarbetet. De traktorer, som försetts med gengasaggregat på vintern, ha därför räknats som $\frac{3}{5}$ gengastraktorer o. s. v. En viss fortsatt övergång till gengasdrift under första kvartalet 1943 har förutsatts. Genom detta förfaringssätt ha följande siffror erhållits.

Antal gengastraktorer i lantbruket 1941—42	7,600
» » » » 1942—43	12,800

Till vår- och sommararbetet 1943 beräknas 13,400 lantbrukstraktorer vara försedda med gengasaggregat. Av dessa beräknas 10,000 vara av tung och 3,400 av lätt typ. Antalet dragbilar förutsättes oförändrat eller 3,500 st. Även totala antalet traktorer antages bli oförändrat.

Traktor användningen 1941/42 och 1942/43 skulle sålunda ha följande omfattning:

	1941/42	1942/43
Oljedrivna tunga traktorer i bruk	1,735	—
» » » » »	9,920	7,200
Gengasdrivna tunga » » »	7,600	10,000
» » » » »	—	2,800
Dragbilar	3,500	3,500
Oljedrivna traktorer ej i bruk (tunga)	585	—
	23,340	23,500

Tilldelningen 1941/42 utgjorde förutom startbensin sammanlagt 17,400 m³ traktorfoto-gen och brännolja. Dessutom antages, att jordbrukarna förbrukat c:a 1,000 m³ ur egna lager. Tillsammans räcker detta till 300 timmars körning per traktor och 160 timmar per dragbil. 1942/43 beräknas tilldelningen

komma att utgöra c:a 12,000 m³ motyl, svarande mot c:a 8,000 m³ motorfotogen, samt 3,100 m³ brännolja. Kvantiteten beräknas räcka för en körning av 250 timmar per traktor och 180 timmar per dragbil.

För gengasdrivna traktorer räknas med en användningstid av 700 timmar per år under 1941/42 samt med endast 600 timmar per traktor och år under 1942/43. Montering av gengasaggregat torde i början ha skett i huvudsak på större traktorer, tillhörande stora gårdar, där traktorerna kunnat utnyttjas intensivt. Numera monteras gengasaggregat i allt större utsträckning även på mindre traktorer, vilka ofta tillhöra små gårdar, där man ej kan utnyttja traktorerna under lika stort antal timmar som vid storbruken. En sänkning av antalet beräknade körtimmar per år från 700 till 600 kan därför anses motiverad.

Antalet driftstimmar per år blir enligt det föregående

		1941/42	1942/43
		1,000-tal tim.	1.000-tal tim.
oljedrivna	tunga traktorer	520.5	—
»	lätta »	2,976.0	1,800.0
gengasdrivna	tunga »	5,320.0	6,000.0
»	lätta »	—	1,680.0
dragbilar		560.0	630.0
		9,376.5	10,110.0

Kostnaderna för traktordriften bestå i avskrivnings- och underhållskostnader samt kostnader för driv- och smörjmedel.

De i det följande använda normerna för beräkning av kostnaderna för avskrivning och underhåll ha uppgjorts efter samråd med jordbrukstekniska föreningen.

1. Avskrivningskostnader.

	1941/42		1942/43	
	avskrivn. procent	vägd års- avskrivn. kronor	avskrivn. procent	vägd årsav- skrivn. kronor
Oljedrivna, tunga traktorer i bruk ...	7.5	373	—	—
Oljedrivna, tunga traktorer ej i bruk	4.0	199	4.0	—
Oljedrivna, lätta traktorer i bruk	8.33	240	8.33	242
Gengasdrivna traktorer, tunga	15.4	766	15.4	773
Gengasdrivna traktorer, lätta	—	—	16.0	465
Dragbilar	20.0	160	20.0	160

För oljedrivna i bruk varande traktorer har använts den avskrivningsprocent, som gäller vid »normal» användningstid, d. v. s. c:a 450 timmar per år. En viss ehuru låg avskrivning har räknats även för traktorer, som ej äro i bruk. Någon förslitning av dessa sker givetvis ej, men det måste tagas hänsyn till att en traktors värde nedgår ej enbart på grund av förslitning utan även därigenom, att den blir gammal och omodern. För gengasdrivna traktorer har räknats med en större avskrivning, dels emedan användningstiden per år är hög, dels därför att förslitningen av motorn är avsevärt större vid drift med gengas än med oljebränsle. Dessutom tillkommer avskrivning på aggregaten, vilka med den användningstid per år, det här är fråga om, måste avskrivas på 3 år. Denna kostnad behandlas i nästa punkt av beräkningarna.

2. Underhållskostnad.

Underhållskostnaden beräknas uppgå till följande belopp i kronor per driftstimme:

	1941/42		1942/43	
	res-del.	rep.	res-del.	rep.
Vid oljedrift				
tung traktor.....	0.19	0.17	0.20	0.19
lätt traktor och dragbil	0.13	0.11	0.13	0.12
Gengasdriven traktor	0.24	0.21	0.25	0.23

För gengasdrivna traktorer blir den sammanlagda kostnaden för amortering och ränta på aggregat samt underhåll och skötsel av detsamma i genomsnitt 805 kronor för de traktorer, som voro i bruk under 1941/42. För år 1942/43 beräknas motsvarande kostnad till 808 kronor.

3. Driv- och smörjmedelskostnad.

1941/42	Summa milj. kronor
Av livsmedelskommissionen beräknad kostnad för tilldelad motorfotogen, brännolja och bensin.....	10.60
Jordbrukarnas eget lager 1,000 m ³ à 0.617 kr/liter	0.62
Årskostnad för gengasved, 462 hl. à 1.80 kr = 832 kr/traktor	6.32
Smörjolja, 0.30 liter/traktortimme à 1.70 kr/liter.....	4.78
Summa kronor	22.32.
1942/43	
11,000 m ³ »motyl 85» à 0.78 kr/liter	8.58
1,000 m ³ »motyl 50» à 0.89 kr/liter.....	0.89
3,100 m ³ brännolja à 1.23 kr/liter.....	3.81
Årskostnad för gengasved, 396 hl/traktor à 3.10 kr/hl.	15.71
Smörjolja, 0.22 liter/traktortimme à 2.35 kr/liter	5.23
Summa	34.22.

Sammandrag av kostnader för traktorer.

	1941/42 milj. kronor	1942/43 milj. kronor
Avskrivning:		
lätta traktorer i bruk, oljedrivna	2.38	1.74
tunga, oljedrivna traktorer i bruk	0.65	—
tunga oanvända traktorer	0.12	—
gengastraktorer, tunga	5.82	7.73
» , lätta	—	1.30
dragbilar	0.56	0.56
Underhållskostnad:		
oljedrivna lätta traktorer och dragbilar	0.85	0.61
oljedrivna tunga traktorer	0.19	—
gengastraktorer	2.39	3.69
kostnader för gengasverk	6.12	10.34
Driv- och smörjmedelskostnad	22.32	34.22
Summa milj. kronor	41.40	60.19
Index (1938/39: 18.07 milj. kronor = 100)	229.1	333.1

6. Diverse kostnader.

Beräkningsgrunderna för vissa av de i detta avsnitt redovisade kostnadsposterna ändrades hösten 1942. Sålunda har kostnaden för mjölkfrakter varit föremål för en speciell utredning. Ändrade beräkningsgrunder ha även till-

lämpats beträffande posterna AIV-syra, elkraft, torvströ, allmänna omkostnader och mjölkkontroll.

AB Syrafoder har lämnat uppgifter om kvantiteter av och priser på försåld AIV-syra under respektive år.

För elkraft har gjorts en specialundersökning, varvid som ledning tjänat uppgifter om elektrifieringens omfattning och utveckling, administrationskostnader och kraftkostnader. De härvid framräknade kostnaderna för elkraften äro genomgående väsentligt högre än enligt tidigare beräkningar, vilket bland annat beror på att i beräkningen nu även medtagits kostnaderna för gårdsnäten samt installationskostnaderna för lyse och motorer. Härigenom har en brist i de hittillsvarande beräkningarna nu avhjälpats. Även i övrigt är den nu verkställda beräkningen mera fullständig. I prognosen för 1942/43 har man utgått från att nyanläggningarna bliva av samma omfattning som år 1941/42. Detta bestyrkes av elektrifieringsberedningen, som beräknar, att nyanläggningarna 1942/43 på grund av de nu genomförda lättnaderna i koppartilldelningen skola uppgå till sådan omfattning, att kostnaderna för desamma bliva i stort sett oförändrade jämfört med kostnaderna 1941/42.

Tidigare ingick under rubriken »kraft och lyse» såväl elkraft som bränsle till stationära motorer samt fotogen för belysningsändamål. Under benämningen »elkraft» ingår nu endast kostnaderna för elektrisk energi. För de båda övriga posterna ha beräkningar påbörjats, men på grund av svårighet att insamla ett tillförlitligt material ej hunnit slutföras. Dessa poster ha därför helt utelämnats ur beräkningarna.

Uppgifter om torvströförbrukningen respektive år ha erhållits från livsmedelskommissionens planläggningsavdelning. För tidigare framlagda beräkningar har en fast kvantitet legat till grund. För posterna »allmänna omkostnader» och »mjölkkontroll» ha någon utredning ej hunnit verkställas utan här har i enlighet med beslut av jordbrukskommittén räknats med vissa procentuella höjningar, nämligen för 1939/40 med 5 procent, för 1940/41 med 10 procent samt för 1941/42 och 1942/43 med 15 procent stegring.

De erhållna resultaten beträffande diverse kostnader redovisas i följande tabell.

	1938/39 milj. kr.	1939/40 milj. kr.	1940/41 milj. kr.	1941/42 milj. kr.	1942/43 milj. kr.
Mjolkfrakter	15.70	18.85	23.06	27.83	36.39
Övriga frakter:					
Biltransporter	7.13	9.83	11.97	13.16	13.46
Järnvägstransporter	5.00	5.09	5.50	5.50	5.50
Skördegarn	2.55	3.89	4.61	5.64	8.11
Hösalt	0.48	0.65	0.92	0.95	1.03
AIV-syra	0.13	0.23	0.35	0.56	0.56
Betningsmedel	1.10	1.08	1.10	1.09	1.09
El. kraft	31.16	33.89	40.83	47.28	52.69
Hästskor	2.21	2.98	3.30	3.30	3.36
Hästkösöm	1.46	1.90	1.99	2.03	2.03
Silfilter	0.97	1.15	1.59	1.71	1.71
Rengöringsmedel	3.11	5.22	5.75	6.21	6.21
Torvströ	4.32	4.83	7.05	5.52	5.00
Allmänna omkostnader ...	17.09	17.94	18.80	19.65	19.65
Mjolkkontroll	1.81	1.90	1.99	2.08	2.08
Summa	94.22	109.43	128.81	142.51	158.87
Index	100.0	116.1	136.7	151.3	168.6

7. Ekonomibyggnader.

a) Vanliga byggnader.

Jordbrukskommitténs första delegation föreslog år 1942 i anslutning till sin granskning av beräkningarna, att kostnaderna för underhåll av ekonomibyggnader skulle omräknas, så att den verkliga kostnadsstegringen bättre redovisades, vilket förslag också biträdades av jordbrukskommittén. Härvid åsyftades bl. a., att den ökade förekomsten av ackordsarbeten på landsbygden skulle beaktas vid beräkningarna.

Såsom framgått av andra utredningar medför tillämpandet av ackordspriser vid byggnadsarbete inom lantbruket högre kostnader än tillämpandet av timlöner. Uppenbarligen skulle därför ett hänsynstagande till den successiva övergången till ackordsprissystemet medföra en starkare stegring av byggnadskostnaderna än som framkommit vid hittillsvarande beräkningar. Det har emellertid icke för närvarande visat sig vara möjligt att erhålla ett något så när riktigt mått på den kostnadsökning, som blivit följden av denna övergång, enär erforderligt material saknas rörande den omfattning, i vilken ackordspriser resp. timlöner kommit till tillämpning under olika år. En omläggning av beräkningarna enligt de anförda grunderna torde därför få anstå, till dess härför erforderligt material kan framskaffas.

Vid behandlingen av denna fråga har emellertid övervägts en omläggning av beräkningarna på annat sätt, varigenom byggnadskostnaderna torde komma till uttryck på ett riktigare sätt än hittills varit fallet. Omläggningen består i att en större del av de totala kostnaderna för byggnader beräknas såsom underhåll och sålunda göres rörlig, medan en mindre del beräknas såsom avskrivning och hålles vid oförändrad nivå. En dylik omläggning är i och för sig motiverad av att underhållet i verkligheten utgör en större del av de sammanlagda kostnaderna för byggnaderna än som förutsatts i de tidigare beräkningarna. Den torde emellertid också i viss mån kunna eliminera den påtalade bristen, att ackordslönekostnaderna ej kunnat beaktas i beräkningarna. Till frågans belysande skall följande anföras.

Hittillsvarande kostnadsberäkningar grunda sig på en undersökning om de genomsnittliga kostnaderna för nybyggnad och underhåll av ekonomibyggnader under åren före kriget. Den sammanlagda kostnadssumma, som härvid erhöles, fördelades på nybyggnadskostnad (avskrivning) med ett belopp, som motsvarade den enligt beräkningen erforderliga ny- och ombyggnadsvolymen i genomsnitt per år eller, annorlunda uttryckt, avskrivningskostnaden på det erforderliga byggnadsbeståndet, beräknat efter nyvärde. Återstoden av kostnadssumman upptogs som underhållskostnad. Denna kom härvid att motsvara endast 0.56 procent av det totala nybyggnadsvärdet. Tillämpandet av en så låg underhållsprocent ansågs försvarlig, dels enär kostnaderna för mera genomgripande omändringar av byggnader inkluderades i nybyggnadskostnaderna (avskrivningarna), dels enär underhållsarbeten till icke ringa del ansågos kunna utföras av jordbrukets egen arbetskraft. Större delen eller nära $\frac{3}{4}$ av de totala, särskilt betalda byggnadskostnaderna kom härigenom att hänföras till avskrivning, medan en mindre del hänfördes till underhåll (år 1938/39 62.21 resp. 22.44 milj. kronor). Fördelningen är av mindre betydelse, så länge såväl avskrivningskostnaderna som underhållskostnaderna behandlas såsom rörliga. Då någon höjning av avskrivningskostnaderna nu emellertid av kända skäl icke får beräknas, torde det vara av vikt, att underhållskostnaderna upptagas till belopp, som bättre motsvara de faktiska förhållandena. De hittills tillämpade grunderna äro mera tillämpliga, då fråga är om ett relativt ungt byggnadsbestånd och då förnyelse sker i förutsatt omfattning. Jordbrukets byggnadsbestånd är emel-

lertid genomsnittligt tämligen gammalt och förnyelsen torde under senaste årtionde icke haft en omfattning som motsvarat behoven. Underhållet blir därför i stället mera omfattande och kostsamt. Följande uppgifter om byggnadsunderhåll och nybyggnad, hämtade från de av livsmedelskommissionen med hjälp av självdeklarationerna företagna undersökningarna, giva i detta hänseende viss vägledning.

Jordbrukets utgifter för byggnader, milj. kronor.

	1932	1935	1937	1938	1940
Underhåll av byggnader	33.9	45.9	60.6	70.0	69.6
Ny-, till- och ombyggnad	15.1	28.3	30.1	39.1	18.0
Summa	49.0	74.2	90.7	109.1	87.6

Vid bedömandet av ovanstående utgifter får beaktas, att desamma omfatta även bostadsbyggnader samt att kostnaderna för ny-, till- och ombyggnad torde vara ofullständigt redovisade, enär de icke få avdragas vid inkomsttaxeringen. Tydligt är emellertid, att underhållskostnaderna i verkligheten äro större än de i kalkylerna över jordbrukets inkomster och kostnader förut upptagna. Enligt uppgifter från fackmän bör man icke räkna med lägre underhållskostnad än 1 procent av nybyggnadskostnaden.

Med stöd av ovanstående har utarbetats en kalkyl, i vilken underhållskostnaden för 1938/39 beräknats efter 1 procent av nybyggnadskostnaden samma år och för de följande åren höjts med stegringen av timlöner och materialpriser. Samtidigt har avskrivningskostnaden för 1938/39 sänkts med motsvarande belopp. Det kunde möjligen anses riktigtast att bibehålla den senare delen av kostnaden oförändrad, även om underhållskostnaden höjes. Då emellertid den hittillsvarande beräkningen hänför sig till ett modernt byggnadsbestånd, medan det förefintliga beståndet i verkligheten är ganska gammalt, synes för närvarande kunna räknas med avskrivningskostnader, som hänföra sig härtill. I detta sammanhang må påpekas att de vid jordbrukets beskattning tillämpade värdeminskningsskattorna för byggnader (inklusive bostadsbyggnader) i regel utgöra 1 procent av taxeringsvärdet, minskat med skogsmarkens värde. Detta motsvarar för hela jordbruket icke mera än c:a 45 milj. kronor per år. Å andra sidan får beaktas, att detta belopp, som med all sannolikhet väsentligt understiger kostnaderna för normal förnyelse av byggnadsbeståndet, näppeligen kan läggas till grund för dessa beräkningar.

Enligt den vid tidigare beräkningar tillämpade fördelningen av byggnadskostnaderna på avskrivningar och underhållskostnader skulle följande resultat erhållas:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Avskrivning, milj. kronor ..	62.21	62.21	62.21	62.21	62.21
Underhåll, » ..	22.44	25.93	28.28	31.56	34.41
Summa	84.65	88.14	90.49	93.77	96.62
Index	100.0	104.1	106.9	110.8	114.1

Med utgångspunkt från den i det föregående motiverade omläggningen ha byggnadskostnaderna beräknats på följande sätt:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Avskrivning, milj. kronor ..	44.35	44.35	44.35	44.35	44.35
Underhåll, » ..	40.30	46.57	50.79	56.68	61.79
Summa, milj. kronor	84.65	90.92	95.14	101.03	106.14
Index	100.0	107.4	112.4	119.4	125.4

Mot denna beräkning kan erinras, att byggnadsunderhållet för närvarande torde eftersättas och att de faktiska utgifterna av detta skäl icke stegrats i den grad, som beräkningen utvisar. Denna erinran har givetvis betydelse i den mån det kan förutsättas, att det för tillfället uppskjutna underhållet senare kan utföras till lägre kostnad. Å andra sidan får ihågkommas, att hänsyn icke tagits till ackordsprissystemets fördyrande inverkan och icke heller till kostnadsstegringen för nybyggnader.

b) Silosanläggningar m. m.

Jordbrukskommitténs första delegation hade även föreslagit, att kostnader-na för AIV-silos, gödselstäder, gödselvattenbrunnar och vattenledningar såvitt möjligt skulle beräknas. En sådan beräkning framlägges nedan beträffande silosanläggningar. Rörande övriga ovannämnda anläggningar har någon motsvarande beräkning tills vidare icke kunnat verkställas för de olika åren.

Antalet i bruk befintliga silos av viss beskaffenhet och storlek (gropsilos) har för olika år beräknats med hjälp av uppgifter om försäljningen av AIV-syra. Därigenom har också antalet under olika år nyuppförda silos kunnat approximativt beräknas. Sedan anläggningskostnaden för dessa beräknats, har årskostnaden erhållits genom att utgå ifrån en 7-årig avskrivningsperiod, vilken anses motsvara livslängden. Någon särskild underhållskostnad har icke ansetts böra upptagas.

De beräknade avskrivningskostnaderna för silosanläggningar äro följande:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
milj. kronor	0.03	0.04	0.08	0.14	0.25

De sammanlagda kostnaderna för vanliga ekonomibyggnader samt för silosanläggningar ha sålunda beräknats till följande belopp:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Byggnader, milj. kronor	84.65	90.92	95.14	101.03	106.14
Silosanläggningar, milj. kronor	0.03	0.04	0.08	0.14	0.25
Summa milj. kronor	84.68	90.96	95.22	101.17	106.39
Index	100.0	107.4	112.4	119.5	125.6

8. Grundförbättringar.

Kostnaderna för grundförbättringar ha uppdelats på underhåll och avskrivning, varvid avskrivningskostnaderna hållits oförändrade sedan 1938/39. Avskrivningen avser uteslutande täckdiken, för vilka däremot inget underhåll beräknats. Denna senare kostnadspost hänför sig till öppna diken. Följande årliga kostnader ha erhållits:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Avskrivning, milj. kronor	3.72	3.72	3.72	3.72	3.72
Underhåll, » »	3.82	4.09	4.68	5.34	5.89
Summa milj. kronor	7.54	7.81	8.40	9.06	9.61
Index	100.0	103.6	111.4	120.2	127.5

9. Arbetskostnader.

I de på våren 1942 framlagda inkomst- och kostnadsberäkningarna redovisades två alternativ beträffande arbetskostnaderna. Enligt det ena avräknades hela den arbetskraftsbesparing, som beräknats uppkomma på grund av

minskad skörd, på resp. skördeår (1940 och 1941). Enligt det andra fördelades denna arbetskraftsbesparing med lika belopp på detta och följande år. I här föreliggande beräkningar har det sistnämnda förfaringssättet tillämpats.

Inom jordbrukskommittén ha principerna för arbetskostnadsberäkningarna prövats bl. a. i anslutning till en rapport rörande de hittills tillämpade metoderna för inkomst- och kostnadsberäkningarna, som avgivits av kommitténs första delegation. Härvid ha vissa ändringar i beräkningssättet företagits. I naturallönen inräknas sålunda potatis med en kvantitet av 900 kg mot 1,000 kg vid föregående kalkyler. Denna reduktion har företagits, när det ansetts befogat att bättre anpassa kvantiteten till familjens verkliga konsumtion. Vedkvantiteten har höjts från 12 till 20 m³. Värdet av bostadsförmån har tills vidare upptagits med oförändrat belopp för samtliga undersökta år (175 kronor).

I anslutning till vissa undersökningar rörande förändringarna i jordbrukets arbetskraftsvolym infördes i den i augusti 1942 utarbetade preliminära kostnadskalkylen för 1942/43 två alternativa beräkningar av arbetskostnaderna. Dessa skilde sig från varandra på så sätt, att den genomsnittliga nedgången i arbetarantalet i den ena beräknades till 1 procent och enligt den andra till 1.5 procent om året. Då nu tillgängligt material emellertid ger ett svagare stöd åt det sistnämnda antagandet än de vid nämnda tillfälle föreliggande undersökningarna, har kommittén — utan att ännu ha kunnat taga definitiv ståndpunkt till frågan — ansett sig böra utesluta detsamma ur de här framlagda kalkylerna.

Den individuella löneutvecklingen belyses av följande uppgifter om kontant- och naturallönen respektive år.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Kontantlöner:					
<i>Manliga:</i>					
a) årslöner: arbetare i kost, kördränk.....	755.24	807.00	893.33	942.00	1,075.00
statare, kördränk	882.69	942.25	1,046.33	1,101.33	1,230.67
statare, kreatursskötare	1,049.93	1,114.37	1,215.67	1,265.00	1,401.67
b) timlöner: daglönare, utan naturaförmåner...	0.647	0.693	0.792	0.904	0.997
<i>Kvinnliga:</i>					
a) årslöner: landsjungfru.....	486.67	521.66	559.34	579.00	693.00
b) timlöner: dagsverkare utan naturaförmåner	0.430	0.456	0.515	0.568	0.669
Index för kontantlön	100.0	106.7	118.1	125.7	142.0
Index för naturallön	100.0	122.3	141.6	155.6	147.4

Vid beräkningen av totala lönekostnaden ha följande resultat erhållits, varvid räknats med 1 procent årlig minskning av arbetskraftsvolymen:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Kontantlön, milj. kronor	513.28	542.23	593.93	625.94	699.92
Naturalön, » »	280.30	339.31	388.88	423.07	396.59
Summa milj. kronor	793.58	881.54	982.81	1,049.01	1,096.51

Efter justering för den arbetskraftsbesparing, som antagits inträda under åren 1940 och 1941 på grund av det låga skördeutfallet dessa år, erhålles:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Milj. kronor....	793.58	869.19	952.61	1,031.16	1,096.51
Index.....	100.0	109.5	120.0	129.9	138.2

På uppdrag av kommittén har direktör A. H. Stensgård utarbetat en särskild promemoria rörande arbetskraftsvolymen och arbetskostnaderna inom jordbruket samt deras förändringar. Enligt där gjorda beräkningar, som gälla året 1940/41, erhålles en något större arbetsvolym än den, som utgjort underlag för hittillsvarande arbetskostnadsberäkningar. Med tillämpande av nämnda undersökningsresultat skulle också erhållas en något starkare procentuell stegring av jordbrukets samtliga kostnader än den som erhållits vid den hittills vid beräkningarna använda arbetsvolymen. Ifrågavarande undersökningsresultat ha emellertid angivits vara preliminära. Kommittén, som ännu icke heller ansett sig kunna taga ställning till resultaten av denna undersökning, har för avsikt att upptaga densamma till en mera ingående behandling i samband med de undersökningar rörande jordbrukets inkomster av skogskörslor och köksväxtodlingar, som f. n. på kommitténs uppdrag utföras.

Kommittén har även beslutat att låta undersöka förskjutningarna i numerären av olika arbetarkategorier i och för ev. omräkning av löneindex. Dessa undersökningar ha emellertid ännu icke avslutats.

10. Kapitalkostnader.

Enligt kommitténs undersökning bör vid beräkandet av jordbrukets räntekostnader hänsyn tagas till de förskjutningar i kapitalets storlek, som ägt rum, särskilt beträffande djurkapital och maskinkapital. Utredningar ha igångsatts för att klarlägga dessa frågor, men beräkningarna ha ännu icke kunnat slutföras. Sannolikt medför ett hänsynstagande till uppkomna förändringar i kapitalets storlek dock icke större justeringar av den beräknade kapitalkostnaden. Räntekostnaderna för det i jordbruket investerade kapitalet har därför nu liksom tidigare beräknats på ett sedan 1938/39 oförändrat kapitalbelopp, varvid följande resultat erhållits:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Milj. kronor....	202.30	213.48	218.64	208.88	200.27
Index.....	100.0	105.5	108.1	103.3	99.0

Jordbrukets kostnader i sammandrag.

	1938/39 milj. kronor	1939/40 milj. kronor	1940/41 milj. kronor	1941/42 milj. kronor	1942/43 milj. kronor
Köpgödsel	64.46	74.45	88.04	100.82	95.84
Utsäde.....	3.20	3.20	6.88	6.48	4.20
Köpfodermedel	102.78	108.60	84.87	121.98	69.02
Maskiner och redskap	72.81	83.20	94.82	101.09	105.56
Traktorkostnader	18.07	25.45	25.08	41.40	60.19
Diverse kostnader	94.22	109.48	128.81	142.51	158.87
Ekonomibyggnader	84.68	90.96	95.22	101.17	106.89
Grundförbättringar	7.54	7.81	8.40	9.06	9.61
Arbetskostnader	793.58	869.19	952.61	1,031.16	1,096.51
Kapitalkostnader	202.30	213.48	218.64	208.88	200.27
Avgår utsädesrabatter	—	—	3.04	—	—
Summa milj. kronor	1,443.64	1,585.77	1,699.38	1,864.45	1,905.96
Index	100.0	109.8	117.7	129.1	132.0

P. M.

rörande jordbrukets kontanta inkomster och utgifter 1938—1941.**Inledning.**

I syfte att närmare belysa jordbrukets produktionsbetingelser lät 1938 års jordbruksutredning företaga en undersökning rörande jordbrukets driftsförhållanden, vilken grundade sig på uppgifter från nära 18,000 brukningsdelar med mera än 2 hektar åker. I anslutning härtill bearbetades även självdeklarationerna för åren 1932, 1935 och 1937 från de jordbrukare, vilka lämnat uppgifter till nämnda undersökning. Av olika anledningar kom emellertid det bearbetade deklarationsmaterialet att begränsas till 7,951 av ägaren själv brukade egendomar. Denna undersökning fullföljdes sedermera för åren 1938 och 1940 av statens livsmedelskommission, varvid självdeklarationer från sammanlagt 10,513 på samma sätt utvalda egendomar bearbetades. En redogörelse för de härvid erhållna resultaten ingår såsom Bilaga 3 i Kungl. Maj:ts prop. 319 till 1942 års riksdag.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har livsmedelskommissionen nu genom sin statistiska byrå låtit företaga en motsvarande undersökning för år 1941. För densamma ha från länsstyrelserna infordrats självdeklarationerna för de brukningsdelar, som ingingo i 1938 års jordbruksutrednings driftsundersökning. Liksom vid de båda föregående deklarationsundersökningarna har det emellertid visat sig omöjligt att från länsstyrelserna erhålla deklarationerna för samtliga dessa egendomar, varjämte även vid detta tillfälle ett icke obetydligt antal måste utgallras på grund av ändringar i brukningsförhållandena och andra omständigheter. Det bearbetade materialet omfattar emellertid 11,691 av ägaren själv brukade gårdar eller ett något större antal än vid tidigare undersökningar. Genom anknytningen till jordbruksutredningens och livsmedelskommissionens tidigare undersökningar har ett i stort sett enhetligt material kunnat bearbetas för en relativt lång period, varigenom en säkrare grund erhållits för ett bedömande av utvecklingstendenserna än fallet skulle varit vid en fristående undersökning för endast något eller några år.

Då i detta sammanhang förändringarna under de senaste åren i jämförelse med tiden närmast före kriget främst torde vara av intresse, har den följande redogörelsen i stort sett begränsats till tiden 1938—1941. För utvecklingen under de tidigare undersökta åren hänvisas till den förut nämnda bilagan till prop. 319/1942.

I anslutning till redogörelsen för deklarationsundersökningen lämnas även en kort sammanfattning av en undersökning rörande inkomstutvecklingen inom olika kommuntyper, som företagits av statistiska centralbyrån på grundval av taxeringarna till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åren 1939—1942. Likaså sammanställas de vid deklarationsundersökningen erhållna resultaten på vissa punkter med de undersökningar rörande jordbrukets inkomster och kostnader, som företagits av 1942 års jordbrukskommitté, samt med lantbruksstyrelsens av professor L. Nanneson bearbetade fortlöpande undersökning rörande jordbrukets lönsamhet (Räkenskapsresultat för svenska jordbruk).

Material och metod.

Såsom redan nämnts har beräkningen av jordbrukets kontanta inkomster och utgifter år 1941 kunnat grundas på en bearbetning av självdeklarationerna från sammanlagt 11,691 av ägaren själv brukade egendomar med en åkerareal av mer än 2 hektar. Vid den för åren 1938 och 1940 företagna undersökningen omfattade materialet endast 10,513 brukningsdelar. Den utvidgning som skett sammanhänger med att ett något större antal deklarationer vid detta tillfälle kunnat erhållas från länsstyrelserna, varjämte den på grund av ändringar i brukningsförhållandena och andra omständigheter nödvändiga utgallringen vid den senaste undersökningen föranlett uteslutning av ett mindre antal egendomar än tidigare. Trots den utökning av materialet, som sålunda ägt rum, består detsamma till den ojämförligt största delen av egendomar, som vid båda tillfällena deltagit i undersökningen, vilket givetvis i hög grad ökar jämförbarheten mellan de för olika år erhållna resultaten.

Fördelningen av det vid livsmedelskommissionens båda deklara-tionsundersökningar bearbetade materialet på områden och storleksklasser framgår av tabell 1.

Tab. 1. Antal i deklara-tionsundersökningarna ingående brukningsdelar.

O m r å d e	Storleksgrupper, ha åker							Samtliga
	2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Livsmedelskommissionens undersökning åren 1938 och 1940.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.....	186	671	1,276	632	483	247	109	3,604
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.....	933	1,925	1,194	239	126	56	15	4,488
Norra Sverige.....	983	1,088	319	26	4	1	—	2,421
Hela riket	2,102	3,684	2,789	897	613	304	124	10,513
<i>Livsmedelskommissionens undersökning år 1941.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.....	217	732	1,396	747	565	281	126	4,064
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.....	999	2,010	1,271	253	145	67	16	4,761
Norra Sverige.....	1,179	1,253	401	26	7	—	—	2,866
Hela riket	2,395	3,995	3,068	1,026	717	348	142	11,691

Av siffrorna framgår, att den utökning av materialet, som ägt rum vid den senaste undersökningen, fördelar sig på praktiskt taget alla storleksgrupper inom de tre huvudområdena. Inom södra och mellersta Sveriges slättbygder torde för samtliga grupper antalet bearbetade uppgifter vid båda undersökningarna vara fullt tillräckligt för att medge tämligen säkra slutsatser. För södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder ingå däremot i undersökningarna endast 15 resp. 16 egendomar med över 100 hektar åker. För norra Sverige har beträffande 1938 och 1940 bearbetats självdeklarationer för endast 4 och beträffande 1941 för 7 egendomar med en åkerareal av 30—50 hektar, varjämte vid den första undersökningen även förelågo

uppgifter från en brukningsdel i gruppen 50—100 hektar. Detta material är tydligen alldeles för litet för att ur detsamma några slutsatser skulle kunna dragas beträffande utvecklingen inom vederbörande storleksgrupp. Beräkningen av de totala inkomst- och utgiftsbeloppen för storleksgrupper med över 30 hektar åker i norra Sverige har i stället skett med utgångspunkt från materialet för egendomarna om 20—30 hektar åker.

I tabell 2 redovisas den procentuella fördelningen av antalet undersökta brukningsdelar på olika storleksgrupper, varjämte till jämförelse medtagits motsvarande uppgifter för samtliga brukningsdelar med över 2 hektar åker enligt 1937 års jordbruksräkning.

Tab. 2. Procentuell fördelning av antalet brukningsdelar på olika storleksgrupper.

O m r å d e	Storleksgrupper, ha åker							Samtliga
	2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Samtliga brukningsdelar med över 2 ha åker enligt 1937 års jordbruksräkning.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.....	22	27	30	11	6	3	1	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.....	41	37	17	3	1	1	0	100
Norra Sverige.....	55	35	9	1	0	0	0	100
<i>De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning åren 1938 och 1940 ingående brukningsdelarna.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.....	5	19	35	18	13	7	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.....	21	43	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige.....	41	45	13	1	0	0	—	100
<i>De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning år 1941 ingående brukningsdelarna.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.....	5	18	34	19	14	7	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.....	21	43	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige.....	41	44	14	1	0	—	—	100

Det framgår av denna sammanställning, att småbruken äro i hög grad underrepresenterade vid båda de av livsmedelskommissionen företagna deklara- tionsundersökningarna, medan å andra sidan de större brukningsdelarna äro i motsvarande mån överrepresenterade. Såsom tidigare framhållits torde emellertid även antalet undersökta brukningsdelar inom de lägsta storleks- klasserna i och för sig vara fullt tillräckligt för en statistisk bearbetning. Den ojämnhhet i materialet, som belyses av tabell 2, kommer för övrigt icke att förrycka resultatet av en uppräknig av deklara- tionsuppgifterna till totala inkomst- och utgiftssummor, då denna såsom nedan närmare beröres ägt rum särskilt för varje storleksgrupp och område.

De ur självdeklarationerna hämtade primäruppgifterna beträffande jord- brukets inkomster och utgifter ha vid bearbetningen omräknats dels till siff- ror per hektar jordbruksjord, varvid ängsmarken reducerats till åker med led-

ning av den officiella jordbruksstatistikens uppgifter om avkastningens storlek, dels till totalsiffror för riket. Denna sistnämnda omräkning har skett på så sätt, att uppgifterna i deklarationsmaterialet uppräknats i enlighet med förhållandet mellan den totala åkerarealen vid samtliga brukningsdelar inom respektive storleksgrupp och produktionsområde å ena sidan och den sammanlagda åkerarealen vid de undersökta brukningsdelarna inom samma storleksgrupp och område å andra sidan. De på detta sätt erhållna resultaten ha därefter summerats på storleksgrupper och dessa uppgifter i sin tur lagts samman till totalsiffror för landets tre stora naturliga huvudområden (södra och mellersta Sveriges slättbygder, södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder samt norra Sverige).

För att en dylik uppräkning skall kunna ge ett rättvisande resultat erfordras givetvis, att det insamlade materialet är till fullo representativt för jordbruket i dess helhet. Om så icke är fallet, komma de erhållna resultaten att ge en felaktig bild av jordbrukets ekonomiska läge. Till belysning av de svårigheter, som i detta hänseende föreligga, må i detta sammanhang följande nämnas.

Som förut framhållits, äro de bearbetade självdeklarationerna hämtade från de gårdar, från vilka uppgifter lämnats till den av 1938 års jordbruksutredning företagna driftsundersökningen. Vid insamlingen av materialet till denna inskräptes starkt betydelsen av att uppgifter insamlades från såväl bättre som sämre skötta egendomar samt att de mindre brukningsdelarna bleve i tillräcklig omfattning representerade. Emellertid föreligga vid dylika undersökningar alltid betydande svårigheter i dessa hänseenden. Det är i regel lättare att erhålla uppgifter från bättre än från sämre egendomar och likaså lättare att erhålla sådana från större än från mindre brukningsdelar. De jämförelser, som kunnat göras mellan jordbruksutredningens driftsundersökning å ena och annat tillgängligt material å andra sidan, ha också givit vid handen, att de i nämnda undersökning ingående egendomarna representera en rationellare drift och en något större produktionsförmåga än genomsnittsjordbruket. Härtill kommer ytterligare att de självdeklarationer, som måst utgallas såsom ofullständiga eller uppenbart felaktiga, till övervägande del synas härröra från sämre skötta jordbruk. Härigenom har en ytterligare förskjutning över genomsnittsjordbrukets nivå ägt rum inom det för här ifrågasvarande undersökning bearbetade materialet. Till följd härav kan man vänta, att de på grundval av detsamma framräknade totalsiffrorna beträffande såväl inkomster som utgifter för varje särskilt år äro något för höga. Då materialet emellertid för hela den undersökta perioden är av enhetlig beskaffenhet, bör detsamma däremot bättre avspegla de från år till år inträffade förändringarna i jordbrukets inkomster å ena och utgifter å andra sidan. Detta sistnämnda gäller dock endast under den förutsättningen, att jordbruket i sin helhet kunnat anpassa sig efter de ändrade produktionsbetingelserna på samma sätt som de i undersökningen ingående brukningsdelarna. Man synes emellertid icke kunna bortse från den möjligheten, att dessa egendomar, vilka efter allt att döma äro förhållandevis väl skötta och, såsom redan förut sagts, representera en något rationellare drift än genomsnittsjordbruket, kunna ha haft större möjligheter att genomföra den anpassning och omläggning av produktionen, som föranletts av krisförhållandena. Om så är fallet, kommer materialet att även beträffande utvecklingen från år till år ge en något fördelaktigare bild, än som svarar mot de verkliga förhållandena. Vi återkomma i det följande till en närmare diskussion av här berörda spörsmål.

Vid bedömandet av undersökningsresultatet bör ytterligare beaktas, att brukningsdelar med mindre än 2 hektar åker icke ingå i det bearbetade materialet. Likaså bör hänsyn tagas till att vid upprättande av självdeklaration

den s. k. kontantprincipen tillämpas. I deklarationen upptages sålunda jämte värdet av naturaförmånerna allt som influtit eller utgivits kontant, vare sig inkomsterna respektive utgifterna avse beskattningsårets verksamhet eller icke. Det kan sålunda inträffa, att om ett års spannmålsskörd försäljes först under nästkommande beskattningsår ingen inkomst för spannmål kommer att deklarerats för det första året, under det att följande år tvenne års skördar försäljas och inkomsten därav upptages i deklarationen. Då hänsyn sålunda icke tas till eventuella lagerbehållningar vid beskattningsårets början och slut, kan nettointäkten av jordbruksfastighet enligt deklarationsuppgifterna växla mera från år till år än vad som svarar mot de verkliga förändringarna i egendomens ekonomiska ställning. Detta förhållande medför givetvis en viss osäkerhet vid en undersökning, som grundas på självdeklarationer. Det kan dock antagas, att olikheter av detta slag skola i stor utsträckning utjämnas, då materialet är av så stor omfattning, som vid dessa undersökningar varit fallet.

Produktions- och prisutveckling 1938—1941.

I syfte att något belysa bakgrunden till de förändringar i jordbrukets kontanta inkomster och utgifter, som redovisas i det följande, meddelas i tabell 3 vissa indextal över areal, skörd och priser under åren 1940 och 1941 med år 1938 såsom bas. Att detta år valts till basår beror uteslutande på att detsamma bildar utgångspunkten för de här redovisade inkomst- och utgiftsberäkningarna. Ur andra synpunkter är detsamma mindre lämpligt såsom utgångspunkt för en produktions- och prisindex. Å ena sidan var skörden år 1938 synnerligen god, å andra sidan lågo priserna på vissa produkter relativt lågt. I detta sammanhang gäller det emellertid endast att belysa förändringarna under de år undersökningen omfattar.

Såsom framgår av tabell 3 ha förändringarna i arealens fördelning på olika odlingar varit av förhållandevis ringa omfattning. Ansträngningarna att utvidga brödsädsarealen ha motverkats av den ogynnsamma väderleken, så att en obetydlig arealminskning ägt rum i jämförelse med 1938. Å andra sidan har arealen fodersäd (häri inräknat korn) ökats något. Potatis- och sockerbetsodlingarna ha utvidgats, medan odlingen av foderrotfrukter gått något tillbaka.

Tab. 3. Förändringarna i areal, skörd och priser åren 1938—1941.

Indextal 1938 = 100.

	1939	1940	1941		1939	1940	1941
<i>Arealförhållanden.</i>				<i>Prisutvecklingen.</i>			
Brödsäd	103	97	99	Svenskt vete	95	124	138
Övrig spannmål	100	102	102	Vit foderhavre	96	150	164
Potatis	99	101	103	Konsumtionsmjölk	104	113	125
Sockerbeter	100	107	105	Produktmjölk	111	137	169
Foderrotfrukter	95	90	95	Kor, klass I	114	124	164
Vall	100	100	99	Svin, »	99	116	146
<i>Skörden, angiven i skörde-</i>				Ägg	101	120	162
<i>enheter.</i>				Köpgödsel och jordbruks-			
Spannmål	97	67	58	kalk	100	122	132
Rotfrukter	98	106	100	Köpfodermedel	107	118	123
Hö	84	56	39	Maskiner och redskap ...	95	111	127
Bete och grönfoder	85	59	42	Traktorkostnader	106	154	268
Ängsmarkens avkastning.	97	72	63	Ekonomibyggnader	108	124	134
Summa skördeenheter....	92	68	57	Arbetslöner	103	120	131

I indextalen över skörden, angiven i skördeenheter, framträder starkt den betydande minskning av spannmåls- och höskördarna, som ägde rum 1940 och i ännu högre grad 1941. Totalskörden utgjorde, i skördeenheter räknat, år 1940 68 procent och år 1941 57 procent av 1938 års skörd, vilken dock, såsom redan antytts, var en osedvanligt god skörd.

Indextalen över priserna på vissa jordbruksprodukter grunda sig på uppgifter från livsmedelskommissionens utredningsavdelning. Den starkaste prisstegringen föreligger för produktmjölk, vit foderhavre, slaktdjur och ägg, medan prisuppgången på svin, vete och konsumtionsmjölk varit förhållandevis mindre betydande. De meddelade indextalen över vissa viktigare kostnadsposter inom jordbruket ha erhållits genom en omräkning av lantbruksförbundets index. Bland de medtagna posterna intaga traktorkostnaderna en särskällning med en stegring av icke mindre än 168 procent. För övriga grupper är kostnadsökningen jämnare, lägst för köpfodermedel med 23 procent och högst för ekonomibyggnader med 34 procent.

Jordbrukets kontanta inkomster.

Resultaten av den uppräknig, som verkställt i enlighet med de metoder, för vilka redogjorts i det föregående, framgå beträffande jordbrukets inkomster av tabellerna 4 och 5. I dessa redovisas för riket och de tre huvudområdena de framräknade inkomsterna, i anslutning till A-bilagans uppställning fördelade på följande poster: spannmål och frövaror, sockerbeter, potatis jämte rotfrukter, grönsaker och trädgårdsprodukter, hö, halm och grönfoder, hästar och nötkreatur, svin och grisar, fjäderfä och ägg, mjölk och produkter därav, dels vid leverans till mejeri, dels vid försäljning till enskilda personer, diverse produkter (får och getter, fisk och vilt, lin, ull, hudar och skinn m. m.), inkomster av skogsbruk samt diverse inkomster (körslor och uthyrning av maskiner, dragare eller annan arbetskraft, försäljning av döda yttre inventarier samt av sten, grus, torv etc., ersättning för vägunderhåll och andra ej annorstädes upptagna inkomstposter) samt arrenden, hyror och avgälder.

Medan jordbrukets kontanta inkomster enligt självdeklarationerna kunna beräknas till 1,506.7 milj. kronor år 1938, hade desamma år 1940 stigit till 1,717.8 milj. kronor och år 1941 till 2,011.5 milj. kronor. Ökningen uppgick till 14.0 procent från 1938 till 1940 och 17.1 procent från 1940 till 1941 eller sammanlagt 33.5 procent från 1938 till 1941.

Såsom redan framhållits bör vid ett bedömande av siffrorna beaktas, att det undersökta materialet i stort sett torde representera en rationellare och intensivare drift än genomsnittsjordbruket, varför de absoluta inkomstbeloppen torde vara något för höga.

De nyss anförda siffrorna avse jordbrukets sammanlagda kontanta inkomster, sålunda inkomsterna icke endast av den egentliga jordbruksdriften utan även av skogsbruk, körslor utanför jordbruket m. m. (»diverse inkomster»). Båda dessa sistnämnda inkomstposter visa för 1940 en minskning i förhållande till år 1938, skogsinkomsterna med 12.7 procent och »diverse inkomster» med 7.2 procent. Från 1940 till 1941 föreligger däremot en ökning av inkomsterna från skogsbruk med 33.5 procent och av »diverse inkomster» med 11.2 procent. Då dessa poster tillsammans svara för en förhållandevis stor del av jordbrukets samtliga kontantinkomster (år 1938 c:a 22 procent och år 1941 c:a 19 procent), spelar deras utveckling en betydande roll för den totala inkomstutvecklingen inom jordbruket.

Tab. 4. Jordbrukets kontanta inkomster åren 1938—1941, milj. kronor.

	1938	1940	1941
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>			
Inkomster av försålda produkter			
därav spannmål och frövaror	159.4	168.4	213.8
sockerbetor	58.5	61.4	80.4
potatis m. m.	29.7	38.8	42.7
hö, halm och grönfoder	5.0	8.2	14.0
Summa vegetabiliska produkter	252.6	276.8	350.9
hästar och nötkreatur	106.4	147.0	163.1
svin och grisar	100.5	111.5	109.0
fjäderfä och ägg	23.1	24.6	23.1
mjölk till mejeri	246.9	302.6	340.8
mjölk till enskilda	18.1	15.8	14.7
Summa animaliska produkter	495.0	601.5	650.7
Diverse produkter	3.7	4.7	6.2
Summa inkomster av försålda produkter	751.3	883.0	1 007.8
Diverse inkomster	16.0	17.0	18.3
därav för körslor	7.3	8.3	10.1
Inkomster av skogsbruk	40.0	50.0	62.5
Arrenden och avgälder	8.8	8.7	9.4
Samtliga kontanta inkomster	815.8	958.7	1 098.0
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>			
Inkomster av försålda produkter			
därav spannmål och frövaror	24.1	27.8	39.9
sockerbetor	0.8	0.9	1.2
potatis m. m.	14.8	18.8	20.5
hö, halm och grönfoder	1.7	3.9	5.4
Summa vegetabiliska produkter	41.4	51.4	67.0
hästar och nötkreatur	66.4	95.4	109.8
svin och grisar	62.3	67.6	70.2
fjäderfä och ägg	15.3	15.2	14.6
mjölk till mejeri	124.8	162.6	194.6
mjölk till enskilda	21.4	19.0	16.9
Summa animaliska produkter	290.2	359.8	406.1
Diverse produkter	2.6	2.7	3.9
Summa inkomster av försålda produkter	334.2	413.9	477.0
Diverse inkomster	17.7	16.5	19.6
därav för körslor	12.6	12.4	15.6
Inkomster av skogsbruk	91.9	94.1	137.5
Arrenden och avgälder	6.0	6.8	6.7
Samtliga kontanta inkomster	449.8	530.8	640.8
<i>Norra Sverige.</i>			
Inkomster av försålda produkter			
därav spannmål och frövaror	0.7	0.9	1.4
sockerbetor	—	—	—
potatis m. m.	1.6	2.5	2.7
hö, halm och grönfoder	1.9	4.9	9.9
Summa vegetabiliska produkter	4.2	8.3	14.0

Tab. 4 (forts.). Jordbrukets kontanta inkomster åren 1938—1941, milj. kronor.

	1938	1940	1941
hästar och nötkreatur	14.8	22.0	27.8
svin och grisar	5.4	6.8	6.7
fjäderfä och ägg	1.4	1.5	1.1
mjök till mejeri	36.3	60.9	71.7
mjök till enskilda	12.7	10.6	10.8
Summa animaliska produkter	70.1	101.8	118.1
Diverse produkter	1.3	1.2	1.6
Summa inkomster av försålda produkter	75.6	111.3	133.7
Diverse inkomster	40.1	35.0	38.3
därav för körslor	34.2	29.3	33.2
Inkomster av skogsbruk	122.6	78.1	96.7
Arrenden och avgälder	3.0	3.9	4.0
Samtliga kontanta inkomster	241.3	228.3	272.7
<i>Hela riket.</i>			
Inkomster av försålda produkter			
därav spannmål och frövaror	184.2	197.1	255.1
sockerbeter	59.3	62.3	81.6
potatis m. m.	46.1	60.1	65.9
hö, halm och grönfoder	8.6	17.0	29.3
Summa vegetabiliska produkter	298.2	336.5	431.9
hästar och nötkreatur	187.1	264.4	300.7
svin och grisar	168.2	185.9	185.9
fjäderfä och ägg	39.8	41.3	38.8
mjök till mejeri	408.0	526.1	607.1
mjök till enskilda	52.2	45.4	42.4
Summa animaliska produkter	855.3	1,063.1	1,174.9
Diverse produkter	7.6	8.6	11.7
Summa inkomster av försålda produkter	1,161.1	1,408.2	1,618.5
Diverse inkomster	73.8	68.5	76.2
därav för körslor	54.1	50.0	58.9
Inkomster av skogsbruk	254.5	222.2	296.7
Arrenden och avgälder	17.3	18.9	20.1
Samtliga kontanta inkomster	1,506.7	1,717.8	2,011.5

Inkomsterna av försålda jordbruksprodukter, som enligt undersökningen uppgingo till 1,161.1 milj. kronor år 1938, stego år 1940 till 1,408.2 milj. kronor eller med 21.3 procent och år 1941 till 1,618.5 milj. kronor eller i förhållande till år 1940 med ytterligare 14.9 procent. Den sammanlagda ökningen av dessa inkomster från 1938 till 1941 enligt självdeklarationerna uppgår för riket i dess helhet till 39.4 procent. Härvid föreligger emellertid en tydligt framträdande skillnad mellan inkomsterna av vegetabiliska produkter å ena och av animaliska produkter å andra sidan. Från 1938 till 1940 var inkomstökningen ungefär dubbelt så stark för animaliska som för vegetabiliska produkter (24.3 resp. 12.8 procent). Från 1940 till 1941 har utvecklingen varit av rakt motsatt karaktär, i det att mellan dessa båda år redovisas en inkomstökning av vegetabiliska produkter med 28.4 procent, medan

Tab. 5. Jordbrukets kontanta inkomster åren 1338—1941. Indextal.

	År 1938 = 100		År 1940 = 100
	1940	1941	1941
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>			
Vegetabiliska produkter	109.6	138.9	126.7
Animaliska »	121.5	131.4	108.2
Samtliga jordbruksprodukter	117.5	134.1	114.1
Diverse inkomster	106.4	114.1	107.3
Skogsbruk	124.8	156.1	125.1
Samtliga kontanta inkomster	117.5	134.6	114.5
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>			
Vegetabiliska produkter	123.8	161.8	130.7
Animaliska »	124.0	139.9	112.9
Samtliga jordbruksprodukter	123.8	142.7	115.3
Diverse inkomster	93.0	110.4	118.8
Skogsbruk	102.4	149.6	146.0
Samtliga kontanta inkomster	118.0	142.4	120.7
<i>Norra Sverige.</i>			
Vegetabiliska produkter	201.3	337.5	167.7
Animaliska »	145.3	168.5	116.0
Samtliga jordbruksprodukter	147.3	176.9	120.1
Diverse inkomster	87.2	95.6	109.6
Skogsbruk	63.7	78.9	123.9
Samtliga kontanta inkomster	94.6	113.0	119.5
<i>Hela riket.</i>			
Vegetabiliska produkter	112.8	144.8	128.4
Animaliska »	124.3	137.4	110.5
Samtliga jordbruksprodukter	121.3	139.4	114.9
Diverse inkomster	92.8	103.2	111.2
Skogsbruk	87.3	116.6	133.5
Samtliga kontanta inkomster	114.0	133.5	117.1

inkomsterna av animalier stigit med endast 10.5 procent. För hela perioden 1938—1941 är denna olikhet i inkomstutvecklingen icke så stor men dock fullt tydlig. För vegetabilier uppgår nämligen mellan dessa år inkomstökningen till 44.8 procent, under det att densamma för animalierna stannar vid 37.4 procent.

För de olika huvudområdena har utvecklingen gestaltat sig något olika. Såväl 1940 som 1941 ha inkomsterna av försålda jordbruksprodukter stigit procentuellt starkast i norra Sverige och minst inom södra och mellersta Sveriges slättbygder, såsom framgår av följande sammanställning, i vilken förändringarna anges genom indextal med närmast föregående undersökningsår såsom bas:

	1940 1938 = 100	1941 1940 = 100
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	117.5	114.1
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	123.8	115.3
Norra Sverige	147.3	120.1
Hela riket	121.3	114.9

Tab. 6. Jordbrukets inkomster av vegetabiliska respektive animaliska produkter i procent av inkomster av samtliga försålda produkter åren 1932, 1938, 1940 och 1941.

O m r å d e	År	Storleksgrupper, ha åker							Samt- liga
		2-5	5-10	10-20	20-30	30-50	50-100	Över 100	
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>									
Vegetabiliska produkter.....	1932	14.1	21.1	26.5	35.0	37.8	42.8	40.4	33.0
	1938	15.3	20.0	26.0	33.9	39.0	44.3	45.6	33.6
	1940	12.5	17.4	23.2	30.7	36.5	43.2	46.1	31.4
	1941	16.7	19.9	27.3	35.3	41.5	44.0	47.9	34.8
Animaliska produkter	1932	83.8	77.8	72.8	64.1	61.6	56.2	59.3	66.2
	1938	82.0	79.3	73.5	65.7	60.7	55.5	54.1	65.9
	1940	85.0	82.0	76.3	68.8	63.2	56.5	53.5	68.1
	1941	80.6	79.3	72.2	64.1	58.1	55.6	51.6	64.6
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>									
Vegetabiliska produkter.....	1932	4.9	8.1	11.5	17.3	22.2	24.8	32.9	12.5
	1938	5.3	7.7	11.6	16.3	21.5	30.7	36.4	12.4
	1940	5.1	7.8	11.1	15.8	22.2	29.4	41.6	12.4
	1941	5.7	8.8	14.8	20.2	23.4	28.7	43.2	14.0
Animaliska produkter	1932	92.6	90.3	87.2	81.7	77.2	74.4	66.8	86.1
	1938	93.7	91.4	87.9	83.2	77.3	68.8	63.3	86.8
	1940	93.9	91.6	88.3	83.8	76.9	70.1	57.9	86.9
	1941	93.4	90.3	84.4	79.3	75.5	70.9	56.2	85.1
<i>Norra Sverige.</i>									
Vegetabiliska produkter	1932	6.3	6.3	11.0	13.4	.	.	.	8.2
	1938	4.5	4.0	8.0	10.9	.	.	.	5.5
	1940	4.9	5.7	11.5	18.8	.	.	.	7.5
	1941	6.5	8.8	14.6	28.8	.	.	.	10.5
Animaliska produkter	1932	92.0	92.2	88.0	85.7	.	.	.	90.4
	1938	93.6	94.4	89.7	88.8	.	.	.	92.8
	1940	93.6	93.6	87.3	81.1	.	.	.	91.5
	1941	91.9	90.3	84.3	69.8	.	.	.	88.3

Skillnaderna äro särskilt stora år 1940, vilket torde sammanhånga med att inkomstökningen detta år var betydligt starkare för animaliska än för vegetabiliska produkter. Även från 1940 till 1941 då det motsatta förhållandet var rådande, ökades emellertid inkomsterna av försålda jordbruksprodukter något starkare i skogs- och dalbygderna samt i norra Sverige än inom slättbygdsområdet. Slättbygdsområdets andel av det svenska jordbrukets sammanlagda försäljningsinkomster har med andra ord minskat något om än obetydligt, medan en viss ökning inträffat för de båda övriga områdena, tydligast för norra Sverige, såsom framgår av följande sammanställning över den procentuella fördelningen på olika områden av jordbrukets kontanta inkomster av försålda jordbruksprodukter:

	1938	1940	1941
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.....	64.7	62.7	62.3
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .	28.8	29.4	29.5
Norra Sverige	6.5	7.9	8.2
Hela riket	100.0	100.0	100.0

Såsom framgår av de anförda siffrorna innebär den nämnda förskjutningen likväl ingen mera betydande förändring i fråga om dessa inkomsters fördelning på de olika områdena. Över tre femtedelar av den totala försäljningsinkomsten kommer alltså på slättbygdsområdet, medan skogs- och dalbygdernas andel stannar vid knappa tre tiondelar och norra Sverige vid mindre än en tiondel.

För jordbrukarna i norra Sverige spela emellertid inkomsterna av skogsbruk samt »diverse inkomster» (huvudsakligen av körslor utanför jordbruket) en minst lika stor roll som inkomsterna av försålda jordbruksprodukter. År 1938, som visserligen var ett ovanligt gott år för skogsbruket, uppgingo sålunda skogsinkomsterna och »diverse inkomster» tillsammans till ett mer än dubbelt så stort belopp som försäljningsinkomsterna av jordbruksprodukter (162.7 resp. 75.6 milj. kronor). Under de följande åren ha inkomsterna av försålda jordbruksprodukter stigit avsevärt inom detta område, medan de båda andra inkomstposterna legat väsentligt lägre än 1938. Likväl ha skogsinkomsterna och »diverse inkomster» såväl 1940 som 1941 uppgått till ungefär samma belopp som inkomsterna av försålda jordbruksprodukter. Starkast ha växlingarna varit i fråga om skogsinkomsterna. Från år 1938 till år 1940 sjönko dessa i norra Sverige med c:a 45 milj. kronor eller 36.3 procent, tydligen sammanhängande med att de ökade vedavverkningarna icke motsvarade den samtidiga starka minskningen i avverkningarna av gagnvirke. Från år 1940 till 1941 redovisas däremot en inkomstökning med 23.9 procent. Även sistnämnda år lågo dock jordbrukarnas skogsinkomster i norra Sverige av självdeklarationerna att döma något mer än 20 procent lägre än 1938. Härvid är dock att märka, att såsom redan förut anförts år 1938 var ett för skogsbruket osedvanligt gynnsamt år.

Inom de båda övriga områdena har däremot en betydande stegring av skogsinkomsterna inträffat efter 1938. I slättbygdsområdet ha desamma sålunda stigit från 40.0 milj. kronor år 1938 till 62.5 milj. kronor år 1941 eller med 56.1 procent. Stegringen är icke mycket mindre inom skogs- och dalbygderna, där denna inkomstpost år 1938 uppgick till 91.9 milj. kronor och år 1941 till 137.5 milj. kronor, vilket innebär en ökning med 49.6 procent. Inom slättbygdsområdet fördelar sig denna inkomstökning tämligen jämnt på 1940 och 1941, under det att densamma inom skogs- och dalbygderna huvudsakligen ägt rum under år 1941.

Jordbrukets kontanta utgifter.

Jordbrukets kontanta utgifter ha vid bearbetningen av deklarationsmaterialet sammanförts i följande poster: arrenden och kontanta undantagsförmåner, arbetslöner, inköp av spannmål och frövaror, kraftfoder och betmassa, potatis och rotfrukter, hö, halm m. fl. fodermedel samt gödselmedel och torvströ, inköp av levande och av döda inventarier, underhåll av inventarier och av byggnader, diverse driftkostnader (bl. a. elektrisk ström, brännolja och gengasbränsle för driften) samt räntor. I anslutning till dessa poster redovisas även utgifterna för nyuppsättning av inventarier samt för ny-, till- och ombyggnad. Dessa sistnämnda utgifter torde dock i självdeklarationerna vara ofullständigt upptagna, enär desamma ej äro avdragsgilla. Siffrorna för dem torde därför få anses vara mindre säkra än övriga poster.

Resultatet av bearbetningen framgår för hela riket och de tre stora huvudområdena av tabellerna 7 och 8.

Liksom om inkomsterna gäller om utgifterna, att desamma i vissa fall torde vara väl högt beräknade på grund av att de undersökta brukningsde-

Tab. 7. Jordbrukets kontanta utgifter åren 1938—1941, milj. kronor.

	1938	1940	1941
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>			
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	7.5	8.1	8.1
Arbetslöner	166.7	189.5	212.7
Inköp av förnödenheter			
därav spannmål och frövaror	26.5	37.5	45.1
kraftfoder och betmassa	83.7	89.1	79.2
potatis och rotfrukter	2.5	3.1	4.1
hö, halm m. fl. fodermedel	12.9	19.2	32.0
gödselmedel och torvströ	50.6	60.9	75.4
Inköp av levande inventarier	47.0	51.7	66.5
, döda ,	22.6	27.1	35.5
Underhåll av inventarier	25.8	31.4	38.4
, byggnader	38.8	39.1	49.0
Diverse driftskostnader	80.4	92.4	96.1
Räntor	55.1	59.0	61.1
Samtliga kontanta utgifter	619.6	708.1	803.2
Nyuppsättning av inventarier	13.8	8.8	6.1
Ny-, till- eller ombyggnad	20.8	8.4	14.0
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>			
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	2.4	2.9	3.8
Arbetslöner	83.9	98.4	121.5
Inköp av förnödenheter			
därav spannmål och frövaror	12.9	18.9	21.9
kraftfoder och betmassa	39.1	44.7	38.9
potatis och rotfrukter	0.9	1.7	1.8
hö, halm m. fl. fodermedel	5.7	10.9	20.8
gödselmedel och torvströ	28.9	34.0	41.1
Inköp av levande inventarier	34.2	37.7	47.0
, döda ,	11.8	13.5	18.8
Underhåll av inventarier	11.9	14.8	18.0
, byggnader	21.8	21.2	29.7
Diverse driftskostnader	37.0	41.4	46.0
Räntor	25.5	27.5	28.8
Samtliga kontanta utgifter	315.5	367.6	436.6
Nyuppsättning av inventarier	4.8	4.0	3.5
Ny-, till- eller ombyggnad	12.5	6.4	9.8
<i>Norra Sverige.</i>			
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	1.2	1.5	1.5
Arbetslöner	63.4	59.4	69.1
Inköp av förnödenheter			
därav spannmål och frövaror	5.8	6.8	8.2
kraftfoder och betmassa	7.2	8.1	8.6
potatis och rotfrukter	0.5	0.7	0.5
hö, halm m. fl. fodermedel	7.1	7.2	13.2
gödselmedel och torvströ	7.7	8.4	10.2
Inköp av levande inventarier	13.9	12.5	16.4
, döda ,	6.1	6.0	8.4
Underhåll av inventarier	4.0	4.4	4.9
, byggnader	10.4	9.8	11.6
Diverse driftskostnader	19.3	20.1	22.7
Räntor	8.8	9.4	10.4
Samtliga kontanta utgifter	154.9	153.8	185.7
Nyuppsättning av inventarier	1.6	0.9	0.9
Ny-, till- eller ombyggnad	6.5	3.2	4.5

Tab. 7 (forts.). Jordbrukets kontanta utgifter åren 1938—1941, milj. kronor.

	1938	1940	1941
<i>Hela riket.</i>			
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	11.1	12.5	12.9
Arbetslöner	314.0	347.3	403.8
Inköp av förnödenheter			
därav spannmål och frövaror	44.7	62.7	75.2
kraftfoder och betmassa	130.0	141.9	126.7
potatis och rotfrukter	3.9	5.5	6.4
hö, halm m. fl. fodermedel	25.7	37.3	65.5
gödselmedel och torvströ	87.2	103.3	126.7
Inköp av levande inventarier	95.1	101.9	129.9
» » döda	40.5	46.6	62.2
Underhåll av inventarier	41.7	50.6	61.8
» » byggnader	70.0	69.6	90.3
Diverse driftskostnader	136.7	153.9	164.8
Räntor	89.4	95.9	100.8
Samtliga kontanta utgifter	1,090.0	1,229.0	1,425.5
Nyuppsättning av inventarier	19.7	13.7	10.5
Ny-, till- eller ombyggnad	39.3	18.0	28.3

larna representera en i förhållande till genomsnittsjordbruket intensivare drift. Å andra sidan får vid ett bedömande av siffrorna hänsyn tagas till att brukningsdelar med mindre än 2 hektar åker icke ingå i undersökningen. Dessa små brukningsdelar torde inköpa ej obetydliga kvantiteter fodermedel, vilka sålunda icke ingå i de här redovisade utgiftsbeloppen.

För år 1938 beräknas jordbrukets kontanta utgifter ha uppgått till 1,090.0 milj. kronor. År 1940 hade desamma stigit till 1,229.0 milj. kronor och år 1941 till 1,425.5 milj. kronor. I förhållande till 1938 innebär detta en ökning med 12.8 procent år 1940 och 30.8 procent år 1941.

Dessa siffror avse utgiftsutvecklingen för hela riket. Mellan de olika områdena föreligga emellertid betydande skiljaktigheter. Stegringen har varit starkast i södra och mellersta Sveriges skogsbygder och svagast i norra Sverige. År 1940 redovisas för sistnämnda område t. o. m. en visserligen obetydlig utgiftsminskning, under det att för skogs- och dalbygderna och slättbygderna beräknas en ökning med 16.5 resp. 14.3 procent. Utgiftsminskningen i norra Sverige beror på dels minskade löneutgifter, dels en minskning av inköpen av inventarier samt av underhållet av inventarier och byggnader. Att löneutgifterna reducerats torde sammanhånga med de minskade skogsavverkningarna. Minskningen av inventarieinköpen och underhållet har sannolikt sin förklaring i den inkomstminskning, som detta år redovisas för norra Sverige och som tvingat till begränsning av dessa utgifter. Från 1940 till 1941 har däremot utgiftsökningen varit starkast i norra Sverige (jämfört med 1938 är ökningen dock även 1941 betydligt mindre i norra Sverige än i de övriga områdena).

Av de olika utgiftsposterna ha från 1938 till 1941 inköpen av inventarier och förnödenheter samt underhållet av inventarier och byggnader stigit starkast. För skogs- och dalbygdsområdet ha dock löneutgifterna stigit ännu starkare än dessa poster, sannolikt beroende på den starkt ökade omfattningen av vedavverkningarna. Den minsta stegringen uppvisa i södra och mellersta Sverige ränteutgifterna och i norra Sverige arbetslönerna.

Tab. 8. Jordbrukets kontanta utgifter åren 1938—1941. Indextal.

	År 1938 = 100		År 1940 = 100
	1940	1941	1941
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>			
Arbetslöner	113.7	127.6	112.2
Inköp av förnödenheter	119.1	133.7	112.3
» » levande och döda inventarier	113.2	146.5	129.5
Underhåll av inventarier och byggnader	110.0	136.5	124.1
Diverse driftskostnader	114.9	119.5	104.0
Räntor	107.1	111.0	103.6
Samtliga kontanta utgifter	114.3	129.6	113.4
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i>			
Arbetslöner	117.3	144.8	123.5
Inköp av förnödenheter	125.8	141.8	112.7
» » levande och döda inventarier	111.6	142.1	127.3
Underhåll av inventarier och byggnader	108.1	143.2	132.4
Diverse driftskostnader	111.9	124.3	111.0
Räntor	108.1	113.1	104.7
Samtliga kontanta utgifter	116.5	138.4	118.8
<i>Norra Sverige.</i>			
Arbetslöner	93.7	109.0	116.4
Inköp av förnödenheter	110.5	146.8	132.9
» » levande och döda inventarier	92.5	123.9	134.0
Underhåll av inventarier och byggnader	95.3	114.8	120.5
Diverse driftskostnader	104.3	117.6	112.7
Räntor	106.9	117.6	110.0
Samtliga kontanta utgifter	99.0	119.9	121.1
<i>Hela riket.</i>			
Arbetslöner	110.6	128.4	116.1
Inköp av förnödenheter	120.2	137.4	114.2
» » levande och döda inventarier	109.6	141.7	129.3
Underhåll av inventarier och byggnader	107.6	135.7	126.2
Diverse driftskostnader	112.6	120.5	107.0
Räntor	107.4	112.3	104.6
Samtliga kontanta utgifter	112.8	130.8	116.0

I tabell 7 redovisas även kostnaderna för nyuppsättning av inventarier samt för ny-, till- och ombyggnader. Enligt dessa siffror skulle utgifterna för nyuppsättning av inventarier ha sjunkit avsevärt såväl 1940 som 1941. För nybyggnader etc. redovisas år 1940 en nedgång till ungefär hälften av 1938 års siffra, varefter en ökning emellertid sker till 1941, då denna post likväl stannar vid 28.3 milj. kronor mot 39.3 milj. kronor år 1938. Såsom redan framhållits äro likväl dessa siffror väsentligt osäkrare än övriga undersökningsresultat. Sannolikt avspegla de dock i stora drag utvecklingstenden- sen beträffande dessa utgiftsposter.

Tab. 9. Arbetslönernas och ränteutgifternas procentuella andel av jordbrukets samtliga kontanta utgifter åren 1932, 1938, 1940 och 1941.

O m r å d e	År	Storleksgrupper, ha åker							Samt- liga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
<i>Arbetslöner.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1932	12.9	15.4	21.7	25.9	27.5	31.5	38.8	26.8
	1938	13.2	17.1	21.8	25.6	28.4	32.2	38.6	26.9
	1940	12.0	16.8	21.6	25.4	28.4	32.0	38.7	26.8
	1941	13.9	16.6	21.3	25.8	28.7	32.0	37.1	26.5
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1932	18.9	23.8	27.5	30.2	33.5	34.5	37.9	26.5
	1938	19.9	23.6	27.3	29.4	32.6	36.8	41.1	26.6
	1940	20.5	23.7	27.6	29.4	32.8	37.1	41.0	26.8
	1941	20.9	25.2	28.8	31.8	34.6	39.2	37.5	27.8
Norra Sverige	1932	25.7	31.7	37.6	46.2	.	.	.	30.7
	1938	39.5	40.9	43.0	48.4	.	.	.	41.0
	1940	36.8	39.1	42.8	44.6	.	.	.	38.8
	1941	34.0	37.2	43.5	44.6	.	.	.	37.2
Hela riket	1932	19.7	22.7	25.0	27.4	28.6	32.1	38.8	27.1
	1938	26.9	26.2	25.4	27.2	29.4	33.2	39.0	28.8
	1940	24.5	25.1	25.5	26.8	29.4	33.1	39.1	28.3
	1941	24.5	25.6	26.0	27.6	29.9	33.6	37.2	28.3
<i>Ränteutgifter.</i>									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1932	13.4	16.3	15.4	16.7	18.4	19.3	13.4	16.1
	1938	8.2	8.5	8.5	9.3	10.2	10.4	7.3	8.9
	1940	7.6	8.0	7.8	8.8	9.7	9.7	6.8	8.3
	1941	6.6	7.1	7.0	7.9	8.8	8.7	7.3	7.6
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1932	14.3	13.7	14.5	15.9	19.3	20.7	10.5	14.8
	1938	7.0	7.7	8.1	8.9	10.4	10.2	7.5	8.1
	1940	6.6	6.9	7.3	8.6	10.1	10.4	7.2	7.5
	1941	5.7	5.9	6.5	7.5	8.5	8.0	9.5	6.6
Norra Sverige	1932	13.2	13.6	13.6	5.8	.	.	.	13.2
	1938	5.5	6.0	6.4	3.7	.	.	.	5.7
	1940	6.2	6.5	6.0	4.0	.	.	.	6.2
	1941	5.6	5.7	5.4	5.4	.	.	.	5.6
Hela riket	1932	13.7	14.6	15.0	16.2	18.5	19.5	13.0	15.4
	1938	6.6	7.5	8.1	9.0	10.1	10.3	7.3	8.2
	1940	6.6	7.2	7.5	8.6	9.7	9.8	6.8	7.8
	1941	5.8	6.2	6.7	7.7	8.8	8.5	7.6	7.0

Inkomster och utgifter per hektar jordbruksjord. Inkomst- och kostnadsutvecklingen inom olika storleksklasser av jordbruksjord.

I tabell 10 meddelas en sammanställning av de kontanta inkomsterna och utgifterna per hektar jordbruksjord inom olika storleksgrupper och områden. På grundval av denna kunna jämförelser göras såväl mellan de olika storleksgrupperna och områdena för varje särskilt år som mellan de olika år, som undersökningen omfattar.

En jämförelse mellan inkomsterna inom olika områden visar följande. År 1938 voro inkomsterna per hektar jordbruksjord högst i norra Sverige för samtliga storleksgrupper beträffande vilka uppgifter för detta område föreligga. För småbruk med upp till 10 hektar åker redovisades även inom skogs- och dalbygden större inkomster per hektar än inom slättbygden, under

Tab. 10. Inkomster och utgifter av jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938—1941. Kronor per ha jordbruksjord.

O m r å d e	År	Storleksgrupper, ha åker						
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100
<i>Samtliga kontanta inkomster.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	427	384	377	389	386	352	371
	1940	524	457	446	448	441	415	427
	1941	579	521	519	525	534	487	477
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	429	395	368	353	337	309	341
	1940	497	468	439	407	388	354	385
	1941	627	563	527	483	476	441	413
Norra Sverige	1938	556	462	395	469	.	.	.
	1940	512	442	409	440	.	.	.
	1941	589	540	502	503	.	.	.
<i>Samtliga kontanta utgifter.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	337	282	270	285	291	278	321
	1940	408	325	309	323	327	318	364
	1941	425	368	356	374	393	378	394
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	290	262	246	259	260	270	285
	1940	338	309	291	295	293	300	320
	1941	410	362	349	341	359	377	339
Norra Sverige	1938	367	287	251	315	.	.	.
	1940	356	287	267	306	.	.	.
	1941	424	352	328	352	.	.	.
<i>Indextal år 1938 = 100.</i>								
<i>Samtliga kontanta inkomster.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1940	122.7	119.0	118.3	115.2	114.2	117.9	115.1
	1941	135.6	135.7	137.7	135.0	138.3	138.4	128.6
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1940	115.9	118.5	119.3	115.3	115.1	114.6	112.9
	1941	146.2	142.5	143.2	136.8	141.2	142.7	121.1
Norra Sverige	1940	92.1	95.7	103.5	93.8	.	.	.
	1941	105.9	116.9	127.1	107.2	.	.	.
<i>Samtliga kontanta utgifter.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1940	121.1	115.2	114.4	113.8	112.4	114.4	113.4
	1941	126.1	130.5	131.9	131.2	135.1	136.0	122.7
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1940	116.6	117.9	118.8	113.9	112.7	111.1	112.3
	1941	141.4	138.2	141.9	131.7	138.1	139.6	118.9
Norra Sverige	1940	97.0	100.0	106.4	97.1	.	.	.
	1941	115.5	122.6	130.7	111.7	.	.	.

det att motsatsen gällde beträffande medelstora och större egendomar. År 1940 voro däremot inkomsterna per hektar nästan genomgående högst inom slättbygdsområdet. År 1941 voro inkomsterna per hektar vid de minsta brukningsdelarna störst inom skogs- och dalbygderna och lägst i slättbygdsområdet, under det desamma vid medelstora och större egendomar voro högst inom sistnämnda område. Dessa förskjutningar sammanhånga främst med växlingar i skogsinkomsternas storlek inom de olika områdena. Dessa förskjutningar torde även avspegla sig i de olikheter mellan områdena, som kun-

Tab. 11. Inkomster av jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938—1941. Kronor per ha jordbruksjord.

O m r å d e	År	Storleksgrupper, ha åker						
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100
<i>Inkomster av försålda vegetabiliska produkter.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	62	71	92	127	143	145	152
	1940	63	73	97	132	154	165	175
	1941	88	96	132	181	212	198	209
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	14	21	32	46	57	76	78
	1940	17	27	38	54	70	88	110
	1941	23	36	59	77	85	109	158
Norra Sverige	1938	6	6	14	26	.	.	.
	1940	9	13	29	60	.	.	.
	1941	15	26	45	104	.	.	.
<i>Inkomster av försålda animaliska produkter.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	319	278	259	238	220	181	175
	1940	404	344	318	288	262	217	196
	1941	421	371	344	310	286	248	220
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	258	258	246	235	203	176	160
	1940	323	326	307	285	248	206	182
	1941	396	371	339	305	278	246	187
Norra Sverige	1938	122	146	160	189	.	.	.
	1940	183	218	221	238	.	.	.
	1941	212	264	254	220	.	.	.
<i>Inkomster av skogsbruk.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	22	18	16	13	13	16	27
	1940	29	24	21	17	16	21	35
	1941	32	33	29	24	23	29	30
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	121	93	74	53	58	37	87
	1940	119	94	77	54	52	40	77
	1941	164	130	110	85	92	69	54
Norra Sverige	1938	282	241	183	233	.	.	.
	1940	186	150	124	123	.	.	.
	1941	218	185	165	149	.	.	.

na iakttagas beträffande utgifternas storlek. År 1938 redovisas sålunda för tre storleksgrupper av fyra den största utgiftssumman per hektar i norra Sverige, under det att år 1940 utgifterna per hektar voro högst inom slättbygdsområdet. Detsamma var fallet även 1941, då likväl olikheterna mellan områdena i detta hänseende voro något mindre framträdande.

Av den anförda tabellen framgår även den förändring från år till år, som inkomster resp. utgifter undergått, räknat i kronor per hektar jordbruksjord. I södra och mellersta Sverige ha såväl inkomster som utgifter stigit, inkomsterna dock icke obetydligt starkare än utgifterna. I norra Sverige inträdde däremot från 1938 till 1940 en minskning av inkomsterna inom tre och av utgifterna inom två av de fyra redovisade storleksgrupperna.

Från 1940 till 1941 föreligger även inom detta område en ökning av inkomsterna. Från 1938 till 1941 räknat är emellertid utgiftsökningen något starkare än inkomstökningen.

Tab. 12. Utgifter av jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938—1941. Kronor per ha jordbruksjord.

O m r å d e	År	Storleksgrupper, ha åker						
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100
<i>Arbetslöner.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	41	47	57	72	82	89	124
	1940	45	53	66	81	92	102	141
	1941	56	60	75	96	113	120	146
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	60	63	69	75	85	95	125
	1940	71	74	82	85	96	108	140
	1941	88	92	101	106	123	139	126
Norra Sverige	1938	144	117	108	151	.	.	.
	1940	129	111	114	136	.	.	.
	1941	143	129	142	158	.	.	.
<i>Inköp av kraftfoder.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	60	48	44	43	40	29	33
	1940	70	52	49	45	40	31	33
	1941	58	47	41	39	36	31	30
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	37	34	32	31	27	25	22
	1940	45	40	36	36	28	26	21
	1941	41	35	31	27	26	28	20
Norra Sverige	1938	18	13	12	18	.	.	.
	1940	19	15	14	19	.	.	.
	1941	21	17	14	9	.	.	.
<i>Inköp av gödselmedel.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	27	25	25	27	25	21	22
	1940	33	29	30	31	31	26	27
	1941	39	35	37	40	40	35	33
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	28	25	23	24	20	20	18
	1940	32	30	27	28	23	23	23
	1941	39	36	33	34	30	31	35
Norra Sverige	1938	18	15	12	14	.	.	.
	1940	19	16	14	18	.	.	.
	1941	23	20	18	18	.	.	.
<i>Räntor.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	28	24	22	26	29	29	25
	1940	32	26	24	28	31	31	26
	1941	28	25	24	29	33	33	29
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	20	20	19	24	27	30	19
	1940	22	21	21	26	30	33	21
	1941	23	21	22	27	31	35	30
Norra Sverige	1938	21	17	16	11	.	.	.
	1940	22	19	16	12	.	.	.
	1941	24	20	18	20	.	.	.

De viktigaste inkomstposternas ekonomiska betydelse för brukningsdelar av olika storlek och inom olika områden belysas närmare i tabell 11, i vilken inkomsterna av försålda vegetabiliska och animaliska produkter samt av skogsbruk redovisas i kronor per hektar jordbruksjord. På samma sätt redo-

Tab. 13 a. Förändringarna i jordbrukets kontanta inkomster och utgifter från år 1938 till år 1941. Indextal.

	Storleksgrupper, ha åker							Samt- liga
	2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	över 100	
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygger.</i>								
Inkomster av försålda produkter	136.2	133.2	136.7	134.5	135.9	135.7	127.1	134.1
Summa kontanta inkomster	138.9	134.6	138.6	134.4	136.8	137.8	123.8	134.6
Summa kontanta utgifter	129.0	128.6	132.9	130.5	134.8	135.4	118.1	129.6
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygger.</i>								
Inkomster av försålda produkter	151.2	143.7	141.5	135.4	135.6	142.4	133.4	142.7
Summa kontanta inkomster	147.5	143.0	143.0	135.9	139.1	143.8	126.8	142.4
Summa kontanta utgifter	142.8	138.1	140.5	131.8	136.1	145.9	120.7	138.4
<i>Norra Sverige.</i>								
Inkomster av försålda produkter	176.8	186.2	169.5	147.7	.	.	.	176.9
Summa kontanta inkomster	104.7	117.1	128.8	106.1	.	.	.	113.0
Summa kontanta utgifter	114.6	122.4	131.7	111.7	.	.	.	119.9
<i>Hela riket.</i>								
Inkomster av försålda produkter	151.7	145.7	140.1	134.9	135.9	136.8	127.8	139.4
Summa kontanta inkomster	127.2	133.2	139.0	133.7	136.7	138.0	124.0	133.5
Summa kontanta utgifter	128.1	131.0	135.8	130.0	134.8	137.2	118.4	130.8

Tab. 13 b. Förändringarna i jordbrukets kontanta inkomster och utgifter från år 1940 till år 1941. Indextal.

	Storleksgrupper, ha åker							Samt- liga
	2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	över 100	
<i>Södra och mellersta Sveriges slättbygger.</i>								
Inkomster av försålda produkter	110.6	110.6	114.6	114.9	117.4	115.3	112.0	114.1
Summa kontanta inkomster	112.9	112.5	116.0	115.4	118.8	116.0	108.1	114.5
Summa kontanta utgifter	107.1	112.0	115.8	114.8	118.9	118.0	104.3	113.4
<i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygger.</i>								
Inkomster av försålda produkter	121.6	114.5	114.6	112.6	110.9	121.6	103.5	115.3
Summa kontanta inkomster	126.6	120.8	119.4	117.8	120.5	126.6	105.1	120.7
Summa kontanta utgifter	121.6	117.1	119.0	115.8	119.8	131.8	105.7	118.8
<i>Norra Sverige.</i>								
Inkomster av försålda produkter	117.6	124.2	119.5	107.5	.	.	.	120.1
Summa kontanta inkomster	115.3	122.7	124.1	113.8	.	.	.	119.5
Summa kontanta utgifter	119.3	122.9	123.7	115.6	.	.	.	121.1
<i>Hela riket.</i>								
Inkomster av försålda produkter	117.6	114.7	114.9	114.3	116.3	116.2	110.9	114.9
Summa kontanta inkomster	119.6	118.6	117.9	115.8	119.0	117.8	107.7	117.1
Summa kontanta utgifter	117.6	116.8	117.6	115.0	119.0	120.5	104.6	116.0

visas i tabell 12 arbetslöner, utgifterna för kraftfoder och gödselmedel samt räntorna i kronor per hektar jordbruksjord (jfr i detta sammanhang även tabellerna 6 och 9).

Inkomsterna av vegetabiliska produkter stiga genomgående med ökad egendomsstorlek. Mest betyda de för de större egendomarna inom slättbygdsområdet och minst för småbruken i norra Sverige. Även vid storbruken i slättbygdsområdet äro dock inkomsterna av animaliska produkter, räknat i kronor per hektar jordbruksjord, något större än inkomsterna av vegetabilier. Vid de minsta bruksdelarna inom skogs- och dalbygderna samt i norra Sverige äro inkomsterna av animalier mer än 10 gånger så stora som inkomsterna av vegetabilier.

Löneutgifterna per hektar jordbruksjord äro, bortsett från de största egendomarna, genomgående högst i norra Sverige och lägst inom slättbygdsområdet. Förklaringen härtill torde främst ligga i det förhållandet, att arbetskostnaderna för skogsbruket ingå i de redovisade beloppen. Sistnämnda omständighet är också anledningen till den minskning av denna utgiftspost, som i norra Sverige inträffade år 1940.

Utgifterna för kraftfoder äro genomgående störst i slättbygdsområdet. Beträffande inköpen av konstgödsel äro skillnaderna mellan slättbygderna och skogs- och dalbygderna varken särskilt betydande eller fullt enhetliga. Där emot äro dessa utgifter i norra Sverige genomgående lägre än i södra och mellersta Sverige.

I detta sammanhang skall även inkomst- och utgiftsutvecklingen från 1938 till 1940 och 1941 inom olika storleksgrupper och områden något beröras. I tabell 13 a och b meddelas indextal över jordbrukets kontanta inkomster och utgifter inom olika storleksgrupper och områden år 1941 med dels 1938, dels 1940 såsom bas. Det framgår av dessa uppgifter, att inom slättbygdsområdet inkomsterna genomgående stigit starkare än utgifterna från 1938 till 1941. Utvecklingen synes emellertid av självdeklarationerna att döma ha varit gynnsammast vid de mindre bruksdelarna och därnäst vid de största egendomarna. För södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder visa siffrorna för samtliga storleksgrupper med ett undantag en starkare ökning av inkomsterna än av utgifterna. Differensen mellan inkomst- och utgiftsindex är inom detta område störst vid de största egendomarna och därnäst vid småbruken, under det att densamma här liksom i slättbygdsområdet är minst vid de medelstora gårdarna — för gruppen 50—100 hektar redovisas t. o. m. en starkare stegring av utgifter än av inkomster. I norra Sverige föreligger för samtliga storleksgrupper en starkare ökning av utgifterna än av inkomsterna, om år 1938 tages till utgångspunkt för jämförelsen. Som redan tidigare framhållits och såsom ytterligare belyses av här ifrågavarande tabeller beror detta emellertid icke på att inkomstökningen av försålda jordbruksprodukter här varit svagare än inom de övriga områdena. Dessa inkomster ha från 1938 till 1940 tvärtom stigit procentuellt starkast inom norra Sverige, men denna stegring har varit otillräcklig för att uppväga den betydande nedgången i andra inkomstposter. Det bör kanske dock i detta sammanhang erinras om att inkomsterna av skogsbruket år 1938 lågo ovanligt högt i norra Sverige.

Av tabell 13 b framgår, att i södra och mellersta Sverige inkomsterna på det hela taget stigit starkare än utgifterna även från 1940 till 1941. Undantag utgöra dock härvidlag inom slättbygdsområdet egendomar med 30—100 hektar åker och i skogs- och dalbygderna egendomar med över 50 hektar åker. I norra Sverige synas även mellan dessa år utgifterna i stort sett ha stigit mer än inkomsterna.

Jämförelse mellan inkomst- och kostnadsutveckling. Jordbrukets netto- intäkter och jordbrukarefamiljernas arbetsinkomster.

Huvudresultatet av de i det föregående återgivna beräkningarna kunna sammanfattas i följande indextal över jordbrukets kontanta inkomster resp. utgifter åren 1940 och 1941 (1938 = 100):

	Södra och mellersta Sveriges				Norra Sverige		Hela riket	
	slättbygder		skogs- och dalbygder					
	1940	1941	1940	1941	1940	1941	1940	1941
Inkomstindex	117.5	134.6	118.0	142.4	94.6	113.0	114.0	133.5
Utgiftsindex	114.3	129.6	116.5	138.4	99.0	119.9	112.8	130.8
Relation mellan inkomst- och utgifts- index	102.8	103.9	101.3	102.9	95.6	94.2	101.1	102.1

Inom de båda områdena i södra och mellersta Sverige ha inkomsterna från 1938 till 1940 stigit starkare än utgifterna och därefter har en ytterligare förbättring av relationen mellan inkomsterna och utgifternas utveckling ägt rum till 1941. I norra Sverige har förhållandet varit det motsatta, i det att utgifterna där från 1938 till 1940 sjunkit mindre än inkomsterna. Därefter har visserligen en inkomstökning inträffat år 1941 men utgiftsökningen har varit betydligt starkare, varför relationen mellan inkomst- och utgiftsindex ytterligare försämrats.

Förändringarna i jordbrukets ekonomiska läge under de undersökta åren belysas ytterligare genom den beräkning av nettointäkterna, som framlägges i tabell 14. Det framgår av densamma, att nettointäkterna av jordbruksfastighet beräknats stiga från 587.7 milj. kronor år 1938 till 811.1 milj. kronor 1941 eller med 38.0 procent. Utvecklingen har emellertid varit ganska olikartad för å ena sidan södra och mellersta Sverige och å andra sidan norra Sverige. Starkast är stegringen inom slättbygdsområdet, där den uppgår till 47.0 procent mot 43.3 procent i skogs- och dalbygderna samt endast 11.9 procent i norra Sverige. För 1940 föreligger för norra Sverige en minskning i förhållande till 1938 med 1.2 procent, under det att slättbygderna uppvisa en ökning med 25.7 procent och skogs- och dalbygderna med 19.8 procent.

Jordbrukarnas ekonomiska förhållanden belysas ytterligare genom de beräkningar av jordbrukarfamiljernas arbetsinkomster, som framläggas i tabell 15. Dessa ha verkställts på det sättet, att till nettointäkterna av jordbruksfastighet ha lagts de utbetalade skuldräntorna, varefter den erhållna summan minskats med de »normala räntanspråken». Dessa utgöra förräntningen av det bland tillgångarna redovisade värdet av jordbruksfastighet, levande och döda inventarier samt inneliggande lager. Vid beräkningen av de normala räntanspråken ha två olika vägar följts. Vid den ena har förräntningen beräknats å resp. års värde på tillgångarna och efter växlande räntesatser, nämligen 3.75 procent år 1938 samt 4.25 procent åren 1940 och 1941. I det andra fallet har begagnats dels ett fast värde på jordbruksfastigheter, dels en oförändrad räntefot, 4 procent. Samtliga framräknade belopp avse den genomsnittliga arbetsinkomsten per brukningsdel.

Resultaten av de båda beräkningarna skilja sig mest från varandra för de större egendomarna med deras stora kapital. Tendensen framträder emeller-

Tab. 14. Jordbrukets nettointäkter åren 1938—1941, milj. kronor.

O m r å d e	År	Nettointäkter av			Samtliga nettointäkter ¹
		Jordbruksfastighet	Tjänst o. tillfällig förvärvsverksamhet	Kapital	
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	254.4	25.9	20.6	310.9
	1940	319.9	31.0	23.4	383.0
	1941	374.0	36.7	22.8	443.0
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	204.6	26.6	12.8	252.4
	1940	245.2	31.3	15.5	299.6
	1941	293.2	38.0	15.4	354.1
Norra Sverige	1938	128.7	30.9	5.5	168.0
	1940	127.2	34.2	6.4	170.9
	1941	143.9	38.8	5.9	193.0
Hela riket	1938	587.7	83.4	38.9	731.3
	1940	692.3	96.5	45.3	853.5
	1941	811.1	113.0	44.1	990.1
<i>Indextal. År 1938 = 100.</i>					
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1940	125.7	119.8	113.0	123.2
	1941	147.0	141.9	110.2	142.5
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1940	119.8	117.8	121.6	118.7
	1941	143.3	143.1	120.9	140.3
Norra Sverige	1940	98.8	110.6	116.3	101.8
	1941	111.9	123.9	107.5	114.9
Hela riket	1940	117.8	115.7	116.3	116.7
	1941	138.0	135.6	113.3	135.4
<i>Indextal. År 1940 = 100.</i>					
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1941	116.9	118.5	97.5	115.7
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1941	119.6	121.5	99.4	118.2
Norra Sverige	1941	113.2	112.1	92.4	112.9
Hela riket	1941	117.2	117.2	97.4	116.0

tid på samma sätt, vilket av de båda beräkningssätten som än användes. För södra och mellersta Sverige föreligger inom samtliga storleksgrupper en stegring av arbetsinkomsten såväl 1940 som 1941. I norra Sverige inträffade däremot år 1940 en minskning av densamma i jämförelse med år 1938. För år 1941 redovisas även för detta område en ökning i förhållande till år 1940, men i jämförelse med år 1938 är stegringen i de tre lägsta storleksgrupperna förhållandevis liten och för egendomar med 20—30 hektar åker låg arbetsinkomsten även 1941 lägre än 1938. I södra och mellersta Sverige har den på förut angivet sätt beräknade arbetsinkomsten stigit betydligt starkare vid de större egendomarna än vid småbruket.

¹ Här ingå förutom nettointäkter av jordbruksfastighet, tjänst och tillfällig förvärvsverksamhet samt kapital även intäkter av övriga förvärvskällor. Särskild kolumn upptagande enbart intäkter av övriga förvärvskällor har icke medtagits, enär intäkterna ifråga dels synas variera starkare och mera oregelbundet från ett år till ett annat — även hos enstaka jordbrukare — än övriga i bearbetningen ingående poster, dels äro så fåtaligt förekommande, att ett angivande av de till totalsiffror uppräknade siffervärdena lätt skulle kunna föranleda felaktiga slutsatser.

Tab. 15. Familjens arbetsinkomst åren 1938—1941 per brukningsdel, i kronor.

O m r å d e	År	Storleksgrupper, ha åker						
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100
<i>Räntesatser: 1938 3.75 procent, 1940 och 1941 4.25 procent.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	710	1,122	1,540	2,041	2,627	3,353	2,642
	1940	865	1,419	1,985	2,505	3,122	4,436	4,183
	1941	1,104	1,677	2,470	3,285	4,321	5,573	7,930
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	945	1,215	1,572	1,647	2,027	1,402	—367
	1940	1,057	1,454	1,941	2,070	2,388	1,791	996
	1941	1,356	1,866	2,482	2,830	3,316	2,526	4,481
Norra Sverige	1938	1,176	1,525	1,704	2,993	.	.	.
	1940	1,101	1,422	1,669	2,033	.	.	.
	1941	1,232	1,766	2,218	2,325	.	.	.
Hela riket	1938	1,032	1,289	1,572	1,964	2,503	3,019	2,278
	1940	1,061	1,438	1,930	2,375	2,970	3,983	3,798
	1941	1,273	1,800	2,442	3,148	4,116	4,987	7,541
<i>Räntesats 4 procent.</i>								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	715	1,139	1,518	1,987	2,586	3,229	—828
	1940	917	1,515	2,101	2,683	3,443	4,905	2,728
	1941	1,158	1,771	2,589	3,489	4,702	6,059	5,719
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	952	1,228	1,580	1,630	1,897	1,220	2,290
	1940	1,126	1,561	2,106	2,300	2,635	2,232	5,473
	1941	1,420	1,976	2,644	3,038	3,663	3,075	6,155
Norra Sverige	1938	1,176	1,525	1,651	3,046	.	.	.
	1940	1,155	1,513	1,771	2,316	.	.	.
	1941	1,263	1,851	2,332	2,455	.	.	.
Hela riket	1938	1,035	1,301	1,562	1,926	2,454	2,891	—340
	1940	1,120	1,540	2,068	2,574	3,286	4,453	3,171
	1941	1,317	1,900	2,582	3,352	4,499	5,499	5,936

Andra undersökningar rörande jordbrukets ekonomiska läge.

Vid sidan av de representativa undersökningar av jordbrukarnas självdeklarationer, för vilka en redogörelse lämnats i det föregående, ha under de senaste åren vissa andra undersökningar utförts rörande förändringarna i jordbrukets ekonomiska läge. På grund av olikheterna i uppläggning och material är en direkt jämförelse mellan dessa å ena och deklaraionsundersökningen å andra sidan knappast möjlig. En sammanställning av huvudresultaten torde dock vara av ett visst intresse.

Närmast till hands ligger en jämförelse med en av statistiska centralbyrån verkställd undersökning rörande taxeringsresultaten inom olika kommuntyper under åren 1939—1942. Kommunerna ha därvid efter befolkningens yrkeskaraktär indelats i följande grupper:

A = kommuner med minst 75 procent av befolkningen inom jordbruk med binärningar,

B = kommuner med 50—75 procent av befolkningen inom denna huvudgrupp,

C = kommuner med mindre än 50 procent inom densamma,

D = kommuner med minst två tredjedelar agglomererad befolkning.

Huvudresultaten av undersökningen kunna sammanfattas i följande index-tal avseende det taxerade beloppet per invånare:

	A-kommuner	B-kommuner	C- och D-kommuner	Samtliga
1939	100	100	100	100
1940	101	103	105	104
1941	112	112	108	111
1942	134	131	122	128

Från 1940 till 1941 föreligger en ökning av det taxerade beloppet per invånare inom A-kommunerna med c:a 11 procent. Enligt deklara-tionsundersökningen skulle jordbrukarnas samtliga nettointäkter inom riket i dess helhet ha stigit med 16 procent mellan de nämnda åren. De båda siffrorna kunna tydligen icke direkt jämföras med varandra, då förändringar kunna ha inträffat i fråga om dels de s. k. allmänna avdragen, dels den behållna för-mögenheten. Dessutom kan det givetvis inverka, att även inom A-kommuner-na en större eller mindre del av det sammanlagda taxerade beloppet hänför sig till andra än jordbrukare. De anförda uppgifterna tyda dock på, att deklara-tionsmaterialet representerar en inkomstutveckling, som är något gynnsammare än utvecklingen inom jordbruket som helhet.

I samma riktning synes en jämförelse mellan deklara-tionsundersökningen och de av 1942 års jordbruksutredning företagna inkomst- och kostnadsbe-räkningarna peka. I följande tablå sammanställas resultaten av de båda un-dersökningarna, varvid de av jordbrukskommittén framräknade inkomster-na anföras utan den korrigering för förändringar i kreaturskapital och varu-förråd, som kommittén företagit:

	1938	1940	1941	
<i>Deklarationsundersökningen.</i>				
Kontanta inkomster av försålda jordbruksprodukter	100.0	121.3	139.4	
Kontanta utgifter	100.0	112.8	130.8	
	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42
<i>1942 års jordbrukskommitté.</i>				
Försäljningsinkomster (inkl. vär-det av egen konsumtion)	100.0	117.5	129.5	130.7
Kostnader	100.0	109.8	117.7	129.1

Fullständig överensstämmelse mellan de båda undersökningarna kan på grund av olikheterna i deras uppläggning och innebörd icke väntas. Över-ensstämmelsen förefaller dock vara bättre för 1940 resp. 1939/40 och 1940/41 än för 1941 resp. 1940/41 och 1941/42. Särskilt den vid deklara-tionsundersökningen för år 1941 beräknade inkomstökningen är betydligt starkare än den av jordbrukskommittén för motsvarande produktionsår beräknade. Med all reservation för vanskligheterna vid en dylik jämförelse torde densamma tyda på att de i deklara-tionsundersökningen deltagande egendomarna represen-tera en gynnsammare inkomstutveckling än genomsnittsjordbruket. I detta sammanhang bör erinras om att skördeutfallet såväl 1940 som 1941 var synnerligen ojämnt, vilket givetvis i hög grad bidrager till svårigheterna att erhålla ett material, som är fullt representativt för den genomsnittliga in-komstutvecklingen inom jordbruket.

Ytterligare jämförelsematerial föreligger i den av professor L. Nanneson bearbetade serien Räkenskapsresultat för svenska jordbruk. Denna grundar sig från och med 1939/40 på det utvidgade och mera representativa material,

som erhållits genom lantbruksstyrelsens jordbruksekonomiska undersökning. Detta material har vid bearbetningen grupperats dels på storleksgrupper enligt den officiella statistikens indelningsgrunder, dels på följande fem områden:

1. Ssl-området = Skåne-Hallands slättbygder.
2. Smb-området = Sydsvenska mellanbygden.
3. Msl-området = mellersta Sveriges slättbygder omfattande Öland, Gotland, Östgötaslätten, Vänerslätten samt Mälar- och Hjälmabygden.
4. Msk-området = södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder enligt statistiska centralbyråns indelning.
5. N-området = norra Sverige, d. v. s. hela Norrland (utom Gästrikland) samt mellanbygden och fjällbygden i Kopparbergs län.

För de tre år, som räkenskapsresultaten i sitt nuvarande skick omfatta, redovisas följande ekonomiska resultat av lanthushållningen (siffrorna för 1941/42 äro preliminära):

	Ssl	Smb	MsI	MsK	N	Samtliga
Bruttoavkastning						
kronor per ha 1939/40	728	630	450	508	525	518
1940/41	834	724	492	576	593	583
1941/42	898	785	498	611	624	610
Driftskostnader						
kronor per ha 1939/40	578	539	374	488	554	463
1940/41	625	581	417	540	601	510
1941/42	697	648	472	593	664	568
Nettoavkastning						
kronor per ha 1939/40	150	91	76	20	— 29	55
1940/41	209	143	75	36	— 8	73
1941/42	201	137	26	18	— 40	42
Förräntningsprocent 1939/40	5.7	4.5	4.7	1.1	— 1.5	3.0
1940/41	7.8	7.0	4.6	2.0	— 0.4	3.9
1941/42	7.1	6.1	1.5	0.9	— 1.9	2.1

I den redovisade bruttoavkastningen ingå icke endast inkomster av försålda produkter utan även värdet av den egna förbrukningen samt förändringar i kreatursvärde och förråd under resp. år. Likaledes upptagas bland driftskostnaderna ersättning för arbetet icke endast åt den lejda arbetskraften utan även åt jordbrukarna själva och deras familjemedlemmar. De av professor Nanneson redovisade resultaten torde därför närmast vara jämförbara med jordbrukskommitténs beräkningar av inkomst- och kostnadsutvecklingen inom jordbruket med hänsyn tagen till förändringarna i kreaturskapital och varuförråd. Vid dessa ha följande resultat erhållits:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42
Inkomster, index	100.0	111.4	117.8	124.3
Kostnader, index	100.0	109.8	117.7	129.1

Från 1939/40 till 1940/41 har enligt denna undersökning en viss försämring i relationen mellan inkomster och kostnader inträffat i förhållande till 1939/40, under det att prof. Nannesons räkenskapsresultat år 1940/41 utvisa en något högre förräntningsprocent än 1939/40. Från 1940/41 till 1941/42 visa däremot såväl räkenskapsresultaten som jordbrukskommitténs beräkningar en tydlig försämring av jordbrukets ekonomiska läge. Härvid är dock att märka, att driftskostnadernas stegring mellan dessa år i ej obetydlig grad sammanhänger med ökade arbetskostnader, vilket bl. a. innebär ökade arbetsin-

komster för jordbrukarna själva och deras familjemedlemmar. Särskilt vid småbruken, där den största delen av arbetet utföres av dessa, spelar detta förhållande en betydande roll. Prof. Nanneson redovisar för de tre år, som undersökningarna i sitt nuvarande skick omfatta, följande nettoinkomster i kronor per familj och år:

	2—5 ha	5—10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha
1939/40	2,712	3,479	4,509	5,547	6,790
1940/41	2,968	3,880	5,728	6,933	8,487
1941/42	3,589	4,460	5,567	7,673	7,957
Index					
1939/40	100	100	100	100	100
1940/41	109	112	127	125	125
1941/42	132	128	123	138	117

Dessa siffror äro tydligen icke jämförbara med de på grundval av deklARATIONERNA framräknade arbetsinkomsterna, vilka redovisats i annat sammanhang i denna promemoria. Överhuvud taget torde en jämförelse mellan räkenskapsresultaten å ena och deklaraTIONSUNDERSÖKNINGEN å andra sidan på grund av undersökningarnas olika uppläggning knappast vara möjlig utan en omfattande omräkning av materialet.

Stockholm den 15 mars 1943.

Statens livsmedelskommission

Statistiska byrån.

OTTO ZETTERBERG.

Helmer Olsson.

Bilaga 3.

SVENSKA SPANNMÅLSAKTIEBOLAGET

Till Statens livsmedelskommission, Stockholm.

Statens livsmedelskommission har i skrivelse den 29 januari 1943 anmodat Svenska spannmålsaktiebolaget inkomma med yttrande i frågan, i vad mån ändringar av sådan beskaffenhet, att de böra underställas den nu samlade riksdagen, finnas påkallade i nu gällande regleringsanordningar inom spannmålsbolagets verksamhetsområde.

Sedan ovannämnda fråga varit föremål för behandling inom bolagets styrelse, vill bolaget meddela följande. Samtidigt översänder bolaget i bilaga till denna skrivelse beräkning över bolagets kostnader för verksamhetsåret 1943/44, slutande å ett belopp av i runt tal 72.5 miljoner kronor. Bolagets kapitalbehov under samma tid synes bolaget täckt genom de lånemöjligheter om intill 180 miljoner kronor, som av Kungl. Maj:t föreslagits i propositionen nr 2/1943 till riksdagen, och under förutsättning att bolaget beredes möjlighet att fortlöpande ur beviljade anslag erhålla täckning för upplupna kostnader.

I jämförelse med de förhållanden, som i fråga om av bolagets verksamhet berörda varor rådde under regleringsåret 1941/42, har under regleringsåret 1942/43 en viss lättnad inträtt beträffande försörjningsläget. Sålunda beräknas 1942 års spannmålsskörd fylla behovet vid nuvarande ransoner och därutöver lämna ett visst överskott. Stråfoderskörden torde i fråga om halm för landet i dess helhet giva ett anseeligt överskott, under det att höskörden ungefärligen täcker behovet. I fråga om importerade fodermedel gäller, att bolaget kommer att vid ingången av regleringsåret 1943/44 disponera ett reservlager av oljekakor. Slutligen må i detta sammanhang framhållas, att åtgången av fodercellulosa under regleringsåret 1942/43 på grund av ovan anförda relativt lyckliga skördeutfall blivit avsevärt lägre än beräknat. Bolaget beräknar att den 1 september 1943 disponera en myckenhet fodercellulosa om c:a 300,000 ton. Ehuru det givetvis ej låter sig göra att redan nu bedöma storleken av 1943 års skörd, har bolaget vid sina beräkningar utgått från den hypotesen, att kärn- och stråfoderskörden hösten 1943 icke kommer att bliva mera avsevärt lägre än skörden hösten 1942. Utsikterna för tillförsel utifrån av importfodermedel under regleringsåret 1943/44 kunna för närvarande icke överblickas.

Det ovan anförda skulle kunna giva vid handen, att av bolaget under regleringsåret 1942/43 tillämpade regleringsanordningar skulle kunna uppmjukas, ett alternativ vartill bolaget återkommer här nedan.

Spannmålssektionens verksamhet.

Av den verksamhet, som bolagets spannmålssektion bedriver, beröres här endast frågan om spannmålsmarknadens reglering. Övrig av spannmålssektionen bedriven verksamhet är av ringa omfattning och torde icke behöva upptagas till diskussion i detta sammanhang.

De av bolaget för spannmålsmarknadens reglering under verksamhetsåret 1942/43 tillämpade anordningarna ha under rådande förhållanden i stort sett varit ändamålsenliga, dock att, såsom väntat, den i fråga om regleringen av

transportkostnaderna tillämpade anordningen i åtskilliga avseenden visat sig vara tungarbetad såväl för bolagets som för handelsns del.

Därest det icke befinnes möjligt att på sätt nedan sägs övergå till friare regleringssystem, vill bolaget föreslå bibehållande av nu gällande regleringsanordningar för det kommande verksamhetsåret, dock med följande ändringar.

I fråga om prissättningen på brödspannmål framhöll bolaget i sin skrivelse till kommissionen den 4 maj 1942, att det under verksamhetsåren 1940/41 och 1941/42 tillämpade prisortssystemet alltfört borde bibehållas. Bolaget vill, med stöd av erfarenheterna under nu löpande verksamhetsår, än ytterligare understryka det ur marknads- och handelssynpunkt lämpliga, att i fråga om brödsäd prissättningen baseras på ett väl avvägt prisortssystem, innebärande bl. a. att prisorterna fastställas före regleringsårets ingång samt att antalet prisorter icke senare utökas annat än om alldeles särskilda omständigheter föreligga. Vad bolaget nu anfört innebär emellertid icke någon prövning av frågan, huruvida det av andra skäl kan finnas önskvärt bibehålla det för innevarande år tillämpade systemet, vilket bl. a. medför en stor och kostsam kontrollapparat, men bolaget har ansett sig böra understryka fördelarna såväl för bolaget såsom regleringsorgan som för handeln av en återgång till prisortssystemet.

I fråga om prissättningen å fodersäd torde, därest en i viss mån med hänsyn till transportkostnader differentierad prisbildning vid jordbrukarnas inköp av fodersäd icke kan accepteras, den från hösten 1940 tillämpade anordningen alltfört böra i huvudsak äga bestånd, innebärande bl. a. att det fastställda priset gäller fritt vid av köparen anvisat magasin. Vid nuvarande ordning gäller även å detta område, att de nu gällande bestämmelserna medföra en betydande belastning å bolagets arbetsbörda och kostnader för staten.

Beträffande den likaledes sedan hösten 1940 tillämpade prissättningen med ett fast under hela regleringsåret lika pris vill bolaget framhålla, att vid sådan tillgång på spannmål, att beräknad skörd jämte tillgängligt reservlager väl synes täcka behovet, den anordningen bör kunna tillämpas i avseende å brödsåden (däri inräknat korn), att det fastställda priset under regleringsåret tillåtes stiga med belopp ungefärligen svarande mot ränta och lagringskostnader. Bolaget vill föreslå en stegring i priset från den 1 september till den 31 maj med ett belopp av $\frac{1}{2}$ öre för 100 kg och dag. Vid överläggningen inom bolagets styrelse har dock från vissa håll föreslagits ett något högre belopp, enär det ifrågasatts om nyssnämnda belopp vore tillräckligt för sitt ändamål. Den tidigare tillämpade anordningen med ett för hela regleringsåret lika högt pris var dikterad av nödvändigheten av att vid låg spannmålsskörd snarast möjligt bringa denna under effektiv kontroll och att således prissättningen anordnades så att odlarna icke hade anledning att av ekonomiska skäl dröja med försäljningen. Vid mera normal spannmålstillgång förlora dessa synpunkter sin betydelse vartill kommer lämpligheten av sådant prisystem att regleringsorganet ej nödgas tidigt omhändertaga skörden med åtföljande lagringssvårigheter och därmed förbundna kostnader.

Beträffande prissättningen med hänsyn till kvaliteten vill bolaget hemställa, att i fråga om korn förutom nu gällande bestämmelser beträffande reglering för rymdvikt och vattenhalt, ävenledes införas bestämmelser angående prisreglering för mältningsgrad och inblandning av främmande sädeslag, därest korn alltfört skall finna användning för förmalning till människoföda.

Vad beträffar frågan om försäljning av fodersäd till förbrukare i Norrland för utfodringsändamål har bolaget innevarande år tillämpat den anordningen att bolaget för från mellan-Sverige överförd fodersäd bestridit transportkost-

naderna till envar ort där auktoriserad spannmålshandlare bedrivit rörelse, oavsett om denna ort varit järnvägstrafikplats eller ej. Genom denna anordning, som ej har motsvarighet på annat område, ha olika pris kommit att tillämpas allteftersom varan köpes från auktoriserad handlande eller annan. Hela denna anordning är därjämte synnerligen svårkontrollerbar. För att åvägabringa en ur marknadssynpunkt nödvändig förbättring i detta icke tillfredsställande förhållande vill bolaget föreslå, att bolaget under det kommande regleringsåret icke i något fall bestrider transportkostnader för fodersäd, som från mellan-Sverige överföres till Norrland, längre än till den järnvägstrafikplats eller hamnplats, som ligger närmast den ort, där varan utlämnas till förbrukaren.

Därest det befinnes möjligt att — såsom önskvärt är — uppmjuka regleringsbestämmelserna, torde den lämpligaste anordningen vara, att odlarna och andra innehavare av spannmål tillförsäkras visst garantipris för sitt brödsäds- och fodersädsinnehav i den ordningen att bolaget till fastställt pris inlöser all till bolaget vid viss tidpunkt, t. ex. den 31 maj 1944, hembjuden spannmål. För marknadens reglering har bolaget att företaga stödköp eller försäljning. Inlösenpriset skulle för såväl brödsäd som fodersäd gälla fritt vissa särskilt angivna prisorter. För nödig kontroll över spannmålshandeln skulle dock alltjämt beslag och handelsreglering ävensom utfodringsförbud för brödsäd (inbegripet korn) gälla; således skulle odlare icke vara berättigade att försälja spannmål till annan än auktoriserad handlande eller kvarn eller köpare, som innehade licens.

Beträffande fastställandet av det pris odlarna skola erhålla för spannmål vill bolaget slutligen framhålla önskvärdheten av att de prisreglerings- och kvalitetsbestämmelser, som skola tillämpas för det kommande regleringsåret, kungöras i god tid innan spannmålen börjar marknadsföras, då i annat fall avsevärda svårigheter uppstå för handeln, och i allt fall prisregleringsbestämmelserna kungöras samtidigt med att priset fastställles.

Erfarenheterna under regleringsåret 1942/43 hava givit vid handen, att för odlares försäljning särskilt pris bör fastställas för foderarter och vicker, som äro dugliga till utsäde, och ett lägre pris, anpassat efter varans fodervärde, för till utsädesändamål icke lämplig dylik vara.

Frågan om anskaffandet av lagringsutrymmen beröres närmare nedan.

Sektionens för stråfoder, utsäde och diverse varor verksamhet.

I fråga om den verksamhet, som bedrivs av denna sektion, vill bolaget meddela följande.

Tillgången inom landet av *halm* synes bolaget så stor, att, därest halm-skörden instundande höst blir någorlunda normal, gällande anordning med normalpris synes kunna upphävas och handeln lämnas fri. Därest så anses erforderligt, torde bolaget dock böra fortbestå. Yrkesmässig handel med halm skulle då endast få bedrivas av auktoriserad stråfoderhandlare. Beträffande handeln med *hå* synes det bolaget lämpligt att de i detta hänseende regleringsåret 1942/43 gällande anordningarna äga fortbestånd.

De av bolaget innevarande regleringsår tillämpade anordningarna för reglering av handeln med *ärter och bönor* synes böra bibehållas regleringsåret 1943/44.

I fråga om regleringen av handeln med *spannmålsutsäde och frö* vill bolaget framhålla, att de innevarande regleringsår tillämpade anordningarna torde kunna bibehållas under regleringsåret 1943/44, dock synes hembudstiden i fråga om den för frö tillämpade anordningen med garantipris böra fram-

flyttas till den 1 maj. Det har emellertid visat sig, att distribution av utsäde från auktoriserade utsädeshandlare till förbrukarna är relativt dyrbar. Kostnaderna för försäljning och distribution äro i Norrland, Dalarna och Värmland, där brukningsdelarna äro små och bebyggelsen gles, särskilt höga. Detta gäller såväl när varorna försäljas genom agenter från utsädesfirmor i södra Sverige direkt till odlare som genom handlande, centralföreningar och lokalföreningar, vilka arbeta såsom mellanhänder. Med hänsyn till de sålunda föreliggande stora variationerna i berörda kostnader kan ifrågasättas, om det icke vore lämpligt att för iordningställd utsädesvara av spannmål olika normalpriser fastställdes för olika delar av landet. I första hand bör övervägas, om icke olika priser för utsäde kunna fastställas för å ena sidan Norrland, Dalarna och Värmland samt å andra sidan övriga delar av landet.

Beträffande bolagets inlösen av *färska köksväxter* vill bolaget framhålla, att det redan nu kan förutses, att fullgörandet av ifrågavarande inlösen-skyldighet kommer att vara förknippad med stora svårigheter. Huruvida den innevarande regleringsår i detta hänseende tillämpade anordningen är den lämpligaste respektive huruvida densamma skulle kunna utformas på annat sätt, kan emellertid icke bedömas förrän någon tid efter inlösenstidens utgång den 15 instundande mars.

Fodermedelssektionens verksamhet.

I fråga om de anordningar, som gälla för verksamheten inom denna sektion, vill bolaget framhålla, att det, så länge det icke blir möjligt att låta importen av fodermedel ombesörjas av de inom branschen verksamma företagen själva, de för närvarande gällande anordningarna alltjämt böra tillämpas i vad avser såväl lagringen som bearbetningen och distributionen till förbrukare av de av bolaget importerade, och i vissa fall inom landet framställda fodermedlen. Bolaget torde för nästa år böra äga befogenhet importera vad som erfordras för landets försörjning med oljekraftfoder, i den mån sådan import blir möjlig.

Beträffande frågan om avsättningen av bolaget tillhörig fodercellulosa, vid utgången av regleringsåret 1942/43 beräknad till omkring 300,000 ton sammanlagt för sulfit- och sulfatmassa, vill bolaget framhålla nödvändigheten av att ställning toges till frågan, huruvida bolaget skall behålla denna vara i lager eller huruvida genom lämplig prissättning eller eventuellt genom kombination med försäljning av andra fodermedel avsättningen till utfodringsändamål inom landet skall påskyndas.

I fråga om bolagets innehav av sulfatcellulosa, vid utgången av regleringsåret 1942/43 beräknad till omkring 120,000 ton, vill bolaget erinra om möjligheten att använda densamma för andra ändamål än utfodring, i vilket fall varan torde kunna avsättas till inköpspriset. Bolaget vill för sin del föreslå, att sulfatcellulosan säljes till utfodring i mån av efterfrågan och att sulfatcellulosan i huvudsak bibehålles i lager såsom foderreserv till dess storleken av innevarande års skörd kan bedömas.

Lagringsutrymmesfrågan.

Anskaffande av lagringsutrymmen för spannmål och fodermedel har under innevarande verksamhetsår vållat åtskilliga svårigheter. Tillgången på utrymmen inom landet är tämligen stor, men har fördelningen av densamma icke helt sammanfallit med behovet därav innevarande verksamhetsår inom olika delar av landet utan har i vissa delar utrymmena väl

räckt till, under det att i andra delar av landet utrymmesbrist föreläggat. Den enligt ovan föreslagna åtgärden med ett för brödsäd och korn under regleringsåret stigande pris torde komma att i viss mån minska behovet av lagringsutrymmen för bolaget, då det torde kunna förutses, att odlarna i viss utsträckning uppskjuta försäljningen för att erhålla det vid senare leverans gällande högre priset. Å andra sidan kan vid en god skörd ökat behov av lagringsutrymmen uppstå. Med hänsyn bl. a. till situationen på arbets- och byggnadsmarknaden synes det bolaget, att nybyggnad av magasinsutrymmen icke bör genom särskilda bolagets åtgärder stimuleras, utan torde redan befintliga, för dylik lagring icke använda utrymmen, i den mån de äro lämpliga därför, kunna tagas i anspråk.

Bestämmelser för auktoriserade handlandes verksamhet.

De för auktoriserade handlandes verksamhet givna reglerna hava i vissa fall meddelats av Statens livsmedelskommission, varmed följer att överträdelse av sålunda givna regler är straffbar. Ifråga om övriga för auktoriserade handlande gällande regler och föreskrifter, vilka enbart meddelats av bolaget gäller däremot, att bolaget icke har annan möjlighet att trygga efterlevnaden av dem än hot om indragning av meddelad auktorisation. Detta förhållande synes bolaget icke tillfredsställande med hänsyn dels till hårdheten för näringsidkaren av åtgärden dels till allmänhetens behov av att tillgå viss handlande. Bolaget vill därför föreslå den anordningen, att för auktoriserade handlandes verksamhet gällande regler i större utsträckning än hittills varit fallet meddelas med sådant stöd av livsmedelskommissionens beslut, att överträdelsen blir straffbar.

Anordning vid ändring av normalpriser.

I vissa fall har under bolagets hittillsvarande verksamhet handeln beretts ersättning för genom fastställandet av nya normalpriser uppkommande prisfall å av bolagets verksamhet berörda varor. Bolaget vill ifrågasätta, om det i dylika fall icke vore lämpligare och enklare att handeln beredes ersättning beräknad med prisfallsbeloppet för den myckenhet av varan, som handeln visar sig äga, än att ersättning gottgöres i den formen, att bolaget skall av handeln först formligen inköpa ifrågakommande vara till det tidigare gällande högre priset och därefter försälja varan till det efter prisändringen gällande lägre priset. Den sistnämnda anordningen synes bolaget därjämte förenad med vissa risker, som följa av att bolaget uppträder som köpare respektive säljare av ifrågakommande varor.

Riktlinjer för bolagets verksamhet.

Slutligen vill bolaget beröra den frågan, i vad mån bolaget skall anses ha rätt att för genomförande av åtgärd, som anbefallts av kommissionen, vidtaga de anordningar och ådraga sig de därmed förbundna kostnader som bolaget finner lämpliga och ändamålsenliga, utan att bolaget för varje särskilt fall inhämtar kommissionens godkännande. Bolaget har härvid närmast i åtanke åtgärder av sådant slag som överenskommelse med handeln om ersättningar och villkor vid lagring av spannmål och fodermedel och om ersättningar för omsättning av handelsreglerade varor eller genomföran-

det av inköp av fodermedel från utlandet, allt givetvis i den mån icke kommissionen i samband med anbefallandet av viss åtgärd lämnar närmare direktiv angående åtgärdens verkställande. I allt fall bör från Kungl. Maj:ts eller kommissionens sida uttryckligen angivas de gränser, inom vilka bolaget äger självständigt fatta beslut.

I slutbehandlingen av denna skrivelse ha deltagit samtliga styrelsens ordinarie ledamöter och suppleanter med undantag av herr Rehnby.

Herrar Jansson och Forsman hava reserverat sig mot i stycket 9 under »spannmålssektionens verksamhet» föreslagen anordning till uppmjukade regleringsbestämmelser, då enligt deras mening en dylik anordning icke komme att fungera tillfredsställande.

Stockholm den 26 februari 1943.

Svenska spannmålsaktiebolaget

CARL MANNERFELT

G. KUYLENSTJERNA

Bilaga: Beräkning av bolagets kostnader för verksamhetsåret 1943/44.
Bilaga A och B.

Bilaga A.

SVENSKA SPANNMÅLSAKTIEBOLAGET

Beräkning av Svenska spannmålsaktiebolagets kostnader för verksamhetsåret $\frac{1}{8}$ 1943— $\frac{31}{8}$ 1944.

A. Spannmålssektionen.

1) Kostnader för omsättning av brödsäd:

600,000 ton

med en beräknad kostnad av 4,450,000

2) Kostnader för omsättning av fodersäd:

500,000 ton

med en beräknad kostnad av 7,425,000

3) Kostnader för lagerhyror m. m. 7,867,500 19,742,500

B. Fodermedelssektionen.

1) Kostnader och prisskillnad vid försäljning av oljekraftfoder:

Omsättning av 100,000 ton oljekraftfoder.

Kostnader och prisskillnad enligt nedan 28,000,000

Inköpspris kr. 550: —/ton

Kostnader » 60: —/ » = 610: —/ton

Försäljningspris kr. 330: —/ton

Förlust » 280: —/ » = 610: —/ton

2) Kostnader i samband med försäljning av 300,000 ton cellfor:

Kostnadsökning gentemot under 1942/43 beräknade kostnader:

Kr. 10: —/ton 3,000,000

3) Kostnader och prisskillnad vid försäljning av diverse varor 5,000,000 36,000,000

C. Sektionen för stråfoder, utsäde och diverse varor.

Kostnader och prisskillnad vid försäljning av diverse varor 5,000,000

D. Allmänna omkostnader.

Personal, kontrollanter och kontor 2,500,000

E. Räntor:

Räntekostnad efter 3 % räknat å ett genomsnittligt kapitalbehov av

kr. 140,000,000: — 4,200,000

F. Eventuella kostnader för särskild omflyttning av varor 5,000,000

Kronor 72,442,500

Bilaga B.

Specifikation över beräkning av Svenska spannmålsaktiebolagets kostnader för verksamhetsåret $\frac{1}{8}$ 1943— $\frac{31}{8}$ 1944.

A. Spannmålssektionen.

1. *Kostnader för omsättning av brödsäd* 4,450,000

Under denna rubrik ha medtagits sådana kostnader, som uppstå för bolaget i samband med auktoriserade spannmålshandlares handel med brödsäd.

Desamma äro beräknade enligt följande:

- a) Av den myckenhet om 600,000 ton brödsäd, som auktoriserade spannmålshandlare beräknas komma att inköpa från odlare, räknar bolaget med att $\frac{1}{8}$, 200,000 ton, kommer att omsättas i den ordning, att sistnämnda myckenhet inköpes av partihandlare från icke-partihandlare och intages på partihandlaren's magasin. För dylikt inköp räknar bolaget med en ersättning till partihandlaren av kr. 0: 35 för 100 kg, i allt 700,000
- b) Av den totala myckenhet, som auktoriserade spannmålshandlare beräknas komma att inköpa från odlare, räknar bolaget med att kostnader för omflyttning mellan olika delar av landet komma att drabba bolaget för halva myckenheten, 200,000 ton, med ett genomsnittligt belopp av kr. 1: 25 för 100 kg, i allt 3,750,000 4,450,000

Ovan angivna beräkning är gjord under förutsättning att prissättningen för brödspannmål vid odlares försäljning baserar sig på ett prisortssystem av i stort sett samma utformning som under regleringsåret 1941/42.

2. *Kostnader för omsättning av fodersäd* 7,425,000

Under denna rubrik ha medtagits sådana kostnader, som uppstå för bolaget i samband med auktoriserade spannmålshandlares handel med fodersäd.

Desamma äro beräknade enligt följande:

- a) Av den myckenhet om 500,000 ton fodersäd, som bolaget beräknar att auktoriserade spannmålshandlare komma att inköpa från odlare, räknar bolaget med att omkring 200,000 ton komma att omsättas i den ordning att sistnämnda myckenhet inköpes av partihandlare från icke-partihandlare och intagas på partihandlaren's magasin. För dylikt inköp räknar bolaget med en ersättning till partihandlaren av kr. 0: 35 för 100 kg, i allt 700,000
- b) Bolaget räknar med att auktoriserade spannmålshandlare i mellersta och södra Sverige komma att till förbrukare för utfodringsändamål försälja omkring 200,000 ton fodersäd. Av denna myckenhet räknar bolaget med att hälften, 100,000 ton, måste överflyttas från överskottsområden till underskottsområden, varvid för bolagets del uppkommer en kostnad i form av ersättning till den, som verkställer försäljningen till förbrukare, med kr. 0: 50 för 100 kg, i allt 500,000
- c) Bolaget räknar med att följande transportkostnader komma att uppstå i samband med auktoriserade spannmålshandlares omsättning av fodersäd:

- 1) I samband med partihandlaren's inköp av spannmål från odlare och från icke-partihandlare räknar bolaget med att transportkostnader komma att uppstå för en

myckenhet om 300,000 ton med ett genomsnittligt belopp av kr. 0: 50 för 100 kg., i allt 1,500,000

Vid beräkningen av denna kostnad har bolaget utgått från att prissättningen för fodersäd vid odlares försäljning kommer att utformas på samma sätt som under de hittills gångna regleringsåren.

- 2) Under b) ovan angiven omflyttning av fodersäd inom södra och mellersta Sverige, beräknad till en myckenhet av 100,000 ton, beräknas medföra transportkostnader för bolaget med ett belopp av kr. 1: 50 för 100 kg, i allt 1,500,000
 - 3) Bolaget räknar med överföring av en myckenhet fodersäd till Norrland av 20,000 ton. Transportkostnaderna härför beräknas komma att belöpa sig till i genomsnitt kr. 3: — för 100 kg, i allt 600,000
 - 4) Bolaget räknar med att transportkostnader komma att uppstå för en myckenhet korn om 75,000 ton i samband med spannmålshandlarnas försäljning därav till kvarn med en beräknad genomsnittlig frakt av kr. 2: — för 100 kg, i allt 1,500,000
 - 5) I samband med spannmålshandlarnas försäljning till kvarn av 75,000 ton havre beräknar bolaget att transportkostnader uppstå med i genomsnitt kr. 1: 50 för 100 kg., i allt 1,125,000
	6,225,000	7,425,000
3. Kostnader för lagerhyror m. m.		7,867,500
- Bolaget räknar under verksamhetsåret med följande lagerrörelser i vad avser av bolaget ägd spannmål och beräknar bolaget härför nedan angivna kostnader:

	Brödsäd ton	Fodersäd ton
Lager den 1/1 1943	185,000	40,000
Inköp	195,000	65,000
Försäljning	75,000	25,000
Lager 31/12 1944	1305,000	180,000

a) *Lagringskostnader:*

- 1) för inköp. Engångsersättning med kr. 0: 25 för 100 kg, kostnader för torkning med kr. 0: 70 för 100 kg. för brödsäd och kr. 0: 85 för 100 kg för fodersäd, i allt .. 2,567,500
- 2) för försäljning. Utlastningsersättning med kr. 0: 35 för 100 kg, i allt 350,000
- 3) för lagring. Av det genomsnittliga lagret av brödsäd, uppgående till 245,000 ton räknar bolaget med att 100,000 ton komma att vara inlagrade å s. k. långtidsavtal, vilka draga en fast lagerhyra av omkring kr. 1,000,000 för år.

Resterande del av det genomsnittliga brödsäds lagret, 145,000 ton, räknar bolaget med att upplägga å korttidsavtal, dragande en lagerhyra av omkring kr. 0: 75 för 100 kg och år.

¹ Denna myckenhet är beräknad med utgångspunkt från normalskörd och oförändrad tilldelning till konsumenter.

* Därest, såsom möjligt är, försäljningen av fodersäd blir större än den angivna, blir det utgående lagret av fodersäd givetvis mindre.

Det genomsnittliga fodersädslagret, 60,000 ton, räknar bolaget med att lagra på korttidsavtal med en lagerhyra av c:a kr. 1: — för 100 kg och år.

De totala kostnaderna för lagring (jmf dock b) nedan)

beräknas således till i allt 2,678,500 5,605,000

b) Kostnader för anlåtande av extrautrymmen:

Bolaget räknar med att kostnader för transport i samband med lagring av spannmål i extrautrymmen uppstår för en myckenhet av omkring 85,000 ton med ett belopp av kr. 0: 60 för 100 kg, i allt 500,000

Bolaget räknar vidare med att sådana kostnader för pappersemballage vilka icke kunna återfås i samband med försäljningen, vid lagring i extrautrymmen uppstå för en myckenhet om 35,000 ton med ett belopp av kr. 0: 75 för 100 kg, i allt 262,500 762,500

c) Transportkostnader:

För den myckenhet spannmål, som bolaget enligt ovan beräknar sälja, 100,000 ton, räknar bolaget med att transportkostnader uppstå med ett belopp av kr. 1: 50 för 100 kg, i allt 1,500,000 7,867,500

B. Fodermedelssektionen.

1. Kostnader och prisskillnad vid försäljning av oljekraftfoder 28,000,000

a) Inköp. Bolaget räknar med att av den beräknade inköpskvantiteten om 100,000 ton omkring hälften kan komma att erhållas från Balkan och omkring hälften från Sydamerika. Inköpspriset för vara från Balkan räknar bolaget till kr. 850: — för ton cif svensk hamn, under det att inköpspriset för vara från Sydamerika beräknas till kr. 250: — för ton cif svensk hamn: genomsnittligt inköpspris således kr. 550: — för ton.

b) Kostnader vid försäljning av oljekraftfoder, kr. 60: — per ton, beräknas enligt följande:

	Kr./ton
1) lossning i samband med uppläggning i magasin	5: —
2) lagring	6: —
3) lagringsemballage m. m.	2: 50
4) bearbetning av oljekaksblandning	13: 50
5) försäljningsprovision	17: —
6) transportkostnader	16: —
	Kr. 60: —

Beträffande beräkning av kostnaden för lagring enligt 2) ovan gäller, att bolaget räknar med ett genomsnittligt lager av c:a 60,000 ton oljekraftfoder med en beräknad kostnad av kr. 10: — för ton och år, för hela den beräknade omsättningen om 100 ton således en kostnad per ton och år av kr. 6: —.

Såsom försäljningspris har bolaget utgått från nu gällande normalpris vid försäljning av oljekaksblandning till förbrukare, kr. 33: — för 100 kg.

2. Kostnader i samband med försäljning av 300,000 ton cellfor 3,000,000

Bolaget har vid beräkning av kostnaderna för verksamhetsåret 1942/43 medtagit samtliga kostnader för inköp, rivning och försäljning av hittills kontrakterade myckenheter fodercellulosa. Försäljningspriset har i nämnda kalkyl beräknats till kr. 15: 25 för 100 kg. cellfor MM.

Av de kontrakterade myckenheterna fodercellulosa beräknar bolaget att 300,000 ton komma att kvarligga i lager den 31/12 1943. Vid angivande av kostnaderna för rivning, blandning, transportlagring och försäljningsprovi-

sion har bolaget i kostnadsberäkningen för verksamhetsåret 1942/43 räknat med ett belopp av i allt kr. 62: 60 per ton. Denna kostnad torde emellertid böra höjas med ett belopp av kr. 10: — för ton enligt följande:

	Kr./ton
rivning och blandning	32: 50
transportkostnader	22: 50
försäljningsprovision	11: —
lagringskostnader (genomsnittligt)	6: 50
	Kr. 72: 50

För den myckenhet om 300,000 ton, som överbalanseras till verksamhetsåret 1943/44, uppkommer således en kostnadsökning, därest densamma kommer att finna avsättning till utfodringsändamål till ovan angivna pris av kr. 15: 25 för 100 kg, uppgående till i allt 3,000,000

Av det ovan anförda framgår således, att bolagets beräknade lager av foder-cellulosa vid ingången av verksamhetsåret 1943/44, 300,000 ton, i bolagets kostnadsberäkning åsatts ett värde av kr. 15: 25 för 100 kg och att kostnader avsatts för nämnda myckenhets försäljning till utfodringsändamål.

I den mån t. ex. sulfatcellulosa kan finna avsättning för annat ändamål än utfodring, uppkommer en vinst för bolaget bestående av

dels skillnaden mellan det verkliga försäljningspriset och bolagets kostnadspris kr. 15: 25 för 100 kg,

dels ock inbesparad kostnad för rivning, blandning etc., kr. 7: 25 för 100 kg.

Kostnadsökning resp. kostnadsminskning för bolaget vid varans försäljning till utfodringsändamål till annat än för närvarande gällande pris skall räknas med utgångspunkt från bolagets kostnadspris vid denna försäljning, kr. 15: 25 för 100 kg.

F. Eventuella kostnader för särskild omflyttning av varor.

Därest det av särskilda skäl befinnes erforderligt företaga omflyttningar eller undanförslingar av spannmål m. m., torde härför komma att erfordras ytterligare belopp, vilket av bolagets direktion förslagsvis uppskattats till i runt tal 5 miljoner kronor.

Bilaga 4.

Beräkningar angående producentbidraget.

Grundkvantitet		Tilläggskvantitet			
200 kg × 4 öre;					
200 kg × 4 öre;	300 × 3;				
200 kg × 4 öre;	300 × 3;	300 × 2;			
200 kg × 4 öre;	300 × 3;	300 × 2;	300 × 1;		
200 kg × 4 öre;	300 × 3;	300 × 2;	300 × 0;	300 × 0;	
200 kg × 4 öre;	300 × 3;	300 × 0;	300 × 0;	600 × 0;	
200 kg × 4 öre;	300 × 0;	300 × 0;	300 × 0;	900 × 0;	
200 kg × 3 öre;	300 × 0;	300 × 0;	300 × 0;	1,200 × 0;	
200 kg × 2 öre;	300 × 0;	300 × 0;	300 × 0;	1,500 × 0;	
200 kg × 1 öre;	300 × 0;	300 × 0;	300 × 0;	1,800 × 0.	

Nuvarande system jämfört med förslaget.

Invägn./mån.		Bidr.	Skilln. mot nuvarande system öre/kg	Invägn./mån.		Bidr.	Skilln. mot nuvarande system öre/kg
kg	kor			kg	kor		
200	1.0	4.00	+ 1.00	2,300	12.6	0.26	—0.58
500	2.7	3.40	+ 0.40	2,600	14.2	0.15	—0.60
800	4.3	2.87	+ 0.44	2,900	15.8	0.06	—0.61
1,100	6.0	2.36	+ 0.59	3,200	17.5	—	—0.60
1,400	7.6	1.64	+ 0.25	3,500	19.1	—	—0.55
1,700	9.3	1.00	—0.14	5,000	27.3	—	—0.39
2,000	10.9	0.40	—0.57				

Besparing 12.3 miljoner kronor.

Invägning per ko beräknas uppgå till 6 kg/dag eller 2,190 kg/år.

Månad	Exempel nr 1			Exempel nr 2		
	Kvant. kg	Nuv. bidr. kr.	Förslaget kr.	Kvant. kg	Nuv. bidr. kr.	Förslaget kr.
Januari	300	9: —	11: —	900	19: 50	24: —
Februari	275	8: 25	10: 25	800	19: 50	23: —
Mars	350	10: 50	12: 50	1,000	19: 50	25: —
April	400	12: —	14: —	1,300	19: 50	24: —
Maj	500	15: —	17: —	1,500	19: 50	21: —
Juni	670	19: 50	20: 40	1,700	19: 50	17: —
Juli	800	19: 50	23: —	1,700	19: 50	17: —
Augusti	900	19: 50	24: —	1,900	19: 50	11: —
September	800	19: 50	23: —	1,800	19: 50	14: —
Oktober	700	19: 50	21: —	1,500	19: 50	21: —
November	500	15: —	17: —	1,300	19: 50	24: —
December	550	16: 50	18: —	1,100	19: 50	26: —
Summa	6,745	183: 75	211: 15	16,500	234: —	247: —
Regl.		18: 60			—	
		202: 35			234: —	

TABELLBILAGA

Tab. 1. Vissa jordbruksnäringen berörande prisindextal.

År och månad	Socialstyr:s index för livsm.p. i hush.-budg. (1935=100)	Prisförändringar sedan år 1935 i vissa varor enligt socialstyrelsens prisstatistik (1935=100)							Kommerskollegii index för (1935=100)			
		Mjölk	Mejeri-smör	Mjöl	Bröd	Nötkött, stek	Färskt sidfläsk	Potatis	Anim. livs-medel	Veget. livs-medel	Foder-medel	Gödsel-medel
1935	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1936	104	102	98	102	101	108	110	107	104	101	105	102
1937	108	107	111	110	107	107	111	111	108	107	117	102
1938	111	112	116	114	109	110	124	113	113	104	112	105
1939	116	117	122	113	112	120	128	119	120	105	114	106
1940	132	127	138	118	130	129	144	157	140	131	148	135
1941	151	139	161	121	141	171	188	142	176	157	164	146
1942	162	134	170	125	139	182	198	202	186	181	175	213
1941 januari ...	148	139	168	120	139	147	179	132	167	145	161	144
februari ..	152	139	168	120	140	150	179	139	169	147	161	144
mars	153	139	168	120	140	158	180	139	175	151	161	143
april	155	139	168	120	142	171	185	139	177	152	161	141
maj	154	139	164	120	142	175	189	134	173	156	161	141
juni	149	139	149	120	142	177	189	130	174	158	160	146
juli	150	139	149	120	141	179	190	131	175	158	157	146
augusti ...	150	139	149	120	141	181	190	129	176	162	157	146
september	149	139	149	120	140	182	192	173	178	160	170	146
oktober ..	148	139	155	120	140	182	193	150	180	163	172	148
november	148	139	170	122	140	181	193	151	183	165	173	154
december .	156	¹ 134	170	124	140	175	194	152	184	167	172	154
1942 januari ...	159	134	170	124	140	173	194	160	183	172	171	197
februari ...	162	134	170	124	140	174	195	177	184	175	171	197
mars	161	134	170	124	140	174	196	197	183	177	171	197
april	161	134	170	124	140	174	196	214	183	182	171	197
maj	161	134	170	124	140	174	196	225	183	183	171	197
juni	163	134	170	124	141	182	198	249	183	188	184	197
juli	165	134	170	125	141	194	200	264	187	194	182	225
augusti ...	166	134	170	124	138	196	200	276	187	183	182	225
september	163	134	170	125	138	197	201	198	189	176	174	225
oktober ...	161	134	170	125	138	194	201	156	190	177	174	225
november	161	134	170	127	138	177	201	157	191	182	176	238
december .	161	² 134	² 170	127	138	177	201	158	191	182	176	238
1943 januari ...	162	134	170	127	138	177	201	160	192	187	176	238
februari ..	162	134	170	127	138	177	206	168	193	187	176	243
mars	162	134	170	127	138	177	.	169	193	188	176	243

¹ Sänkningen sammanhänger med fetthaltsstandardiseringen. Tages hänsyn till mjölkens genom standardiseringen minskade kalorivärde, blir indextalet 146. — ² Minskas priset med livsmedelsrabatterna, som före höjningarna i december 1942 voro 10 öre per liter mjölk och 1 50 kr. per kg matfett, bli indexalen 88 för mjölk och 114 för smör. Efter höjningen till 15 öre per liter resp. 2 kr. per kg bli talen 65 resp. 95. Då mjölkkrabbatten vanligen icke räcker till ett hushålls hela förbrukning, blir sänkningen i mjölkpriset i verkligheten mindre. För »indexhushållet» beräknades sålunda rabatten sänka mjölkprisindex (134) till 118 vid 10 öres rabatt.

Tab. 2. Priser i öre/kg å nedanstående varuslag.

År och månad	Avräkningspriser med mejerileverantörer å mjölk ¹		Konsumtionsmjölk ²	Produktmjölk, producentpris ³	Slakteriernas avräkningspriser till jordbrukare å			Ägg ⁴
	exkl. prod.-bidr.	inkl. prod.-bidr.			Storboskap	Större kalv	Svin	
1935.....	.	.	21	9.2	94	137	110	114
1936.....	.	.	22	10.0	96	144	118	127
1937.....	.	.	23	10.8	96	160	122	138
1938.....	.	.	24	11.3	97	161	135	136
1939.....	.	.	25	12.5	115	179	135	188
1940.....	16.5	17.5	27	15.5	127	203	158	163
1941.....	20.7	22.0	30	19.1	176	266	195	220
1942.....	23.0	24.6	29	19.5	194	282	205	261
1941 januari	20.3	21.8	30	19.4	143	271	182	200
februari ...	20.6	22.2	30	19.2	151	245	182	218
mars	20.9	22.1	30	18.6	168	255	184	230
april	20.7	21.6	30	18.0	176	264	191	178
maj	20.6	21.5	30	17.6	180	260	198	185
juni	20.3	21.2	30	17.9	182	256	198	200
juli	20.3	21.7	30	18.5	183	255	199	220
augusti	20.4	21.8	30	18.7	184	262	201	225
september .	20.6	22.1	30	19.4	185	278	201	235
oktober....	20.9	22.6	30	20.9	185	281	201	⁵ 225
november .	21.3	23.1	30	21.6	185	283	202	265
december ..	21.9	23.7	29	21.1	186	281	203	263
1942 januari	22.9	24.6	29	20.8	187	281	204	250
februari ...	23.8	25.5	29	20.8	189	282	205	250
mars	23.8	25.5	29	20.5	190	285	205	250
april	23.8	25.4	29	19.9	193	287	205	250
maj	23.7	25.2	29	19.4	195	287	206	250
juni	23.0	24.4	29	18.1	196	288	206	250
juli	22.8	24.2	29	18.5	196	280	206	250
augusti	22.3	23.8	29	18.5	197	280	204	250
september .	22.3	23.8	29	19.1	197	280	204	250
oktober....	22.5	24.2	29	19.9	197	280	204	277
november..	22.8	24.6	29	20.1	196	279	204	300
december ..	23.0	24.7	29	19.8	196	280	204	300
1943 januari	23.0	24.7	29	18.3	196	279	204	300
februari ...			29	18.9	196	279	205	300
mars			29		197	279	205	300

¹ Pris till producent för 3.5 % 1:a klass mjölk, fritt mejeri, inkl. tuberkulostillägg samt vid ett skummjölksvärde av under tiden juli 1939—dec. 1941 2.0 öre/kg och därefter 4.5 öre/kg. —

² Socialstyrelsens detaljpris för 49 orter. — ³ Beräknat pris till producenter efter avdrag av mejerikostnader samt tillägg av under respektive perioder utgående bidrag samt exkl. skummjölksvärde. — ⁴ Svensk äggnotering. — ⁵ Fr. o. m. 24 september 1941 gälla av staten fastställda priser. Se L. K. cirk. nr 446.

Tab. 2 (forts.). Priser (notering) i öre/kg å nedanstående varuslag.

År och månad	Potatis ¹	Vete	Råg	Korn, 2-rads	Havre	Vetekli	Majs	Kraftfoderbl. 48 %
1935.....	8.28	16.69	15.59	13.18	12.15	12.85	15.51	17.88
1936.....	8.58	17.01	15.92	13.75	12.77	13.70	15.98	18.23
1937.....	9.02	19.60	18.29	18.22	15.58	14.38	16.83	19.11
1938.....	8.66	18.85	17.27	15.81	13.62	13.90	16.83	19.45
1939.....	9.08	17.99	17.29	14.55	13.08	13.39	18.61	21.41
1940.....	13.67	23.80	23.29	22.71	20.41	16.89	18.50	23.50
1941.....	13.66	26.00	26.00	24.60	22.80	16.50	23.71	25.13
1942.....	21.87	26.60	26.20	24.80	21.10	16.78	25.88	*30.92
1941 januari	12.54	27.00	27.00	25.00	23.50	16.50	18.50	23.50
februari ..	12.96	*25.00	*25.00	25.00	23.50	16.50	18.50	23.50
mars	11.37	25.00	25.00	*23.00	*21.50	16.50	18.50	23.50
april	10.66	25.00	25.00	23.00	21.50	16.50	25.00	23.50
maj	9.60	25.00	25.00	23.00	21.50	16.50	25.00	23.50
juni	10.96	—	—	—	—	16.50	25.00	23.50
juli.....	21.82	—	—	—	—	16.50	25.00	23.50
augusti	23.00	25.00	25.00	23.00	21.50	16.50	25.00	23.50
september .	12.79	*27.00	*27.00	*26.00	*22.50	16.50	25.00	23.50
oktober....	12.63	27.00	27.00	26.00	22.50	16.50	25.00	*28.00
november..	12.58	27.00	27.00	26.00	22.50	16.50	27.00	28.00
december **	13.00	27.00	27.00	26.00	22.50	16.50	27.00	28.00
1942 januari	15.73	27.00	27.00	26.00	22.50	16.50	27.00	28.00
februari ..	18.98	27.00	27.00	26.00	22.50	16.50	27.00	28.00
mars	20.83	27.00	27.00	26.00	22.50	16.50	25.00	28.00
april	21.11	27.00	27.00	26.00	22.50	16.50	25.00	28.00
maj	23.05	27.00	27.00	26.00	22.50	16.50	25.00	28.00
juni	26.54	—	—	—	—	16.50	25.00	33.00
juli.....	56.07	—	—	—	—	16.50	25.00	33.00
augusti	19.57	27.00	27.00	26.00	22.50	16.50	25.00	33.00
september .	15.46	*26.00	*25.00	*23.00	*19.00	16.50	25.00	33.00
oktober....	*15.12	26.00	25.00	23.00	19.00	16.89	25.00	33.00
november..	14.75	26.00	25.00	23.00	19.00	18.00	25.00	33.00
december ..	15.19	26.00	25.00	23.00	19.00	18.00	25.00	33.00
1943 januari	15.25	26.00	25.00	23.00	19.00	18.00	25.00	33.00
februari ..	15.90	26.00	25.00	23.00	19.00	18.00	25.00	33.00
mars	14.71	26.00	25.00	23.00	19.00	18.00	25.00	33.00

¹ Partipris i Stockholm för 1:a välsorterad matpotatis. — ² Fr. o. m. den 25 september 1941 pris å 45 % kraftfoderblandning. — ³ Inlösningspris fr. o. m. den 1 februari 1941. — ⁴ Inlösningspris fr. o. m. 1 mars 1941. — ⁵ Inlösningspris före den 1 september 1942. — ⁶ Av Kungl. Maj:t fastställda priser för 1942 års skörd. — ⁷ Fr. o. m. denna månad angives ett med ledning av fr. o. m. 12 oktober 1942 fastställda normalpriser inom lantbruksförbundet sammanställt engrospris i Stockholm, jämförbart med tidigare noteringar.

Tab. 3. Invägning av mjölk samt tillverkning av smör och ost, i ton.

År och månad	Vid mejerier invägd mjölk				Mejeriproduktion av	
	Total kvantitet	Därav			Smör	Ost
		Använd för produktberedning	Försäld som konsumtionsmjölk	Försäld grädde (omräknad till mjölk)		
1934.....	2,498,378	1,854,670	352,247	291,461	62,510	31,103
1935.....	2,550,916	1,875,422	376,433	299,061	63,452	31,669
1936.....	2,720,166	2,008,586	408,014	303,566	67,168	37,759
1937.....	2,847,223	2,115,010	434,246	297,967	73,247	35,443
1938.....	3,032,241	2,277,819	459,023	295,399	80,103	36,524
1939.....	3,205,688	2,395,153	494,367	316,168	83,735	43,653
1940.....	2,988,933	2,202,644	519,500	266,789	80,760	35,328
1941.....	2,659,251	1,940,169	610,512	122,850	77,687	22,383
1942.....	2,517,931	1,740,133	855,273	63,421	71,926	14,991
1941 januari	209,214	155,183	43,591	10,440	6,255	1,862
februari ..	191,688	139,643	42,246	9,799	5,544	1,620
mars	217,258	158,474	47,261	11,523	6,170	1,788
april	226,311	168,430	46,877	11,004	6,526	2,160
maj	246,639	184,346	50,291	12,002	7,044	2,205
juni	270,078	210,494	48,320	11,264	8,139	3,223
juli.....	258,590	191,933	55,207	11,450	7,527	2,418
augusti	246,501	181,431	54,334	10,736	7,249	1,929
september..	232,574	169,856	52,833	9,885	6,986	1,883
oktober....	206,291	140,593	54,744	10,954	5,972	1,266
november..	169,659	110,572	53,487	8,722	4,830	734
december ..	184,448	129,214	61,321	5,071	5,445	1,295
1942 januari	187,695	131,948	61,996	4,817	5,472	1,381
februari ..	168,807	114,128	60,866	4,336	4,756	923
mars	183,365	121,762	67,008	5,553	5,048	900
april	195,562	130,467	68,844	5,960	5,256	1,122
maj	221,573	150,832	72,421	7,712	5,942	1,322
juni	258,166	192,991	72,133	5,408	7,729	2,596
juli.....	260,122	190,077	76,566	5,788	7,680	1,902
augusti	255,424	184,554	77,715	5,635	7,490	1,529
september..	234,608	166,430	76,854	4,023	6,948	1,360
oktober....	198,171	132,274	74,862	4,590	5,808	646
november..	171,628	109,021	70,453	4,982	4,803	405
december ..	182,810	115,549	75,555	4,617	4,994	905
1943 januari	191,844	121,622	75,471	6,449	5,030	1,040
februari ..	181,032	111,391	74,243	5,404	4,559	928

¹ Fr. o. m. standardiseringsbestämmelsernas ikraftträdande den 21 november 1941 redovisas i denna kolumn kvantiteten försäld standardiserad mjölk. Av denna anledning blir summan av produktmjölk, konsumtionsmjölk och grädde större än den redovisade kvantiteten invägd mjölk, alltså den genomstandardiseringen erhållna grädden, omräknad till helmjölk, redovisas under produktmjölk.

Tab. 4. Försäljning av smör, ost, margarin, konstlister och kokosfett, i ton.

År och månad	Smör från mejeri		Lant-smör från produ-cent	Ost från mejeri	Margarin från fabrik		Konst-ister o. kokosfett från fabrik	Matolja från parti-handlare
	Total kvanti-tet	Därav av leverantö-rer åter-taget			Hus-hålls-,	Bageri-,		
1934	39,431	6,097	.	30,824	52,831		2,085	.
1935	43,680	7,937	.	32,385	55,202		2,916	.
1936	48,152	9,180	.	34,498	56,126		3,699	1,232
1937	49,099	10,198	.	36,613	58,810		4,730	1,314
1938	51,534	11,246	.	38,816	58,401		6,103	1,523
1939	54,319	12,274	.	41,406	51,475	8,047	3,794	1,901
1940	74,002	13,580	.	37,736	29,468	9,519	1,063	1,405
1941	76,184	10,859	4,138	23,052	17,498	7,992	9	1,173
1942	67,785	11,519	1,786	15,052	35,228	5,374	0	1,441
1941 januari ..	4,462	777	474	1,832	2,513	714	8	58
februari ..	4,230	747	390	1,978	2,297	721	1	82
mars	5,916	901	390	2,116	2,295	686	0	80
april	5,516	901	364	2,306	3,096	837	0	68
maj	5,573	939	412	2,365	1,853	857	0	98
juni	6,677	900	382	3,054	18	856	—	89
juli	7,466	996	402	721	1	995	0	104
augusti ..	8,369	1,035	363	1,347	0	585	—	101
september	8,245	1,001	349	2,269	—	503	0	143
oktober ..	7,887	945	277	2,016	1,253	482	—	150
november	6,370	847	178	1,581	1,172	338	—	88
december	5,473	870	157	1,467	3,000	418	—	109
1942 januari ..	5,010	906	199	1,196	3,478	387	—	84
februari ..	4,627	838	171	1,224	3,051	347	0	88
mars	5,395	903	157	1,235	3,772	528	—	133
april	5,025	891	164	949	2,904	420	—	151
maj	5,284	957	161	1,088	2,396	435	—	100
juni	5,542	945	176	1,215	2,850	472	—	91
juli	5,439	1,049	189	1,646	2,915	562	—	145
augusti ..	6,016	1,043	138	1,345	2,967	422	—	119
september	5,895	1,020	144	1,604	3,127	449	—	142
oktober ..	6,343	1,004	128	1,269	3,207	469	—	123
november	5,844	913	81	1,077	2,919	444	—	145
december	7,365	1,050	78	1,204	1,642	439	—	119
1943 januari ..	6,319	962	112	996	2,259	397	—	104
februari ..	5,450	909		962	2,816	398	—	107
mars					3,073	462		

Tab. 5. Import av mjölk, grädde, smör och ost samt import och export av margarin, i ton.

År och månad	Import av mjölk och grädde				Import av naturligt smör	Import av ost		Margarin	
	konden-serad	torr-mjölk	andra slag			dessert-ost	annan ost	Import	Export
			mjölk	grädde					
1929	.	224	.	36	11	182	459	2,381	133
1930	207	177	36	27	8	183	485	1,895	118
1931	165	172	21	16	18	216	551	1,407	163
1932	65	253	59	1	15	141	332	1,037	295
1933	26	175	191	0.4	33	158	303	934	241
1934	4	24	12	1	2	195	370	648	121
1935	6	59	16	4	608	216	917	11	181
1936	15	173	13	4	188	248	1,352	1	173
1937	26	219	19	4	0.4	311	778	2	146
1938	8	392	20	4	1	338	886	2	189
1939	5	659	25	4	4	419	1,384	55	110
1940	3	132	3	1	560	155	345	0	3
1941	1,037	5	—	—	0	13	436	—	461
1942	1,111	168	—	—	0	48	256	0	0
1941 januari	—	—	—	—	0	6	33	—	174
februari	91	—	—	—	0	0	16	—	287
mars	95	—	—	—	0	0	14	—	0
april	75	—	—	—	0	1	98	—	—
maj	110	—	—	—	0	1	83	—	—
juni	178	0	—	—	—	4	49	—	—
juli	76	—	—	—	—	1	1	—	—
augusti	9	—	—	—	—	—	25	—	—
september	100	1	—	—	—	0	70	—	—
oktober	28	0	—	—	0	0	7	—	—
november	155	4	—	—	0	0	9	—	—
december	120	—	—	—	—	0	31	—	—
1942 januari	117	2	—	—	—	0	12	—	—
februari	—	—	—	—	—	0	0	—	—
mars	102	30	—	—	—	0	1	—	—
april	49	—	—	—	—	10	21	—	—
maj	73	50	—	—	—	4	76	—	—
juni	208	—	—	—	—	10	16	0	—
juli	61	1	—	—	—	5	8	—	—
augusti	110	18	—	—	—	—	0	—	—
september	166	8	—	—	—	—	45	—	0
oktober	140	39	—	—	0	10	15	—	0
november	21	—	—	—	0	4	4	—	—
december	64	20	—	—	0	5	58	—	—
1943 januari	119	73	—	—	0	4	23	—	—
februari	0	—	—	—	0	6	0	—	—
mars	23	13	—	—	—	1	5	—	—

Tab. 6. Import av får-, häst- och nötkött samt fläsk, i ton.

År och månad	Fårkött	Hästkött	Nötkött	Fläsk		
				Totalt	därav färskt	därav annat
1929.....	432	753	177	2,578	164	2,414
1930.....	687	1,058	350	2,263	83	2,180
1931.....	833	932	410	1,386	124	1,262
1932.....	603	353	349	995	180	815
1933.....	650	163	234	1,611	115	1,496
1934.....	656	215	434	1,523	250	1,273
1935.....	934	505	1,356	3,724	2,026	1,698
1936.....	673	964	1,553	3,098	1,219	1,879
1937.....	606	841	1,272	1,717	68	1,649
1938.....	602	791	1,158	2,198	258	1,940
1939.....	602	960	1,428	2,829	727	2,102
1940.....	190	457	58	1,248	36	1,212
1941.....	—	—	33	3,886	2,614	1,272
1942.....	—	—	5	4,452	0	4,452
1941 januari.....	—	—	33	271	182	89
februari.....	—	—	—	383	380	3
mars.....	—	—	—	52	52	0
april.....	—	—	—	474	305	169
maj.....	—	—	—	93	61	32
juni.....	—	—	—	4	4	0
juli.....	—	—	—	181	181	0
augusti.....	—	—	—	0	0	0
september.....	—	—	—	1,720	1,022	698
oktober.....	—	—	—	496	248	248
november.....	—	—	—	212	179	33
december.....	—	—	—	0	—	0
1942 januari.....	—	—	—	0	—	0
februari.....	—	—	—	0	—	0
mars.....	—	—	—	0	0	0
april.....	—	—	—	1,051	—	1,051
maj.....	—	—	—	1,067	0	1,067
juni.....	—	—	0	186	0	186
juli.....	—	—	—	133	—	133
augusti.....	—	—	—	368	—	368
september.....	—	—	—	3	—	3
oktober.....	—	—	—	323	—	323
november.....	—	—	—	351	—	351
december.....	—	—	5	970	—	970
1943 januari.....	—	—	—	384	—	384
februari.....	—	—	—	838	—	838
mars.....	0	—	—	74	—	74

Tab. 7. Vid slakthus, kontrollslakterier och köttbesiktningsbyråer undersökta slaktdjur m. m.

År och månad	Antal besiktigade hela och halva kroppar ¹				Betäckta suggor	Tjänstbara galtar
	Stor- boskap	Kalv		Svin		
		större	mindre			
1930	242,588	387,585.5	234,831	1,225,685	.	.
1931	227,433	394,276.5	225,831	1,424,539	.	.
1932	238,715.5	412,905	229,697.5	1,354,033	.	.
1933	250,644	420,721	239,615.5	1,342,908	.	.
1934	258,295	407,182	253,759.5	1,424,688	255,886	4,681
1935	274,675	414,141.5	287,700	1,270,852.5	264,271	4,240
1936	302,503	440,738	354,234	1,324,497	284,044	4,156
1937	347,406	466,605	413,007	1,480,022	258,967	3,931
1938	375,469.5	502,228.5	437,859	1,478,927	272,789	3,778
1939	397,069	519,013	467,212	1,608,873.5	282,702	3,747
1940	540,108	505,579.5	515,670	1,487,631	214,291	3,407
1941	550,661	401,003	506,747	1,049,460	192,403	2,876
1942	235,647.5	212,249	425,172	596,783.5	167,453	2,525
1941 januari	46,151	26,894	45,106.5	114,831.5	13,437	3,064
februari	37,086	26,123	36,224.5	101,140.5	12,478	2,966
mars	32,420	26,719	40,094.5	98,777	19,002	2,954
april	27,943.5	30,465	53,787	103,132.5	21,890	2,998
maj	29,430.5	35,159	51,979	100,687.5	21,623	2,990
juni	33,152.5	39,634.5	44,792.5	91,111	18,324	2,954
juli	37,061.5	49,915.5	48,417.5	87,790	13,879	2,892
augusti	46,163	39,074.5	34,673.5	61,046.5	10,735	2,809
september	56,571	38,191	31,501	55,501	10,366	2,774
oktober	81,122	38,418.5	39,498	73,837	10,108	2,704
november	77,229.5	27,940.5	40,584.5	73,572.5	17,414	2,704
december	46,565.5	21,012.5	40,373.5	88,929.5	23,147	2,699
1942 januari	32,731	17,098.5	40,643	79,412	15,731	2,659
februari	26,829	16,864.5	36,677.5	74,719.5	11,509	2,570
mars	24,949	18,554.5	38,624	72,587.5	11,414	2,515
april	18,880.5	18,953	52,961	70,309.5	16,201	2,572
maj	14,730.5	18,637	40,861	50,635	17,869	2,561
juni	13,404.5	21,724	34,453	45,240.5	16,529	2,538
juli	10,849	22,373.5	29,024.5	30,429.5	11,297	2,518
augusti	12,546.5	18,598.5	20,796.5	18,738	8,172	2,501
september	16,195.5	16,782.5	23,915	14,189	6,710	2,470
oktober	22,620	17,105.5	32,549.5	26,759	10,497	2,440
november	22,522	14,050	35,941.5	50,272.5	18,938	2,436
december	19,390	11,507.5	38,725.5	63,491.5	22,586	2,516
1948 januari	16,227	10,921	38,522	52,994	17,203	2,550
februari	15,532.5	11,909	38,207	42,777	13,873	2,553
mars	20,132	15,240	52,799.5	56,925.5	15,450	2,580

¹ Årsumman för 1942 samt alla månadssummorna preliminära tal.

**Tab. 8. Inhemsk försäljning och import av vissa skattepliktiga fodermedel
m. m., i ton.**

År och månad	Inhemsk försäljning av sv. olje- kaksfoder	Import av oljekakor och olje- kaksmjöl	Summa inhemsk försälj- ning och import	Import av annat krea- tursfoder (stat. nr 366 —68 och 371—72)	Import av majs	Import av kli
1929.....	.	183,093	—	9,421	76,668	40,257
1930.....	.	179,034	—	9,075	134,634	40,782
1931.....	.	234,263	—	8,825	353,055	80,906
1932.....	.	148,607	—	5,330	243,949	33,026
1933.....	.	150,859	—	8,184	265,350	62,278
1934.....	52,780	190,128	242,908	8,234	107,186	38,158
1935.....	59,919	200,420	260,339	4,803	43,009	8,775
1936.....	65,111	158,631	223,742	5,443	76,043	10,199
1937.....	76,367	223,059	299,426	8,508	185,239	48,607
1938.....	75,991	251,559	327,550	7,495	172,088	49,115
1939.....	75,524	166,866	242,390	6,150	42,369	12,936
1940.....	93,295	141,898	235,193	7,287	49,066	14,027
1941.....	23,781	94,016	117,797	7,825	3,878	30,901
1942.....	44,448	117,505	161,953	1,788	13,334	6,304
1941 januari.....	1,494	8,649	10,143	1,146	—	1,442
februari.....	1,205	1,381	2,586	0	—	—
mars.....	1,932	1,931	3,863	364	—	446
april.....	3,730	15,704	19,434	1,864	20	4,443
maj.....	1,873	12,130	14,003	630	3,858	5,109
juni.....	1,244	6,348	7,592	724	—	3,935
juli.....	2,915	2,803	5,718	1,451	—	5,724
augusti.....	965	2,384	3,349	660	—	2,793
september.....	2,748	6,518	9,266	129	—	3,560
oktober.....	1,369	10,465	11,834	545	—	1,673
november.....	2,137	13,354	15,491	292	—	641
december.....	2,169	12,349	14,518	20	—	1,135
1942 januari.....	3,504	13,724	17,228	2	—	1,283
februari.....	1,886	1,401	3,287	48	—	194
mars.....	2,283	7,224	9,507	208	3,466	289
april.....	4,727	2,489	7,216	287	—	3
maj.....	3,800	5,171	8,971	94	9,863	209
juni.....	4,310	10,769	15,079	106	5	1,143
juli.....	2,750	13,142	15,892	20	—	1,152
augusti.....	3,777	11,275	15,052	19	—	689
september.....	4,841	16,041	20,882	604	—	841
oktober.....	5,076	14,581	19,657	99	—	373
november.....	4,058	9,933	13,991	252	—	62
december.....	3,436	11,755	15,191	49	—	66
1943 januari.....	2,002	10,475	12,477	48	6,000	41
februari.....	4,771	1,028	5,799	3	3,940	9
mars.....	3,283	3,288	6,571	80	—	—